DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

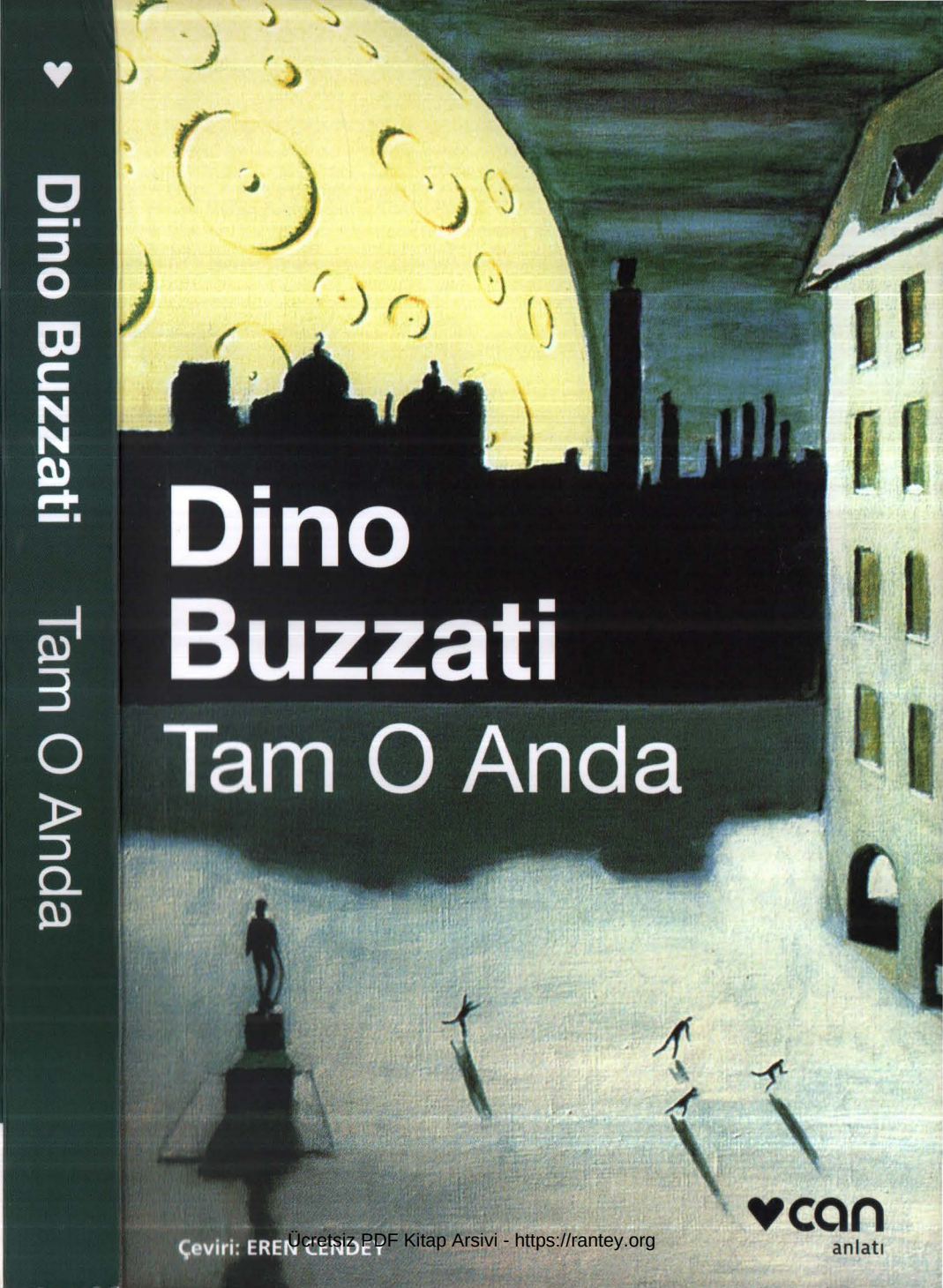

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

DINO BUZZATI

TAM O ANDA

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

In quel preciso momento, Dino Buzzati
© 2006, Dino Buzzati
© Dino Buzzati varisleri
© 2018, Can Sanat Yayınları A.Ş.
Bu eserin Türkçe yayın hakları The Italian Literary Agency ve Anatolialit Telif ve Tercümanlık Hizmetleri Ltd. Şti. aracılığıyla alınmıştır. Kitabın orijinal baskısı Mondadori Libri, Milano, İtalya tarafından yapılmıştır. Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Ağustos 2018, İstanbul
Bu kitabın 1. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Editör: Nükhet Polat

Düzelti: Mert Tokur
Mizanpaj: Atahan Sırlaar

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Saner Basım Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. Şti.
Maltepe Mah. Litros Yolu 2. Matbaacılar Sit. No: 2/4 2BC 3/4
Zeytinburnu, İstanbul
Sertifika No: 35382

İç baskı ve cilt: Arı Matbaası
Davutpaşa Cad. Emintaş Kâzım Dinçol San. Sit. No: 81/39,
Topkapı, İstanbul
Sertifika No: 31900

ISBN 978-975-07-3816-6

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.
Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com
Sertifika No: 31730

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

DINO BUZZATI

TAM O ANDA

ANLATI

İtalyanca aslından çeviren

Eren Cendey

can

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Dino Buzzati'nin Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Tanrı'yı Gören Köpek, 1992
Colombre, 2007
Bir Aşk, 2016

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

DINO BUZZATI, 1906'da İtalya'nın Belluno kentinde doğdu. Gazeteciliğe *Corriere della Sera* gazetesinde başladı ve yaşamı boyunca bu gazetede çalıştı. 1930'larda yayımlanan *Dağların Adamı Barnabo* ve *Eski Korunun Gizemi* gibi ilk romanlarında, Kafka'yı anımsatan bir gerçeküstücülük, bir uyumsuzluk görülüyordu. Genellikle en başarılı romanı sayılan *Tatar Çölü* (1940), sınırdaki bir kışlada hiç gelmeyen düşmanı bekleyen askerleri anlatan etkileyici ve alaycı bir yapıttı. Öykülerini *Sessanta racconti* (Altmış Öykü) (1958) adlı kitapta toplayan Buzzati, bilimkurgu türündeki ikinci romanı *Il grande ritratto*'yla (1960) edebiyat çevrelerinde büyük üne erişti. İkiyüzlü, huysuz bir kıza tutulan yaşlı bir adamın öyküsünü anlattığı *Bir Aşk* ise 1963'te yayımlandı. Buzzati'nin çok tutulan oyunlarının en önemlisi *Un caso clinico* (Klinik Bir Vaka) (1953), Albert Camus'nün yaptığı Fransızca uyarlamayla Paris'te sahnelendi. Kafka'dan esinlenmiş olmasına karşın, kendine özgü olağanüstü bir taşlama ve mizah anlayışı geliştiren Buzzati, 1972'de Roma'da öldü.

EREN CENDEY, İtalyan Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nü bitirdi. Susanna Tamaro'nun bütün kitaplarının yanı sıra Italo Calvino, Cesare Pavese, Valerio Massimo Manfredi, Roberto Calasso, Marlo Morgan, Daria Bignardi, Margaret Mazzantini ve Umberto Eco gibi yazarların pek çok eserini Türkçeye kazandırdı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İçindekiler

Dino Buzzati'nin O "Şiir Konfetileri" 15

Formül 21
Artık Genç Değiliz 21
Aydınlık Pencereler 22
Gemiden Ayrılış 24
Ocak 1944 25
Bir Genç Kız Fotoğrafı 26
Hunların Çöküşü – Şubat 1944 28
Minnet 30
Savaş Vardı 32
Bizi Aramaya Gelmiş 35
Borazan 1944 36
Teşekkür ve Elveda 38
Ajanda 39
Nisan 1945 39
Nesin Sen, Bebek? 41
Haziran 1945 42
Bulutlar 42
Kazazede Ev 43
10 Temmuz 1945 45
Karafatma 45
Gazinin Hikâyesi 48

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Dedem Şöyle Diyor 49
Listeleme 50
Halife Bizi Bekliyor 52
Narkoz 53
Pencere Önünde 57
Tezahür 58
Damlama 60
Cennette İlk Gün 61
Pazar 64
Mart 1946 66
Yatağın Dibi 66
Seni Bekleyen Biri Var 67
İlginç Bir Olay 70
Haziran 1946 71
Dönenler 71
Zor Bir Uyarı 72
Merhamet 74
Tam O Anda 75
Kasabada Akşam 76
Sır 77
Bebek İsa Sorunu 78
Demir Gibi Sağlıklı 82
Gençlerin Koruyucusu 83
Alternatif 85
Haziran 1947 86
Memnun Edilemeyen Anneler 87
Müzik Pusuda 90
Fotoğraftaki Grup 91
Yazlıkta Olanlara Duyulan Kıskançlık 95
Ay Altında Tavşanlar 97
Başpapaz Bic'in Evi 98
Yolculuk Takıntısı 100
İmzasız Mektup 104
Takip 106
Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Zarif Düşünceler 107
Balo 108
Yurtdışında Kalmanın Avantajları 110
Bir Köşeye Oturmuş 111
Yeni Ev 113
Dilenciler 114
Davet 116
İmparatorun Yemeği 118
Üç-Beş Adım 119
Mucize 119
Duvar Örülü Kapı Sorunu 120
Raflar 123
Baloya Hazırlık 124
Ertelenen Yolculuk 127
Şan Şöhret 128
Fare 131
Şubat 1948 132
Suyun Sesi 132
Yasak Kitap 134
Bir Elveda 136
Köpeğin Ölümü 137
Villanın Bekçisi 138
Tren 139
Hastane Sorunları 141
Çocuklar Tutunun! 144
Yalnızlık 147
Mümkün Olsa Bile Kanaryalarla Konuşmayın 148
Gece Buluşması 150
Fesat Memnuniyet 151
Klak 152
Vatan 154
Aralık 1948 157
Arkadaşlar Birbirlerini Kutluyorlar 157
Saat Beş 158
Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Ayrılık 162
Bir Çayır Parçası 163
Yıl 1000 164
Şaka 168
Gürültü 169
Çocukların Aptallığı 169
Şubat 1950 174
Fıçı 175
Üzücü Bir Yanlış Anlama 176
Zapparoli 177
Eşit Kuvvette ve Zıt Yönde 182
Büyük Otelin Koridoru 182
Ödlek 186
Bir Dalga Gibi 189
Dünyanın Bir Sonu 189
Ekim 1952 191
Hayvanların Sessizliği 192
Gelir Bildirimi 193
Asi Hayalet 195
Gecenin İçindeki Saygın Beyler 198
Hastanede Kriz 200
Yaşlılara Orkide! 201
Zil 206
Hiç Bitmiyor 207
Gerçeği Saklama 209
Köpek Meselesi 215
Noel Öfkesi 215
Motosiklet 219
Büyük Temizlik 222
Mart 1954 224
Ypsilanti Hatta 227
Özgürlük 231
Ağa Han'ın Şarap Mahzeni 234
Turizm 236
Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://frantey.org

Hayat 239
Tedirginlik 242
Dolunay 243
Anagoor Surları 245
Lavabo Üzerindeki Uyarı 248
Büyük Seyyah 251
Şiirleri Yargılamak İçin 252
Gece Uçuşu 252
Bal ve Zehir 256
Acayip Bahçe 256
İlerlemenin Avantajı 258
Etki Altında Kalan Hekim 258
Kaya 259
26 Ekim 1957 260
Fısıltı 261
Büyük Dilenci 261
Sihir Denemesi 262
Zavallı Farecikler 263
-miş Gibi Yaşıyorlar 264
Uçan Halı 265
Tarihî ve Şahane 269
17 Mayıs 1961 270
Telefon Görüşmesi 271
Değişik 272
Şaşırtıcı Bir Durum 273
3 Ekim 1961 277
Dilbilgisel Düşüncesizlik 278
Bir Başka Sefere 278
1 Ocak 1962 279
Bir Şairin Anısı 280
Gizli Mana 284
Sekreter 286

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Dino Buzzati'nin O "Şiir Konfetileri"

"Sevgili Illa, her şeyden önce mektubuna ve beni avutan sözlerine teşekkür ederim. Parçaları tek tek ele aldığımda, sonuçta bana ait olduklarından iyisiyle kötüsüyle beni tatmin etseler bile ortaya çıkan kitabın tutarsız olduğu kuşkusunu beslemekteydim ve temaların, genel işleyişin aşırı tekdüzeliğinden mutsuzdum." Dino Buzzati 21 Eylül 1950 tarihinde tatilde bulunduğu Belluno'dan okul döneminden beri yakın arkadaşı olan ve onu son işinin başarısı konusunda rahatlatan Arturo Brambilla'ya böyle yazıyordu. Sözünü ettiği kitap *Tam O Anda*'ydı ve o ay Neri Pozza tarafından yayımlanarak kitapçılara dağıtılmıştı: Daha sonra yazarın "denemeler, öyküler, fikralar derlemesi" tanımıyla tanınacak bu kitap ilk kez olarak "insan Buzzati" üzerine bir ışık tutuyordu.

Tatar Çölü'yle edinilen başarıdan ve onun şahane bir yazar olarak kabul edilmesinden sonra yirmi yıldan beri çalıştığı *Corriere della Sera* gazetesinin ünlü kalemi Dino Buzzati bir anlığına –ve beklenmedik biçimde– masalsı atmosferleri bir kenara bırakmış ve en özel yazılarını başkalarına açan, neredeyse özyaşamsal bir kitap yayımlamıştı. Brambilla'nın ve onunla birlikte Belluno'lu yazarın meraklı okurlarının ellerinde tuttukları bu kitap bir roman veya öykü derlemesi değildi. Daha çok bir tür kişisel bohçaydı ve tek bir defterde notları, düşünceleri, yaşanmış hayat hikâyelerini, özellikle İkinci Dünya Savaşı yıllarında Buzzati'yi etkilemiş olan olaylardan ve düşüncelerden doğmuş öyküleri bir araya getiriyordu. Neri Pozza'nın editörlüğünü yaptığı baskının kapağında yer alan not-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

larda "türünün ilk örneği" olarak nitelendiriliyordu; bir yandan karışık formu yüzünden tanımlanması, tek bir türe sığdırılması zor geliyordu –*Poema a fumetti*'den[1] [Çizgi Roman Biçiminde Şiir, 1969] itibaren Buzzati'nin başka kitaplarında da bu sorun yaşanacaktı– öte yandan da yazarın her zaman utangaç ve sıkılgan olan şiirsel ve insani dünyasına sızmak için had safhada değerli bulunuyordu.

Tam O Anda kitabının ilk baskısı, yazar ile yayıncısı (daha sonradan yazarın samimi arkadaşı olacak ve karısı Lea Quaretti'yle birlikte onun nikâhında şahitlik yapacaktı) arasında süren uzun ve ayrıntılı mektuplaşmanın da gösterdiği üzere son derece emek isteyen bir çalışmayla ortaya çıkmıştı. Onlar bu mektuplar aracılığıyla işin editöryal kısmıyla sınırlı kalmayarak onun her türlü çehresini didikliyorlardı, bizzat her aşamayla ilgileniyor, karşılaştırmalar yapıyor, birbirlerine akıl danışıyor, çözümler öneriyorlardı.

İlk temas 1950 yılının Mart ayında başlıyordu. Neri Pozza başlamak için sabırsızlanıyor ve Buzzati'yi, kitabın satış şansını düşünmeden hemen çalışmaya koyulmaya davet ediyordu. Vurguladığı üzere önemli olan, onun "yazar olarak tarihçesinde bulunması gereken kitabı" yazması ve metnin "daktilo sayfasıyla en az yüz-yüz yirmi sayfa olması" gerektiğiydi. "Beyaz boşluklar dahil yüz elli sayfaya ulaşırsak mükemmel olur," diyordu. En sonunda kitap yüz seksen sayfa civarında olacaktı ve kapak içinde açıklandığı üzere seksen sekiz "itiraf" barındıracaktı. Buzzati bunları teker teker gönderir, editör de metinleri teker teker okurken çok etkilenir ve şöyle der: "Bazıları gerçekten çok güzel, bunlar tefekkür, gözlem, bir şairin düşünceleri." Bu arada ikisi de yapıta verilecek adı düşünmeye başlarlar. Bu uzun ve karışık bir seçme dönemi olur, çünkü pek çok bakış açısı vardır zorluk yaratan.

Buzzati'nin önerdiği ilk ad "Elli –ya da altmış– Küçük Öykü"dür ve onun yayıncılık görüşüne göre "kitaba son derece ciddiyet ve önem" kazandırmaktadır. Ona hatırlatıldığı üzere

1. İtalyan edebiyatının ilk grafik romanı sayılan ve mitoloji ile pop kültürünün harmanlandığı bu yapıtında Buzzati, Orpheus ile Eurydike'nin mitini 1960'ların Milano'suna taşır. (Y.N.)

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

"Küçük Öyküler" başlığının Tolstoy tarafından kullanılmış olmasının önemi yoktur. "Tolstoy artık çok uzakta," diye yazar Neri Pozza'ya, "bu durumda fark yaratacak olan, kapakta yer alacak 'Küçük Öyküler' ifadesinin yanında bir sayı bulunmasıdır."

Alternatif olarak kitabı oluşturan parçalardan değil de, kendi ifadesiyle "parçacık"lardan birinin adını kullanmayı önerir ama bu çözüm de iki nedenden ona uygun gelmez: "Birincisi okura küçük bir numara yapmış gibi oluruz," diye yazar 20 Nisan 1950 günü Pozza'ya, "hikâye kitaplarına hep bir roman adı verilmektedir; ikincisi hayal ürünü başlıklarda öylesine geniş bir deneyim kazanılmıştır ki bir başlık istediği kadar iyi ya da tuhaf olsun, insanlar bunu umursamaz; bu anlamda bürokratik başlıklar daha fazla dikkat çeker; üçüncüsü de Elli (ya da altmış, sayı seçim yapıldıktan sonra belirlenecektir) Küçük Hikâye en dürüst ve doğru başlıktır."

Oysa bu öneri dikkate alınmaz; (Buzzati metinleri yeniden elden geçirerek hafif bir değişiklik yapacak ve birkaç yıl sonra *Sessanta racconti* [Altmış Hikâye] 1954 yılında Strega Ödülü'nü kazanacaktır). Bunun üzerine başka önerilere kulak verir, o andan itibaren dikkatlerini bu konuya verirler. 20 Nisan tarihli mektuba ters düşse de kitapta zaten var olan parçalar ele alınarak "Davet", Listeleme", "Aydınlık Pencereler", "Seni Bekleyen Biri Var" gibi başlıklar önerilir ama Buzzati tereddüt eder. Onun gönlü, "geçen zamanı ima eden bir addadır, çünkü bütün kitabın ana teması budur." Karar sürecinin sonuna gelindiğinde Neri Pozza onu "var olan en rezil başlığı, mesela 'Vitrindeki Kurbağalar' gibi bir adı" kullanmakla tehdit eder ve sonra "Bayramın Kısalığı" veya "Kısa Bayram" adlarını önerir. Buzzati ise 18 Ağustos günü şunu yazar: "'Kısa Bayram' adını sevmedim; çirkin olduğunu söylemiyorum ama bana ait olamaz. Bunun yerine daha çekici, modern ve yeni olan 'Tam O Anda' adını öneriyorum. Geçen akşam konuştuğum [Leo] Longanesi de bunun mükemmel olduğunu söyledi."

Kalıcı olacak ad yine kitabın içindeki bir parçadan alınmıştır ve ötekilerden farklı olarak Buzzati'nin peşinde olduğu anlamı en iyi dile getirendir, dahası onun yazılarında sık sık kullandığı bir ifadeyi vurgular.

Kitap çalışmasının merkezinde yer alan öteki özellik ise farklı "parçacık"ların montajıdır; bunların sıralanışını Dino

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Buzzati editörünün ellerine –ve zevkine– bırakmaz (ona yolladığı kâğıtlara bile sayı yazmamıştır) ama ona, kitaba dahil edip etmemekte tereddüt ettiği bölümler hakkında danışmaya devam eder. Konulara ya da türlere göre ayırma varsayımını hemen reddeder; hedef kitabı en hareketli hale sokacak doğru sıralamaya ulaşmaktır; yineleme riskini önlemeye çalışmaktadır ve Buzzati, Voltaire'i anarak bunun en kabul edilemeyecek tür olduğunu söyler: Bu okuru en çok sıkıntıya gark eden durumdur. Neri Pozza bu konu üzerinde de titizlikle çalışır ve sonuçta ortaya çıkan hal ikisini de tatmin eder.

Sıra dışı bir kitap olduğu kuşku götürmez; okurun onu çetin değilse bile acayip bulma olasılığı vardır, ne var ki ilk baskı olan iki bin nüsha hemen tükenir. Beklendiğinin ve aslında yayıncının da niyetinin aksine, kitabın ikinci baskısı hemen yapılmaz; çünkü Buzzati yeni baskıya yeni bir çehre kazandırmak için metni yeniden elden geçirmek ister ve Neri Pozza'nın arzusu üzerine yeni parçalar ekler.

Yazar kitap üzerinde iki yıl çalışır (sayısız ve ağır başka işleri olduğundan zaman buldukça işe el atar) ve sonunda 1955 yılında, sonuç onu tam olarak tatmin etmese de kitabı matbaaya yollar. Aynı yıl yayımlanan kitapta, bir önceki baskıya göre kırk fazla parça vardır; yüz yirmi sekiz parçaya ulaşılmıştır ve sayfa sayısı da üç yüz on iki olur. 1963 yılında Mondadori Yayınevi tarafından basılan kitabın durumu budur ama on bir yıl sonra 1974 yılında yazar onu yeniden gözden geçirecek ve yirmi yedi bölüm daha ekleyecektir. Böylece kitap son halinde yüz elli beş parçadan oluşur. Dino Buzzati'nin ölümünden sonra karısı Almerina, evrakı arasında "Tam O Anda" adlı bir dosya bulur; yazar olası yeni baskılarda ekleyeceği bazı yeni "itiraf"larını burada biriktirmiştir. Almerina'nın dosyayı emanet ettiği Domenico Porzio içlerinden en uygun olanları seçer, özgün sıralama kurallarına uyarak, özenle ve hassasiyetle kitaba dahil eder (öyle ki hangilerinin sonradan eklendiğinin anlaşılması mümkün olmaz) ve kitaba nihai halini vermiş olur.

Dino Buzzati'nin ürettiği işler arasında haksız biçimde ikinci planda kalmış olan bu yapıt –*Tatar Çölü*'nden *Bir Aşk*'a– romanları ve –"Paura alla Scala"dan [La Scala'da Korku] "Yedi Kat"a ve "Il crollo della Baliverna"ya [Baliverna'nın Çöküşü]– hikâyeleri arasında nadiren anılır, hatta eleştirmenlerce tanım-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

lanması zor olarak nitelendirilir (ne bir öykü derlemesidir ne de günce); oysa *Tam O Anda* Buzzati'yi yakından tanımak için elzem bir kitaptır – özyaşamsal olsun olmasın, kısa ya da uzun bulunsun, portreyi tamamlayan parçadır. Kitabın sayfalarını karıştırırken, fıkralardan kısa öykülere, can alıcı diyaloglara uzanırken insanın ve onun şiirinin dahilinde bir yolculuk yapıldığı hissine kapılmak mümkündür. Sanki bir büyüteç vardır, yazarın ruhunun içine girmek ve dünyaya onun gözleriyle bakmak için bir anahtar geçmiştir elimize.

Buradan yansıyan görüntü teessür ve hayal kırıklığıdır ve karanlığa gömülmek kolay, hatta kaçınılmazdır. Sadece gerçekliğin ironisi, paradoksu, temsili –acımasız, vahşi– izin verilen kaçamak yollardır, varoluşun seherini aydınlatabilecek yegâne ışımalardır; kurtuluş umududur: Ne var ki onların ışını da cılız ve titrektir, Buzzati'yi sürekli uyarır gibidirler, çünkü hafif bir esinti her an onları söndürebilir.

Tam O Anda onun temel temalarının bir toplamıdır: yalnızlık, bekleyiş, geçen zaman karşısındaki çaresizlik, ölümle daimi düello. Samimi, canlı, derin bir entelektüel dürüstlükle yazılmıştır ve bu satırlarda Buzzati kendini sansür uygulamadan, kurnazlık yapmadan, strateji ve kaçamak peşine düşmeden tüm çıplaklığıyla sergiler. Öyle ki savaş dönemine ait yazılarından ("Hunların Çöküşü", "Borazan 1944", "Kazazede Ev") etkilenen Neri Pozza yazara yeni motifler bularak konuyu işlemeye devam etmesini söyler. Buzzati ise onu tanımlayan sakinliği ve nezaketiyle şu kesin yanıtı verir: "Hayır, bu konuda ısrar edilemez. Benim bu yazılarımın bir değeri varsa, söylediğim gibi içten geldiği şekilde yazılmış olduklarındandır, onlar kendime birer itiraf gibidir. Şu ya da bu konu üzerine ısmarlama yazacak olursam Buzzati şiirinin en temel noktalarını oluşturan bu yaratıcı güncem en sevdiği konuları yineleyen bir kataloğa dönüşür; başka türlü bir çalışma olduğu göz önüne serilir, yeni açılar kazanır, kimi zaman not, itiraf, ahlaki hikâye, mahrem düşünce gibi görünür." Buzzati tekdüzelikten nefret eder. Kullanılan stillerin farklılığı ve kurgudan gerçekliğe belli belirsiz geçişler sayesinde okur sanki bir roman okurmuş gibi sayfalar arasına çekilir. Çünkü konusu olmayan bu kitabın gerçek konusu, ana hattı olmayan bu kitabın ana hattı Buzzati'dir, yalnızca Buzzati. Ve zamanın geçmesine karşın bu sayfaların

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

yavaş yavaş artması, kitabın gelişmesi, onunla birlikte yaşlanması rastlantı değildir, çünkü onun hayatının farklı evrelerini yansıtır.

Eugenio Montale, *Tam O Anda* kitabı üzerine yazdığı incelemede şöyle demiştir: "Bütün kitap boyunca hiç durmadan hissedilen hafif hayalî mutluluk, sevgi dolu merhamet bugün Buzzati'ye, sadece ona aittir." Montale'nin işaret ettiği "bugün" hâlâ sürmektedir, hiç kuşku yoktur ki herkesi şaşırtmaya devam ederek sonsuzluğa kadar sürecektir.

Lorenzo Viganò

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

FORMÜL. Kimden korkuyorsun, budala? Durup bakan insanlardan mı? Yoksa olmadık şekilde gelecek kuşaklardan mı? Oysa bundan sıyrılmak ne kolay: Kendin olmayı başarman yeterli – sana özgü bütün aptallıklarınla – ama özgün olacaksın bunda da, kuşkuya mahal vermeyecek biçimde özgün. Mutlak samimiyet kendi başına bir belge sayılır! Kim buna itiraz edebilir? İşte bu bir adam, pek çoğundan biri diyebilirsiniz ama işte bir tane. Ötekiler sonsuza dek bunu şaşkınlıkla akıllarında tutacaklardır.

ARTIK GENÇ DEĞİLİZ. Artık genç değiliz beyler – ne Marco, ne Attilio, ne Giovanni, ne Federico, ne de ben, burada bulunanlar; kibirlenmeden söyleyebiliriz bunu. Ötekiler öne çıkıyor ve bize ait olan şeyleri yavaş yavaş alıp götürüyorlar. Örneğin: harikulade projeler, okyanusların önsezileri, dünyanın büyüklüğü, olanaksız aşklar, şöhret. Sabahımızı da aldılar elimizden, o serinliği. Hasretleriyle günbatımını ve bize çok faydası dokunmuş ezgilerini. Dönem bitti, bu doğru; ama yenilerin, sanki kendileri yaratmışlar gibi onları sahiplenişlerini görmek gülünç değil mi? Haydi, ileri. Gelecek çağlara ilişkin hayallerimiz, fetih arzularımız, güzel kadın beklentilerimiz

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

olmadığı gibi artık acelemiz de yok. Aşağı yukarı yola çıkıldığı gibi çıplak ve çiğ, beyler sahneye çıkabilir ve kendi gözleriyle kontrol edebilirler. Artık genç değiliz Tanrı aşkına, umuyorum bize bu avuntu bırakılır. Sonunda elimizde kalacak somut şey, yapmayı başardıklarımızdır. En iyi araçları yeni gelenlere vermek zorunda kaldık, artık sadece yaşlı ellerimizle, nefesimizle, kanımızla çalışıyoruz.

Çölleri ve Himalaya Dağları'nı keşfetmek için güvendiğimiz ama artık tüketebileceğimiz kanımızla. Ortaya çıkabilecek olandan korkmayın. Şöyle demeyin: Ah ama bu yöntemle herkes iyisini yapar. Şöyle demeyin: İyi keşif! Artık zarif olma olanağımız alındı elimizden. Yani, gündelik nankör sıradanlığımızla beyler, yeniden başlıyoruz.

AYDINLIK PENCERELER. Bir gece, eski eve dönerken yolun sonundan aydınlık odayı gördüm. Bu saatte, diye sordum kendi kendime, kim olabilir? Yorgun olduğumdan yavaş yavaş yürüyordum yolda, bir yandan da o acayip ışığı düşünüyordum. Benim yatak odamda, ortadaki lamba yanıyordu, gayet net görünüyordu; eğer hiçbir şey değişmediyse ışık duvarları yarısına kadar aydınlatıyor, kitaplığın nadir kitaplara ayrılmış son raflarını gölgede bırakıyor olmalıydı.

Eh, hırsızlar olamazdı. Hırsızlar sadece soluk ışıklar yakarlar ve elbette gece bekçileri onların geldiğini görsün diye panjurları açmazlar. Kaldı ki sakin ve güzel bir geceydi, maceralara açık gibi görünmüyordu.

Ama birileri vardı içeride. Belki bir dost kapıyı kapıcıya açtırmış ve beni beklemek üzere yukarı çıkmıştı. Ya da erkek kardeşim Doğu'dan dönmüş ve o tanıdık lamba altında, bize ait şeylerin, iyi tanıdığı ve güven veren mobilyaların ortasında, ikimiz tarafından sevgiyle okunmuş kitaplar arasında düşünceli bir şekilde oturmuştu; şurada

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

kurşunkalemle adını yazdığı bir sayfaya, burada yedi yıl önce okurken uykuya yenik düştüğü için elinin buruşturduğu sayfaya bakakalmıştı. Yoksa dönüşüme odayı hazır etmek için gelmiş olan anneme eşlik mi ediyordu? Ve annem giderek yaklaşan ayak seslerimi işitiyor ve işleri zamanında yetiştiremeyeceğinden mi korkuyordu, çünkü yatağa bu soğuk mevsim uygun kalın yorgan serilmemişti, başucu sehpama bir bardak su ve onları bulduğumda bir an için annemi düşüneyim diye dört şekerleme bırakılmamış mıydı?

Koca şehirde gecenin bu geç saatinde kim bekliyordu eve yorgun ve yalnız dönen beni? Gece evine özgü sessizlikte, sayısız mutlu gün görmüş olan yuvarlak abajurun altında kim düşünüyordu beni?

Şimdi evin yakınındaydım, iki penceremi açık seçik görüyordum. Işık salınmadan, sakin ve sabırlı, uykunun henüz oraya girmediğini işaret edercesine dolduruyordu pencereleri.

Sonra onları gözden yitirdim çünkü giriş holüne girmiş, nemli merdivenleri çıkıyordum. Frontini, diş hekimi Storner, Andrioli, kapılara çakılmış pirinç levhacıklarda yazan adlardı; sanki aradan onca zaman geçmemişti. Ve ikinci katın holünde gene o dürülmüş paspas ve avluya bakan koca pencerede gene o kaba örümcek ağı vardı.

Daireye girdim, sessizlikle karşılaştım, yaşanmayan evlerin o misafirperverlik sunmayan boğukluğunda adım seslerimin yankısını işittim. Odamda hayat izi yoktu, lambanın altında kimse oturmuyordu, beni kimseler beklemiyordu, anladım ki ışığı yanık unutan bendim; anımsadım, şafak sökmeden kaçmıştım, panjurları bile indirmemiştim ve son anda oraya fırlattığım havlu iskemlenin arkalığında, ayağımdan çıkardığım gibi bıraktığım ayakkabılar, yatağın yanında duruyordu; gençliğimin son saatlerine ait toz ve çamur izleri ayakkabılarımdaydı. Or-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

tama bir yalnızlık tonu vermek üzere toz inmişti ama geri kalan her şey aynı kalmıştı.

Zavallı oda, uyumamıştı, sürekli yanan ışığın altında kim bilir kaç bitmek bilmeyen gece boyunca benim dönmemi beklemişti ve yüz mumluk ampulün çevresinde yorulmak bilmeyen küçük sinekler dönüp durmuştu. Gölgeler, gün ışığı her sabah gelip onları yutana kadar her zamanki köşelerden bir milimetre bile kımıldamamışlardı. Telaşlı çıkışımın sonucu olan dağınıklık da aynen duruyordu, her şey öylece kalakalmıştı, hiçbiri dinlenememişti, her an dönmem söz konusuydu ve bu arada dört yıl geçmişti, kısa hayattan dört uzun yıl.

GEMİDEN AYRILIŞ. Gemim dün sabah yola çıktı ve bütün bir yıl boyunca hayatımı besleyen pek çok şey yavaştan uzaklaştı. İnceden inceye bir endişeyle gemimin, adamların, alışkanlıkların, merdivenlerin ve kapıların pozisyonlarının, rahatlıkların ve rahatsızlıkların, gürültülerin, kokuların, yüzlerin, gemi sesinin, bunca süre boyunca varoluşumun fonunu oluşturacak kadar aşina olduğum ve bir gün bana serüvenden, kaygısızlıktan, dostluktan söz eden bu şeylerin ta içimde kaybolup gideceklerini düşünüyorum. Belleğim zayıftır, kendimi tanırım. Birkaç ay sonra bugün mahrem, sezgisel bulduğum, akraba adları gibi asla unutmayacağımı tahmin ettiğim isimlerin büyük bölümü giderek solgunlaşacak, fazlasıyla solacak ve hatta yok olacak; o zaman bilincimin derinliklerinde boş yere arayacağım onları.

Bu güzel şey yok olacak yani. Pek inanarak söylemiyorum bunu ama gene de böyle olacağı kesin. Ve bu akşam, onlar uçup kaçmadan önce o isimleri yinelemek istiyorum. Arena, De Sanctis, Padalino, Lambiase, Pedemonti, Schiroli, Majorana, Bagnoli, Greffi, Cappello, Masume-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

ci, Ingrassia, Nelli, Notabartolo ve Cappellini Bey, sonra Raiani ve onun yerini tutan Vanzini, Lubrano, Boccuni, Passatempo, Somaini, Innamorati, Campari, Romano, Mezzetti, Falco, Argentero, Vesco, Cossetto, Rizzi, Mayol... uf, amma uyku bastırdı. Zihnime tam olarak nakşedebilmek için geminin en küçük ayrıntılarını, teneke kapıyı, elektrik düğmesini, zemindeki çiviyi, kamaramdaki çekmeceleri yazmak isterim. Ama saçma bir şey bu, biliyorum, asla başaramayacağım. Ve günün birinde geriye baktığımda bu engin dünyaya ait az, pek az şeyden başka, kumun arasından boy gösteren bir-iki döküntüden başka bir şey bulamayacağım.

İlk ne terk edecek belleğimi? Hâlâ bu kadar canlı olan ve tipleme kaynayan sahneden ilk kim inecek? Bunu fark etmeyeceğim elbette. Gece, uyku esnasında, nesneler ve insanlar birer birer içimden dışarı sızacaklar ve ben fark etmeyeceğim. Ancak aylar, yıllar sonra bir akşam, özleme kapıldığımda bir tür yoklama yapacağım. Kim yanıt verecek bana? Ah, azı, pek azı. Öylece, insanın yalnızlığını tamama erdirerek.

OCAK 1944. Hatırlıyor musun, günlerden uzak bir gün, açmaman gerektiğini bildiğin bir kapıyı açmıştın. Bir-iki saniyelik bir iş. Sonra sakin hayatına devam ettin ve o önemsiz iş tehlikesizce unutulabilen sayısız başka şeyle birlikte senin ardında yok oldu. Yani iblise hiç olmadık bir şey için izin verdin, tam bir saçmalıktı, hani akıldan geçip giden bir düşünce misali. Gene de açmanın iyi olmayacağını bildiğin bir kapıyı açmıştın. Ve hayatını mahvettin.

Şöyle diyorsun: "İşin aslına bakarsan, o bir zayıflık ânından başka bir şey değildi, fesatlık içermeyen bir meraktı, evet yasak olduğunu biliyordum ama hani öyle genel olarak yasak diye düşünüyordum, her gün ne çok

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

yasak deliyoruz. Hem kapının arkasında bir şey yoktu, yemin ederim ki kesinlikle bir şey yoktu, bomboş, tek bir iskemlenin bile olmadığı bir odaydı." Bu ve başka mazeretlerle şimdi kendini aklamaya çalışıyorsun ama bu arada yüzün bembeyaz oluyor ve kekeliyorsun.

Bazen hayatta adalet yerine getirilir, insan kolay unutsa ve sadece gurur duyduğu eylemlerini anımsasa da her şeyin, varlığımızın her ânının kaydedildiği defterler vardır, öyle ki bize son kuruşumuza kadar hak ettiğimiz verilir.

Sen bir zayıflık ânında kapıyı açtın, gülünç bir girişim denecek bir işti. Ama iblis, ağzının tadını bilen biri olarak bu küçük hiçliğin değerini anladı ve bir kenara ayırdı. Sonra onu sevgiyle besledi, ağırlığı artsın diye doyurdu, yıllarca genç ve güçlü tuttu; oysa sen, bunun üzerinde hiç düşünmüyor ve masum olduğundan emin olarak gezip duruyordun.

Ve işte o seni sarsmak için çıkageliyor. Vade tarihini beklediği söylenemez; bazen insan daha yeryüzü toprağına basarken o hesabı kapatmaya karar verir. Şimdi sen şaşkınlıkla geri dönüyorsun, ona aştığın, görünürde doğru ve temiz olan yolu gösteriyorsun ve kurallara uygun olduğunu kanıtlamaya çalışıyorsun. O boynuzlarını sallayarak gülüyor. Çok uzak bir gün, yasak olduğunu bilerek bir kapıyı açmıştın. İşte o anda mahkûmiyetine imzayı atmış oldun. O eylem yüzünden mi? O saçmalık yüzünden mi? diyorsun. Evet, o kadarı yetmişti.

BİR GENÇ KIZ FOTOĞRAFI. Onun bende bir fotoğrafı var; Leica'sını yanağına yaslayıp kent merkezinin kaldırımlarında, gelip geçene pusu kuran gençlerden birinin rastlantısal olarak çektiği (ve sonra firmanın adresiyle bir makbuz uzattığı) fotoğraflardan biri.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Son derece samimi çıkmış, tuhaf bir derinlikte gerçeklik yansıtıyor. Başı dik, gururla yürüyor, sağ kolu büyük deri çantanın ağırlığıyla sarkıyor, sol kolu ve unutulmuş ince eli adıma uygun olarak biraz önde duruyor. Sanki bütün hayatı ilerleme iradesine yoğunlaşmış gibi. Peki, nereye? Koyu renk güneş gözlüğü gözlerini gizliyor, ağzı belli belirsiz aralık. Yorgun bir hali var, adeta bir düşüncenin yönettiği robotu andırıyor. Denebilir ki önünde – resimde bize doğru yürüdüğü için göremediğimiz– uçsuz bucaksız bir yol uzanıyor ve bu yolun sonunda, benim bilemediğim ve onu çağıran bir serap var.

İlginç bir mucize sonucu fotoğrafçı onu ender hallerinden birinde yakalamış, belki benzersiz bir an bu ve onun büyüklüğünü yansıtıyor. Bu mağrur adımda, romansı bir kader ona destek olur gibi; donuk geleceğin tuhaflıkları onu çaresiz olaylara çektiğinden umut görünmüyor.

Ve denebilir ki, genç kız içten içe bütün bunları sezer ve yolun onu nereye götürdüğünü bilir gibi –kısa sahte parıltı anlarından sonra kendini hasta, bitkin, dünyanın açgözlülüğünün ortasında bulur– ama gene de öfkeli bir kadın gibi bütün hayatı oyuna çevirerek umursamazca yürüyor.

Işığa bakılacak olursa sabah olmalıydı; asla yinelenmeyecek olan uzak Napoli saati. Nasıldın o anda! İyiden kötüden habersiz, kendi hesapların ya da yalanların arkasında kaybolmuştun ve inanmak istemiyordun; oysa sana sadece gençlikte böyle uzun uzun yürümenin zor olduğunu söylemişlerdi.

Seni hiç bu kadar güzel görmemiştim, oysa yeterince görüşmüştük. Elbette ne beni ne de şu veya bu adamı düşünüyordun. Belki de yeni bir giyside ya da ayağını acıtan ayakkabılarındaydı aklın. Bu sefilliklerin üzerinde dönüşen daha büyük bir şeyler vardı; senin tüm mutsuz kaderin, olası tek acı zaferi yani bunca kör yüzsüzlükle felaketine doğru yürümeni kutluyordu.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Ama artık geç olmuştu, bu arada pek çok ay gelip geçmişti. Sen ansızın yok olmuştun ve sözlerim sana hiçbir şey demiyordu; o küçümseyen adımlarınla, dümdüz karşıya bakarak, şu ya da bu yandaki evlerin giderek daha sefil ve döküntü olacaklarını umursamadan yürüyordun. Şimdi uzaktasın, nerede olduğunu bile bilmiyorum. O şahane gündeki gibi yürüyorsun, yürüyorsun. Fotoğraf teknik bakış açısıyla hiç de olağanüstü değil ama anlam yüklü ve hüzünlü. Ayrıca bana artık uzakta kalmış zamanları anımsatıyor. Ve ben zaman zaman o fotoğrafa bakıyorum.

HUNLARIN ÇÖKÜŞÜ – ŞUBAT 1944. Onları nefretle bekliyordum. Ama yolun sonunda, beyaz atlarının üzerinde, tolgaları tüylerle bezenmiş olarak ve gülümseyerek belirdiklerinde ruhumu keder bürüdü. Onlar genç ve güzeldiler, çevrelerine iyi niyetli bakışlarla bakıyorlardı, çocukları selamlıyor, pencerelerde görünen kadınlara uygarca ve saygıyla başlarını eğiyorlardı. Evime yaklaşırlarken, bütün bunların kötülüklerini örtmek için takındıkları maske olduğunu umarak, hırsla bakıyordum. Yüzlerini, dudak kıvrımlarını, iri ve kaba mıdır diye ellerini inceliyor ve konuşmalarını dinliyordum. İyi olan hiçbir şeye ihanet etmiyorlardı. Öyle ki kapımı çaldıklarında, yorgun olduklarını söylediklerinde, uyumak için izin istediklerinde, uzun zamandır zihnimde hazır ettiğim mazeretlerin tümü silindi ve yenik bir biçimde onları içeri davet ettim. Minnettar göründüler, gürültü yapmıyor, zemini kirletmiyor, yakışıksız sözler etmiyor, sarhoş olmuyorlardı. Valizlerini kendilerine verilen odalara düzenli biçimde yerleştirdiler, yıkandılar ve ofislerine gitmek üzere çıktılar.

Ben bu arada inatla onları yakından inceliyor, haklarında düşündüklerim ortaya dökülecek mi diye bakıyor-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

dum. Boş yere. Onlar tevazu ve ruh asaletiyle benim tüm silahlarımı indirmeme neden olurken, ben akşamları şarap eşliğinde samimi kahkahalarına katılmak zorunda kalıyordum. Gene de engin bir mesafe ayırıyordu bizleri. Güçlerini, kararlılıklarını, yüce ruhlarının zenginliğini ve büyüklüğünü kabul etmeli, onlara hayran olmalıydım; parlak zırhlarına, değerli ve onların elinde iki kat değerlenen kılıçlarına göz dikiyordum; kol şiddetiyle değil adaletle ve silahlara sadakatle bizi aşıyor, çenemizi kapıyorlardı. Akşam daha fazla rahatsızlık vermemek için erkenden çekiliyor ve kısa sürede tatlı bir uykuya dalıyorlardı. Bizden uzun boyluydular, çok daha uzun ve çok da güzeldiler. Bense kuşkularıma takılıp kalmış, gerçekten göründükleri gibi olmalarının olanaksızlığı düşüncesiyle dikizliyordum onları. Kendilerine hâkimdiler –kuşkumun nedeni işte buydu– kendilerine ihanet etmemek için her davranışlarını ve sözlerini denetim altında tutuyorlardı, ama bu daha fazla süremezdi.

Ve işte günün birinde, içlerinden birini (bir perdenin arkasına gizlenmiştim) şiddetle duvara tükürürken gördüm. Başka rahatsız edici bir şey yapmadı ama ben kurtulmuş gibi derin bir nefes almıştım. Bu ilkti. Ondan sonra gözcülük işini iki katına çıkardım. Sessizlik içinde sürünerek bir an bile onları kontrol etmekten vazgeçmiyordum. Düşüncemi doğrulayan bir süreç başladı. İçlerinden birini, yolu kapayan ve hemen kenara çekilmeyen bir çocuğun yüzüne vururken yakaladım. Bazıları, kendilerini yalnız zannederek hayvani bir açgözlülükle yiyeceklere saldırdı ve yemek dolu ağızlarını gürültüyle şapırdatarak yedi. Kimisi yemek artıklarını açlıktan bitkin düşmüş, onlara hevesle bakan, usulca ayaklarının dibine ilişmiş köpeklere attı. Kimisi başkalarının villalarının mobilya ve eşyalarını karıştırdı. Tamam! Gene de bunlar varlıklarının soylu görünüşünü zedelemeyecek kadar nadir örneklerdi.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Egemenliklerinin ışıltısını zedelemiyorlardı ama büyü bitmişti. Artık onları gözetlemeyi, gizliden gizliye peşlerinden dolaşmayı, kulak kabartmayı kesmiştim. Şimdi oturdum ve bekliyorum. Sonuçlardan emin olarak günlerin benim ve onların üzerinden akıp gitmesine güvenle izin veriyorum. Şimdilik değerli erdemleri ve tutumlarının yüceliğiyle nefesimizi kesiyorlar; karşılaştırıldığında bizler birer solucanız ve bakışlarımızı onların alınlarına çevirmemiz bile fazla sayılır. Ama ben beklemeyi bilirim. Çok zaman geçmeyecek, kötü alışkanlıkları yüzünden maskeleri birer birer düşecek, dirençle ve zahmetle korudukları sevimli gülümsemeleri yüzlerini terk edecek, onca emekle ezberledikleri adalet ve iyilik sözleri sonuç vermeyecek ve onun yerini yabancı ağızlardan dökülecek ve hayvan pisliğinden ve alaydan oluşan doğanın ilk sesleri çıkacak. O gün geldiğinde, yatağımızdan kalkabilir, sokağa inebilir, rüzgârın solmuş bayrağımızı nihayet şişirmesine izin verebiliriz. Kuşkuyla karşımıza dikilecekler ve bunun nedenini soracaklar. Gene atlarının üzerinde olacaklar, zırhları ve tolgalarının tüyleri güneşte parlayacak. Ama bakışları artık aynı olmayacak: Bizim haddini bilen ama katı olan adamlarımızı görünce afallayacaklar, önlerinde eğilmeye mecbur olacaklar. Artık biz değil, onlar acınacak halde olduklarını hissedecekler ve borazanlarımızın sesiyle betleri benizleri atacak.

MİNNET. Dünyayı benim için özel olarak bu kadar büyük ve farklı yarattığı için teşekkür ediyorum. Görünüşte bana benzeyen milyarlarca başka insanı da arkadaşlık etmeleri için var ettiği, onları her nereye gidersem gideyim kendimi yalnız hissetmeyeyim diye dört bir yana dağıttığı için teşekkür ediyorum. Ayrıca başka milyarlarcasını da, onların serüvenleri beni oyalasın ve düşündür-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

sün diye doğumumdan önce yarattığı için teşekkür ederim. Ve kâşif olsam, keşfedebileceğim pek çok uzak toprak yarattığı için teşekkür ederim. Ve bana bu hükümranlığın sonsuz sayıdaki tuhaflığını açıklayabilsinler diye dünyaya bunca bilge getirdiği; ilgimi çekerse benim de onlardan bazılarını açığa çıkarayım ya da en azından yaz gecelerinde üzerlerinde hayal kurayım diye daha çoğunu gizem perdesi altında bıraktığı için teşekkür ederim. Ve sadece bir küçük bölümünü görebildiğim, bir bölümünü de astronom olursam keşfetmekle sevinç duyayım diye gizlediği sonsuz sayıdaki yıldızı göğe astığı için teşekkür ederim. Minnetlerimi böyle yüzlerce sayfa boyunca saymaya devam edebilirim.

Üzerinde düşününce, bazen abartmış olduğu bile geliyor aklıma. Asla göremeyeceğim ama varlıkları hakkında kuşku duymayacağım ne çok dağ, deniz, kent, dil ve müzik, gündoğumu ve günbatımı var. Sonsuz farklı hayatın, çevresine bakınmayı bile bilmeyen benim gibi bir gariban için böylesine büyük ve güzel bir evren var. Sadece beni mutlu etmek için bu doğum, ıstırap ve trajedi sancıları, milyonlarca yıldan beri devam ediyor!

Tanrım, şu küçük nimetimin değerini bilmem için bunca acıya izin verdiğin için sana teşekkür ederim. Bundan da önemlisi, insanların kalleşliğini görerek bu dünyaya aşırı derecede bağlanmamı önlemek için onca nefret ve savaşa yol açtın. Ve insanların bana düşmanca ve sefilce davranmalarını, böylece onlarda kendimi bulmamı ve de kendi değerlerimden kuşku duymamı, kendimi bir zavallı gibi hissetmemi ve küçümsememi sağladığın için teşekkür ederim.

Aynı zamanda sayısız korku, hayal kırıklığı, acılı bekleyiş, hastalık için de teşekkür ederim, böylece varoluşun bana yavaş yavaş daha nankör görünmesini sağlamak için mutlu olma olanağını benden uzak tuttun; aşırı pişmanlık duymadan dünyayı terk etmeyi öğrettin.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Şahane bir çaba! Her şey öylesine düzenlenmiş ki –bitmek bilmeyen trajediler, adilikler, rezillikler, ölümcül umursamazlıklar– ben yavaş yavaş bu evden soğumaya ve başka bir evi, olasılıkla beni bekleyen öteki evi arzulamaya başladım.

Bazen şaşkınlık içinde, bu kötülükler düzeni, kara okyanus ihtişamla sırf benim için yaratıldı, diye düşünüyorum. Öte yandan ne kadar küçük olduğum düşünüldüğünde bu bir savurganlık değil mi?

Gene de, bakın bu da yetmiyor (ve burada en büyük şaşkınlık devreye giriyor). Çevremdeki herkes ve her şey, gözlerimin içine bakarak, hırslı kurnazlığımın galebe çalmasını engelleyerek kendi örnekleriyle nesnelerin faniliğini işaret ediyor ya da toprağın ne kadar kaba olduğunu göreyim diye beni düşürüyor; ben deneyerek yaklaştıkça beklentimin dokularını bozuyorlar. Yetmiyor, diyorum size. Kör gözlü ben, evrende yayılan onca bilgeliği küçümseyerek her seferinde başımı yeniden kaldırıyorum.

Her sabah yeniden başlıyorum, aptal aptal bu gizemli sarayın keyfini sürmeye yelteniyorum. Cezaların, hıçkırıkların ve ölümlerin oluşturduğu günlük koro beni boş yere tehdit ediyor. Anlamak istemiyorum. Ev sahibi gülümseyerek bana kapıyı göstermekten, daha yukarı, en mutlu ülkeye bakmamı işaret etmekten bıkmıyor. Ama aptal ben inat ediyorum, vakit öldürüyorum, beklerken minik taşlarla kendimi eğlendiriyorum. Israrla burada duruyorum, bahçenin yalnızlığında her çıtırtıyla irkiliyorum.

SAVAŞ VARDI. Bu lanet olası iş bittiğinde, son ateşler söndüğünde, nefretler yorgun düştüğünde, hatta bellek uykuya daldığında, çekilen acılar uzakmış gibi göründüğünde (ne zaman, ah ne zaman?)... işte ancak o zaman hayatımızın önemli kısmını aştığımızı ve iyi olanın sade-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

ce bitişte yer alacak kadar azaldığını idrak edeceğiz. Nihayet bu iğrenç uykudan uyandığımızda ve her birimiz askıda bırakmak zorunda kaldığımız kişisel öykümüzü ele almaya niyetlendiğimizde bize bunun yasak olduğunu, iyi ya da kötü uykunun hayat yerine sayıldığını ve bunu bilmiyorsak suçun bizde olduğunu söyleyecekler. Yarıda kesilmiş konuşmaya devama yeltendiğimizde hiç kimse, hatta belki biz de söze nereden başladığımızı hatırlayamayacağız. Ya da sabanımızın yarıda bıraktığı izleri tamamlamak için aletlerimizi aldığımızda, orada sanki asla bir kul çalışmamış gibi izlerin tümden silindiğini göreceğiz. İşte o zaman tek çarenin sanki yirmi yaşındaymışız ve bütün gelecek önümüzde uzanıyormuş ve o olası yol bizi hiç korkutmuyormuş gibi en baştan başlamak olduğunu anlayacağız. Ne var ki artık yirmi yaşında olmayacağız, hatta yüzlerimiz solmuş, saçlarımız kırlaşmış, neşemiz günden güne azalmış olacak. Bu nedenle yeni gelenlerle, çok değişik ve tuhaf gençlerle yarışa girme düşüncesi, mevsimlerin kadim yasasına göre onların payına düşen kurnazlıkla yarışa girme (aynı kadim yasa bizi acımasızca dolandırdıysa ne önemi var?) düşüncesi karşısında belli belirsiz bir küçümsemeyle gülümseyeceğiz, hayır, önemi yok canım, işareti yapacağız, benzeri bir rezillik yüzünden neşemizi kaçırmayacağız, bir bu eksikti, bir dahaki sefere olur diyeceğiz (benzeri bir rezillik bizim hayatımızsa, bu nedenle doğmuş, büyümüş, yıllar boyunca samimi bir tutkuyla eğitim almış, çalışmış, yorulmuş, ümit etmiş, sevmişsek de – Tanrım, hatırlıyor musunuz? Utanç duymadığımız bu rezillik sanki pislikmiş gibi fırlatıp atmak zorunda kaldığımız en güzel yaşlarımıza mal olmuştu).

O gün gelecek, dünya dönmeye devam ettiği için akşamları pencere önüne oturacağız ve şehri seyredeceğiz. Dirseklerimizi pencere önüne dayayacağız, sessizlik için-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

de –o sırada akşam inecek, beyaz kuleler parkların çoktan kararmış kitlesinin içinden yükselecek ve ilkyazın büyüsünü bir kez daha yineleyerek altın ve menekşe rengiyle parlayacak– bizden bıkan ve dışarı çıkmak için sabırsızlanan çocuklarımızın çarptığı kapının sesini duyacağız. Sokaktan başlarını kaldıracaklar, bize hafifçe veda edecekler ama bunu bir bağlantı kurmadan, ruhlarını bu son görevden arındırmak için yapacaklar ve sonra aşk içinde parklarda görünmez olacaklar. Onların karanlıkta gözden kayboluşlarına bakakalacağız. Aynı zamanda şehir ışıklarını yakmış olacak –ah şahane!– ve bunlar yüzlerce kilometre öteden görünecek ve şanslı serüvenleri, altını, şıklıkları, fırsatları, şöhretleri simgeleyecek. Yeryüzü nimetleri insanların sevinciyle toplanacak ve biz de buna arzu duyacağız; ama artık çok geç olacak çünkü son derece yorgun, dinlenebilmek için can atıyor olacağız. Yani evlatlarımızı mutlu –bu dünyada ne kadar mutlu olunabilirse– yaşlarıyla gururlu, tuhaf biçimde tatmin olmuş halde göreceğiz; bütün gençler, en yeni saflarda yer alanlar, sonuncular ve beraberinde birinciler, henüz karnı aç olan ve bu nedenle doymak bilmeyenler, yüzyılların başından beri her şeyin özellikle onlar için hazırlanmış olduğundan emin olacaklar. Arada sırada rüzgârın keyfine göre duru sesler, kahkaha ve şarkı yankılarıyla pencere önüne sessizce dayanmış olan bizlere ulaşacak.

Peki bizden neden esirgendi? diye soracağız ansızın. Biz gençken bütün bunlar neden esirgendi bizden; biz neden hep kaygı içindeydik, gece gündüz korkacak yeni bir şeyin endişesini çektik, çevremizdeki sesler bize gülmenin, dahası gülümsemenin iyi olmadığını tekrarlayıp durdular, sonra yıllar boyunca çevremizde ölümün hırıltısını işittik – biz neden bu kaderden, yolumuz üzerinde giderek çoğalan kötü şeylerden, kapalı yollardan, nefret dolu suratlardan hoşnut olmalıydık? Ömür boyunca

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

günden güne ertelediğimiz ve şimdi şu bezgin yüzlerimizle, kır saçlarımızla, baştan ayağa ihtiyar hallerimizle biraz komik kaçan ani öfkemizle, Neden esirgendi bizden? diye soracağız. İşte o zaman bizi görmezden gelen kentin devasa ve şehvetli cüssesine bakarak ayağa kalkacağız. Ama öfkemiz gibi bunun da geç ve yararsız olduğunu anlayacağız. Öyle ki yukarıdaki gülümsemeyle yeniden oturacağız yerimize ve kalbimizde ısrarla tekrarlayan soruyu soracağız: Peki bizden neden esirgendi?

O gün, yıllardan oluşan ve anıların gizemli dünyasına inen yolu iniyorduk, sonunda onu bulamayabilirdik; uzakta, çok uzakta, mini minnacık eski cennetimiz, çocukluğumuzun veya hiçbir zamanın geçmiş mevsimi belki de yoktu. Belki orada olağanüstü bir şey zaten yoktu ama şimdi durup düşününce bize harika bir rüya gibi görünüyordu. İnsanı rahatsız eden kekremsi bir duyguyla hiçbir zaman var olmamış nimetleri hayal ederek bu gizli sürgüne kapanacaktık. Ve insanlar alaycı bir vurguyla soracaklar: "İyi akşamlar baylar. Neden üzgün yüzünüz öyle?" "Üzgün yüz mü?" diyeceğiz. "Yüzümüz mü üzgün, şaka mı yapıyorsunuz? Asla geri gelmeyecek güzel yılları, gerçek altın çağı yaşamış olan biz Tanrı'nın şanslı kullarına mı diyorsunuz bunu? Biz ki hep iyilik, özgürlük ve barış gördük, yorgunluk, ruh kaygısı, korku, kan, ölüm, lanet nedir hayatımız boyunca adını bile bilmedik. Biz tabii..." "Siz tabii ne?" "Yani biz, sizden farklıydık. Siz zavallı solucanlara göre biz gerçekten mutlu olduk." Falan Filan. Sırf kendimizi zehirleme zevkine böyle acıklı numaralar yapıyoruz.

BİZİ ARAMAYA GELMİŞ. En azından bir kez de olsa sizin de başınıza gelmiştir. Bir akşam eve dönersiniz ve birinin sizin için uğradığını söylerler. Belirgin bir ısrarla

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

sizi sormuş ama beklemek istememiştir; üstelik ne kim olduğunu ne sizi neden aradığını söylemiştir. Hakkında başka bir şey öğrenmeniz mümkün olmaz. Ancak kadın mı erkek mi olduğunu anlarsınız. Zengin miydi, yoksul mu? Uzaktan mı gelmişti, yakından mı? Genç miydi, yaşlı mıydı? Güzel miydi? Ayak diremek beyhudedir. Kapıyı açan kişi kesin bir şey anımsayamaz, kendi sözlerinde çelişkiye düşer, en sonunda sırf size yanıt verebilmek için ayaküstü yalan uydurur. Gene de küçük ipuçlarından, sıradan bir can sıkıcı, dilenci ya da yabancı olmadığını anlarsınız. Sıra dışı özellikler taşıyan biridir. Nihayetinde varsayımlar üretmek yerine, geri gelecektir elbette dersiniz. Ve ertesi gün onu çoktan unutursunuz.

Ama ziyaretçi geri gelmez. Ve epey bir süre sonra, beklenmedik bir anda inceden inceye bir kuşku belirir: Acaba o adam (ya da kadın) önemli ve ciddi bir neden için mi gelmişti? Bütün hayatınızı değiştireceği umuduyla hayallerini kurduğunuz kişiydi de, aksilik bu ya, onu kaçırmış mıydınız? Ama siz evde değildiniz. Bu son derece aptalca rastlantı yüzünden kısmetinizi kaçırdınız.

O yabancı bir daha asla boy göstermedi. Gene de ruhun derinliklerinde hâlâ onun dönmesini bekliyoruz. Yaşlanırken bekliyoruz. Belki de kapının aslında ötekilerle aynı olan bazı zil seslerinin kalbimizin çarpmasına yol açması bundandır.

BORAZAN 1944. Bir kış akşamı büyük bir okul binasından borazan sesi geldi. Askerî bir işaretti ama sanki çalan her kimse sanki oyun olsun diye yapıyormuş gibi tereddütlüydü. Bir çocuğun oyun oynadığını düşündüm. Sonra demir giriş kapısının arkasında, sisin içinde bir aşağı bir yukarı yürüyen silahlı nöbetçiyi gördüm. Demek ki okul kışla olmuştu ve bunu çalan bir asker, olasılıkla öğrenme-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

ye çalışan bir acemi erdi. Sanki takıla tökezleye çok iyi bilinen ve bozulmadan kuşaklardan kuşaklara aktarılan, kadim denebilecek, "Nöbetçi onbaşı, cezalı askerleri içtimaya çağır," çağrısıydı. Akşamın engin ve hüzünlü havası içinde kısa arpejiyle usulca süzülen ses ansızın yenilenerek zorba ve acı bir güzellik kazandı. Gerçeklik dışı bir ses gibi yüreğe işliyor, kim bilir neden pek çok özlemi uyandırıyor ve bir daha yinelenmesi olanaksız şeylerden söz ediyordu. Ezgi tam yaramıza dokunuyor ve grotesk nağmelerle acımızı artırarak onu dağlıyordu.

Orası gerçek bir kışla olmadığı ve son çare olarak şimdilik işgal edilmiş bir ilkokul olduğundan, düzensiz ışıklar, şurası burası kırık dökük kepenklerin deliklerinden sızıyordu. Doğrudan sisin içinde yiten bu deforme ışınlar, harap kepenkler, belli belirsiz görünen ampullerin yoğun ve ıssız ışığı kargaşa, düzensizlik, nem, ruhların huzursuzluğunu yansıtıyordu. Yapının çevresindeki öteki evler tek bir kandil bile yanmadığından karanlık ve suskundu; aslında onlar da ev değil içleri boş iskelet perdelerdi; içeride bütünüyle egemen olan soğuk, ölüm ve yıkımdı. Öyle ki bu evlerin pencerelerinden, eskiden olduğu üzere nakışlı tavanlar, tablolar, avize şapkalarının mahrem yansımaları ya da bir-iki insan figürünün sakin devinimi değil sadece günbatımının kendi solgunluğu, sis, gökyüzü fark ediliyordu. Bakışlar oradan oraya, o zavallı iskeletler üzerinde dolaşırken onca erkek ve kadının, umudun, çabanın ve aşkın sonunun ne olduğunu merak ediyordu. Ama hepsinden önemlisi askerî borunun o saatte ve o ortamda çalması acımasız ve yersiz geliyordu, çünkü bizim dönem çoktan sona ermişti: Pek çok yıkıntı, korku, gözyaşı, mezardaki haç berbat bir şekilde boşa harcanmıştı; doğru değilse bile öyle görünüyordu. Ve tam şimdi, son gam dünya üzerine yağarken, umutlar yere serilirken yani bizim için kader kesinlikle belirlenmişken, tam da şimdi bir

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

acemi er boru çalmayı öğreniyor, bu uçsuz bucaksız mahvın ortasında, bütünüyle en baştan başlamaya niyet ediyordu. Kimdi? Nasıl bir çehresi vardı? Onu çevreleyen ıstıraba duyarlı olmayışından, o zedelenmemiş tazecik yüreğinden henüz çocuk sayılacak yaşta olduğu varsayılabilirdi. Gençliğin bilinçsizliğiyle, dünyanın acısını anlamıyordu, sanki acı ona ait değildi ve sadece ağabeylerin, babaların, annelerin, daha yaşlı olanların yani başkalarının payına düşen bir şeydi. Ya da belki o küçük borazanıyla kimsenin kurtaramadığını kurtarabileceğini, çaresizce yitmiş olan için yeniden girişimde bulunmayı düşünmüyordu. Hayır, bunlar aklına bile gelmemişti, o her şeyden bihaberdi. Şimdiden, farklı bir sesle başka bir şeyden söz ediyordu, yalnızca yıkıntı çölünün yanıt verebileceği borazanını çalmayı öğrenmek için yararsız bir çaba gösterdiğinden haberi yoktu.

Doğal olduğu üzere insanların büyük çoğunluğu, sanki o sesler pek tanıdıkmış gibi fark etmeden gelip geçiyordu. Durup dinlemiyorlar, düşünmüyorlar, hatta içlerinde bir şeylerin titreştiğini hissetmiyorlardı. Oysa ses sisin içinde uçuşuyordu, parlak ve güçlüydü, sıra sıra mahalleleri aşıyordu. Ah, arsız gençlik. Çoktan uzaklaşmıştı, sanki önümüz sıra koşuyordu, giderek arayı açıyordu, aşina olmayan umutları harekete geçiriyordu; bizlerse yorgun ayaklarımız külün içinde duruyor, onun gidişini ve asla varamayacağımız erimde gözden kayboluşunu seyrediyorduk.

TEŞEKKÜR VE ELVEDA. Geçmişte kalmış günlerde bana yanlışlıkla söylediğin nazik şeyler için, kim bilir hangi gizli amaçla hayatımızı neşelendirdiğin çocuksu ve masum şakaların için, gerçek yalınlık ve rahatlıkla söylediğin ve içindeki saf ruhu hayal etmemize izin veren şarkılar

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

için, sanki sahiden yüreğinden dökülürmüşçesine akan o dokunaklı sesinle bana seslendiğin için, güneşte, ağaçlar arasında yürürken senin yanında kendimi tamamlanmış hissettiğim için, yol boyunca yalnız bırakılmaktan korkarcasına koluma sığındığın için, Tanrı'nın masum yaratıkları olan köpeklere, kuşlara, minik kedilere sanki kardeşlerinle karşılaşmışsın gibi gülümseyişin için, geceleri sanki beni severmişsin gibi yanına ısrarla çağırışın için, istemeden de olsa bana verdiğin saadet saatleri için, bilmeden seninle geçirdiğim keyifli aylar, şimdi bana mutlu görünen yıllar için, bir daha asla dönmeyecek olan bu son gençlik demi, sana ebediyen sürecekmiş gibi görünmüş olan gece gündüz boyunca gösterdiğin yumuşak ve samimi sevgin için, masal olmasa da son derece güzel olan ve cezasını çekmek için çok acıya ihtiyaç duyduğum masal için... hayır, hayır Tanrım, kimse duymasın beni.

AJANDA. Bu musibetin kaygısı hayatı zehirlemiş gibi görünüyor. Bitse artık bu karabasan. Biri başarıyor: Kesin bir devası var. O halde? O halde bir şey olduğu yok, lanet olası huzursuzluk. Savaş var. Şehrin çevresinde dolaşan paralı askerler keyiflerine göre içeri dalıyorlar, çalıyorlar, öldürüyorlar. Yaşamak mı bu? Ama barış görüşmesi yapmak için Kont Olan'ın geldiği söyleniyor, koşulları sertmiş deniyor. Düşman memleketin soyluları arasından sekiz yüz bakire istiyormuş. Nasıl görünmez kılsam kızımı? Bir dehşetin arkasında bir başkası var, bir yaprağın altında bir başka yaprağın olması gibi; hani birini koparırsın altından bir başkası çıkar ve sonuncusunun adı ölüm olur.

NİSAN 1945. İşte savaş bitti. Avrupa üzerine sessizlik çöktü. Civar denizler üzerinde geceleri ışıklar dolaşmaya

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

başladı. Uzandığım yataktan nihayet yıldızları seyredebilirim. Nasıl da mutluyuz. Öğle yemeğinin ortasında annem ansızın sevinçten ağlamaya başladı, kimse konuşmayı sürdüremedi. Bu akşamdan itibaren insanlar yeniden iyi olmaya başlayabilecekler mi? Sokaklarda sevinçten ateşler ediliyor, pencerelerin tümünde ışıklar yanıyor, herkes deli oldu, gülüyorlar, kucaklaşıyorlar, en katı tipler tuhaf, unutulmuş sözler ediyorlar. Bütün dünya üzerinde mutluluk ve barış! Gerçekten de ne kadar çok korkunç olay sonsuza dek sona erdi. Artık geceleri kan donduran gizemli gümbürtüler duymayacağız ve motorların hırslı uğultusuyla evler bir daha asla böyle hareketsiz ve karanlık olmayacak. Artık can alıcı notların yazılı olduğu küçük renkli kâğıtlar gelmeyecek, artık pencere önünde saatlerce, aylarca, yıllarca onun dönmesi beklenmeyecek. Artık birini şurada birini burada uyarmadan yakalayacak Moira'lar atılmayacak dünya üzerine ve gece ve gündüz onların şımarık zorbalıklarının sesini dinlemek zorunda kalmayacağız. Artık olmayacak, artık bitti, işte hepsi bu, Tanrım, ne kadar mutluyuz. Artık dünkü yılları yaşamayacağız, aniden çarpan kalplerimiz ağzımızda merdivenlerden aşağı koşuşmayacağız, o solgun ışıkta susarak öteki yüzlere dikmeyeceğiz gözlerimizi, güherçile damlaları arasında, her an inebilecek darbeyi beklerken, güverte zabitlerinin çift anlamlı sözleri bize orgazm yaşatmayacak, hayatımızın geri kalan kısmında sirenler, infilaklar, kaçmalar, korku yüzünden uykusuz geceler olmayacak. O halde ebediyen elveda. Arkadaşlar, artık yeniden uykumuzdan sıçramadan uyuyabilir, "yarın" diyebilir, ölümü unutabiliriz. İşte hepsi bu. Daha dün gençtik, iyi kötü kaderimize hazırdık, bu akşamdan itibaren öyle değil. Güzelce dinlenmeler, beyaz ekmek, körfezde aydınlık lokantalar ve saire, geçmiş zamana ait tatlı şeyler... olsun bunlar elbette, ama kara bir çukur bizi ayırıyor ve hayatı burada

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

bıraktık. Düne kadar gençtik, bu akşamdan başlayarak yaşlı ve temkinliyiz, bunu bilmeliydik, beklemeliydik – ama hepimiz sersemiz. Ne mutluluk değil mi? İyi de ne bu suratlar? Neden gülmüyorsunuz? Üzerinize düşeni yapın.

NESİN SEN, BEBEK? Nesin sen, bebeğim? Evrende yolunu yitirmiş sevimli bir toz taneciği. Öyle yalnız, yalın ve tedbirsiz. Bir şey olsa minik başını kanadın altına gizlemekten ve sürüklenmekten başka bir şey yapamazdın. Minik ağırlığını avucumun içinde hissediyorum, ne kadar da hafifsin! Şuraya buraya zıplıyorsun, cıvıldıyorsun, seni tutmak çok tatlı. Sonsuz incelikte hava katmanı bizi ebediyen ayırıyor, asla ve asla aşamayacağız onu. Demek ki o ilginç gizemlerinle daima dışımda kalacaksın. Gülümsemeler, kucaklaşmalar, muhabbetli bakışlar... ne yararsız çabalar. Ama ulaşacağız birbirimize. Okyanusa dağılmış ıssız adalarız, engin boşluk ayırıyor bizi. Öpücükler, yeminler, gözyaşları; hepsi minik köprüler, öteye geçmek için kıyıdan uzattığımız komik değnekler gibi. Ve bu saçma hikâye her gün yineleniyor.

Tek çare belki de kendi minik adamızı bırakmak, palmiyeler arasındaki güzel evi, kitapları ve gülleri, müziği ve hayalleri terk etmek, suya atlayıp bize öylesine yakın görünen, oysa arada büyük mesafe olan öteki uzak adalardan birine yüzmek; en azından birine doğru.

Ne var ki bunun da bir şeye yaramayacağından korkuyorum. Böyle tek başıma, engin denizde yüzmek mi? En yakınlarından biri de olsa, asla ve asla o yabancı adaya ulaşamayacağız; dalgaların sonu gelmeyen sürüsü arasında kendimizi bitkin, donmuş ve üzgün hissedeceğiz, geri dönmek için bile takatimiz kalmayacak.

Yani her şey beyhude mi? Deniyoruz, deniyoruz. Orada, acı, ıssız suların ufkunda bazı geceler Tanrı bir san-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

dalla geçiyor, çaresizce yüzen senin yanından da geçecektir (son derece mümkündür) ve eliyle sana dokunacaktır.

HAZİRAN 1945. Kesin olarak her şey bitti, bütün hesaplar kapandı, şimdi benim sefil vakam dünyanın huzurunu bozsun istemem. Gene de içimde her şeyin yeniden başlayabileceğine ilişkin hiç dinmeyen bir duygu var.

Geceleri kentler aydınlık, pencereler açık; insanlar ebediyen yitirdiklerini sandıkları eski hallerine döndüler; güneş mutlu kumsallara vursun, havadar teraslardan şenlik sesleri yayılsın, masalsı hükümdarlıklara doğru yola çıkalım, uzak gecelerin serüvenlerini, umutlarını, rüyalarını yaşayalım istiyoruz (ay artık korkutmuyor). Gene de bir andan ötekine, bugün ya da yarın, ya da yarından da sonra, Ey Tanrı'nın merhameti, bütün bunları hak etmek için ne yaptık? diye sorabiliriz. Şimdi gecelere egemen olan: sessizlik, sevdalar, dokunaklı gitar tınıları, iç çekişler, şarkılar, lokomotif düdükleri, yola çıkmak üzere aydınlatılmış gemilerin gizemli, uğursuz sirenleri. İyi ama bu bir oyun, bir aldatmaca değil mi? Yoksa hakkımızdaki hüküm mü değişti? Oysa o kadar da adil görünüyordu ki!

BULUTLAR. İnsanlar! Uyumaya gidiyorsunuz, üstelik panjurları kapatmaya da cüret ediyorsunuz. Bu arada rüzgârın sürüklediği şahane, her biri ötekinden farklı binlerce ve binlerce bulut göğü aşıyor. Ay onları yukarıdan aydınlatıyor, düşlere dönüştürüyor. Ama siz on dokuzuncu kattaki ininizde uyuyorsunuz ve onları görmeniz mümkün değil. Hele sen Giovanni, bir ölü misali yatıyorsun karanlıkta.

Milyarlarca yüzyıl sürdü çalışma ve hiçbir şeye de yaramadı. Kül rengi bir bulut uyuyan, Giorgio Filicari

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

adında tanımadığım birine ait. Biri Aziz Khrysostomos şeklinde ve uyumakta olan değerli başpiskoposumuz için geldi. İnce ve uzun bir bulut görüyorum, kumsala uzanmış bir denizkızını andırıyor, gümüşi ve leylak rengi çizgileri var, güzel mi güzel; adını vermeyeceğim, geniş yatağında uyuyan bir şırfıntıya ait. Sonra lokantacı, linotip ustası, arazi pazarlamacısı, camcının çırağı için bir bulut geliyor, ama hepsi uyuyorlar. Evlerimize dağılmış olan hayatta kazananlara ve mutlu mesut uyuyanlara ait olan bulutları göremiyorum. Kazanmış olmanın acıklı ayrıcalığına sahip olanlar için gelen bulutları sayısız bulut içinde bir türlü seçemiyorum!

Ne var ki benim hemşerilerim ağır adamlardır. Gözleri yumulu, yatay, tuhaf ve müstehcen pozlarda, evlerin ağırlaşmış kokusuna gömülmüş halde yatarlarken dışarıdaki harikaların kıymetini bilemezler. Bu önemli bulutlar bir daha gelmeyecek miymiş, bir daha asla yinelenmeyecekler miymiş? Ne önemi var? Hayat zaten bütünüyle böyle bozuk düzen değil mi? İyi olan savrulup atılmaz mı? O halde! Uyuyalım, sersem gibi uyuyalım. Her şey göklerin ambarlarında özenle arşivlenir, tek bir sis soluğu dahi yitip gitmez, gün gelir gene buluruz onu.

KAZAZEDE EV. Bir zamanlar mobilyalar, avizeler, porselenler, tablolarla zengin biçimde bezenmiş ve büyük bir ailenin neşeli ve zarif hayatına tanıklık etmiş geniş salon şimdi kırık camlar, bombalanan kentten uzaklara taşınmış mobilyaların yokluğu nedeniyle oturulamaz halde. Şimdi buraya tavan arası muamelesi yaparak kâh yakılacak odunları kâh eski kitaplarla dolu sandıkları ve oturulamaz haldeki koltukları yığıyorlardı. Camdan yapılmış bir çan boştu, bronz savaşçı heykelciği kılıcını nafile havaya kaldırıyordu, bataklık resmeden tablo, batak-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

lığın suyu içindeki kurbağalarla, balıklarla, avcı Giacomo Torri'nin vurduğu ve yerden alamadığı çulluk iskeletleri, intihar eden, fiziksel ve zihinsel olgunluğa eriştikleri halde kendilerini hayatı yaşamaktan âciz hissederek oyundan çekilmeyi yeğleyen adamların daha büyük iskeletleriyle (uzun su kenevirlerinin yanı başında, bataklığın helmeli çamuruna bulanmış ve dertop olmuş ya da sevimsiz pozlarda dağılmış kemikleriyle) yere dökülmeksizin baş aşağı duvara dayanmış duruyordu. Onun dışında beş büyük altın yaldızlı ama içi boş çerçeve daha vardı; tek renk perdeler, teras şemsiyeleri, kumaşları yırtılmış lambaderler, bir zamanlar parlak olan parkelerin üzerindeki toz katmanı ve mum yağı dikkat çekiyordu. Koyu renkli, 15. yüzyıl işi taklidi, şapka ve palto asmak için beş kolu olan askılık ne gülünçtür ki sevdiğimiz bir akrabamızın Mantova'da tuttuğu garsoniyerden gelmiştir; iyi tornalanmış kollarına ne mavi tilkiler ne ipek şemsiyeler asılabilmiştir, sadece sevgili akrabamızın Borsalino'nun "splendor" tipi şapkası tünemiştir, yazları ise o bile asılmamıştır. Bu askılığın tornalanmış kolları öylesine yenidir ki hiç yorulmadıkları bellidir; oysa bu onun derinden arzuladığı bir şeydir. Şöyle olmuştur: Beyhude bekleme yılları boyunca, karanlıkta, boş bir sandık odasının birleştirdiği iki odası ve az kullanılmaktan sararmış banyosu olan dairede laf ola dikilmiştir. Ve kapının arkasından, merdivenlerden inip çıkan adım seslerini, inip çıkan asansör gürültüsünü dinlemiş ama kilidin anahtarla açılmasını, kapı zilinin çalınmasını duyamamıştır. Yalnızca on beş günde bir erkek öğleden sonraları elinde küçük bir bavulla girer; zavallı şöyle bir dinlendikten sonra yeniden çıkar; akşamın geç saatlerinde döner, başı ağrıyordur, yatağa girer, bir hap alır, ışığı söndürür. Bir keresinde bütün bir gün boyunca hiç durmadan telefonu çalmıştı. Biri çaresizce onunla konuşmaya çalışıyor-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

du: Abajurun yeşil camı titreşip duruyordu. Bir kadın mıydı acaba? Ah, en iyisi buna aldanmamak. Kışlık şapka yılda olsa olsa yirmi gün soldaki ilk kola takılıyordu, hepsi bu. Askılığın öteki kolları da iş istiyordu, gelecekte hepsine sıra gelmesini arzu ediyor ve Astragan kürkler, genel olarak paltolar, yani güzel, pahalı evde iyi yaşandığına ve eğlenildiğine işaret eden şeylere heves ediyorlardı. Tornadan çıkmış, 15. yüzyıl işi taklidi askılık başka ne ister ki? Ne var ki askılık, büyük kutular ile kütüphaneden kitap ya da yüksek dolapların üst raflarından eşya almaya yarayan A biçimindeki ahşap merdivenin arasında boylu boyunca yerde yatıyordu.

10 TEMMUZ 1945. Karanlık avlunun dibinden ansızın adı ve soyadıyla sesleniyorlar, sesleniyorlar. Hayat haksız olma lüksü için fazlasıyla kısa, hayat haklı olabilmek için fazlasıyla uzun. Avludan çağırıyorlar, bunu duymamış olsam da hemen uyanıyorum. Gecenin yarısında, büyük utançla ilan edilen adım! Ama ötekilerden hiç kimse bana yardım etmiyor; en ufak bir fısıltı bile gelmiyor. Benzerlerim, kapımın gıcırtısının, adım seslerimin, aşağıdaki holün soğuğunda gevelememin keyfini çıkarıyorlar. Annem de kımıldamıyor. Zavallı kadın, bana bir öğüt vermeye cesaret edemiyor; belki de uyanmadığımı –tek kurtuluş çaresi!– umut ediyor.

KARAFATMA. Geç saatte geri döndüğümde koridorda ayaklarımın arasından kaçan bir karafatmayı ezdim (orada, taşın üzerinde karası kaldı) ve sonra odama girdim. O uyuyordu. Yanına yattım, ışığı söndürdüm, açık pencereden bir duvar parçasıyla gökyüzünü görüyordum. Sıcaktı, uyuyamıyordum, eski hikâyeler yeniden uyanıyordu

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

içimde, sonra şüpheler, yarına ait genel bir güvensizlik. Kadın hafiften inledi. "Neyin var?" diye sordum. Bir gözünü kocaman açtı, beni görmedi, mırıldandı: "Korkuyorum." "Neden korkuyorsun?" diye sordum. "Ölmekten korkuyorum." "Ölmekten mi korkuyorsun? Neden peki?" Şöyle dedi: "Bir rüya gördüm." Bana biraz daha sokuldu. "Ne gördün rüyanda?" "Köydeydim, bir nehir kenarında oturuyordum, uzakta bağırışlar duydum... ve benim ölmem gerekiyordu." "Bir nehir kıyısında mı?" "Evet," dedi. "Kurbağaları işitiyordum... vrak vrak yapıyorlardı." "Saat kaçtı peki?" "Akşamdı ve bağırdıklarını duydum." "Eh, şimdi uyu, saat neredeyse ikiye geliyor." "İki mi?" Ama bir türlü anlayamıyordu, uyku onu yeniden kendine çekmişti.

Işığı söndürdüm, avluda birinin dolaştığını duydum. Sonra keskin ve uzun bir köpek sesi yükseldi; sanki o da inlemekteydi. Ses benim penceremin önünden geçerek yükseldi, sıcak gecede kayboldu. Derken bir panjur açıldı (ya da kapandı?). Uzakta, çok uzakta –ama belki de yanılıyordum– bir bebek ağlamaya başladı. Sonra gene köpeğin uluması, öncekinden daha uzun uzun ulaması duyuldu. Bir türlü uyku tutmuyordu.

Başka pencerelerden erkek sesleri geldi. Sanki uykuyla uyanıklık arasındaki homurtular gibi boğuktu. Aşağıdaki bir balkondan, "çip, çip, zipevitt", sesleri ve bir-iki kanat çırpışı işittim. "Florio!" diye duyuldu ansızın, iki ya da üç ev ötede olmalıydı. "Florio!" Sanki bir kadının, çocuğunu yitirmiş endişeli bir kadının sesiydi.

İyi de alt kattaki kanarya neden uyanmıştı? Ne vardı? İniltili bir gıcırtıyla, sanki ses etmemeye çalışan birinin kapıyı yavaşça itmesi gibi evin bir yerinde bir kapı açıldı. Ne çok insan uyanık bu saatte, diye düşündüm. Bu saatte, çok tuhaf.

O, beni bir koluyla ararken, "Korkuyorum, korkuyorum," diye inledi. "Ah, Maria," dedim, "neyin var?" İnce-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

den bir sesle yanıtladı: "Ölmekten korkuyorum." "Gene mi rüya gördün?" Başıyla hafiften evet işareti yaptı. "Peki ölmen mi gerekiyordu?" Uykudan birbirine yapışmış gözkapaklarının arasından bana bakmaya çalışarak evet, evet işareti yapıyordu.

Var bir şey, diye geçirdim aklımdan: O rüya görüyor, köpek uluyor, kanarya uyandı, insanlar kalktı ve konuşuyor, karım ölüm görüyor rüyasında, sanki herkes bir şey, bir varlık hissetti. Ah, uykum gelmiyordu, yıldızlar gelip geçiyordu. Avluda bir kibrit çakışı sesini işittim uzaktan. Şimdi neden birinin gecenin üçünde sigara içesi tutmuştu? Susadığım için kalktım, su almak için odadan çıktım. Koridorun solgun ışığını yakınca zemindeki kara lekeyi gördüm ve korkuyla durdum. Baktım: Kara leke hareket ediyordu. Daha doğrusu bir kısmı hareket ediyordu (karım rüyasında öldüğünü görüyor, köpek uluyor, kanarya uyanıyor, insanlar kalkıyor, bir anne çocuğuna sesleniyor, kapılar gıcırdıyor, biri sigara tüttürmeye niyet ediyor ve belki de bir bebek ağlıyor).

Yerde zavallı ezilmiş kara böceğin bir bacağını oynattığını gördüm. Ortadaki sağ bacağıydı. Geri kalan her şey hareketsizdi, ölümün yere bıraktığı kara bir mürekkep lekesiydi. Ama tek bacak sanki bir şeye, belki de gölgeler nehrine tırmanmak için çaresizce kürek çekiyordu. Hâlâ umudu var mıydı?

Gecenin iki buçuk saati boyunca –bir ürperme geldi– iç organları vıcık vıcık taşa yapışmış olan pis hayvan iki buçuk saat boyunca ölmeye devam etmişti ve hâlâ da bitmemişti. Olağanüstü biçimde ölmeye devam ediyor, son bacağıyla bir mesaj iletmeye çalışıyordu. İyi de bilinmedik bir pansiyonun karanlık koridorunda, gecenin üçünde kim alabilirdi bu mesajı? İki buçuk saat, diye düşündüm, sürekli bir ileri bir geri, canlı kalabilmiş ince bacağın içinde kalmış son hayat dilimiyle adalet istiyor-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

du. Bir bebeğin ağlaması dünyayı zehirlemeye yeter, diye okumuştum bir keresinde. Kadir-i mutlak Tanrı bazı şeylerin olmamasını yürekten ister ama karar veren kendisi olduğu için bunu engelleyemez. Sonra üzerimize bir gölge iner. Terliğimle böceği ezdim ve zemine yayarak yerde uzun gri bir leke bıraktım.

Ancak o anda köpek sustu, karım uykusunda sakinleşti ve adeta gülümsedi, sesler dindi, anne sustu, kanaryanın huzursuzluk belirtileri kesildi, gece yeniden yorgun evin üzerinden geçmeye başladı, ölüm, huzursuzluğunu şişirmek için dünyanın başka noktalarına göçtü.

GAZİNİN HİKÂYESİ. Uzak ülkelerden, savaşlardan, yıkımlardan geçip geliyoruz. Dönüş yolunda trenle ilerlerken vatanımızın sevincini hissetmeye başlıyoruz: bunların arasında en büyüğü anlatma sevinci. Günler, günler boyunca hiç durmadan devam edebiliriz, konferanslar verebilir, koca koca kitaplar yazabiliriz. Şu güzel, garip ve korkunç şeyleri gördük. Onca zahmet bunu dostlara anlatmak için bile yaşamaya değerdi. Tren dönüş yolunda uçarcasına ilerliyor ve mutlu olduğumuzu hisseder gibiyiz.

Ama ne acayip. Evimize girer girmez, uzun masal sinemizde sönüveriyor. İki-üç şey anlatıyoruz, hepsi o kadar. Artık hiçbir şeyin önemi olmadığı duygusuyla hemen susuyoruz. Nereye gitti o romansı serüvenler, tehlikeler, gizemler, gurur duyduğumuz karşılaşmalar? Uzakta geçirdiğimiz onca gün, onca ay ve yıl hiçliğin içinde yitip gitti mi? Hiç mi bir şey kalmadı? Ah hayır, bizim içimizde her şafak, her günbatımı, her gece, o derin anlamlarıyla, el değmemiş biçimde birbiri üzerine yığıldı. Acı bir şaşırtmacayla şimdi hepsi pek sıradan, pek yabancı, sıkıcı görünüyor ve oradakiler, annemiz bile dinlemeye gönüllü olmuyor.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

"Bir sabahı hatırlıyorum," diye anlatıyorum, "tam ormanın sınırındaydık..."

"Ya söylesene," diye sözümü kesiyor biri, "şimdi döndüğüne göre, ne yapmayı düşünüyorsun?"

"En kötü olanı geçen mart ayında yaşadık," diye anlatıyoruz, "emir o zaman geldi..."

"Özür dilerim," diyor biri, "özür dilerim ama geç kaldım. Yarın görüşürüz değil mi?"

"İki ay boyunca mağara gibi bir yerde uyudu," diyoruz, "ama görmek gereken şuydu ki..."

"Ya kadınlar?" diye araya giriyor biri. "Kadın işi nasıl oluyordu orada?"

İşte o zaman, ruhumuzun canlı özüne kazınmış ve bundan böyle bizim hayatımızın dayanak noktası olacak pek çok hatıranın herkes, tartışmasız herkes için boş hayaletlerden, boş sözlerden başka bir anlam taşımadığını anlamaya başlıyoruz. Gene de insanlar bizi çok seviyorlar, gerçek dostlar bizim için kendilerini feda etmeye hazırlar. Ne var ki anlattığımız hikâyeler onların hiç mi hiç umurunda değil, bizim bu hazinemizi ne yapacaklarını bilemiyorlar. Ve böylece, ansızın, şu dünya üzerinde ne kadar yalnız olduğumuzu anlıyoruz.

DEDEM ŞÖYLE DİYOR. Dedem büyüdüğümde cerrah olmamın hoşuna gideceğini söylüyor. Okul yılının bitmesine daha beş ay var: Geçen her günün üzerine bir işaret koyuyorum ama daha pek çok boş gün var. Her cumartesi günü nasıl derin bir soluk alıyorum! Tarih dersi bitmek bilmiyor. Kitaplara bakarsan günün birinde yaz gelecekmiş. Olabilir, ama kim bilir ne zaman? Denizin kıyısında kuma, güneşin altına çıplak yatıyorum ve hiçbir şey düşünmüyorum. Ne şahane bir durum: Bu yaşımda işim, birkaç hayata yetecek kadar sonsuz düşün-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

cem hazır; oysa yaşıtlarım daha ne yapacaklarına karar vermediler bile. Şimdiden şu sözler duyuluyor: Bu kadar genç yaşta ne biçim bir pozisyon. Tamam da akşam olmadan yanıt verecek misiniz? O kadar çok düşündükten sonra insanın bir kadına sahip olması ne acayip, beklenenden çok daha basitmiş. Sizi en son dün mü yoksa bir önceki gün mü görmüştüm? Günler birbirine benzediğinden birini ötekiyle karıştırmak kolay oluyor. Ve işte pencerenin önündeyim: Dağlara kar yağıyor, kış yeniden geldi. Daha dün karaydı dağlar, bugün en azından yarıya kadar bembeyaz oldular. Belki erime yüzünden yeniden kara olurlar. Beyaz olurlar, sonra kara olurlar, sonra beyaz kara beyaz kara, renk değişimini yakalamaya zaman yetmiyor. İnsanın gözü önünde değişiyor, kar ve güneş öyle büyük bir hızla birbirlerinin yerini alıyor ki ikisini ayırt etmek mümkün olmuyor. Bekleyen yığınla beyaz kâğıt var. Oturuyorum, bir yıl geçiyor: Elime bir kalem alıyorum, iki yıl geçiyor. Resmen aldatıldık, üstelik uyarmışlardı beni. Gürültülü bir şekilde kepenkleri kapatıyorlar.

LİSTELEME. Vaftiz olacak kişiler birer birer piskoposa yaklaşırken dudaklarında belli belirsiz bir gülümseme beliriyor. İşte Domenico Casirro, Giuseppe Domenichetti, Stefano Madonna, Mario Dosi, Giuseppe Stampa, Arcangelo Labronez, Alessio Dornetta, Bernardino Pecora, Cason d'Arte, Benedetto Luca, Antonio Rossi Dubois, Achille Terminati, Giulio Mollenkopf, Berto Vinazzi, Eros Bettea, Beniamino Trion. Onların yanında bembeyaz tüllerin oluşturduğu bir deniz içinde genç kızlar: en sevimlileri Rinuccia Nibello, Adele Messinda, Maria Lanarini, Lauretta Pessina, Eva di Camagna, Georgine Lennox, Mary Doliva, Dora Anticipati, Laetitia Malavini, Rosetta Sala.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Ödüllerin tesliminden sorumlu kişi bu şekilde ilerlerken, en yüksek liyakat kazananlar neşeyle jüri masasının önünden geçiyorlar: Giuseppe Domenichetti, Stefi Madonna, Beppino Stampa, Angelo Labronez, Cason d'Arte, Tonietto Dubois, Giulio Mollenkopf, Lamberto Vinazzi, Mino Trion. Adaylar arasında da Nuccia Nibello, Maria Lanarini, Lauretta Pessina, Eva Camagna, Maria di Oliva, Rosetta Sala.

Heyecan dorukta. Bandoların geçişinde uygun bayraklar dalgalanıyor, balkonlardan sarkanlar arasında Domenichetti, Madonna, Labronez, d'Arte, Dubois, Mollenkopf, Vinazzi, Trioni, Nibello, Pessina, Camagna, di Oliva, Sala ve başka pek çok aile bulunuyor.

Her zaman olduğu gibi, eğitimden önce günün görevli kişisi yoklama yapmıştı. Ve orada bulunan isimler belirlenmişti: Domenichetti Giuseppe, Madonna Stefano, d'Arte Cason, Rossi Dubois, Antonio, Mollenkopf Giulio, Trion Beniamino, Vinazzi Lamberto.

Aslında bu topluluk, pek çok ve böyle gösterişli kişilerin bir araya gelişine tanıklık etmişti. Bunlar arasında hatırladıklarımız, Kont Giuseppe Domenichetti, mühendisler Stefano Madonna ve Arcangelo Labronez, Casọn d'Arte, Doktor Antonio Rossi Dubois, Saygıdeğer Giulio Mollenkopf, Vinazzi ve Trioni beylerdir. Hanımlar komitesinden ise ev sahibeleri Nuccia Nibello, Laura Pessina, Evi Camagna ve Signora Rosita Sala adı anılabilirdi.

Böylece çağdaşlar salonuna vardık. Bu duvarda, sağdan sola Domenichetti, Madonna, Cason D'Arte, Mollenkopf, Nibello, Pessina, Camagna, Rosetta Sala eserlerini hayranlıkla seyredebiliriz. Domenichetti, Madonna, Mollenkopf, Nibello, Pessina, Camagna ve unutulmaz Rosetta Sala çalışmaları oldukça ilgi toplamıştı. Elbette Cason d'Arte'nin böylesine karakteristik yapıtlarıyla katılımı da etkileyici olmuştu.

Kura çekildikten sonra danışmanlar sırasında ilk olarak Kont Domenichetti, mühendis Madonna, saray danışmanı Mollenkopf, Prof. Rossi Dubois yer alacak. Bu arada oturumun başında kısaca söz alan danışmanlar Domenichetti, Madonna, Mollenkopf, Vinazzi, akrabalarını selamladılar: Nibello, Pessina, Camagna ve Sala hanımların gözetiminde bu akrabalara gereken ihtiyaç malzemeleri dağıtıldı.

Sevgili Domenichetti, sevgili Mollenkopf, nazik Signora Nibello, Signora Pessina ve siz Donna Rosetta; buradan buyurun. Basamağa dikkat edin lütfen.

Tapınağın fazlasıyla gösterişli bezenmiş mermer zemini üzerinde katılımcılar buraya gömülmüş olan önemli şahsiyetlerin kabir taşlarında sayısız yazıyı beğeniyle okuma şansı kazandılar. "Erken göçen Stefano Casirro'nun seçkin ruhu dinlenmekte..." "Burada Kutsal Roma İmparatorluğu Kontu Giuseppe Domenichetti yatıyor..." Böyle böyle okunuyor. Ve ayrıca: Burada Stefano Madonna, burada Mario Dosi, burada Achille Terminati yatıyor. Burada Giuseppe Stampa, Arcangelo Labronez, Alessio Dornetta, Cason d'Arte, Benedetto Luca, Lamberto Vinazzi, Tanrı'nın kollarında son mübarek uykularını uyuyorlar, sözleriyle isimler devam ediyor. Katedralin sessizliğinde ziyaretçilerin ayak sesleri işitiliyor.

HALİFE BİZİ BEKLİYOR. Eski mahallelerin köhne pansiyonlarında, varoşların çıplak binalarında, gece yarısı biri ansızın yataktan fırlıyor, koridora çıkıyor ve ötekileri uyandırıyor. Anlaşılamayan umutların ışığıyla, "Gidiyoruz!" diye bağırıyor, yüzü ferah bir ifadeye bürünüyor. Bu bir mucize mi? Hiç kimse bu manasız saatte uyandırıldığı için itiraz etmiyor. Odasının kapısından bakan bir kadın gülümseyerek, "Nereye?" diye soruyor. "Ameri-

ka'ya!" diye atılıyor bir başkası heyecanla. "Hint Adaları'na!" "Pannonia topraklarına!" diyor bir başka ses, "Halife bizi bekliyor!" Acıları unutmuş olarak heyecanla tartışıyorlar; açıklanamayan bir telaşa kapılmışlar, kalpleri hafiflemiş ve –gecenin şiiri– o sefil duvarların, o yırtık sabahlıkların, o pis kokuların, o dağınık çehrelerin, bütün o acı gerçekliğin adaletsizliği reddediliyor. "Haydi, haydi çabuk olun," diye yüreklendiriyor onları, "Bavullar! Pelerinler! Gemi yola çıkmak üzere ve bizi çağırıyor. Sireni duymuyor musunuz?"

NARKOZ. Ameliyat masasına uzanmış ve bağlanmış olarak yatarken –baldırıma kadar çıkan gülünç beyaz yün çoraplarımla– eter maskesini yüzüme dayıyorlar.

Anesteziden sorumlu doktor hanım, "Şimdi saymaya başlayın," diyor, "ve derin derin nefes almaya çalışın."

Ne güzel bir kokusu vardı eterin. Hiç bu kadar yoğun bir şekilde deneyimlememiştim. Serindi, içe işliyordu, saftı: Galiba dağları anımsatan bir şeyler içeriyordu. Ah ne acıklı! Eterin gerçekte ne olduğunu, içinde nasıl bir cehennem barındırdığını daha sonra anlayacaktım.

Bu arada sayıyordum. Yirmi ikiye gelmiştim ve normal bir şekilde devam ediyordum. Şaşırtıcı biçimde çevremde sadece, gece yarısı ansızın boş kırların ortasında durduğu anda tren kompartımanlarda olan ve insan seslerinin rüyadaymış gibi hissedildiği boğuk ve yankılanan bir sessizlik vardı. "Rica ediyorum, derin nefes alın," diye yinelediler.

Yirmi yedi, yirmi sekiz. Ellerimi kımıldatamadığımı fark ettim. Sanki ölmüşlerdi. Ama duyularım, hayır, onlar uyanıktı. Örneğin cerrahın arkası dönük duran ve biraz mesafeli duran birine –asistan? hemşire?– yanıt olarak söylediklerini gayet iyi işitiyordum ama kelimeleri

algılayamıyordum. Bu ortasından yakaladığım ve bu nedenle oldukça karanlık diyalog beni huzursuz etti.

"Hayır, hayır," diyordu cerrah. "Sanmıyorum... Daha bunu söyleyebilmek için erken." Bunu söyledikten sonra da kıkırdadı.

Sonra olasılıkla aynı kişiye şöyle dedi: "Eh, umarım olmaz... Tabii bu formlar genellikle *hâlkedicidir*..." Tam olarak "hâlkedici" ifadesini hatırlıyorum, anlamı yoktu ve belki yanlış anlamıştım. Kendime şunu soruyordum: Acaba neden söz ediyorlar? Bende bilmediğim çok daha ciddi bir hastalığın belirtileri mi bulundu? Acaba neşter ve keskiyle öngörülenden daha derine mi ineceklerdi?

Bunu sormak isterdim. Ama hekimlerden gerçek durumumu öğrenmek için saymaya ara vermem edepsizlik olurdu. Zaten dilim biraz gevşemişti.

"Otuz beş, otuz al... otuzzz..." Daha ileri gidemedim. Ağzım da uyuşmuştu.

Ne var ki hâlâ işitebiliyordum ve bu nedenle öteki duyularımın da uyanık olduklarını sanıyordum. Bu nedenle ürkütücü bir fikir geldi aklıma. Şöyle düşündüm: Bana sayı saydırdılarsa, bunu tam olarak ne zaman bayılacağımı anlamak için yaptılar; şimdi daha fazla sayamaz oldum; cerrah ameliyata başlamaya hazır olduğunu düşünecek; şimdi bıçağı etime saplayacak; oysa kulaklarım duyuyor ve ben acı çekme gücüne sahibim, bilincim henüz açık. Şimdi beynimi delecek, demir aletlerini ilikle-rime kadar sokacak, kımıldayamayan ben, donup kalmış kaslarımla hiçbir şey yapamayacağım, yanlış anlamayı önlemek için parmağımı bile kımıldatamayacağım. Uzun saatler boyunca bana işkence edecekler. Bu düşünce o kadar dehşet vericiydi ki konuşabilmek için son bir gayrette bulundum. Göğsümden kaba ve anlamsız bir inilti yükseldi; sanki bu ses bana ait değildi de çok uzaklardan, sınırsız derinliklerden, öteki dünyadan geliyordu.

İşte: Fark edilemeyen bir geçiş oldu, artık ne ameliyathane ne cerrah ne asistan ne de hemşire vardı. Dümdüz bir tünelin içinde fantastik bir hızla yolculuk ediyordum. Yolculuk mu ediyordum? Daha doğrusu yabancı bir güç beni içine çekiyordu demeliydim.

Bir araca binmiş değildim. Ne zemine ne duvara değiyordum, sanki artık ağırlığım yoktu ve havada ilerliyordum. Hatırladığım kadarıyla tünelin, onu tanımlamaya yarayacak yalnızca iki özelliği vardı: Nereden geldiği anlaşılamayan yumuşak ve gri bir ışıkla aydınlanmıştı ve başlangıçta takriben üç metre genişliğindeyken giderek daralan bir çapı vardı; öyle ki karşımdaki boğaz uzak ve kör bir karanlığın içinde kaybolana dek küçülüyordu.

Tam o anda İblis karşımda belirdi. Gri galerinin derinliğinde bekliyordu beni: Benimle konuşmaya başladı. Aslında onu görüyor ya da sözlerini duyuyor değildim. O sadece vardı ve her bir öğesiyle tam olan konuşması bana ses olmadan ulaşıyordu. Yani sanki düşünceyle hitap ediyordu bana.

Onu hemen tanıdım. Aslında bizim dünyamızda böylesine vahşice kötü ve hain bir varlık olmasa da görünmez haliyle tünelin sonunda bana pusu kuran oydu. Kendini ilk anda belli edişi –ve bu ipucunu daha sonra Şer'in karşıma çıktığı her durumda gözlemledim– tatlı vurgularındaki nefret yüküyle rahatsız eden sinsi nezaketiydi. Ama komplimanları kısa sürede düşmanını tuzağa düşürmüş ve onun mahvının tadını çıkaran birinin tavrıyla alaycı, yalancı, kırıcı bir tona büründü. Yani, gücü sınırsız o varlığın nasıl buz gibi bir ruhu olduğu anlaşılıyordu. O Şeytan'dı, Düşman'dı, Büyük Yılan'dı ve bir damla eterin içinde gizlenmişti.

Ve şimdi tatlı bir sesle konuşuyordu benimle:

"Geldin mi canım? Basit bir narkozdu değil mi? Tabii ya, tabii ya... Seni uyuttular değil mi? Ve az sonra uya-

nacaksın değil mi? Sen bunun masum bir uyku olduğunu sanıyorsun. Aferin, aferin. Ve az sonra uyanacaksın değil mi?"

İşte o anda sanki güldü. "Sanki" diyorum çünkü konuşmasının geri kalanı gibi onun da sesi yoktu. Yani vurgusu değişirken neşesini artık gizlemeye çalışmıyordu.

"Budala, salak!" dedi. "İnandın mı yani? Sana masal anlattılar! Sen de yuttun! Narkoz mu? Ameliyat mı? Ha ha... Ama bu ölümün ta kendisi tatlım... Meşhur ölümden başka bir şey değil! Yuttun ha? Kısacık bir uyku uyuyacaksın mı dediler? Narkoz mu? Ameliyat mı? Ha ha, işte ölüm bu canım. Biraz sonra olmayacaksın, hiçe dönüşeceksin, senin yok olman gerekiyor... Şimdi bunu gösteriyorum sana canım..."

Bunun üzerine son derece parlak ve buz gibi bir mantık yürütmeyle, artık herhangi bir şekle göre yaşamaktan vazgeçmem gerektiğini düşünmeye başladım.

Daha sonra, kırık dökük anılarımı didikleyerek boş yere yeniden oluşturmaya çalıştığım konuşması şahane bir diyalektik başyapıtıydı; öylesine ikna edici, öylesine dehşet verici bir gücü vardı ki, burada o sözleri yinelemeyi becerebilsem dünyanın gelmiş geçmiş en büyük yazarı olurdum.

Bu arada beni tünelin içine, giderek daha içine, kara huniye çeken o güce karşı cılız bir şekilde karşı koymaya çalışıyordum ama tele dönüşen bir külçeden farksızdım. Artık boşluk evin su borusu kadar incelmişti, iki-üç santimlik bir genişlik vardı. Kısa süre sonra tükenmezkaleme, iğne deliğine, sonra da hiçlikte kapanmadan önce mikroskobik bir boşluğa dönüşecekti.

Bu daracık ortamda sıkıştığımda sanki yüzlerce ton ağırlık yoğun bir şiddetle üzerime baskı yapıyordu. Bu da yetmiyordu. Alçak varlık benimle alay ederken ben nefretle dibe doğru itiliyordum, giderek daha küçük, çok

küçük oluyordum ve bir ceviz, bir tıpa, bir hap, sefil bir kum tanesine dönüşüyordum. Az sonra tüpün karşılıklı duvarları birbirlerine değdiklerinde yok olacaktım.

Sanırım dünyadaki hiçbir acı bu ilerleme süreciyle karşılaştırılamazdı. Doğru, işkence nitelik olarak rüyalarda görülenleri andırıyordu yani gerçek olandan farklı bir plandı, elle tutulur gözle görülür değildi ve iz bırakmıyordu, insan uyandığında eriyip giden ve bir süre sonra hatırlanmayan izlenimler gibiydi. Ne var ki ben bu karabasanı hiç unutmadım, arada sırada derinlerden yankılanan o sesi yeniden duyar gibi oluyorum, sanki her an bana eşlik eden bir gölge gibi.

İşkencenin en üst noktasında cehennem kıskacıyla sıkıştım, son bir kez inildedim, söndüm ve hiçlik oldum, artık yoktum.

Gene de bana ait bir şeyler hayatta kaldı. Bu canını kurtaran bir bilinç yankısı mıydı? Düşünceden ve umuttan yoksun seyrek bir ruh muydu? Benim bu sönük larvam boş, durgun ve sonsuz, karanlık değil ama gri bir boşluk içinde asılı kalmış buldu kendini. Tüneli aydınlatan aynı hüzünlü ışıktı ama donuk bir sonsuzluğa yayılmıştı. Hiçbir şey, ne bir beden, ne bir bulut, ne bir gölge, ne de herhangi bir türden hareket görünüyordu.

Tek bir şey vardı. Bunca boşluğun içinde yavaş ve eşit ritimde, gözle görünmeyen ses sütunlarının çanları çalıyordu: Bu korkunç bir gürültü, ciddi ve kederli bir çarpmaydı ve evrenin ıssız girdaplarında bir aşağı bir yukarı inip çıkıyor, böylece ölü sonsuzluğu vurguluyordu.

PENCERE ÖNÜNDE. Adam o sabah pencereyi açtığında Giustiniani Sokağı'nı ve çeşmeyi göreceği yerde, hiç görmediği çalılık bir düzlükle sonlanan bambaşka çirkin bir sokak gördü; bunun anlamı artık diyecek hiçbir şeyi

kalmadığı ve beklemenin yararsız olduğuydu. Nitekim adam bu hayat içinde artık derin gereksinmeleri olmadan başıboş sürükleniyordu, sanki hayat artık ona hakaret etmeyecekti ya da acıları tümüyle kişisel olacak ve başkalarını hiç ilgilendirmeyecekti. Oysa önceleri böyle değildi. Sıkıntıların niteliğinin değişmiş olması hayal bile edilemeyeceğine göre demek ki kendinin değiştiğini düşünmesi gerekiyordu; içi boşalmıştı, insanların gizli ve dağınık seslerini tek bir parçada toplama yeteneğini yitirmişti. Onları hâlâ dinliyordu ve zaten işitiyordu da. Bütün bir gün en ufak fısıltıyı duyabilmek için kulaklarını havaya dikiyordu çünkü acı verici bir şekilde alçalmakta olduğunu hissediyordu. İyi de, şimdiye dek hiç deneyimlememiş olsa da insanların kendilerini tanıyamamalarının yansımasının tek acısı bu muydu? Yoksa bir tek o muydu bunu yaşayan? Yeterince rezil olan bu hikâyeyi sonradan anlatmak bir tek ona mı kalacaktı? Bu nedenle pencerenin önünde hiç kımıldamadan durmuş, bir kolu kepengi de açacakmış gibi öne uzanmış, yüzü ifadesiz kalakalmıştı; uzaktaki yeni düzlüğe bakarak şunu düşünüyordu: Aynen böyle, şu haliyle, ne hüzünlü bir portre!

TEZAHÜR. 1907 yılında, Groppi'de, on yaşında bir oğlan rüyasında Meryem Ana'yı gördü. Mavilere bürünmüştü, gülümsüyordu ve ona şöyle dedi: "Bir ay sonra, meydanın üzerinde, şaşırtan saatte." Çocuğun anlattığı bu rüya aile ortamında pek ilgi uyandırmadı ama bir hizmetçinin gevezelikleri sayesinde mahallede büyük bir etki yarattı; çünkü şehir o zamanlar salgın hastalıklar ve başka dertlerle boğuşuyordu. Çocuk farklı kişilerce uzun uzun sorgulandı. Rüyalarını aktarırken gerçeklik adına, olgun ve sağduyulu kişiler gibi sözlerinde bir an bile çelişkiye düşmedi (rüyadaki görüntülerin kaypak, akışkan ve tutar-

sız yapısı nedeniyle hatırlamada mantıklı bir izleyiş olmaz; daha çok düzensiz, zamansız, anlamsız küçük öbekler dile getirilirken kimi zaman yeni ayrıntılar ortaya çıkar, kimi düzeltilerek yeni özellikler kazanır; sözün özü aynı rüyayı iyi niyetle aktarırken bile sürekli değişiklik yapmak çok kolaydır). Çocuk yalın anlamı dışında "şaşırtan saatte" ifadesinin ne anlama geldiğini bir türlü açıklayamadı. Ona acaba yanlış mı işittiği sorulduğunda bu sözlerinde hiç kuşku taşımadığını bildirdi. Öyle ki çocuğun ayak diremesi sonucunda varsayımlar üzerinde çalışmak gerekti; bazıları şaşırtan saatin olağanüstü ve şaşırtan bir manzara yarattığı için güneşin doğuşuna işaret ettiğini söylerken, bazıları da günbatımının daha fazla şaşkınlık yarattığını çünkü ardından yıldızların belirdiğini iddia etti. Gene bazı kişiler şaşırtan saatin kesinlikle yüzeysel, anlamsız bir ifade olduğu; nasıl ki ilahî açıklamalarda pek çok cümle ve kavram belirsiz ve kehanete açıksa gibi bu sözlerin de aynı amacı taşıdığı konusunda ısrar ettiler; önemli olan insanların acı çekmesi, gelecekle ilgili kehanetlerin huzursuzluk yaratmasıydı; sonuç olarak o saat şaşırtacaktı çünkü Meryem Ana tezahür edecekti ve başka bir nedeni olmayacaktı. Bunun dışında insanların, hayvanların ve nesnelerin uykulu bir şaşkınlığa kapıldıkları öğleden sonra saatlerine takılanlar da vardı.

Meryem Ana'nın mutlaka tezahür edeceği neden varsayılıyordu? "Meydanda" değil, "meydanın üzerinde" demişti; bununla ima edilen sanki bir bulut ya da kuş sürüsü gibi gökyüzüne asılı duran bir görüntüydü. İyi de bu çocuk bundan bir kazanç elde etmek ya da dikkatleri üzerine çekmek için insani ama olağanüstü bir olayı belirsiz bir şekilde ilan etmek istemiş olamaz mıydı? Bu arada günler geçmiş, Meryem Ana'yla ilgili söylentiler seyrelmişti, çünkü insanoğlu unutmaya yatkındı. Ancak duaların bile dindiremediği dertleri yüzünden bazı kişi-

lerin aklında yer etmişti. Susuyorlar, bekliyorlardı. Ateşli haliyle yatağında yatan biri, günün birinde ortalığı toplamak için odanın içinde dönüp duran karısına şöyle dedi: "Yarın Meryem Ana tezahür edecek." Sağlıklı kadın, "Ah," dedi, "ben buna inanmıyorum... Gözlerimle görmezsem inanmam." Ama yanılıyordu çünkü ertesi gün saat tam otuz altıda Meryem Ana tezahür etti.

DAMLAMA. Bu akşam, Cernaia ve Goito sokakları arasındaki köşeden geçerken, o yanmış ve ıssız evin zemin katından yükselen bir gürültü işittim. Pencere demirlerinin arkasında kara, kasvetli ve derin bir karanlıktan başka bir şey görünmüyordu, sadece sokak ışıklarının yeşil yansıması vuruyordu. Ses sanki yanan odunun çatırtısı gibiydi ama alev parıltısı görünmüyordu.

Bu terk edilmiş yer karanlıktı. (Belki çaresiz bir berduş tarafından yakılmış olan) ateş hışırtısını çok iyi duyduğumdan iki kez baktım. Sonunda harap enkaza düşen su damlalarının sesi olabileceği geldi aklıma. Bu tuhaf damlama belli bir ritimle o mağaranın karanlığına aynı kasvetle düşüyordu. İşte o zaman yukarı baktım ve göz kırpan yıldızları gördüm: Sirius, Orion ve şahane Yedi Kız Kardeş oradaydılar. Şehrin sefaleti ve soğuğu üzerinde engin bir huzur vardı. Yarın güneş evlerimize, dost evlerine bir ilkbahar ışığıyla girecek ve yürekler ısınacaktı! Ama yanık evde damlalar yeri döverek birer birer düşüyorlardı. Bu nasıl mümkün olabilirdi? Bunun üzerine bir önceki gün çok yağmur yağdığını, Noel günü göklerin yarıldığını hatırladım. Ve su, saatler boyunca ve yavaş yavaş çatlaklar arasından sızmış, ancak şimdi son engeli de aşmış ve nihayet kirişler üzerine ürküntü veren darbeler indiriyordu.

Yok canım! Dün yağmur yağmamıştı! Aylardan, uzun aylardan beri tek bir yağmur damlası düşmemişti. De-

mek ki su binayı yukarıdan aşağıya kat etmiş, şurada burada birikerek minik kuyular oluşturmuş, şimdi belirli çatlaklar arasından yıkıntının içine damlıyordu. Dünya Afrika'nın çölü gibi kurumuştu, artık bulutun ne anlama geldiğini bile hatırlamaz olmuştuk. Ama bu ev... Köhne virane suyu hafif hafif sızlayarak onu gövdesinde tutmuştu. Ancak bugün, son aşamada ondan kurtuluyordu. Bizim gibi, demek ki bizim gibi. Adamın, felaketten çok zaman sonra nasıl hüzünle gülümsediğini hatırladım. Sanki yüreğin dibinde damlalar şimdi hayatın en duyarlı zarlarına çarpmaya başlamıştı. Ve dünyanın vahşi sessizliği çevresinde, anlamadan göz kırparak gülen insanlar var. Ve sadece o hatırlıyor.

CENNETTE İLK GÜN. İyi ve dürüst bir insan oldun. Cennete yükseleceksin. İçeri girince çevrene bakacaksın. Her şey tahminlerine uygun mu olacak bakalım?

İlk anda gözlerin kamaşmış olacağından seni boru sesleri etkileyecek: meleklerin ünlü boruları: Kerubin melekleri, başmelekler, Tron melekleri, kudret ve egemenlik melekleri. Eğik köprüler gibi onların sesleri yaratılanların bir ucundan öteki ucuna ulaşacak. Bu kadar saf sesler, bu kadar korkutucu ezgiler duymamışsındır. Her bir nota bir başyapıttır ve yeryüzündeki müzisyenler onun tek bir tanesini yaratabilmek için gözlerini oydurmaya razı olurlar. Sırtından yükselen ürpertiyle dinleyeceksin bu sesi. Elbette bunların askerlerin klasik borazan sesleriyle ya da *Aida* operası ezgileriyle bir ilgisi yoktur, hatta kışlanın geniş avlusunda, Sant'Ambrogio Meydanı'nda 7. Piyade Birliği'nin emir dışı sessizliği bölen yürek paralayıcı borazan sesiyle de hiç ilgisi yoktur; hatırlıyor musun o gece ilkyaz mehtabının bütünüyle aydınlattığı meydanı? (Asker sanki borazandan kendi ruhunu

üflüyordu, öyle bir içlilikle, gayretle, kendini vererek, aşkla çalıyordu.)

Sonra gözlerin sonsuz ışığa alışacak, sahneyi göreceksin. Sağda, solda, yukarıda, aşağıda, senin gibi başka cennetlikler olacak: Uçsuz bucaksız sarmal merdiven misali dizilmiş olacaklar, çemberler halinde sonsuz merdivenlere dizilmiş ve aşağıda sınırsız bir girdapta, yukarıda binlerce güneşin ışınını yayan mavi göğün insanüstü ihtişamına açılarak yükselen yüce bir huni oluşturacaklar: biraz şu ünlü Dore resimlerindeki gibi. Uzamda sana destek olan nedir? Görünürde hiçbir şey. Oysa hiç sendelemezsin. Ebedî olanın şanının temaşa edildiği cennet işi basamaklardasın. Bu elbette pazar günleri San Siro Stadyumu'nda tırmandığın basamaklara benzemeyecek. (Hatırlıyor musun? Bir kasım günü solgun güneş ışığı altında insanlar uluyordu, Miglioli ceza vuruşu yaptı, top Amadei'ye geçti, santraya fırlattı, Tognon ve Foglia peşinden koştular, top kaleye doğru hızla giderken senin kalbin güm güm atıyordu ve ansızın Amadei'nin ortaya atıldığını ve topun ona boyun eğdiğini görmüştün...) Elinle alnını sıvazlayacak, cennetlik teninin ifadeye sığmaz yumuşaklığını hissedeceksin; çünkü bu ten değildir, sıcaklığı yoktur.

İşte o noktada adil insanlara layık dürüst pelerini giydiğini fark edeceksin; her ne kadar kimse ölçülerini almamış olsa da bedenini bir eldiven gibi sarmıştır. Harika! Sanki ıslatmayan sudan yapılmıştır, o kadar saydamdır: Güneş ışınlarından yapılmış bir dokumadır ve düşünceden bile hafiftir. Merakla dokunursun, bir kenarını ovuşturursun. Parmakların sanki arada bir şey yokmuş gibi dokunur birbirine. Ve ne de güzel sıcak tutar. Elbette yeryüzünün en lüks mağazalarında bile böyle bir şey bulunmaz. Her gün giydiğin o gri takım elbiseyi anımsayınca gülmek gelmez mi içinden? İlk aldığında rengi soylu bir griyken sonradan takımın dirsekleri parladı, pantolon

ütü tutmaz oldu, karın onu elden çıkarman için bin bir türlü manevra yaptı: "Hiç onurun yok, senin dilencinin teki olduğunu konuşacaklar arkandan!" Ama sen umursamıyordun, onu üzerine geçirince sadık bir dostuna kavuşmuş gibi hissediyordun. (Peki sadece iki kez giydiğin ve sanki İngiltere yapımı gibi duran ayakkabılarını kim giyiyor acaba şimdi? Ya o yumuşak kazağını? Ve partiler, davetler, Scala'da galalar olduğu dönemde giydiğin, kendini pek beğendiğin ama şimdi naftalin içinde yatan frakın kime kısmet olacak?)

Dizi dizi ruhlar arkasında ansızın evrenin sütunlarını fark edeceksin; onlar göz alabildiğine uçurumlara saplanmış dururken, karşı yönde bütünün enginliğinin bilinmezliği içinde kaybolurlar. Sen ancak bir bölümünü görürsün ama algılayamazsın. Tek bir tanesinin çevresini dolaşman için belki bütün bir ay boyunca nefes nefese koşman gerekebilir. Korkunçlar: dümdüzler, dimdikler ve çıplaklar. Agnèr Dağı'nın kuzey doruğu bile bunun yanında zavallı bir çakıl gibi kalır; hatırlıyor musun, o da bin altı yüz metrelik yamaca aşağıdan baktığında sana korkunç görünmüştü (ama ne güzeldi, beyaz bulutlar miskin miskin ona çarpıp sessizce dağılıyordu; bir eylül ikindisinde, saat dörttü, sen çoktan yaşlanmıştın ama hâlâ o buzlu yamaçlarda bir daha asla yapamayacağın ve o esnada hayata dair ne varsa unutacağın tırmanışları hayal ediyordun). Çiçek tacı gibi dizilmiş genç meleklerden oluşan şirin bir grup sana doğru yaklaşıyor.

Sana yemen için göksel yiyecek sunuyorlar: Büyük parlak tepsiler üzerine küçük koniler halinde hazırlanmış beyaz bir şey bu. Bir tutam alıyorsun, sonra bir tane daha. Melekler gülümsüyorlar. İyi ama bu benzersiz tadı veren ne var acaba içinde? Tatlı, tuzlu, acı, hem çilek hem kızartma, hem mantar hem somon, hem kapari hem viski tadı var. Aşağıdaki zavallı aşçılar ocak başında ter dök-

sünler daha. (Üstelik Floransa'da büyük binalar arasında sıkışıp kalmış o kasvetli lokanta sana matah bir yer gibi görünüyordu, hatırlıyor musun o minik kanepeleri? O koca pirzolaları, kabak salatalarını, sevgili dostlarını, gizem dolu o Chianti şarabını? Çoktan ilkyaz gelmişti. Sıcak sohbetler, mutluluk. Bir köşede yabancı bir kız, menekşe rengi dudaklarıyla bir arya söylemeye koyulur. Bu da sana müthiş bir şeymiş gibi gelirdi!)

Nazik bir ruh yanaşıyor. "Yeni misiniz?" diye soruyor. "Çok yeniyim," diyorsun. "Ben de," diyor yabancı. "Ne büyük korku, değil mi?" diyor. Sen de, "Eh, fena değil," yanıtını veriyorsun. O, "Yola çıkmak söz konusu olduğunda korkmak ne komikti!" diyor ve gülüyor.

Oysa sen gülmüyorsun. O berbat hayat! Melekler eşzamanlı olarak kanatlarını çırparak senin çevrende dolaşarak zafer ilahileri okuyorlar. Berbat hayat mı? Elbette ya: o gündelik çaba, her gün bir türlü gelmeyen bir şeyi beklemek, derken ansızın her şeyin sona ermesi, iş, mutsuz tutkular, hastalıklar, mezarlıklar, korkular, nefretler, yoksulluk, pislik. (Berbat hayat: Ama annen de vardı, mavi deniz de, hatırlıyor musun? Arkadaşlar, kırlar, seni biraz seven kadın, değil mi? Mehtaplı geceler, hatta günbatımında cam kürelerin yandığı, yepyeni hayallerin aydınlık evleri doldurduğu o günbatımları.)

Şimdi ebedî ışığın sarayındasın, uçuyorsun, göksel lokma yiyorsun, sonsuz aşka katılıyorsun. Ama unutmadın. En yüce lütfa sahipsin, ama hatırlıyorsun. Ve hatırlayarak üzülüyorsun. Bu, araftır.

PAZAR. İnsanın evinde olması, oturması, güneşin çabalamadan pencereden girmesi, öğleden sonra saat ikiye özgü ışığıyla mobilyalara vurması. Sanki herkes çıkmış gibi dış kapı da kapalı. Arada sırada yan odadan gelen ayak sesleri

tanıdık; endişe yaratmıyorlar. Üstüne üstlük kurallara karşı gelerek telefon ahizesini de söktük. Sanki sadece parolayı bilen güvenlik güçlerinin yani güneş ışınının, anayoldaki çınarlara konar kuşların ötüşlerinin, çevrede uzanan kentin uğultusunun girebildiği bir kaledeyiz. Ada. Her şey arzulara göre düzenlenmiş, kimse bizi rahatsız edemez.

İşte, koltuğumuza oturmuşuz, kitabımız elimizde, daha da rahat olmak için bacak bacak üstüne atıyoruz, bir sigara yakıyoruz. Haydi o zaman, sükûnet ya da tasasızlık ya da neşe ya da mutluluk, işte ne ad vermek istiyorsan, gel bakalım. Tam vaktidir. Gelebilirsin. Neden gelmiyorsun? Kim girdi? Kimdir her şeyi mahvetmeye gelen? Kapı kapalı değil miydi?

Hangi kapı? Merdivenlere açılan tahta kapıyı, ardına bir demir değnek geçirmekle kapatmanın yeteceğini mi sanmıştın? Dostum, bu, kendini savunmak için en önemsiz olandı. Bir pazar gününü mahvetmek için gelecek kişinin zili çalmaya, anahtarı kilide sokmaya hatta odana girip seni yerinden sıçratmak için omzuna dokunmasına bile gerek yoktur. Senin kendi içinde kilitlenen kapıların var mı? Bu anlamda bir önlem aldın mı? Ya o zaman? Geri gelen anıları, yani kaybolan yılları, artık olmayan ya da seni unutan insanları hatırlamayı durdurabilecek misin?

Ya ölüm, ona ne dersin? Onu hesaba katmamış mıydın? O senin içinde tırmanmaya devam ediyor. Her ne kadar bütün bedenin içinde tek bir bozuk hücre olmasa bile, o ilerleyebilir. Doğduğun gün, milim milim yaklaşmaya başladı.

Doğru, sen düşünmüyorsun, şimdilik onu bütünüyle unutmuşsun; oysa bir soluk alamadığında, mutlu olmak için bir adımdan daha yakın olan algılanamayan bir mesafeyi aşamadığında, oraya göz diktiğinde ve daha ileri gidemediğinde hep odur, ölümdür ve sen okyanuslar, dağlar aşarak kaçabilirsin; onu hep içinde taşıyacak-

sın ve her şeyden daha çok ondan nefret ederek içinde gece gündüz besleyeceksin: Hiçbir anne evladına karşı bu kadar özenli olmamıştır.

MART 1946. Bir gün böyle bir satır yazılır çünkü içten gelir. Hani bir tokada karşı "ah" demek gibi. Zaman geçer ve yeniden okunur. Tanrım, iyiymiş bu ya! Bir arkadaşa okutulur (ve ihanet burada başlar). "Güzel," der, "neden yayımlatmıyorsun?" "Ciddi mi söylüyorsun?" "Tabii ya, ciddiyim." "Peki bunu nasıl yapabilirim?" "Şöyle, şöyle," diye açıklar.

Denenir, başarılır. Sağda solda okurlar. Şöyle derler: "İyi, başaracak." Başarmak! O satırdan sonra bir satır, sonra bir satır ve pek çok satır yazarsın. Onları yayımlarlar, sana para öderler, ne güzel. Ne var ki artık bir tokada karşı "ah" demek gibi değildir. Bir anlamda, hesaplanmış bir şeydir. Kalemin ucunun kâğıda her değişinde alttan alta, yarın bunu kim okuyacak düşüncesi uyanır. Yazarken arkamızdan bizi gözetleyen bir gölge gibidir o. İçten içe kıkırdadığı fikri bizi korkutuyor. Şimdi kendime soruyorum: Bu düşünce yok olsa, yaptıklarımı kimsenin asla okumayacağını bilsem, ne yazardım? Bugün yazdıklarımın aynısını mı? Haydi, tüm cesaretini topla ve samimi ol. Hayır: Benzer şeyler yazardım yazmasına ama tam olarak bunları değil. Ya da hiç mi yazmazdım? Yoksa mutlak kişisel gereksinme adına yazı yazılan zaman sona mı erdi? Veya şöyle de diyebilir miyiz: İnsan bir daha hiçbir şey yapmazdı, zaten yaptığımız her şey sahtedir.

YATAĞIN DİBİ. Yatağın dibi sorunu, görünebileceği üzere o kadar da önemsiz değildir. Çocukluğunuzu hatırlıyor musunuz? O dönemde olağanüstü bir merak duygu-

su egemendi. İnsan o merak duygusunu yirmi yıl daha koruyabilse bu dünyanın en bilge insanı olurdu. O dönemde bazı geceler, henüz ışık sönmeden yatağa girer, bütünüyle yorganın altına dalar ve uyurken ayaklarımızın durduğu ve daha da ileri uzanan en dip noktaya doğru sürüklenir, en derin ve karanlık köşeleri keşfetmeye çalışırdık. Affetmeyen derin gölgeler öylesine sabit ve mutlaktılar ki korkardık. Ne vardı o dipte? Ölçüsüz büyüklükte mağaralar mı? Kralın bahçesine açılan küçük ve gizli bir kapı mı? Uyuyan bir ejderha mı? Ve bu boşluğun sahiden bir sonu var mıydı? (En tedirgin edici soru buydu.) Yoksa sona asla ulaşamayacak ve fazlasıyla maceraperest davranırsak bir daha geri dönememe riskiyle mi karşılaşacaktık? O karanlığa dalınca geri kalan her şey, ev, anne baba, okul, bisiklet... aşırı derecede uzak kalacaktı. Hiç abartmıyorum, sanki yurtdışına çıkmış gibi hissederdik. Kimi zaman uçurumun çok derinlerine indiğimiz için yüreğimiz güm güm atardı. O arzın merkezinde her şey mümkündü. Bir noktada hava da tükendiğinden soluk soluğa kalırdık. Yarın dibindeki ruhların bize doğru harekete geçtiğini sanmak bile mümkündü. İşte bu korkuyla, karmaşık dehlizlerden geçerek, sözde ışık yönünde yeniden yukarıya tırmanırdık.

SENİ BEKLEYEN BİRİ VAR. Hiç bilmediğin ve belki asla yolunun düşmeyeceği uzak bir kentte, seni bekleyen biri var. Uçsuz bucaksız Doğu kentinin tarihî, kasvetli ve dar sokağında, hayatın son sırlarının saklandığı yerde masalsı sarayının kapıları gece gündüz senin için açık duruyor; öyle bir yer ki sokaktan aceleyle geçenler için sıradan bir ev gibi görünebilir; oysa kapısı, sonsuz biçimde birbirine ulanan geniş salonlar, avlular ve bahçelerle girift saraylara ve camilere açılıyor. Burada sessizlik, göl-

ge, huzur var ve soylu köpekler, havuzların kenarlarına çöreklenerek kendilerini suyun şıkırtı sesine bırakarak uyuyorlar. Hollerde temiz yüzlü, uzun boylu, zenci köleler bazalt heykeller gibi hareketsiz duruyorlar; ta uzaktan adım seslerini duymalarıyla uçarak karşına dikiliyorlar, daha ilk salonu bile aşamadan hepsinin, emirlerine amade olarak önünde diz çökerek sıralandıklarını görüyorsun. (Ve en gözden uzak bahçede, nilüfer havuzunun çevresinde güzeller güzeli ve çıplak cariyeler seni bekliyor.) Ne var ki senin adım seslerin işitilmiyor ve günler aylara, aylar yıllara evrilirken zaman beyhude akıyor.

Sen bu hayatta sürünüyorsun, üzerinde gri bir takım elbise, saçların dökülüyor ve ayın ortasında hesaplar tutmaz oluyor. Pek çok kişiden birisin. Yıldan yıla hevesler ve umutlar gevşiyor. Güzel kadınlara rastladığında, gözlerini onlara dikme cesaretini bile bulamıyorsun. Ama orada, adını bilmediğin o şehirde, kudretli bir efendi tüm dertlerini dindirmek üzere bekliyor: O seni yorgunluktan, nefretten, gecenin korkularından özgürleştirecek. Artık açıklama yapmaya gerek olmayacak, hatta adını bile söylemek zorunda kalmayacaksın; oraya yaşlı, pis ve hasta bile gidebilirsin. O sessiz avlularda hayatın yeşerecek, şölen sofraları üzerine lambalar yanacak, küçük kızların tatlı şarkılarını, nağmelerini duyacaksın. O gün bayram olacak ve ertesi gün de sürecek bayram ve sonraki günlerde de; hep saadet ve son nefesine kadar şenlik devam edecek. Ama sen, insanoğlu, bilmiyorsun. Burada sürünmeye, üzülmeye devam ediyorsun, yüzünde ilk çizgiler belirdi, artık kendini bıraktın, yılların seni sürüklemesine izin veriyorsun.

Uzak bir Doğu toprağında. Ama belki de çok daha yakınlarda. Belki kudretli efendi senin tanıdığın, bizim şehirlerimizin birinde bekliyor. Napoli'de örneğin, köhne dar sokaklarda armalı, büyük kapılar vardır, suskun ve

koyu renkli. Onların arkasında elbette büyük sırlar saklanmaktadır. Belki de bunlardan biridir. Tozun, kirin, farelerin, boyası sıyrılmış duvarların seni ürkütmesine meydan vermeden o geniş merdivenleri tırmanman gerekebilir. Basamakların tepesinde aralık bir kapı vardır. İt onu. Gir içeri. Yoksulluğun, pisliğin burada seni terk edeceğini ve her şeyin sana neşeli ve aydınlık görüneceğini hayretle fark edeceksin. Ortamın derinliklerinden, "Geldi! Geldi!" diye bağıracaklar.

Örneğin Napoli. Veya daha yakın da olabilir, yüz kilometre mesafede bir kasaba. Kamyonların geçmediği gözden ırak küçük meydanları olur onların; onların kenarında, çiçekli sarmaşıklarla süslü onurlu taş evler bulunur. Kapının yanında zilin ipi sallanır, çalınınca avlularda uzun uzun yankılanan sesler kapının arkasından bile duyulur; o zaman üst kattaki piyano sesi kesilir, bir köpek havlar. Ama senin zilin ipini çekmeye ihtiyacın yoktur. Yeşil ahşap kapının tokmağına elini uzattığın an, kapı gıcırdayarak açılacaktır. Ve avluda seni çiçekli tarhlar karşılayacak, arıların vızıltısını işiteceksin ve içerideki loş ortamdan ciddi bir ses sana hoş geldin diyecektir. Ve efendi seni çok uzun zamandan beri beklediğini açıklayacaktır: Ev, piyano çalan kız, gece bülbülü ve başka kaynaklar senin içindir.

Bir kasaba konağında. Ama çok daha yakında, gerçekten iki adım ötede, senin evinin duvarları arasında bile olabilir. Merdivende, üçüncü katta, holün sağında ne zili ne de etiketi olan kapıyı hiç fark ettin mi? Burada belki de seni olabildiğince şımartıp mutlu etmek isteyen insan beklemektedir: Ama seni uyaramaz. Bu nedenle sen dene, bir dahaki sefere önünden geçerken, üzerinde isim yazmayan kapıyı itmeyi dene. Göreceksin nasıl pes edecek. Menteşeler üzerinde tatlı tatlı dönecek, akıl almaz bir dürtü seni içeri girmeye itecek, şaşırıp kalacaksın: İşte bu halk apartmanının kalbinde, baş döndürücü bir pers-

pektifte birbirini izleyen prenslere layık salonlar göreceksin. Ağır perdelerde, gümüş takımlarda, goblen halılarda armaların işlendiğini göreceksin: Senin karanlık adının simgeleri olacak bunlar. Ama işte sen o kapıyı açmakla ilgilenmiyorsun, sabah akşam, yaz kış merdivenlerden iniyorsun, bu yıl, gelecek yıl hep bu fırsatı kaçırıyorsun.

Senin kendi evinin duvarları arasında. İyi de seni seven kişinin bu kadar yakınında olması nasıl göz ardı edilir? Sen bu satırları okurken belki o, kapının arkasında, yandaki odada bekliyor; sakin sakin beklemede, konuşmuyor, öksürmüyor, hareket etmiyor, senin dikkatini çekmek için hiçbir şey yapmıyor. Onu keşfetmek sana kalıyor. Ama sen insanoğlu, yerinden bile kalkmıyorsun, kapıyı açmıyorsun, ışığı yakmıyorsun, bakmıyorsun. Ya da gidiyor ama onu görmüyorsun. O bir köşede oturuyor, sağ elinde küçük bir billur asa tutuyor ve sana gülümsüyor. Ne var ki sen onu görmüyorsun. Hayal kırıklığıyla ışığı söndürüyorsun, kapıyı kapatıyorsun, geri dönüyorsun, bu anlamsız imalardan sıkılmış olarak başını sallıyorsun: Az sonra her şeyi unutacaksın. Ve hayatını da böyle tüketiyorsun.

İLGİNÇ BİR OLAY. Kız şöyle dedi:

"Hayat hoşuma gidiyor, biliyor musunuz?"

"Nasıl? Ne dediniz?"

"Hayat hoşuma gidiyor, dedim."

"Ah, öyle mi? Açıklayın, biraz daha iyi açıklayın."

"Hoşuma gidiyor işte ve buradan gitmek beni çok üzecek."

"Küçükhanım, anlatın bize, bu çok ilginç... Haydi, sizler, buraya gelin, siz de dinleyin, küçükhanım burada hayatın hoşuna gittiğini söylüyor."

HAZİRAN 1946. Birkaç yıl içinde yeni bir yazarın ortaya çıkarak çığır açacağından emin olabiliriz. Belki de birkaç ay içinde. Hatta kitabı şu anda baskıda bile olabilir. Belki yarın Birleşik Devletler'de ya da Berlin'de satışa konabilir. Bu bir borazan sesi gibi, bütünüyle yeni bir ses, insanın keşfi olacak. Şu âna dek yaşananlara göre çok basit bir fark olacağı da kesin. Bu, örneğin sözlerin tınlamasında yeni bir sistem, ya da hepimizin içinde var olan ama şimdiye dek kimsenin söz etme saflığını göstermediği bir duygunun kaydı olacak. Yani herkes için, tam şu anda ve az çabayla mümkün olacak bir şey. Gene de bunu tahmin edemiyoruz. İyi ama bu düşünce pek sefil değil mi? İnsanın kendi yararsızlığının açık bir kabulü değil mi? Bu formülü birkaç yıl önceden keşfetmek ve ortaya dökmemek, dünyayı görmenin yeni şeklinden hiç kimseye söz etmeden onu kendine saklamanın tadını çıkarmak, gizlice bütün olası uygulamaları denemek, pek çok karanlık ve karmaşık şeyin ansızın basitleştiğini fark etmek, yalnızlığın hoş olabileceği tek şekilde kendini yalnız hissetmek ne güzel.

DÖNENLER. Bu gemide evine dönen pek çok insan var, çekip giden bir tek benim. O fırtınayı, o sıcağı, o çölü, o şahane plantasyonları aşacağız. İşte ilk grup burada iniyor, geldiler. Ötekiler daha ileride inecek.

Herkes mutlu. "Evim şu tepede, gelirseniz size verecek bir yatağım var." "Ama benim gitmem gerekiyor." "Gelin haydi, ünlü Sarizzo ormanlarını gezeriz: Tek bir gün, iki saatçik en azından; eminim iki boş saatiniz vardır."(Beni sevdiklerinden değil, sadece hayranlık duymamı arzu ediyorlar.) "Hayır, hayır gitmem gerekiyor."

Fırtınalar, sıcak, çöl, buzullar geçti. İşte son liman. Artık gemide kaptan, zabitler ve tayfadan başka kimse yok. "Bariyer kıyısında kendime bir ev yaptım, biraz soğuk oluyor ama karım alıştı."

İşte gemi kısa bir mola verecek. Benim de inmem gerekiyor. Şimdi herkes evine vardı, herkes huzurlu, sadece ben günden güne kaybolmuş hissediyorum kendimi.

Hepsi çok nazik davrandı, bana akşam yemeği, yatak, sabah çayı ikram ettiler; ama şimdi onlarla vedalaştığıma göre hayatlarından sonsuza dek çıkıyorum. Beni çıkışa kadar uğurluyorlar, elveda, elveda, elli metre kadar gidiyorum, dönüyorum, kapının kapandığını görüyorum, baca tütüyor, sesler dışarı sızmıyor, her yer sessiz. Karşımda sonsuz gibi görünen çorak toprak uzanıyor. Onların neşesi arttıkça artıyordu, artık benden yana bir şey bilemezlerdi.

ZOR BİR UYARI. Çok geç olmadan söylemek gerekirdi ona. İçimizden birileri şöyle dedi: "Artık ne önemi var? Gece gündüz odasına kapanıp içiyor ve saçmalıyor, kendini ilgilendiren hiçbir şeyi umursamıyor, idare ediyor ve günden güne kötüye gidiyor. Kapı dışarı kovmasını göze alarak biz mi gidip karışacağız ona? Kendi işimize baksak daha iyi olur. Hem zaten bunu ona nasıl söyleyebiliriz ki? Bu hiç de basit bir şey değil." Bir başkası şöyle dedi: "Bilemeyiz, içki içip saçmaladığını kim biliyor, belki de hastalandı ya da kendine göre düşünceleri var. Daha önemlisi: Kim söyleyecek ona bunu?" "Ben gidiyorum," dedi Beltrano, "gidip döneceğim." Sonra da merdivenleri tırmandı, gitti.

Biz içimiz rahat bir şekilde bekledik. Beltrano işini bilir, ona güvenebiliriz. Az sonra sırıtarak döndü. "Domuz gibi uyuyordu, uyandırmam bayağı zor oldu. Beni gönülsüzce dinledi, sonra da hemen arkasını döndü. İşte elde ettiğimiz ancak budur." "Ama sen bunu ona nasıl söyledin?" diye sorduk.

Beltrano, "Şöyle, şöyle dedim," diye açıkladı. "İyi," diye yorum yaptı biri. "Tabii ya," dedi bir başkası. "Affe-

dersin ama mesele bu değildi ki. En önemli şeyi söylememişsin ya da o senin sözlerinden konuyu anlayamamış." Beltrano alıngan bir edayla, "Nasıl konuşmamı isterdin peki?" diye yanıt verdi. "Madem çok biliyorsun, sen söyle bakalım." "İtiraf edeyim, ben yapamazdım. Bunlar zor işler. Açıkça söylemek gerekiyor. Ben beceremezdim ama sanırım sen de beceremedin. Peki şimdi ne yapıyor?" "Uyuyor," dedi Beltrano. "Uyuduğu kesin," diye onayladı bir başkası öfkeyle.

Bunun üzerine Laerte denedi. Hatta biz ona yukarı kadar eşlik ettik ve perdenin arkasında kalıp dinledik. Bu arada o da uyanmıştı; yatağın kenarına oturmuş derin derin düşünüyordu.

Laerte çok güzel konuştu. Uyanık bir gençtir. Ama tam asıl konuya gelmek üzereyken, karşısındaki sanki söylediklerinin tek bir kelimesine inanmıyormuş gibi gözlerini sakin bir şekilde onun üzerine dikmişti. Laerte de ipin ucunu kaçırmıştı, konudan uzaklaştı, sonra da cesaret edemedi.

Ya Zeno? Acaba o başardı mı? Konuşuyor, tereddütle konuşuyordu; karşısındaki onu fesatlık yüklü inceden gülümseyişiyle dinliyordu. Nereye varmaya çalışıyordun Zeno? Onu dinlerken Beltrano içten içe seviniyordu. Ne boş konuşmalar. Daha fazlası gerekiyordu.

Pek çok kişi denedi. Ama o hiç sarsılmadı. Anlamıyordu. Ya da onlar anlatamıyordu. Umursamıyorlardı, ilk baştan en hevesli olan dahil kimse ciddiye almamıştı. Ve kabahati ona atıyorlar, aptalın teki, cahillerle görüşen cahilin teki, kafası allak bullak diyorlardı.

Ama bu gece ben de denedim, üstelik kimsenin aklına gelmemiştim ben. Ah, ansızın aklıma iyi bir fikir gelmişti ve bunu kimseyle paylaşmak istemiyordum. Kaldı ki perdelerin arkasında dahi ben dinleyecek tek bir kişi yoktu.

İçeri girdiğimde zilzurna sarhoştu. İzin istemedim, (Celestino'nun yaptığını söylediği gibi) önünde eğilmedim, dürtmedim, kulaklarına bağırmadım. Sakin ve dingin bir tavırla ona bir şey söylemem gerektiğini bildirdim. Sonra çekip gittim, o da koltukta oturan bir heykel gibi, iki kolu masaya dayalı, şaraptan sersemlemiş, bakışları boş halde kalakaldı. Hiçbir şey anlamamıştı.

Bunu öğrenseler, arkadaşlarım "Ah zavallı!" diye gülerlerdi. Ama onlar bilmiyorlar ve artık düşünmüyorlar da. Onu kendi haline bıraktılar, ancak kendi işleriyle ilgileniyorlar.

Oysa ben yeniden denemek istiyorum. Anlamadıysa kabahat belki de benimdi. Aslında o kadar basit bir şey ki, ama tam o anda söylemesi çok karmaşık gibi geliyor. Üzerinde düşünüyorum ve o zaman gecenin sakinliğinde onu aydınlık ve kendime yakın görüyorum, sanki bütün gizemleriyle dokunuyorum ona. Sonra kuşlar ötmeye başlıyor, bazı pencereler çarpıyor, sabah sesleri canlanıyor ve her şey dağılıyor. Ama ben başaracağım. Günün birinde kulağına bir-iki söz fısıldayacağım ve o sarhoş, sıkkın, uykudan bitkin olacak ama hıçkırarak ağlamaya başlayacak; çok geç olmadan kimsenin ona söylemeyi başaramadığı şeyi öğrenecek ve özür dileyecek.

MERHAMET. Üst katımızda oturan aile birkaç yıldır paraya para demez oldu. Otomobil saat tam dokuza çeyrek kala kapının önünde duruyor ve mühendis Olofer büyük deri çantasıyla biniyor. İki saat sonra son derece şık giyinmiş olan Signora Olofer kızı Lidia'yla çıkıyor. Oğulları Tony'nin bir ayağı yurtdışında, sürekli gidip geliyor. Mutlular mı? Yüzlerine bakıyoruz ama pek anlayamıyoruz.

Lidia'nın, Bargni fabrikalarının sahibi milyarder Ernesto Bargni'yle nişanlandığı konuşuluyor. Haziran gelir

gelmez çekip gidiyorlar çünkü şehir onlar için fazla sıcak oluyor. Aralık olunca da aynı şey yaşanıyor, bu sefer güneşi aramak için dağa çıkıyorlar.

Biz kötü yürekli insanlar olmadığımız için evimizde herkesi bir düşüncedir aldı. Olofer ailesinin servetine taktık. Ne olacak? Kimi zaman apartman kapısında karşılaştığımızda (arkadaş toplantısından dönüyor, yüzü pek mutlu görünüyor, zaten eskisi kadar güzel bir kadın) şahsen benim içimden onu durdurmak geliyor. "Cesaret, hanımefendi," demek istiyorum, "burada, evde biz sizi seviyoruz, size yardım etmeye çalışacağız."

TAM O ANDA. Şimdiden ayın 28'i oldu ve ben daha hiçbir şey yapmadım. Öte yandan zihnimde dolaşan şiir de şimdi bir şuraya bir buraya kaçıyor. Sabah uyanıyorum, üzerinde düşünüyorum, hepsi bu yağmurlu günlerin ıslak solgunluğuna gömülüyor. Yitirdiğim yolu yakalamak için aksaya topallaya ilerliyorum. "Dur! Bekle! Dur" diye bağırıyorum yokuşun dibinde. Ama sayfalar yavaş yavaş, çok yavaş dökülüyor, bunu kabullenmek zorundayım ama hiç durup dinlenmiyorlar. Asla biz insanlar gibi değil. Durup çevreye bakıyoruz, bir sigara yakıyoruz, biraz çene çalıyoruz. Hayatın sayfaları, saatler yani, astronomik günler ve aptal mecazlara ihtiyaç duymayan aylar, hızla birbirlerini izliyorlar; kabul etmek gerek, böyle bir ağırbaşlılıkla geçişlerini görenler onların düşmanlarımız olduğunu söylemez. Pek ağır, pek asil ilerliyorlar. Ama asla durmuyor lanet olasıca, bir an bile soluklanmıyor, önümüzde daima koşturma, hazırlama, planlama, hesaplama, tasarlama bulunuyor. İnsanız ve arada bir durmaya gereksinme duyuyoruz. Duruyor ve uyuyakalıyoruz. Ama işte böyle, biz yolun kenarında durmuş, tuhaf şeylerin rüyasına dalmışken saatler, günler, aylar ve yıllar bize birer birer yetişiyor,

iğrenç yavaşlıklarıyla bizi geçiyor, yolun sonunda görünmez oluyorlar. Sonra sabah uyandığımızda geç kaldığımızı fark ediyoruz, peşlerine düşüyoruz.

İşte tam o anda, amiyane bir deyişle, gençlik bitiyor, demek geliyor içimizden.

KASABADA AKŞAM. Adam akşam yemeğinden sonra yürüye yürüye Cairoli Bulvarı'nı, sonra caddeyi aşıyor, meydana gelince geri dönüyor ve önce caddeyi sonra Cairoli Bulvarı'nı aşarak De Giorgis Dondurmacısı'na varıyor. Ötekiler gibi yavaş yürüyor. Kendini yormuyor. Sadece biraz hava almak niyetinde.

İyi akşamlar Doktor Huber, hafif bir baş selamı yeter, yoksa bunca tanıdıkla işin sonu gelmez. İşte Commendatore[1] Soricella, o da kısa kollu gömleğiyle, işte jandarma çavuşu Ticoli, piyano öğretmeni Signorina Pertuso, hububat tüccarı Marcello Navone, çorapçı Saliceti, kolunda genç hanımlar Nietta Antonini ve Nella Faz, neyse ki sadece kuzinleri onun. Sonra Salimbene'nin dul eşi Signora Marina Lattro, Cavalier[2] Fausto Nicolosi (nüfus idaresinden), üçü de işçi olan Giulio oğlu Frattazzi Andrea, Fermi Ubaldo di Giovanni, Tosti Eliseo di Giovanni, hepinize, iyi akşamlar.

Belediyenin girişimi sonucu bir projektör Toscana gotik sanatının ilk seçkin örneği olan katedralin cephesini zeminden aydınlatıyor, ama bu ağır sıcakta kim bakacak ona? Işık, ana girişin iki yanında yer alan çivi gibi sıska iki azizin heykeli görünür kılıyor. Ne istiyorlar bu

1. İtalya Cumhuriyeti tarafından verilen komutanlık derecesindeki devlet nişanı. (Y.N.)

2. İtalya Cumhuriyeti tarafından verilen şövalyelik derecesindeki devlet nişanı. (Y.N.)

akşam vakti? Şimdi kim azizlere kafa yormak ister? İşte, Tosti, işte, Fermi, işte Frattazzi; bir aradalar ama tek bir söz bile konuşmuyorlar. Cavaliere Nicolosi hâlâ kanlı canlı. Ama Signora Salimbene pek sempatik. Faz ve Antonini hep kol kola. Saliceti'nin köpeği kötü durumda, bunu anlamak için arka ayağını nasıl sürüklediğini görmek yeterli. Sonra Navone, Çavuş Ticoli, Signora Pertuso, Commendatore Soricella.

Yürü adamım yürü. Commendatore Soricella'ya, iyi insan Ticoli'ye, Navone, Faz'ın kolunda (bu kez Signora Salimbene ile kızının yerine) Signora Antonini'ye rastlayacaksın, Fermi ve Tosti evlerine doğru yöneliyorlar.

Yürü rica ediyorum, biraz daha yürü. Navone ve Soricella iki defa daha karşılaşacaklar seninle. Sonra yeter. Sonra sen yalnız başına kalacaksın, uykusuz, caddede bir yukarı bir aşağı yürüyeceksin. Kaçmaya çalıştığın yalnızlık şimdi üzerine çöküyor. Taştan iki aziz boş yere gözleyecek seni. Ne boğucu bir sıcak, belki gün doğmadan yağmur yağar. Ya yarın? Ya daha sonra? En sonunda ne olacak?

SIR. Birinin omzunu sarstığını hissetti. Uyandı. Yanında uyuyan kadındı. "Ne istiyorsun?" diye soruyordu. "Ne oldu ki?" diye sordu erkek. Abajurun üzerine konan gazeteden sızan düzensiz ışınlar odanın şurasına burasına yayılıyordu. "Konuşuyordun," dedi kadın. "Ne diyordum peki?"

Kadın onun gözlerinin içine bakıyordu, yalan söylediği zamanlardaki gibi biraz gülümsedi. "Hiç," dedi. "Anlayamadım zaten." Ama o şekilde gülümsemeye devam ediyordu.

Öylesine soruyormuş gibi davranmaya çalışarak, "Söylesene," dedi erkek. "Yok bir şey canım! Anlaşılmaz kelimeler eveleyip geveliyordun." Yalan söylüyordu, adam

bundan emindi; şimdi kendisinin bilemeyeceği bazı şeyler işitmişti, belki acımasız ya da iğrenç veya fazla samimi. Şimdi bu riski göze alıp nasıl uyuyacaktı bir daha? Demek ki kapamanın olanaksız olduğu ve ona ihanet eden bir kaçak vardı; ruhunun en gizemli parçacıkları o uyurken oradan sızabiliyordu; bunlar kendisine bile kapalı olan, meçhul ama dehşetli biçimde ona ait, belki de fesatlık ve utanç dolu düşüncelerdi. Veya gölgeli kuşkularla dolu buz gibi gecelerde kalenin girişini tek başına korumak zorunda olan hasta nöbetçiyle benzeşme konusunda, aylardan beri huzursuz yaşamasına neden olan o ateşten sır; isimlerden ve sayılardan oluşan ve yüzlerce insanın mahvına neden olabilecek öteki sır söz konusu olabilirdi. Ona güvenebilirdi, elbette, kendi kadınıydı, ömrünü ona adamıştı. Ama cennet kapısındaki melekleri bile baştan çıkartabilecek büyüleyici sırlar vardı. Bir kadından daha güçlü sözler vardı ve belki de o bu sınama karşısında direnemeyebilirdi. Ona yalan söylüyor olması da bunun bir işareti değil miydi?

BEBEK İSA SORUNU. Öğretmen Giovanni Imperativo, inşaat teknisyeni Signor Giacinto Sala, diş hekimi Nicola Maggio kahvede buluştular. Küçük masanın çevresinde çene çalıyorlardı. Noel gecesiydi.

Öğretmen Imperativo şöyle dedi: "Ne keşfettim biliyor musunuz? Çocuklar artık Bebek İsa'ya inanmıyorlar."

Saf bir adam olan Sala, "İnanmıyorlar demek, ne anlama geliyor bu?" diye sordu.

"İnanmıyorlar işte... Altı-yedi yaşlarında aptallaşıyorlar; tam akıllandıklarını zannettikleri zaman... Benim Carlo örneğin yedi buçuk yaşında: Dün onun bir okul arkadaşıyla konuşmasını duydum. Arkadaşı ona şunu sordu: "Sen gene Bebek İsa'ya mektup yazdın mı?" Benim

Carlo şöyle yanıtladı: "Ne yapayım? Annemle babamı bir şekilde memnun etmeliyim. Onlar benim inandığımı sanarak seviniyorlar. Ben de numara yapıyorum, işime geliyor böylesi. Yoksa hediyelere veda etmem gerekir..." Ve o iki şapşal nasıl da kıkırdıyordu!

Diş hekimi Maggio, "Bir bakıma böylesi daha iyi," görüşünde bulundu. "Böylece parayı harcayanın biz olduğumuzu biliyorlar, bize minnet duyarlar; oysa bizden beş kuruş para çıkmaz."

Öğretmen söze karışarak, "Ama onun da biraz kabahatli olduğunu söylemem gerekir," dedi.

Teknisyen, "Onun derken?" diye sordu.

"Bebek İsa'nın elbette. Bunun biz büyüklerin uydurduğu bir numara olduğuna inanılması için elinden geleni yapıyor gibi... Örneğin hediyeleri herkesin bildiği ve üzerinde isim, adres olan mağaza kâğıtlarına sarıyor. Ya da akşam masanın üstünde duran ve çocuğun tanıdığı kurdeleyle bağlıyor."

Kültürlü bir insan gibi görünmeye gayret eden diş hekimi, "Bravo!" dedi. "Bunu mahsus yapıyor! Amaç kuşku uyandırmak, böylece çocuklar şüpheye düşüyorlar. Her şey ayan beyan ortada olsa, matematiksel olarak her şeyi kimin düzenlediği bilinse inanmanın ne değeri olurdu?"

"Ama hayır, hayır," dedi Sala. "Siz Bebek İsa'nın bu kadar saf olduğunu mu söylüyorsunuz? Bu saçmalık... Bunlar saf hayal, saf fesatlık... Ne diyeyim size ben? Bu sözler benim için bir küfürdür!"

"Küfür mü?" dedi diş hekimi. "Sizin gerçekten pek temiz olduğunuz belli oluyor, sevgili dostum Sala. Açın gözlerinizi, açın artık... Hem de tam bu gece. Benim dediğim gibi olup olmadığını göreceksiniz."

"Ama bazen abartıyorsunuz," dedi öğretmen. "Örneğin geçen yıl oğluma şu köşedeki dükkânın vitrininde sergilenen oyuncak ayının aynısını, birebir aynısını getir-

di. Ve elbette oğlum Carletto onu vitrinde görmüştü... Dahası da var... Kimi zaman hediyeleri evin bir köşesine saklar, öyle ki çocuklar onları bulursa bizim aldığımızı zannederler... Benim de başıma geldi bir kere... Bu sistem yüzünden, siz de kabul edersiniz ki, çocuklar mecburen inançsız oluyorlar..."

"Eh," dedi diş hekimi Maggio, "tek çare işi zamana bırakmak. Gün gelip de büyüdüklerinde, oğullarımız gerçeğin farkına varacaklar." Saatine baktı. "Aman aman, saat neredeyse sekizi çeyrek geçiyor... Size veda ediyorum. Hoşça kalın... Ve mutlu Noeller!"

Kalktılar, her biri kendi yoluna gitti. Dostlarının sözleri teknisyenin zihnine kazınmıştı ve şimdi kafası karışmış bir şekilde bunların üzerinde düşünüyordu.

Sala'nın beş ile on yaşları arasında dört çocuğu vardı ve elbette Noel için hediye bekliyorlardı. Babalarının o gece eve eli boş döndüğünü gördüklerinde hayal kırıklığına uğradılar.

"Nasıl yani baba, bize hiç mi bir şey getirmedin?"

"Ne getirecektim ki?"

"Ama baba... Bu gece Bebek İsa gelmeyecek mi?"

"İyi de benim onunla ne ilgim var?"

Çocukların en büyüğü olan Anna yavru bir kedi gibi babasına sürtünerek ve manalı manalı gülümseyerek, "Aman baba," dedi, "tabii ki ilgin var, hem de nasıl... Senin Bebek İsa'yla aran iyidir... O sana her şeyi söyler, öyle değil mi?"

Adam sıkkın bir sesle, "Ne ilgisi var?" dedi. "Size kaç kere söyleyeceğim, benim hiçbir şeyle ilgim yok diye? Hatta annenizin de ilgisi yok."

"Baba," dedi kız, "gerçekten müthişsin!" Sonra dört kardeş saygısızca kahkahalara boğuldular.

Daha sonra, saat dokuza doğru, yatağa gitme zamanı geldiğinde çocuklar hiç direnmediler. Birkaç yıl öncesine

kadar uyanık kalmak için bahaneler uydururlardı ya da ışıkları söndürüp yataklarında uyuyor numarası yaptıktan sonra gece yarısı karanlıkta yavaşça odadan çıkar ve Bebek İsa'nın gelişini görmek için içeri süzülürlerdi. Ve o zaman Bebek onları şaşırtmak için hediyeleri en akla gelmeyecek, çocukların en ummadıkları köşelere saklardı.

Oysa artık buna inanmadıklarından, çocuklar oynanan komediye uysalca katılıyorlardı. Zaten –diye düşünüyorlardı– hediyeler evin içinde, dolabın birinde kilitli duruyor. Onlar ne kadar erken yatarlarsa –mantık buydu– anne ve babaları kendilerini daha rahat hissedecekler ve hediyeleri gizledikleri yerden çıkartıp Noel ağacının altına güzelce yerleştirebileceklerdi.

Anne ve babaya gelince, Noel gecesi genellikle onlar da çocuklar uyuyunca hemen yatarlardı. Ertesi sabah onları uyandıran bir haykırış tufanı olurdu, çocuklar hediyelerini bulur ve paketlerin içindekilerini keşfederken çığlıklar atarlardı.

Oysa bu kez Sala uyanık kaldı. Arkadaşlarının konuşmaları bir türlü aklından çıkmadığından konuyu karısına açtı.

Karısı bunlar tümden palavraymış gibi itiraz etti önce. Ama usul usul, geçmişe ilişkin bazı ayrıntıları deşince onun da zihninde kuşkular uyandı.

"Bir deneme yapmaya ne dersin?" diye sordu kocası. "Gidip dolapların içine bakalım mı?"

Ev büyük değildi. Zaten oyuncakların saklanabileceği mobilya sayısı belliydi. Çocukları uyandırmamak için ses çıkarmamaya özen gösterdiler.

Çamaşır dolabını açtılar. Yoktu. Giysi dolabı. Hiç. Mutfak dolapları. Boş. Ama yatak odasındaki komodinin son çekmecesinde daha önce orada olmayan bir paket duruyordu.

"O ikisinin haklı olduğunu görüyor musun? Bebek

İsa'nın başardığını anlıyor musun?" Paketi yatağa götürdüler, iplerini çözdüler.

"Kutsal Meryem Ana!" diye mırıldandı Signora Sala. Paketin içinde Anna için bir oyuncak mutfak, Rodolfo için kovboy tabancası, Enrico için oyuncak tren ve en küçükleri olan, Mao dedikleri Maurizio için de bir top bulunuyordu.

Sala ağzından çıkacak küfürleri bastırarak, "Gerçekten de haklıymış o ikisi!" diye söylendi alçak sesle. "İyi de böyle şaka yapmanın ne zevki var ki?" Nitekim her bir hediyenin üstünde fiyatın etiketi duruyordu. Dahası da vardı: Küçük kartlar üzerine, neredeyse tıpatıp kendi yazısıyla "Anna için", "Rodolfo için" vs. yazıyordu.

Bunun üzerine Sala, tırnaklarıyla fiyat etiketlerini sökmeye girişti, sonra dolmakalemi alarak kendi yazısı olduğu anlaşılmasın diye yazıları biraz değiştirmeye çalıştı.

Tam o sırada kapı ardına kadar açıldı. Eşikte pijamalı gecelikli dört çocuk belirdi ve hepsi oyuncakları görünce deliler gibi bağırmaya, hoplayıp zıplamaya, çılgınca gülmeye başladılar.

Heyecanla anne ve babalarının üzerine atlayarak, "Yakaladık sizi! Yakaladık sizi!" diye bağırmaya başladılar.

"Kandırık! Kandırık! Bebek İsa sizsiniz, Bebek İsa sizsiniz! Ne de iyi kandırdınız bizi!

Mutlu bir şekilde anne ve babalarını odanın ortasına sürükleyerek vahşi insanlar gibi dans etmeye başladılar. Sonra ansızın dansı bırakıp hediyelerinin üzerine atladılar ve yeni coşku nidaları patlattılar.

Anne ve baba ise orada aptal gibi kalakaldılar.

DEMİR GİBİ SAĞLIKLI. Çöldeki pek çok kale ve tabya arasında, bizimki gene de en şanslılardan biri. Yıllar boyunca kimse rahatsız etmedi. Ancak şu son aylarda düşman

ortaya çıktı, o da sadece şirket borçları yüzünden denebilir. Bunlar birkaç uykulu bedeviden oluşan birlikler, duvarların dibine kamp kuruyorlar, akşama doğru aya doğru bir-iki el ateş ediyorlar, sonra da ninniler söylüyorlar.

Surlara tırmanmayı denediler mi? Hayır! Kapıyı kırmaya çalıştılar mı? Kesinlikle öyle bir şey yapmadılar. O halde neden bunca söz ve yorum?

Çünkü rüzgâr esiyor; rüzgârın dışında hiçbir neden yok. Bu sakin ve ılık bir hava esintisi, alışmak gerekir. Kendi başına bir zevk bile sayılabilir. Asla sert esmez, asla fırtına olmaz. Neredeyse hiç ara vermeden uysalca eser. Biz surların tepelerini ve yamaçlarını incelediğimizde eskisi gibi olmadığını anlarız. Artık keskin köşeler kalmadı, yaygın aşınmalar var, kalınlık bakımından duvarlar yarı yarıya inceldi; oysa görünürde eskisinin aynı gibi duruyor. Üstelik duvarcı ustamız da yok: Kaleleri inşa ettikten sonra çıkıp gittiler.

Parmaklarınla vur duvara. Duyuyor musun sesi? Yakında yumurta kabuğu, pelür kâğıdı gibi ince olacaklar. Bedevilerin bize saldırmaya acelesi olduğundan değil; içlerinden uykulu ya da yorgun biri duvara dayanmaya kalkacak, ya da ihtiyaç giderdikten sonra parmağını temizlemek için duvara sürtecek. İşte böyle küçük ve saçma bir kaza sonucunda, hayatımız sona erecek.

GENÇLERİN KORUYUCUSU. Yaşlı sanatçı, "Neden gençler günah çıkarmaya bana geliyorlar, biliyor musunuz?" dedi, "Çünkü ben onları anlıyorum. Daha doğrusu, gündelik yaşantı içerisinde gençlere karşı yapılan haksızlıkları görüyorum. Ve bunları onlara belirtmeye özen gösteriyorum. Kıskançlıktan kavrulan, henüz alçaklık, nefret ve hile nedir bilmeyen, kariyerden, pazardan, onurdan haberi olmayan ve ilerlemek isteyen gençlerin

arzuları arasına her türden çomak sokmaya çalışan yaşlıları, yaşıtlarımı görüyorum! Ne büyük utanç!

Gençler, hayatın çiçekleri, onları sevmemek mümkün mü? Onların yanlış yollarda kaybolmalarını, sonradan pişman olacakları işlerde yıllarını harcamalarını görmek bile günah. Bizler çabalıyorduk, törpüleniyorduk. Bunlar ise öyle değiller. Bir hava geliyor, lafları kusuveriyorlar, bir daha dönüp okumuyorlar bile, işte al sana başyapıt. Anlıyoruz tabii: Onlar da sonradan hizaya girecekler, elbette, kimi hekim, kimi avukat, kimi tüccar, kimi sihirbaz olacak; hepsi eninde sonunda doğru yolu bulacak; hayatı kazanmak için sanatçı olmak şart değil. Ama şu sıra böyle işte!

Biliyorum, sanki size haset duymamız mümkünmüş gibi, alçak kıskançlık dürtüleriyle sizin cesaretinizi kırmak istermişçesine eleştirmemiz nankörlük olur. Gene de artık ekmek peşinde koşmak zorunda olmayan, varacağımız noktaya varmış olanlar, bu korkunç fiili kullanmak zorunda kalan bizler, sizi uyarma ihtiyacını hissediyoruz sevgili çocuklar: Siz bu aptallıkla hiçbir yere ulaşamazsınız, diyoruz. Hiç kimsenin ve elbette sizin de görmezden gelme lüksüne sahip olmadığı kadim kurallar var. Sizin tuhaflıklarınız ve huysuzluklarınızın bir anlamı yok – buradan hareketle sanatsal bakış açısıyla sıfırın bile altında olduğunuz sonucu çıkıyor.

Lütfen, yeniden düşünün, doğru yola dönün; bu şekilde ilerlerseniz gülünç duruma ve açlığın kucağına düşersiniz, insanlar parmaklarını alınlarına dayayarak şu işareti yapacaklar: zavallı budalalar. İşte sonunuz bu olur. Her ne kadar toplum içinde bizi görmezden gelseniz de biz ve eserlerimiz sizi gene de seviyoruz çünkü gençsiniz, hayalperestsiniz ve deneyimsizsiniz. Oysa sizin muzaffer olduğunuzu, şölenlerde ve akademilerde resmen yüceltildiğinizi görsek ne kadar seviniriz. Ama bugün

yaptığınız işlerle olacak şey değil bu, Tanrım! Bunu nasıl umut ediyorsunuz?"

Yaşlı sanatçı içini çekti: "Ah, bizim mütevazı şekilde bıraktığımız izler üzerinde gitseniz. Bunları bizim sahip olamayacağımız büyük bir deha ve yücelikle ileri, daha ileri götürseniz keşke. Sizler tarafından aşıldığımızı, bertaraf edildiğimizi görsek, işte o zaman muradımıza ereceğiz, yeter ki siz de sanat eserleri yaratmayı bilin. Evet, bunu da isteriz samimi olarak, çünkü gençler bizim için sevgi kaynağıdır. Ama böyle, şimdi yaptığınız şekilde olursa sizi onaylamamız, sizinle anlaşmamız mümkün değil; eleştirmenler önünde bir övgü kapabilmek için sürünüyorsunuz, her şekilde fahişelik ediyorsunuz.

Tek başınıza üstesinden geldiğinizi sanıyorsunuz ha sefiller? Yaşınıza, yüzsüzlüğünüze, güzel kıvırcık saçlarınıza arada sırada sergilenen tutuk alkışları da iyiye mi sayıyorsunuz? Öyle olsa da dünyayı neyle büyülediniz? Diyelim ki hayranlarınız var, liyakatiniz nedir? Dalavereler, gösterişler, maskaralıklar, grotesk komediler, tek bir kuru incir değeri bile taşımayan işler. Bir de arkasından gülüyor musunuz? Biz de pencerede durup insanların peşinizden koştuğunu, size gülümsediğini, çiçekler ve konfetiler atsalar, sizin itlikleriniz için para döktüğünü mü seyredeceğiz, ey lanet olası iğrenç pis solucanlar, vebanın sizi yok etmesini mi bekleyeceğiz?"

ALTERNATİF. Yaz akşamları geldiğinde, Melloni Sokağı'nın eski evleri ay ışığı altında *Rigoletto* operasının sahnesini andırdığında, gece yarısına doğru açık pencerelerden birinden ürkekçe tıngırdatılan gitarın nağmeleri yayıldığında, terli delikanlılar evlerine dönmek için, yalnız başlarına, ağır ağır geçseler ve ansızın bir kilise çanı saati belirtmek için çalsa, sıcağa ve toza bulanmış şehir, hata

yaptığını hissetse ve intikam alma arzusu duysa... Veya öğleden sonra gökyüzü açıldığında, küçük beyaz bulutlar geçtiğinde, avlunun dibinde karasinekler çöplüğün üzerinde vızıldasa, nefrit hastası kadın ter içinde yatağında inlese... İşte o zaman: İlk durumda bütünüyle ışıklı gece trenleri hızla geçer ama mavi ışıklı bir kompartımanın beyaz ışıkla aydınlanmış köşesinde bir genç kadın yüzü görünür, yolcular denizlere ve Afrika'ya, uzak topraklara, yaşamaya değer aşklara dair müthiş serüvenler anlatırlar. İkinci durumda ise askerler güneş altında, yeşil vadide yürürler çünkü gençler, harika şarkılar söylüyorlar, bir saat sonra varmış olacaklar, kızlar pencere önlerinde gülümseyecekler, hayatta ne çok şey yapabilecekler – aslında hepsi şimdi başlamak üzere.

HAZİRAN 1947. Ne güzel günlermiş, deniyor, bir daha hiç geri gelmeyecekler: Bugün sefil, hasta ya da başka felaketlerin etkisi altında olduğumuzdan değil. Uzak yıllar çok güzel görünür çünkü o zamanlar şimdikinden gençtik, gerçeğe yakın umut kesemiz çok daha büyüktü, oysa şimdi inceldi ve gelecek ne kadar uzun olursa olsun, hayal edilmiş sonsuz şeyleri bir şekilde hesaba katamayacak. Kendime soruyorum: Gerçekten mutlu muydular? Görünüşlere aldanmayın. İyi düşünün üzerinde. Misal adına o uzak günlerden, en iyilerinden hatta isterseniz mutluluğu temsil edebilecek bir günü hatırlamaya çalışın. Onu zihninizde saat saat yeniden yaşayın, en iyi yeri yeniden belirlemeye çalışın. Örneğin dağda bir tatil günü. Hatırlıyor musunuz, güneş yükseldikten epey sonra uyanmıştınız; geniş yamaçları aydınlatmaya başlamıştı. Açık havada kahvaltı etmeye inmiştiniz, sonraki saatleri, ertesi gün yapılacak geziyi, az sonra ortaya çıkacak ve birlikte göle yüzmeye gideceğiniz genç kızı düşünüyordunuz. İşte

eski sevinçler böyle basit şeylerden oluşuyordu. Sonra kız gerçekten ortaya çıktı; sadece biraz geç kalmıştı, oysa siz bir an önce göle gitme telaşındaydınız, yoksa yetişemeyecektiniz. Demek ki tam o anda mutluluk yoktu, biraz sonrasındaydı. Gene de daha sonra kızla göl kenarındayken arzu önünüz sıra koşuyor, gerçek sevinci öne çekiyordu. Ve günün her saati bu gerçek, bir şeylerin peşinden koşuyordu. Ne var ki ertesi gün bile o çok arzulanan an gelmedi: Daha gündoğumunda yamaca saldırma hevesindeydiniz, tırmanışta en zor noktayı aşacak, doruğa varacak, sonra inişi mutlu bir şekilde tamamlayacak ve şalede olacaktınız. Şaledeyken, güzel bir şey gelip geçtiğinde hissedilene benzer tuhaf bir tatminsizlik duygusu sarmıştı sizi. Ve özellikle, en sessiz sakin dönemlerde bile günün her ânında bir tedirginlik, bir tür huzursuzluk, bir ertesi gün beklentisi, bir sabırsızlık olurdu. Geçen her saatle durmak olanaksız gelirdi, iyi olan bizi daha ileride beklerdi ve acele etmek işe yarardı. Böylece günden güne, aydan aya, yıldan yıla, en ufak bir ara vermeden, soluksuz devam edilirdi. Ve nihayet işte gene buradayız, hep aynıyız; bir kesinti, bir çatlak olmadı; gencecikken uğruna koşu tutturduğumuz hedef nokta hep bir sonraki gün oluyordu. Mutlu olduğumuzu sandığımız o eski dönemlere bizi bağlayan saatlerin ara vermeyen akışıydı bunlar. Üstelik günlerin o zamanlar pembe ya da uçuk maviyken şimdi boz bulanık olduğu da doğru değil, hatta hemen hep aynılar; öyle bir haldeler ki insan içinde olunca hiç de özelmiş gibi durmuyorlar ama dışarıdan, geçmişte kaldığı yere bakıldığında gizemli bir şekilde ışıldıyorlar.

MEMNUN EDİLEMEYEN ANNELER. Bir kapı açıldı, holde ayak sesi yankılandı. Mutfaktan annenin sesi geldi: "Stefano, sen misin?" "Evet anne, benim." "Ee?" "Ne ee'si?"

"Eh, yani şu meşhur zammı aldın mı?" "Evet, aldım." "Ne kadar?" Bu arada adam odasında yağmurdan ıslanmış ayakkabılarını değiştiriyor. "Ne kadar ne?" "Ne kadar zam aldın diyorum." "Üç bin beş yüz." "Üç bin beş yüz mü?" "Evet." "Peki memnun musun?" "Eh, işte."

Sessizlik. Sonra aynı anne sesi, daha yüksek tonda: "Ah Stefano, bu kadar çalışmaya üç bin beş yüz! Bahse girerim ötekiler daha yüksek zam almışlardır. Söylesene, ötekilerin ne aldığını biliyor musun?" "Hayır, hiçbir şey bilmiyorum, şirkette kimse böyle şeylerden söz etmez." "Hadi canım, sen herkesten az zam alanlardan birisindir eminim, sen herkesten çok çabalıyorsun, en çok sen didiniyorsun ve elbette herkes bundan yararlanıyor; şirkette eskiler arasında bile senin kadar değerli biri yoktur – ama sen kendini saydırmayı bilmiyorsun, beceriksizin tekisin, öyle olunca herkes senin tepene biner. Yırtık değilsin sen. Senin yerinde bir başkası olsa şu saate en az bölüm şefi olmuştu!"

Annesi odasından, "Jef!" diye seslendi. Hasımlarını eskiden beri karınlarına sapladığı bıçak darbeleriyle şekle soktuğu için "Bowel"[1] diye tanınan ünlü gangster Jef Lanna, "Geliyorum," dedi. Uzun bir tartışma sonucunda üç adamını kapıdan uğurlamıştı. Perdenin aralığından sokağı dikizleyen kadın, "Söylesene Jef," dedi, "Costello'nun az önce buradan ayrıldığı o koca araba kimin? Senin geçen seneki araban mı?"

"Ne biçim bir hafızan var senin ya! Tebrik ederim. Nasıl da tanıdın?" "Peki sen ona arabayı hediye mi ettin?" "Hayır canım, hediye etmedim." "Sattın mı o halde?" "Eh, işte onun gibi bir şey..." "İşte bak ben haklıymışım, sen onu resmen hediye etmişsin!" "Öyle olsa ne olacak?" "Öy-

1. (İng.) Bağırsak. (Y.N.)

leyse sen her zamanki gibi salağın teki olacaksın! Şef olan sen değil misin? Fikirleri üreten sensin, kendini hepsinden daha çok tehlikeye atan da sensin. Sen olmasan o şapşallar dinamit fitiliyle fındık fıstık satarlar ancak. Üstüne üstlük bir de senin sırtından geçiniyorlar! Hepsi nafile, sen hep fazla iyi kalpli oldun, biri gelip sana sızlandı mıydı hemen duygulanıyorsun... Sen tek başına onların hepsinin canına okursun... Sülük bunlar, asalaktan başka bir şey değil, sömürüyorlar seni. Oysa sen bir koca bebeksin, safın tekisin, haydi izin ver annen söylesin, aptalın tekisin!"

Ve işte Sesostris'in annesi (zamanda biraz geri gidelim), sarayın eşiğinde oğlunun savaştan dönmesini bekliyor. Borazanlar çalıyor. İki geniş halk kanadı muzaffer firavuna övgüler düzüyor.

"Evet, yadsımak mümkün değil, sonuçta güzel bir zafer oldu," diyor yaşlı kraliçe, "ama itiraf etmeliyim ki bütün yaptıklarından sonra daha fazlasını bekliyordum. Bilmem... Neyi var bugün kalabalığın?" "Neden, yolunda gitmeyen bir şey mi var?" "Bilmem, halk bugün bana biraz soğukmuş gibi geliyor... Haykırıyorlar, kucaklaşıyorlar ama sanki bunu mecburen yapıyorlar gibi, yani onları daha coşkulu görmek isterdim." "Eh," diyor Sesostris, "sıcağı da hesaba katmak gerekir! Baksana bugün Teb şehri adeta fırın gibi." "Ya esirler?" diye soruyor bu sefer anne. "Göksel baban Amon'a kaç esir kurban ettin?" "İki yüz tanesini kıydırdım." "İki yüz mü? Seth savaştan döndüğünde kaç kurban verirdi biliyor musun sen? Üstelik onlar bunun gibi savaşlar değil, maskaralıktı, haydut baskını gibi bir şeydi. Şunu bil ki Seth bir zaman erkeklerden ve kadınlardan toplam beş bin kişinin karnını deştirdi, tek bir seferde..." "Ama bana öyle geliyor ki iki yüz de..." "Sana öyle geliyormuş, ha! Gerçek şu: Sen gülünç bir te-

vazudan başka bir şey değilsin... Sen firavunsun, sen tanrısın, bunu unutma... Senin görevin değerli olmak, itibarının yerlerde sürünmesine izin veremezsin... Senin yerinde bir başkası olsa kendine ne havalar verirdi... İki yüz esirin kanı ha, peh..." Başını sallar. "Beyhude, hep söyledim, sen kendini yeterince saydıramayacaksın, oğlum!"

MÜZİK PUSUDA. Şöyle diyorum: Arkadaşları eve davet etmek, onlarla çene çalarak, içerek geç saatlere kadar oturmak işe yarar mı? Kesinlikle yarar, çehrelerin ve sohbetlerin farklılığı düşünceyi şuraya buraya sürükler ve durup takılmasını engeller.

Peki, yolculuk etmek iyi gelebilir mi? Elbette, en iyisi yolculuktur: Çünkü sürekli oyalanma nedenleri dışında, uzaklaşmak gibi bir iyiliği de vardır ve memlekette bırakılan dertler günden güne daha az gerçekmiş gibi görünür.

Ya içmek? Malum çok içmek, özellikle de akşam saatlerinde, inen gece yüzünden insanın kalbi zayıf düştüğünde işe yarar.

Tasasız gençler dostluğuna ne diyorsun peki, tavsiye ediyor musun? Sadece ben değil, buna herkes evet derdi. En iyi ilaçtır ve de bir anlamda en şiddetlisi. Bunu sana ötekilerden önce önermediysem de sen kendin tahmin edebilirdin, çünkü en acıyan yerine dokunacağını hissederdin diye düşünüyorum.

Tamam o halde: Her şeyi hazırladım; şimdi tek yapmam gereken yola koyulmak. Yani yeterince emin olabilir miyim? Yaşanılanları geride bırakacağımdan ve tek bir parçacığını bile yanımda götürmeyeceğimden emin misin? Ah, kaç, mümkün olan en hızlı şekilde git, dünyanın en uzak ülkelerine, arkadaşların sarsın çevreni, iç ve şölenler yap, güzel ve neşeli kadınları yanına davet et. Eski şehrin insanı serseme çeviren dar sokaklarından geçerek

parlamento meydanına doğru giderken topuklarını sertçe yere vurarak ve insanların gözlerinin içine bakarak ilerlerken kendini nihayet özgür hissedeceksin ve dünya hoş şeylerle dolmaya başlayacak, işte o zaman müzik, sıradan bir gramofon, pencerede şarkı söyleyen bir hizmetçi kadın, son kattaki bir piyano, bir saatin çalışı sana haince saldıracak. Sen kolunda tazecik kızlarla, şahane valizlerle dünyayı dolaşırken, kim tutabilir artık seni? İki, üç nota yetecektir.

FOTOĞRAFTAKİ GRUP. Cesarini Koleji'nin ikinci sınıfını okuyan kız öğrenciler avluda toplanmışlar. Yaşlı kadın bunu rastlantıyla bir çekmecenin dibinde buldu. İncelerken pek eğlendi. Kendi de vardı fotoğrafta elbette, örgülü saçlarıyla ilk sırada duruyordu.

Kız arkadaşları! Onları sonsuza dek yitirdiğini sanıyordu ve işte şimdi ellerinin arasındaydılar, üç basamak üzerinde üç sıraya dizilmişlerdi ve bir daha kaçamazlardı.

"Seni dinleyelim, şu üstte, sağ sırada, sandalyede ayakta duran. Ah, sen Ada'sın, evet ya sensin, söylesene: Neden gülümsüyorsun?"

"Bilemeyeceğim hanımefendi. Neden mi gülümsüyorum? Ama hepimiz gülümsüyoruz, fotoğraf çekilirken herkes gülümser."

"Başkalarını nereden biliyorsun? Onları görmüyorsun. Sana arkalarını dönmüşler. Belki de hiç kimse gülümsemiyordur, bildiğin kadarıyla sadece sensindir gülümseyen. Senin biraz sersem olduğunu düşünüyorum Ada... Bahse girerim yanında duran arkadaşın bana daha anlamlı bir yanıt verecektir... Evet, Rosetta, sen. Şimdi neden gülümsediğini açıklayabilir misin?"

"Ben mi? Ah, fotoğraf çektirmek öyle komik ki... İçimden gülmek geliyor çünkü... Çünkü hepimiz burada

durup poz vermişiz... Hepimiz düzgün giyinmişiz... Pek hanım hanımcık duruyoruz... Kim bilir nasıl bir etkisi olacak fotoğrafta..."

"Peki ya sen Robertina, sen neden gülümsüyorsun? Sana da bu kadar komik mi görünüyor?"

"Bilmem... Ama fotoğraf çekilirken daima gülümsemek gerekir; böyle duymuştum... Belki de iyi bir izlenim bırakmak içindir... Başkaları bunu görünce mutlu ve sevinçli olduğumuzu düşünecekler. Yani insanların derdi varsa, bunu kendilerine saklamaları iyi olur..."

"Dertlermiş, ne kocaman bir laf. Ya sen Lucietta, bana açıklayabilecek misin? Neden gülümsüyorsun?"

"Gerçekten bilmek istiyorsanız, hanımefendi, şu üçüncü sıradaki Paola'nın kulaklarını düşününce içimden gülmek geldi... Biz alıştık ama şimdi bakalım fotoğrafta iki yelken gibi nasıl görünecek?"

"Görünen şu ki hepiniz biraz gülümsüyorsunuz. Peki sen, güzel Cristina, neden gülümsediğini söyleyebilir misin bana?"

"Hanımefendi, gülümsüyorum çünkü Franca bana şaka yapıyor."

"Nasıl şaka yapıyor?"

"Bana dirseğiyle vuruyor, suratımı farklı şekillere sokmamı istiyor, dirseğiyle vurup duruyor..."

"Sensin o, sen vuruyorsun bana dirseğinle... Hanımefendi inanmayın ona, o benimle dalga geçmeye başladı..."

"Yeter, yeter... Sen, yanılmıyorsam Palometta'ydı adın, değil mi? Evet, sen neden gülümsediğini söyleyecek misin bana?"

"Bağışlayın hanımefendi, neden beni atladınız? Neden bana bir şey sormuyorsunuz?"

"Sana sormuyorum çünkü öyle. Herkesi sorgulamaya mecbur muyum? Hem sen, Luisa, pek gülümsediğini sanmıyorum."

"Elbette gülümsüyorum ben de..."

"Eh, şimdi Palometta'nın beni yanıtlamasını istiyorum... Evet, Palometta, sen neden gülümsüyorsun?"

"Gülümsüyorum çünkü bayram, okul bitti, tatile gideceğiz hem artık hava sıcak ve ellerim soğuktan yara olmuyor, ben soğuk yaralarından çok çekiyorum..."

"Ya sen Sofia?"

"Ben gülümsemiyorum hanımefendi. Ağzım böyle, dudaklarım, dişlerim görünecek şekilde kenara çekili... Annem bana bunun önemli olmadığını, gene de şirin olduğumu söylüyor... Ama bunlar, kız arkadaşlarım bana... bana şey diyorlar..."

"Korkma, ne diyorlar sana?"

"Ceset, kafatası, kurukafa... İşte böyle şeyler diyorlar."

"Peki sen Maddalena, küçük kontes, yanılmıyorsam gülümsüyorsun, yoksa gülümsemiyor musun?"

"Eh, bir bakın bana hanımefendi, gülümsüyor muyum, siz karar verin..."

"Göremiyorum, ağzını gizleyen bir leke var resimde..."

"Silin onu hanımefendi. O zaman görürsünüz gülümsüyor muyum, gülümsemiyor muyum?"

"Silinmiyor, neredeyse elli yıllık olmalı bu leke... Adeta benim kadar yaşlı... Çünkü ben de yaşlıyım... Eh, o halde, haydi kızlar, beni hâlâ tanımadınız mı?"

"Yeni müdire mi?"

"Ne müdiresi? Ben de sizlerden biriyim. Luisa'yım! Hiç mi benzemiyorum? İşte Luisa'yım ve ben hepinizi hatırlıyorum. Gülümsüyor musunuz? Ah, gülümsüyor musunuz? Aranızdan kaç kişinin hayatta olduğundan haberiniz var mı? Bunu bilmek isteyen biri var mı? Susuyor musunuz? Demek ki öğrenmekten çekiniyorsunuz? Ben size söyleyeyim o halde: Bu resimdeki otuz sekiz kişiden geriye sadece dört kişi kaldık."

"Luisa, ben sana deri bir çanta hediye etmiştim, hatırlıyor musun? En azından bana söyle Luisa. Söylesene: Ben hâlâ yaşıyor muyum?"

"Elbette hatırlıyorum sevgili Maddalena... O minik çanta! Ama sonra on sekiz yaşında benim sevgilimi elimden almaya çalışmıştın, değil mi? İşte sırf bu nedenle şimdi seni memnun etmek istiyorum: Evet, öldün, sen ölüp gömüleli epey oluyor."

"Epey mi? Neden öyle diyorsun?"

"Kırk yılı geçti, gerçeği öğrenmek istiyorsan, senin cenazene katılmamın üzerinden kırk yıl geçti. Ve hiç de özel bir şey değildi yemin ederim. Kuşpalazı!"

"Hanımefendi, hanımefendi yeter artık! Tam bugün bayram havasındayken, rahat bırakın bizi... Neden şimdi çıktınız karşımıza ve bu kötü haberleri veriyorsunuz?"

"Ah, küstahlığından hiç vazgeçmedin değil mi, Graziella? Korkuyor musun? Ama gidip öğretmene casusluk yapmayı bilirdin, değil mi? Bizim ceza almamızdan mutluluk duyardın... Dinle o zaman, sen de..."

"Hayır, hayır susun hanımefendi. Ben bir şey bilmek istemiyorum. Ben kulaklarımı tıkayacağım."

"Nasıl yani? Yapamazsın. Kolların iki yanında duruyorsun fotoğrafta, ellerini kulaklarına götüremezsin..."

"Hayır, hayır Luisa Hanım, rica ediyorum, susun!"

"İşte casusluk yapmayı da öğrenirsin: Yirmi altı yaşında öldün sen. Melloni ailesinin yanında hizmetçilik yapıyordun... Dinliyor musun beni? Ailenin oğullarından birinin sevgilisiydin. Hastanede bir köpek gibi tifodan öldün, anlıyor musun? Gülümsüyor musun hâlâ?"

"Gidelim kızlar, gidelim buradan, bu cadının susacağı yok... Koşalım odamıza kapanalım..."

"Gitmek mi? Bir milim bile kımıldayamazsınız ki! Hepiniz bir fotoğraf karesinde donmuşsunuz. Yan yana birbirine çivilenmiş heykeller gibisiniz. Ve şimdi birer bi-

rer, hepinizi henüz bilmediğiniz olaylar hakkında bilgilendireceğim, pisliklerinizi, başınıza gelen felaketleri, neden öldüğünüzü açıklayacağım... Ah, eğleneceğim biraz. Söylesenize kızlar, o kırmızı elbisemin bana nasıl yakıştığını hatırlıyor musunuz? Certosa'ya yaptığımız geziyi hatırlamıyor musunuz? Neler kaldı o kahkahalardan geriye? Gülüyorduk değil mi? Bir hiç bile yetiyordu bunun için... Yalnız başımayım, bu lanet olası buz gibi tavan arasındayım, bana bakacak tek bir kişi yok, yüreğim acıyor, yoksulum, dişlerim döküldü, yüzüm bakılamayacak kadar iğrenç halde, işte Luisa! Ve uykum yok, gece uzun, kimse gelmeyecek ziyaretime! Ah, bırakın da nasıl öldüğünüzü anlatarak avunayım!"

YAZLIKTA OLANLARA DUYULAN KISKANÇLIK. Burada pazar günü, sıcak, ne yapacağımı bilmiyorum, burası sıkıcı, ev boş, divanlarda kılıflar, abajurların üzerini toz kaplamış, herkes uzaklarda, kavanozda tek bir toz şeker tanesi bile bırakmamışlar, burada Sandrina arzusu var, birinci katın soğuk hizmetçisi, dur, yeniden başla.

Burada pazar günü, sıcak, burada yalnızız, boş şişeler bir köşede duruyor, gebermemek için panjurlar kapatılmış, kara telefon çalmadan günler geçiyor, karasinekler, ne gelir elden? En berbatı burada. Dur, yeniden başla.

Burada pazar günü, avlu yanıyor, radyo sesi, burada boğazda bir his, akşama doğru dönerler. Dur, yeniden başla.

Burada pazar günü, yalnız başımıza, burada biz uykulu ve divana gömülmüşüz, buraya akşama doğru dönerler, mutlu ve serseri olacaklar, ellerinde harika seyahat çantalarıyla, eve, toza, sıkıntının kabuğuna, solgun yüzlerimize, yedi numaralı faturaya bakacaklar, sekiz ve dokuz daha zarftan çıkmadı. Dur.

Burada pazar günü, burada korkunç sıcak, buraya

akşama doğru döner gençler, yalnız olmazlar, eşikte durur gülerler halimize. Çantalardan başka ülkelerin renkli kâğıtları fırlayacak, içlerinde egzotik kokular, ipek mendiller, hediyelik harika minik arabacıklar olacak. Oysa burası ter, toz, eski kitaplar, sokaklarda sessizlik (ne tuhaf), biz artık pes ettiğimizden sinekler. Ayrıca uzamış sakallar, kızıl çanak, gül, gardenya kokusu yok, belki tırnakların içi kirli, akşama doğru karafatmalar.

Bu nedenle gençler, büyük otellerin etiketleriyle dönenler bizi görünce sevinecekler. İyi ki burada değildik –diye düşünecekler– burada kalmayacağız, bu ne sefillik, ne vasatlık, elektrik faturaları, tozu görmek için parmağı büfenin üzerinde gezdirmek yeter, burada pazar günü, sıcak, yaz. Eh, o halde?

Burada pazar günü, akşama güneşte, ormanda yanmış olarak dönecekler, bize bakacaklar, bize soracaklar: Peki ya siz? Siz? Siz ne yaptınız? Gülecekler elbette, kendilerinin ne kadar şanslı olduklarını düşünüp.

Biz divandan yanıt vereceğiz: Burada pazar günü, tatil, dereler, çimenlerde kahvaltı, ellerimizle tarif edeceğiz, burada gencecik ve önyargısız kızlar, burada melez ve çam ağaçları, burada denizin dalgaları, burada güneşten yanmışız, kayıkla canımız istediğince gezmişiz, dağda Innerkofler yürüyüşü, burada kokteyl partiler, sadece biraz yorgunuz, evet öyleyiz.

Nerede? diyecekler. Yanıt vereceğiz: Burada, bir-iki dakika önce gelmeniz yeterdi, bakın, yemin ederiz.

Dönecekler. İşte akşam göğü turkuvaz bir tül gibi, gayet koyu rengi, hatta doğuda tehditkâr bir havası var, soluk, sarımsı ve pazar çürüğü evlerin üzerinde. Seyretmek için dönecekler: O neşeden yoksun rengiyle herkes için aynı mı, değil mi?

Ya siz? Ya siz? Bizler sormaya hazırız. Sizler mutlusunuz, değil mi? Sizler büyük yolculuklar, şahane kadın-

lar, tatminler yaşadınız değil mi? Finsteraarhorn, at binmeler, mihracenin yatında iki gece, kuleleri okyanusta yükselen şatoda o kadınla buluşmalar... Ve önümüzdeki kış için olağanüstü planlar? Evet öyle, diye yanıt verecekler el işaretleri yapmadan, aynen öyle, birebir yani.

Dur, diye rica ediyorum bir an, size dinlemeyi tavsiye öneriyorum, işte geçiyor.

"Ben bir şey duymuyorum." "Ben de."

Sahiden mi? Hiç önemi yok... Rica ederim sessiz olun.

Sonuç: Burası hep aynı, her pazar, burası sıcak, burada yalnızız, burada hiç esmiyor. Dönecekler mi? Ne zaman dönecekler?

AY ALTINDA TAVŞANLAR. Bahçede ay, ilk ışıklarla, botlar ve Flobert tüfeklerle ava çıkılan o bazı uzak sabahları (acaba hiç yaşandı mı?) anımsatan çiçek ve ot kokusu. Ama şimdi sakin ay var, pencereler kapalı, havuzdan su fışkırmıyor: sessizlik. Çayırda dört-beş küçük kara leke. Arada sırada en ufak bir gürültü çıkartmadan komik ve hızlı sıçrayışlarla hareket ediyorlar. Tarhların gölgesinde, bekler gibiler. Tavşan bunlar. Bahçe, ot, o güzel koku, sakin ay, böylesine engin ve güzel olup anlaşılmaz nedenlerle insanın içini acıtan gece, bu şahane gece bütünüyle onlara ait. Mutlular mı acaba? İkişer ikişer zıplıyorlar, patilerinin altından en ufak bir hışırtı duyulmuyor. Gölgeler, denebilir. Minik hayaletler, çevrede uyuyan ve uzak mesafeden mehtap altında görülebilen kırların masum cinleri. Ve hafiften kayaların, ıssız dağların uzak ve beyaz yamaçları da parlıyor. Ama tavşanlar kulaklarını dikmişler, ne bekliyorlar öyle? Yoksa daha mutlu olabilmeyi mi umuyorlar? Orada, alçak duvarın arkasında, lağımdan uzanan tünelin içinde, uyumak için saklanıyorlar, ama

oraya bir tuzak kurulmuş. Onlar bunu bilmiyorlar. Biz de bilmiyoruz, arkadaşlarla oynayıp gülerken bizi bekleyenlerden habersiz oluyoruz, hiç kimse bilemez belki yarın kaderimizde olan acıları, sürprizleri, hastalıkları. Tavşanlar gibi biz de çayırdayız, kımıldamadan duruyoruz ve bizi zehirleyen aynı tedirginliği yaşıyoruz. Nereye kuruldu tuzak acaba? En mutlu geceler bizi avutamadan gelip geçiyor. Bekliyoruz, bekliyoruz. Ve bu arada ay gökte uzun bir yay çizdi. Gölgeleri dakikadan dakikaya uzuyor. Tavşanlar, gergin kulaklarıyla, aydınlık otların üstünde korkunç kara şeritler bırakıyorlar. Biz de, gecenin içinde, çayırın ortasında gölgelerden, içi tasa yüklü görünmez kara hayaletlerden başka bir şey değiliz. Nereye kuruldu tuzak? Ayın masalsı ışığında cırcırböcekleri ötüyor.

BAŞPAPAZ BIC'İN EVİ. Yazmak için oturduğum koltuktan arada sırada caddenin ötesine, karşıdaki pek yüksek evin bir girintisinde yer alan pencereye bakıyordum. Loş ışıkta üç ya da dört başın bana dönük oldukları, beni seyrettikleri görünüyordu. Başlarını pencereden değil denizliğin bir tür kafes ya da parkeyle ileriye uzatılan ve bir tarafı ötekinden daha yüksek bir kenar kıvrımıyla sonlanan uzantıdan bakıyorlardı. Yanımda dürbünüm duruyordu ama onları dikizlemeye cesaret edemiyordum. Birileri, söz konusu olan kişinin Gressoney piskoposu Papaz Bic olduğunu söylemişti. Denizliğin önüne gelip gidiyorlardı; görünmez olurken yaptıkları hareketten pencerenin önünde bir basamak olduğu ve her seferinde onu inip çıktıkları anlaşılıyordu. Aynı zamanda odanın bir bölümü de seçilebiliyordu. Bir süre sonra, sanki benim gözlem noktam yer değiştirmiş gibi bir sonraki odanın duvarını da görmeye başladım. Soluk kırmızı duvar kâğıdı üzerinde tam olarak hatırlayamadığım bir tablo ya da

bir gravür asılıydı. Ama önemli olan şuydu (yoksa bilgi vermek saçma olurdu): Benim görmeyi başarabildiğim, yazları bile neredeyse hiçbir şey fark edilmeyen evlerin çoğunluğuyla karşılaştırıldığında çok daha fazlasıydı. Başpapazın evi gizem taşımıyordu; belki de hepsi o iki odadan ibaretti, bunun dışında bir tuvalet ve minik bir mutfak vardı. Gene de görülebilen bölüm bilinebilecek olanlarla karşılaştırıldığında bir hiçti. Ayrıca evlerin oluşturduğu muazzam dizilimi bir düşünün, üstelik onların ötesinde sıraya girmeden yer almış, binlerce başka ev vardı. İşte o zaman bu cephelerin arkasında dünyada kimsenin bilemeyeceği gizemlerin gizlendiğini anladım. Bakışların ulaşamadığı iç odalarda neler yapılıyordu? Herkesin kendine göre bir hayat alışkanlığı vardı, kimi horlardı, kimi haç önünde diz çöker ve inildeyerek göğsünü döverdi, kimi kız kardeşinin yatağının içine süzülür, kimi anahtarı kendinde olsa da kilitli tuttuğu dolaptan şeker çalar, kimi hiç anlamadan gazeteyi yeni baştan iki-üç kez okurdu, hatta biri yaz günü bile bazı tehlikeli evrakı tutuşturmak için demir sobayı yakardı ve böyle devam eder giderdi. Bunca örülü duvarın arkasında ne var? Bunu hiç öğrenebilecek miyiz? İnsanın en özgün nedenleri oralarda, o koridorların dibinde, eski ve yorgun helalarda, ışık alan (böyle denir!) yatak odalarında, kasvetli hollerde bulunur. Sonra yazarlar, sadece görülebileni anlatarak romanlar yazarlar; varsayarlar; bütün yaptıkları budur. En önemli olan o arkada, çıplak beden kokusunun sindiği o dip odalardadır. Büyük keşifler, kötü huylar, evlatlar, dünyayı ileri götüren düşünceler, ölüm hep oralardan çıkar. İnsanoğlunun gizemli saklanma köşeleri: Bunlar da hayatın, onu katlanmaya değer kılan büyük mucizeleridir. Gün gelip herkes her şeyi öğrenseydi, nasıl devam edebilirdik yaşamaya?

YOLCULUK TAKINTISI. Biri gece yarısı mesela susadığı için ya da başka bir ihtiyacı yüzünden uyanır. Yataktan çıkar, karanlıkta el yordamıyla ilerler. Diyelim ki mevsim bu mevsimdir: Bu nedenle dışarıda sis, soğuk vardır; şehir mazlumdur. İşte adam tuvaletin ışığını yakar, cam lamba, birikmiş tozla kirlidir, güvensiz bir kırmızımsı ışık yayar (ve duvarda herkesin elini dayadığı yerde o yağ izleri vardır). Diyelim ki bu da pek çok başkası gibi orta yaşta, masum, hani dendiği üzere oldukça eğitimli biridir; tam o anda bir tren düdüğü işitir. Sis, gecenin seslerini ve gürültülerini iletmek konusunda pek yarayışlıdır; müziklere, insan korolarına, kıtalar arası işleyen, kendini harika ifade eden trenlerin kendilerine özgü ve bizim gençlik umutlarımıza tekabül eden düdük seslerine itirazınız olabilir mi? İşte ansızın bu özel düdük seslerinden birini işitir ve lavabonun üzerindeki aynanın karşısında kalakalır, hayallere dalar, bu arada su borudan aşağı kendine özgü ritmik ve tekdüze sesiyle glu glu akmaya devam eder; öyle ritmik ve tekdüzedir ki insan zamanın yürüyüşünü işitir gibi olur. Zaten etrafta uyuyan evin mezar sessizliği, evin çevresindeyse onu kapatan bir kutu gibi şehrin daha da muhteşem sessizliği vardır; bu, onun eli çenesinde, ayna karşısında ayakta duran bir adamın şiddetli yalnızlığını vurgulayan bir haldir; kımıldamadan durur çünkü kıtalararası ekspres trenin o karakteristik uluyuşuyla hızla kaçışını dinlemektedir; küçük ve dar pencereleri aydınlıktır ama kompartımanların bazısı karanlığa gömülmüştür, bir köşede güzeller güzeli bir kadının solgun yüzü belli belirsiz ışıkta görünmektedir. Üzerindeki adın okunamadığı valiz etiketi sallanıp durmaktadır. Ve inceden bir koku, önünde uzanan tüm geceye, ertesi güne, sınırdan sınıra uzanan yolculuğa karşı fark etmeden uykuya dalmıştır. Kimdir acaba? Adamın gözü bir çiviye asılmış gazetelerin kâğıt dikdörtgenlerine takılır: "Cedra-

ta, büyük başarı," diye okuyor mekanik biçimde, "varisler, kürkler, ön ödemesiz, mutfaklar, elektro radyo aranıyor, taksit sistemli, büyük fırsat." Ah şiir, şiir bu! Neden hep bu pis eve tıkılıyorum, bana neden trenler, romantik ve dumanlı istasyonlar, dünyaya doğru kaçışlar, kitaplarda okunmuş, yıllar boyunca akşamları hayalleri kurulmuş kentler yok? Oysa onlar her gece çalıyorlar düdüklerini, ben uyuyor olsam da çalıyorlar, kentin teli üzerinde yuvarlanan tekerleklerin müzikal homurtusuyla geçiyorlar, bir-iki dakikalığına duruveriyorlar çünkü bu dakikalar bile çok önemli: Ve kompartımandaki o güzel hanım bir an için yüzündeki tülü kaldırıyor, kaçamak biçimde alev alıyla boyanmış ağzı görünüyor ve adeta gülümsüyormuş gibi görünüyor. Ah, değişmek, diye düşünüyor adam, dünyayı görmek. Ama aynanın altında cam raf var, rafın üzerinde diş fırçası ve tarak, kadına ait bir-iki toka, sonuna gelmiş bir diş macunu tüpü, tıraş bıçağı, sadece iki kez kullanılmış jilet, karıştırmamaya dikkat etmek gerekir (çünkü hayat aynı zamanda böyle şeylerden de oluşmuştur).

Oysa o, tenha sokaklarda yürüyor. Diyelim ki aylardan haziran, diyelim ki akşam inmek üzere, diyelim ki pek çok evden birinden, hani şu duruma uygun olanlardan, insanın bütün sırlarını içinde taşıyan ve ne yazık ki sık rastlanmayan, gene de bir evin önünden geçerken beklenmedik şekilde duyulan ve bizi tığ gibi göğsümüzün derinliklerinden yakalayan bir ezgi yayılıyor. Sessizlik esleriyle, dâhice dizilmiş olması gereken sekiz-on nota yeter. İşte o an adam durmak istiyor ama utanıyor, nihayetinde lise öğrencisi bir kız değil ki. Bu nedenle durmuyor, rastlantısalmış gibi adımlarını yavaşlatıyor, zaten yolda bir süre onun içinde hareket edişini duyacak. Hayır, hayır, ebediyen aynı yolu günde dört kez yürüyemez, işte bakkal, şarapçı, bar, sütçü, nöbetçi eczane, kuru temizleme, bir bar daha, daha nereye kadar sürecek

bu? Nebraska ve Wyoming plakalı uzun araçlar kıyı boyunca kayıp gidiyorlar, Grand Hotel verandalarında şahane şezlongların üzerinde güneşten koruyacak bir tekne var, ufukta ışığa karşı –acaba gerçek mi?– devasa geminin silueti görünüyor, sanki hareket etmiyor ama o kadar uzakta ki şimdiden öncekinden küçük görünüyor, yarım saat sonra daha da küçülecek, bir saat sonra bütünüyle görünmez olacak. Nereye, nereye gidiyor?

Ya da yolun üzerinde şiddetli bir gümbürtü işitir, diyelim ki herhangi bir sabahtır, hayatın herhangi bir yılının, herhangi bir ayının herhangi bir sabahıdır, hızla yer değiştiren bir gürültü – işte: Bir çatının dumanlı köşesinden uçağın çıktığını görür. Küçük bir oğlanın, "Bu bir Kosteleşyon,[1]" deyişini işitir. "Hayır, bu bir Skaymastır[2]," derler, ondan daha iyi bilirler, daha bu yaşta kaçabilecek yolun en iyisini bilirler, oysa o artık yaşlanmış bile sayılsa bilemez bunu. Burnunu havaya dikmiş öylece durmaktadır ve uçak bir süredir gözden kaybolmuştur. Şimdi çoktan dağların üzerindedir, Avrupa'nın ünlü nehirlerinin gümüşi kıvrımlarıyla büklümleriyle imparatorlar gibi aşağıya, masalsı yansımalara gömülmüş puslu şatoların ötesine, bizim kader dediğimiz şahane şeye doğru akışını görüyordur.

Daha da basitçe söylersek, adam bakışlarını şöyle bir kaldırıyor ve ilerleyen bir bulut görüyor. Görünürde hiç zorlanmadan açık mavi gökyüzünde seyrediyor, güneye doğru gidiyor ama kendi bildiği nedenlerle başka yöne de yönelebilir: Öylesine özgürdür. Beyaz, yumuşak, tasasız. Zarif bir şekli var, yol alıyor, sessizce seyrediyor. Öyle ki kendi fark etmeden yumruklarını biraz sıkıyor, kadere inanan biri olduğunu fark ediyor. Sadece ben, diye düşü-

1. Constellation modeli uçak. (Y.N.)
2. Skymaster modeli uçak. (Y.N.)

nüyor, yerimde duruyorum, ev iş ev, hepsi bu mu? Ve yabancı başkentler, siyahi mahalleler, gerçek gökdelenler, buradaki otuz metre yüksekliğindeki mantar evlere benzer mi? Ya tepeler kadar yüksek okyanus dalgaları, ekvator ormanları, mercanadaların güzelliği, tam-tamlar, tanrıçalarla dolu California'nın beyaz köşkleri, o yabancı aşklar, yeryüzünün sırları? Kervanların üzerinde karıncalar gibi ilerledikleri o sonsuz çölleri asla göremeyecek miyim?

Dur bekle, neden umudunu yitiriyorsun? Evet, tabii: Onun da zamanı gelecek. Ansızın sana da, senin gibi meçhul ve solgun bir mütevazıya da: Kalk bakalım, kımılda, haydi cesaret, diyecekler, yola çıkma zamanın geldi! Adam ayağa sıçrıyor, yüzü bembeyaz oluyor, evin içinde deli gibi dönüp duruyor: Ben mi yola çıkıyorum? Hem de şimdi mi? diye soruyor kendine. Neden gidiyorum?

Bunu arzu etmiyor muydun? diyecekler sana. Değişmek istemiyor muydun, farklı dünyalar, ilginç insanlar hayal etmiyor muydun, evine, yatağına, kentine sövmüyor muydun? Duaların kabul oldu bayım. Yeryüzünün en kudretli insanları bile senden daha uzaklara gidemeyecekler. Sana en fazlası bahşedildi. Bununla karşılaştırıldığında Marco Polo ve Henry Morton Stanley'nin yolculukları bile bir gezinti sayılır. Haydi kalk, belirlenen saat geldi.

Ama o kımıldamıyor, eveliyor, geveliyor. Lafın gelişi söylüyordum, diye mazeret uyduruyor, insanın bazen şaka yapası gelir, bir yanlış anlama olmuş, şimdi mümkün değil, gerçekten, önce valiz edinmeliyim. Valiz falan yok, diyorlar, valize pasaporta gerek yok. Baedeker'e,[1] dövize gerek yok, yanına tek bir mendil bile almayacaksın, her şey hazır, her şey ayarlandı. Sen istedin, şimdi yola çıkma zamanıdır.

1. 19. yüzyılda Alman kitapçı ve yayımcı Karl Baedeker'in gezginler için yayımladığı rehber kitaplar. (Y.N.)

Ama o, hayır, diyor, ayaklarını yere vuruyor, sefil yatağına sarılıyor, tırnaklarıyla ev kapısının kenarlarına yapışıyor, köşedeki sokak lambasına, gazete bayisine, günlük tramvay tellerine tutunuyor. Seyyah, iyi bir seyyah olmak istemiyor muydun? Seyahat hayali kuruyordun, al işte sana uzun, gizemli, bütün sınırların ötesine bir seyahat. Verin elinizi bayım, adımınıza dikkat, şurada aracın basamağı var!

Ama adam hıçkırarak ağlıyor, diz çöküyor, kalabilme merhameti için niyaz ediyor. Gene o eski evinde mi? Evet, her zaman, diye yanıtlıyor adam. Şu rezil şehirden hiç ayrılmayacak mısın? Hiç, diyor adam. Hayır istemiyor, korkunç bir yanlışlık oldu, bir şakaydı, geziye çıkmamak için her şey kabulü. (Ah öncü, doyumsuz coğrafyacı, yerküre gezgini, renklerin fatihi, serseri, gemici, hacı, ah kimselerin anlayamadığı ve uzaklara, kaderlere hevesli maceraperest, demek ki bu kadar küçükmüşsün, öyle mi?)

İMZASIZ MEKTUP. Saygıdeğer beyefendi, dünden daha geç olmayan bir tarihte, okuduğumuza göre, büyük bir mutluluk yaşadın. Takriben birkaç yıl önce sana rüya gibi görünen şey gerçek oldu. Ve hâlâ ne kadar gençsin. Kanalların ve kulelerin beş yılda bir yapılan büyük yarışmasını kazandın; bu çetin yarışmada pek şöhretli mimarlar yenilgiyi tattılar. Bravo, şanslısın, hem de iyisin, bu nedenle mutlu olduğunu düşünmek yerinde olur.

Bu arada çevrede senden söz ediliyor. Sen genel şirinlik halesi içinde kendinden emin yürürken, adın çevrede yayılıyor. Ne var ki hayal ettiğin manada değil. Şimdi herkesten önde olduğunu ve bu nedenle yalnız kaldığını unutma. Kimse eskisi gibi benzer umutlarla yanında yer almıyor, güçlerini seninkiyle birleştirme derdine düşmüyor. Yalnızsın. Ve arkanda kalan ötekiler ölümcül biçimde gücendiler. Onların ruhunda öyle bir yara açtın ki ancak senin mahvınla şifa bulabilecek.

Arkadaşlarının, dostlarının gözlerinin içine istediğin kadar bak: Başarından mutluluk duyarak sana gülümseyecekler. Sana ihanet etmeyecekler. Hatta senin boş hayallerin güç kazanacak. Oysa onlar çalışıyorlar. Sistemli biçimde eninde sonunda takılacağın, dibine düşeceğin ağı örüyorlar.

Hasadı beklemeyi yeğleyerek, bir yandan ekim yapanlar var, insani sinsiliğin uçsuz bucaksız tarlasında, şuraya buraya laflar yayıyorlar: Bu küçük tohumlar da zamanı gelince filizlenecek, ah hem de nasıl da filizlenecek! Kimisi de doğrudan derine dalıyor. Sana muhteşem bir yemek sunduktan sonra, biri önemli bir görüşme için hükümet sarayına yöneliyor; tahmin etmesi hiç zor değil, bu görüşmenin konusu sen olacaksın. Bir başka yetkili, ön odalarda kuyruğa giriyor, lafın gelişi işlemi ileri götürmek için bitmek tükenmek bilmeyen torpiller buluyor. Ve bu da seninle ilgili bir işlem. Elbette dosyayı oluşturan evrakın hiçbirinde senin adın yazmıyor; bu kurnazca faaliyet tamama erdiği gün tam on ikiden sana isabet edecek.

Yarışmada kazandığın yer, sandığın kadar sakin değil. Sessizce üzerinde duracağın kaideyi oymak için gayret ediliyor. Pek çok kişi senin yüzünden zarar gördüğüne inanıyor. Sana baba şefkatiyle övgüler düzen ve muzaffer biri olarak rakiplerinden korkmaman gerektiğini söyleyen şöhretli mimar, senin gıyabında sırtını kamburlaştırarak, bütün lanetlerin istisnasız senden kaynaklandığını fısıldarcasına öksürerek mızmız bir ihtiyara dönüşür. Tuhaftır, konu ansızın döner dolaşır senin olayına gelir ve ihtiyar kimse bir şey dememiş bile olsa seni savunmaya girişir. Âlicenap bir ruh örneği olarak senin hakkında son derece iyi konuşur; ama sonunda nasıl olursa olur, dinleyenler senin bakanın uzak akrabası olduğunu, karının milyonları olmasaydı bir adım bile atamayacağını, açık görüşlülüğün sayesinde tedarikçilerin armağan-

larını değerlendirmeyi bildiğini (büyük şirketler adına yönettiğin işlerde), bir-iki kız arkadaşı olacak kadar parlak bir adam olduğunu, ailenin bir erdem ve tevazu örneği olarak annenin ve kardeşlerinin açlıkla yüzleştiklerini öğrenecekler. Bu kadarla da kalmıyor.

Ve bu arada büyük nehirler ağır ağır denize akar, yabancı bulutlar keşfedilmemiş çöllerin üzerinden geçer, firavunların antik surları eskir ve taşlar kuma dönüşür.

TAKİP. Bunca çalışmadan sonra dinlenmek doğrudur. Şan ve şöhret neredeyse gülümsüyor bana! Herkes başarılı olduğumu söylüyor. Akşam inerken, zevk veren düşüncelerle geziniyorum. Ne şahane gökyüzü, yollarda hoş piyano sesleri. Adım seslerim yankılanıyor. Kediler sessiz. Minik bulutlar uçuşuyor, ay ışığında görünmez oluyor. Kent umut dolu, yarın güzel bir gün olacak. Sakin sakin evime doğru yürüyorum.

Ama bir başka aydınlık pencereden bildik bir tıkırtı geliyor. Daktilo. Sanki soluklanmak için verdiği küçük esler dışında coşkuyla tıkırdıyor, hiç durmuyor, tereddüt etmiyor... Hangi acıya doğru koşuyor? Bana bazı geceleri anımsatıyor, ah yıllar önceydi, ne çok zaman geçti.

Ve şimdi bir tane daha. Eski evin minik ve patetik penceresinde bir başka daktilo yazıyor, birileri gökyüzünü aydınlık unuttu, ay derinden gelen bir dürtünün etkisinde, şafak sökecek ve o rüzgârın itişiyle, hâlâ orada olacak. Sonra bir üçüncü ses. Gecenin latif sessizliğinde inceden sesler işitiliyor. Ne istiyor olabilirler? Neden bunca gayret? Acaba hayal edemediğim bir şey mi var? Ve kim bunlar?

Yenilerden olmalılar; benden genç olan ve kimsenin tanımadığı o yeni insanlardan. Ama bizlerin bilgisi dışında tuhaf ve korkunç, bizimkilerden farklı ve insanları

şaşırtacak şeyler keşfetmişler. Ben dinlenmek için durdum ama onlar gecenin karanlığında karşı konulmaz bir arzuyla dörtnala çalışıyorlar. Hatırlıyor musun, bir zamanlar ben de... Yaz gecelerinde, aşağıdaki sokaktan, her şeyden bihaber beyler geçerken, ben odamda hiç durmadan, hevesle, Tanrı'nın şevkiyle yazıyordum. Şimdi sıra onlarda mı?

Hayır, hayır ceza almadan kaçamayacaklar. Evin merdivenlerinden yukarı koşuyorum, çalışma odasına giriyorum, kâğıt, kalem, ışık var, şimdi görecekler, güzelce tırısa kalkacaklar, peşlerine takılacağım, şafak sökmeden onları uçarken yakalayacağım.

İşte şimdi ben de masaya oturuyorum, daktilo, kâğıdı takılmış hazır durumda önümde, çevreme bakınıyorum, bir sigara yakıyorum, arıyorum, yalnızım. Etrafımda oda ıssız, kalbim ıssız. Bu gece, bu gökyüzü, bu sihir bana değilmiş. Artık benim olduklarını sanıyordum; oysa beni terk etmişler. Çok yol aldım belki, biraz yorgun olabilirim. Boş ve beyaz, ay ışığında önümde uzanan yol. Bazı gölgelerin dur durak bilmeden uzaklarda görünmez olduğunu keşfediyorum, tıkırtı giderek uzaklaşıyor.

ZARİF DÜŞÜNCELER. Kentte yaz gecesi, ansızın esen yel perdeleri kımıldatıyor. "Maria," diyorum, "ört üstünü, hiç yoktan öksürmeye başlarsın sen."

O gözlerini açıyor, bakıyor. "Böyle devam edersen sonunda öleceksin, düşündün mü bunu hiç?" O bakıyor ve gülümsüyor. "Sandığı nasıl istediğini düşündün mü?" O şöyle diyor: "Güzel olsun." "Bütünüyle cevizden ve kenarları yaldızlı mı?" O: "Yeter ki içine örümcek girmesin, örümcekten korkarım." "Sımsıkı kapalı olacak," diye vaatte bulunuyorum, "Hepsi bu kadar mı?" "Ve bir de kurtçuklar girmesin." "Girmeyecekler, en ufak bir delik

olmayacak." "Hayır," diyor o, "bütünüyle kapalı olmasın. Minik kelebeklerin girmesini isterim." Düşünüyor, sonra şöyle diyor: "Bir de altın haç isterim." "Önüne mi koyayım?" "Önüne, yoksa çalarlar... Ya da dışına, kapağa çivilenmiş olarak, alıp götürmesinler diye."

BALO. Memur Attilio Mastrone –karısı, iki çocuğu ve hizmetçisiyle– köyüne gitmek için yola çıkmadan önce çalıştığı firmanın sahibi tarafından, bu varlıklı ailenin sevimli geleneği gereğince bir partiye davet edilir. O yaldızlı dünyaya şöyle bir göz atabilmeyi her zaman hayal ettiğinden, son derece mutlu olur ve orada utanç verici duruma düşmek ve yalnız kalmaktan çekinerek gider. İçten içe zihninde görkemli yapının, davetlilerin, danslı balonun tanımını yapar, ama Mastrone hiç ummadığı bir kabulle karşılaşır. Evin hanımefendisi onu kapıda karşılar ve çıkacağı tatil için kutlar; her ne kadar soylu hanımefendilerin yeni konuklarını iyi ağırlayabilmek için onlar hakkında bilgi toplamaya özen gösterdiklerini duymuş olsa bile buna pek şaşırır. İşin ilginç tarafı, başkaları da, önemli beyler de yanına gelip sohbet ederler ve onu ilgilendiren sefil konuları ciddiyetle ele alırlar: Mastrone'nin yakında gideceği San Fermo köyündeki pansiyon fiyatları, köyün bayağı uzağında kalan istasyonda onu bekleyen bir araba bulup bulamayacağı gibi konular. Bankacı gibi görünen bir bey söze karışarak, "Bavulları taşıyacak bir delikanlı her zaman bulunur," görüşünü dile getirir. Böylece onu bir başkasıyla karıştırdıkları şüphesine düşer. Seyahatiyle ilgili konuşmalar giderek onun arzusunun dışında gelişir ve öyle bir hava olur ki, sanki o köyüne değil de keşfedilmemiş topraklara doğru yola çıkan bir roman kahramanıdır. Salondan salona geçtikçe her şey daha da olağanüstü bir hal alır. Tek değil iki küçük orkestra vardır; sonra tavanı kubbeli bir salonda üçüncü orkestra olduğu-

nu görür; bu salonda nadir kuşlar uçuşmakta, flamalar ve güzel kokular havada dalgalanmakta, güzel kadınlar üst galerinin kenarından ona el sallamaktadırlar; giderek artan bir ısrarla herkes ona bakarken Mastrone söz arasında söylenenlerden bu partinin onun şerefine verildiğini anlar. Davetliler artık at arabalarından, pansiyonlardan, hizmetçi kadınlardan ve hamallardan başka şey konuşmamakta, hatta seyahat sanki bir gizli göreve gidişmiş gibi gizemli bir hürmetle yaklaşmaktadırlar. Bu arada salonlar, kadınlar, müzikler, ikramlar masalsı bir güzelliğe bürünmüştür. Onu giderek daha uzağa çekerler; vitraylar arasından ayın şavkı düşmüş bahçeleri, göz alabildiğine uzanan ve içinde dereler ve nehirler akan, karanlık orman gölgelerinin uzak ufka dek bir çizgi gibi birbirini izlediği parkları görür. İyi de bütün bunlar nasıl mümkündür şehrin ortasında? Ansızın duvardaki bozuk saatiyle, sinmiş mutfak kokusuyla, yazı masasının üzerine asılı eski takvimiyle, hole yığılmış bavullarıyla, dolapları kapatan ve her şeyin tertiplendiğini denetlemek için dolaşan karısıyla, üçüncü kattaki dairesini yoğun bir hasretle özledi. Tanrım, ne kadar uzaktaydılar şimdi. Yorgun argın bir koltuğa oturdu, gerçekten bitkin görünüyordu, insanlar saygıyla yanından çekiliyordu, sanki kederli kral yalnız kalmak ister gibiydi. Yorgundu. Salon şimdi boşalmıştı. Büyük pencerelerden bir çeşme görünüyordu. Gene müzik yankıları geliyordu. Nihayet bunun nasıl bir yolculuk olduğunu, neden bu kadar onurlandırıldığını idrak etti. Keşke bir koşu evine gidebilseydi, onlarla yola çıkamayacağı konusunda ailesini uyarsaydı, o olmadan gitmelerini, sonra belki San Fermo'da onlara katılabileceğini söyleyebilseydi diye düşündü. Neredeyse bütünüyle örtülü bir perde arkasından onu gözleyen ve fısıldaşan insanlar görüyordu. Sanki onları uyarmak istercesine, "Hey beyler," diyerek sol elini salladı. Bir tıkırtı oldu ve meraklı tipler yok oldular. Şimdi nihayet yalnız kalmıştı.

YURTDIŞINDA KALMANIN AVANTAJLARI. Biri arkadaşına şöyle der: Ne güzel burada olmak, gerçekten! İşte hayat dediğin, memleket dediğin böyle olur! Burası gerçekten harika bir ülke. Milano'yla ilgisi yok! Şu dükkânı, kar yağdığında Pesa'nın halini hatırlıyor musun? Ders çalışmak için üçe, dörde kadar yukarıda kalırdık da donmamak için ne baleler yapardık? Oysa mesela şurada hiç üşüdüğümüz oldu mu?

Sonra bize bir iş vereceğini vaat eden o tüccarı bulacağız diye bütün bir gün yağmur altında dolandığınız günü hatırlıyor musun? Üstüne bir de kapıcıyla kavga etmiştik, adam köpekleri üzerimize salmıştı. Nasıl koştuğumuzu hatırlıyor musun? Ve nasıl korktuğumuzu? Akşam oldu mu eski kanallardan yayılan çürük kokusunu hatırlıyor musun? Ya o kadar büyük oldukları için koca şemsiyeleri andıran yarasalar aklında mı? Burada anlatılan hikâyelere bakarsan ölmüş olabilirler ama o koca yarasalardan bir tane bile yok burada. Nasıl çırpıyorlardı kanatlarını, yazın nasıl bir serinlik hissediyorduk yakınımızdan geçtiklerinde, hatırlıyor musun? Ya cezaevinin arkasındaki minik avluda bulunan ceviz ağacını anımsıyor musun? Ne komik ağaçtı, kendine bir havalar verirdi, ona bakarken eğlenirdim, günler boyunca seyrederdim onu, kim bilir belki de özel bir şeyleri vardı. Sen de, değil mi? Sen de bakıyordun, uzun ikindi vakitlerini onun seyriyle geçiriyordun, öyle değil mi? Sen? Ya sen benden beterdin. Soruyorlardı: Şu Pietruccio neden bütün bir gün büyülenmiş gibi o ağacı seyrediyor olabilir ki? Takıntılıydın, ne çok güldürmüştün bizi! Ve söylesene... söylesene... şu korkunç şehrimiz ne kadar güzeldi değil mi? Ve onu bırakmak istedik, her ne pahasına olursa olsun şu rezil ayakyolu için kendi cennetimizi bırakmak istedik.

BİR KÖŞEYE OTURMUŞ. Ötekiler çene çalarken, oynarken, salonun bir kenarına oturmuş olan Giovanni dikkatini yoğunlaştırma ve aktarma numarası yaparak bu satırları, tam da şimdi okumakta olduğumuz satırları yazıyordu. Annesini üzmemek, akrabalarından ve arkadaşlarından yeni sitemler duymamak için bahaneler yazıyordu. Anlamsız biçimde birbirini izleyen harflerin kâğıt üzerinde belirmesi için kaleminin ucunu ileri geri oynatıyordu ama aslında hiçbir şey yazmıyordu, kesinlikle söyleyecek hiçbir şeyi yoktu, aylardan, uzun aylardan beri tahtası kalmamış marangoz, derisi kalmamış kunduracı, insanoğlu bulamamış cellat gibi kısmetsiz haliyle bunun neye yarayabileceğini soruyordu kendine. Ama taklit yaparak kurtarıyordu canını. Annesi, oğlunun bir başyapıt hazırlamakta olduğuna inanıyordu, çekmecelere kilitlediği, ona bile okutmadığı onca kâğıdın –üzeri sık bir yazıyla donatılmış yüzlerce, yüzlerce kâğıt birikmişti– aslında hiçbir anlam içermeyen ve birbiriyle ilgisizce bağlanmış cümlelerle dolu olduğunu bilmiyordu. Aylardan beri onu pek zora koşmayan ve kendine saklayabilmek gibi büyük bir avantajı olan bu numaraya kendini vermişti. Peki bundan rahatsız oluyor muydu? Kesinlikle hayır. Hatta kendini hiç olmadığı kadar hafif ve özgür hissediyordu; hiç işe yaramayacağı, altından kalkamayacağı korkusuyla her yeni sayfanın bir sınav duygusu verdiği işkenceyi andıran denemeler dönemi bitmişti. Şimdi ise hiçbir ses onu değerlendirmeye yeltenmiyordu.

Şimdi sakin yaşıyordu ve akşamları, kapıları kapattıktan sonra irkilmeden, kuşkulanmadan geçen saatler sükûnet içeriyordu. Bire çeyrek kala onu tedirginliğe sokan topalın gizemli ayak sesleri yoktu; ne şöhret umutları onu hayaller kurmak için uykusuz bırakıyordu ne başkalarına ait olan ve daha beteri kurgulanmış olan olaylar üzüyordu; bir zamanlar bu tür şeyler yüzünden aptala dönmüştü.

Zarcone scandilisterebbero bragna asnalissimo prerpo anglocorcuz, böylesi daha iyi değil miydi? İlk kelimeler aklına geliveriyordu, şimdiye dek var olmamış olmaları önemli değildi. Kelimeler mi? Bunlara daha çok sesler denebilirdi. *Giooetaa es plus ban iriririegnane staamamplo boruboru micconel eos!* İşte hayat buna indirgenmişti baylar bayanlar! *Brec cnis cnis*, başka da bir şey değil.

Ama o sabah tramvayda giderken bir tehlikenin önünden geçmişti: Büyük ana kapısından çimenlik avlusunun göründüğü bir evdi bu; güneş ışığı şahane, beyaz, gümüşi ışınlar çimenlerin üzerine vuruyordu; tek başına olağanüstü bir durum yoktu ortada ama –o geçmiş zamanlarda– çok sevilen bazı şeylere yönelik açık göndermelerdi bunlar, anlatabiliyor muyum? Geçmiş, yılların gerisinde kalmış, yeryüzünden nefretle ve kesin olarak silinmiş şeylere uzanan göndermeleri duygulandırma riski vardı. Sözün özü, en solgun ışıktan yoksun olan ve Giovanni'yi çevreleyen yüzler için, sokakta gezen adamlar için, hatta bizzat onun için ayrıcalık olsa da duygulandırma riski taşıyordu. Şehrin göbeğinde mutlak yalnızlık ve ihmal edilmişlik içindeydi. Piposu için tütün almaya gidiyordu ve kim bilir neden acele ediyordu. Onun yerinde bir başkası olsa hemen sonraki durakta iner, sırf meraktan bile olsa oraya bakmaya giderdi. Oysa hiç. Bir-iki saat sonra o çimenlik gölgelenecek, nemlenecek, çirkinleşecek, kullanılmaz olacaktı. Bir sokak şuraya, bir sokak buraya uzanıyordu, birbirlerine katlanıyorlardı.

Yeter ki o gece birisinin adını seslendiğini duysun. Hepsi sahteydi elbette, gururlu bir komedi: O gece yarısında, evdeki herkes uyurken, kapılar malum hırsız karabasanıyla sımsıkı kapanmışken, ayak seslerinin odasına çıkmasını bekliyordu. Bu arada, ilginizi çekiyorsa, o ev Pietro Consonni Sokağı'nda, 8 ya da 10 numaraydı; son derece sıradan cephesi olan apartmanın birinci katında

iki açık pencere vardı, pencerenin eşiğinde ise hiç kımıldamadan duran bir oğlan, canlıydı, rengi griydi.

YENİ EV. Şu pencereden bakın. Bütün o evleri görüyor musunuz? İçerideki insanları inceleyin. Bugün hava sıcak ve ardına dek açık pencerelerden görmek mümkün: Ne kadar mutlu, her şeyi güzelleştirmek için nasıl uğraşıyor. Ve orada bir inşaat var, o duvarın arkasında gece bile çalışıyorlar, büyük bir mermer saray inşa ettiklerini söylüyorlar.

Ben de yapmıştım bir ev. İşte bu içinde bulunduğumuz evden ve ötekilerden eksik kalır bir yanı yok. Odaların, güzel mobilyaların nasıl yerleştirildiğini gördünüz umarım, daima sıcak ve soğuk su var, oysa bu pek az yerde bulunur. Ama bakın şunlara, rica ederim, şu insanlara. Hepsi kendi işinden başını kaldırıyor ve kim bilir hangi saçmalıkla balkondan balkona şakalaşıyorlar, çünkü her biri herhangi bir yeni süsleme imal ediyor, mükemmelleştiriyor, ekliyor. Hiç doymuyorlar. Sanki sonsuza dek bu evlerde kalmak zorundalarmış gibi.

Şunu izleyin örneğin. Boynunu kırma tehlikesi pahasına bir bacayı boyamak için dama tırmanmış. Belli ki kiremit rengi çatıda kara bacanın çirkin durduğuna karar vermiş. Bu yüzden tedirgin olmuş. Günlerce buna kafa yormuş ve sonunda onu boyamaya karar vermiş. Sonra renkte kararsız kalmış, gidip boya ve fırça satın almış, bir merdiven edinmiş ve işte şimdi ne varsa ona sürüyor. Buradan yüzünü seçebiliyor musunuz? Tatmin olma ifadesini fark ediyor musunuz? Boyama bittiğinde mutlu olacağına inanıyor musunuz? Aşağıda durup dört bir yandan başyapıtını seyredecektir ama ümit ettiği mutluluğu neden yakalayamadığını anlayamayacaktır. Hepsi böyle. Yoruluyorlar, harcıyorlar, güzelleştiriyorlar, sabahtan ak-

şama kadar döneniyorlar ve mutlu olmanın neden bu kadar zor olduğunu anlayamıyorlar. Sanki kendilerini kandırıyorlar, çevrelerine bakınıyorlar, sonra evin ne yeterince güzel ne de yeterince büyük olduğunu takıyorlar akıllarına. Her sefer bu güzel keşifte bulunuyorlar. Ve ertesi gün yeniden iş başı yapıyorlar. Merhamet etmeseler öfke üretirlerdi. Hepsi aynı, hiçbiri bir şey anlamıyor.

Neden? diye soruyorsunuz. Neden tek bir tane. Hepsi evden çıkmak zorunda kalacak, ben de elbette. Evet, bu ev bana pahalıya mal oldu, yirmi yıldır da içinde yaşıyorum ve belki hâlâ bitmedi. Çıkmak zorunda kalacaklar içinden diyorum size, er ya da geç, bunun istisnası olamaz. Biri harika bir gardırop aldıktan sonra evine döner; sabırsızdır, hamalların mobilyayı getirmelerini beklerken holde gezinir; zil çalar ama hamallar yoktur ortada; gelen postacıdır ve bir tahliye emri getirmiştir; bu gece saat 21.00'e kadar.

Peki şimdi? Şimdi çaresizlik duyuluyor, ağlanıyor, lanet ediliyor, yetkililere koşuluyor; onlar bir şey yapamıyorlar. Sanki bu yepyeni bir durummuş, sanki bunu bilmeleri gerekmezmiş gibi davranıyorlar. Oysa hepsi yanılıyor. Belki bana tahliye emri gelmez, bilmem neden ama içimden bir ses kimsenin beni buradan atamayacağını söylüyor. Sonra zil çalıyor ve kapının arkasında elinde bir mektupla postacı beliriyor.

DİLENCİLER. Son zamanlarda bizim buralarda dilenciler olağanüstü biçimde azaldılar. Bu mutluluk verici bir durum. İnsan daha canıgönülden çıkıyor gezintiye. Kişi dikkatsiz olsa, bulutlara baksa, güzel kadınları dikizlese de yoksulların varlığı gözden kaçmıyor. Hani karanlıkta yanımızda ya da arkamızda küçük bir ışık parlamış gibi. Ne var ki bu durumda söz konusu olan ışık değil, gölge-

ler. Çekingen ve hasta olmalarının, utançtan Spiridioni sarayının girişindeki sütunların arasında (oradan mumya gibi bir el uzanır) saklanmaları yetmez. Bütün önlemlerine karşın bizi etkilerler. Vardırlar, işte sorun budur ve bu da bizim için çok fazladır.

Anacaddelerde arkadaşlarla sohbet ederek yürümek ne güzel olurdu. Neden hayatımızı bu kadar zehirlemek zorundayız? O halde gecenin inmesini bekleyelim –diye düşünürüz– o korkunç gölgeler görünmez olur. Bu da işe yaramaz. Gece karanlığının daha yoğunu dilenci karasının yoğunluğudur. Neyse ki yerel yönetim artık bir önlem alarak şimdi dörtyol ağızlarını ve kilise önü basamaklarını temizledi. Artık oralarda dilenci görünmüyor, denebilir.

Denebilir mi? Henüz genç bir adam olan Giovanni Mack, dertlerden azade gönlüyle büyük otomobilinin sürücüsünü Doğu Kapısı'na yönlendirir. Tanrı'nın inayetiyle gözleri bugün hiçbir nahoş görüntüyle rahatsız edilmemiştir. Gözlerini tasa etmeden çevrede gezdirebilir. Günbatımı saatidir. İnsanlar evlerinin içinde akşam yemeğine hazırlanmaktadır. Sokaklar ve alanlar ıssızdır. "Sağa!" diye bağırır ansızın Mack, o iyi insan. "Luigi, hemen sağa sap!" Büyük meydandadırlar ve meydan ciddi biçimde boştur. Luigi, "Ama o tarafa dönemeyiz," yanıtını verir. "Giriş yasağı var!" Patron telaşla, "Dön diyorum sana, hemen dön!" diye ısrar eder.

Neler oluyor? Direksiyonda olan Luigi meydanı inceler ama kimseyi göremez. "Neler oluyor beyefendi?" diye sorar. Mack, "Orada... orada," diyerek işaret eder. Katedral kirişi, penceresi, gediği olmayan gizemli beyaz cephesiyle dikilmektedir, sakin ve korkutucu bir hali vardır. Ve onun dibinde, uzaklık ve küçüklük nedeniyle neredeyse görünmez, küçük ve siyah olan ve hiç kımıldamayan bir şey vardır. Bir çuval, duvarın bir lekesi, sıradan

optik bir yanılsama olabilir. Ama aynı zamanda bir insan da denebilir: terk edilmiş, yalnız ve üzgün. Bu uzaklıktan bakınca bir buğday tanesi büyüklüğündedir. Gene de etkileyici.

Yerel yönetimin önlemleri nerede kaldı? Yedi-sekiz dilenci kalmış olsa da huzurumuz tehlikeye düşer. Rastlanmasa bile sokağın köşesinin öteki tarafında bir tanesi bizi bekliyor olabilir: Mütevazı, bakımsız, mütevekkil ama içinde bir Hercules gücü taşır.

Aslında onlardan tek bir tane bile kalmamış ve şehir gerçekten temizlenmiş olsa bile yeterli olmazdı. Kimi köşede izleri daima kalırdı, kaldırımlarda ve duvarlarda yağlı ve şüpheli el izleri olurdu. Bakışlar kuvvetli biçimde o tarafa çekildiğinden, bunları silmek ve hatta unutmak hiç kolay sayılmazdı.

Hayır. Belki de önceleri daha iyiydi. Bugün şöyle bir soru soruyoruz kendimize: Nereye gittiler? Hangi yokluğun içine göç etmek zorunda kaldılar? Kendimizi korumak için onlara daha büyük bir mutsuzluk yaşatmaya değer miydi? Onların varlıklarından daha kötüsü, çok daha kötüsü mermerlere bırakmış oldukları kirli lekeler: Orada tüketilmiş olan sefillik ve acı, o izlere oranla hiç giderilemez. Ve huzursuzluğa bir de pişmanlık eklenir.

DAVET. Yazdı, ağaçlar sabah esintisinin kımıldattığı yeşil yapraklarla yüklüydü, sen üzerine o mavi benekli beyaz elbiseni giymiştin.

Yazdı, aynı gündü, sadece üç saat sonrasıydı ve yürüyordun, senin gölgenin çimenlerin yoğunluğunda komik tedirgin izler bırakmanı seyrediyordum, sonraysa ağustosböcekleri, kuşlar bizi bırakarak korku içinde uzaklaştılar.

Kıştı ve şehrin asfalta yansıyan on iki bin ışığı vardı, kapı açıldı, sen, sobanın yanında duran sallanan iskemle-

de dikiş dikiyordun: Yalnızdın ve bir gülümsemeyle başını çevirdin.

Hâlâ kıştı, pencereler ve kapılar soğuk yüzünden sımsıkı kapalıydı, bir tren düdüğü işitildi, sen saate bakıyordun ve akreple yelkovanda gecenin geç saatini görüyordun: İkiye beş vardı, içini çektin ve uyku tutmuyordu.

Mayıs ayıydı, pencereler açıktı bu sefer ama uyuyan adamlar milyarderlerin büyük saraylarının basamakları üzerinde doğan yeni günü görmediler, bizler bir tutam umut taşıyan seher ışıklarını gördük, bu esnada esinti çatılardaki küçük demir bayrakları ve meyhanelerin solgun ışıklı levhalarını sarsıyordu.

Aynı ayın bir pazar günü, geç ikindi saatlerinde, dağın ufuklarında bulutlar şuraya buraya uzun ve dikkat çekici gölgeler ve savan Kızılderililerinin pusularını bırakıyordu, İtalya-Venezuela maçının olduğu gündü, tramvay durağında sen pek solgundun ve bana, şuram ağrıyor, demiştin.

Yazdı, ağaçlar yeniden yeşil yapraklarla yüklenmişti, kapı ansızın açıldı, giren bendim, boş iskemle sanki az önce biri dokunmuş gibi, bir süredir sallanıyordu.

15 Kasım Pazartesi'ydi, dışarıda, sokakta bazı kuru yapraklar kaldırımlarda sürüklenirken, iskemle artık kesin olarak sallanmaz olmuştu, bütün ötekiler gibi dört düz bacağı olsa daha iyi olurdu.

Salıydı çarşambaydı perşembeydi cumaydı cumartesiydi ve kimse girmiyordu, sokakta arabalar, arabalar.

Durup bakanlar sadece onlardı ve ne olduğunu anlamıyorlardı, çevrelerine bakınıyorlardı, nedenini açıklayamadıkları için gergin adımlarla bir ileri bir geri yürüyorlardı.

Sonuçta pazardı, pazartesiydi, salıydı, tam olarak ayın 21'i, 22'si, 23'üydü, bir gün, bir başka gün ve sonra bir gün daha, her zamanın daiması, ansızın kapı açıldı, gelen büyük kutlama için mühürlü davetiye getiren postacıydı.

İMPARATORUN YEMEĞİ. İmparator sofrada ne yeğler? Dağlar arasındaki görkemli şatosunda Kont Beroquin Prenez derin düşüncelere dalmıştır. Şövalye birliğiyle vadiden geçecek olan Şarlman onun evinde yemek yeme lütfunda bulunacaktır. Öyle haber göndermiştir.

Kont Beroquin yoksul ama eski şerefini korumaya meraklıdır. Neron'a yaraşır bir şölen verecektir. Ama imparator ne yemek ister? Orada, bu kayalıkların arasında böyle şeyler bilinmez.

Güvenilir adamlarını bilgi edinmeleri için kente gönderir. Onlar yola çıkarlar, dörtnala yol alırlar, fırtına gibi geçerlerken hanların kapılarındaki fenerler sallanır. Varırlar, sorarlar, hemen dönüşe geçerler. Biri konta şöyle der: "İmparator yılanbalığına düşkündür."

"Peki sen ne öğrendin?" İkinci de, "Yılanbalığı" der. Üçüncü, dördüncü, beşinci bunu onaylarlar.

Ama o dağlarda yılanbalığı gören olmamıştır. Zaten yaşlı olan kont oğlunu çağırır: "Baldovino, dörtnala Chioggia'ya gider misin?"

Oğul hürmetle eğilir, ormanlarda ve vadilerde görülmemiş hızla yol alır. Peşine düşmek isteyen kuşlar kısa sürede yorulurlar. İki gün sonra Baldovino dönüş yoluna geçmiştir. On iki yetişkin ve Laokoon yılanlarını andıran bir yılanbalığı getirir.

Vadinin sonunda Şarlman kortejinin kaldırdığı toz bulutu görülür, Kont yılanbalıklarını kutsaması için rahibi çağırır. Aslında daha zaman vardır. İmparator, Prenez'e varmadan önce yemek ve dinlenmek için önceki üç şatoda da mola verecektir.

Derken gün gelir. Şarlman biraz keyifsiz uyanır çünkü bir önceki akşam sofrada içkiyi fazla kaçırmıştır. Şimdi kalkar, yatağında oturur, yamulmuş ağzıyla, "Yılanbalıkları!" diye kükrer. "Hep yılanbalıkları, cehennemin dibine gidesiceler... Bu akşam da yılanbalığı verirlerse yemin ederim... kafalarını kestireceğim."

Pencereye yaklaşır, camları açar, uçsuz bucaksız vadiye bakar. Güneşe karşı, Prenez Şatosu bir tepenin doruğunda yer almaktadır. Bacadan beyaz duman tütmektedir.

"Yılanbalığı," diye homurdanır keyifsizce, "lanet olası pis hayvan. Bana gene yılanbalığı ikram ederlerse, bütün aileyi kılıçtan geçireceğim... Babayı, oğulları, hizmetkârları... Ama önce güzelce işkence edeceğim."

ÜÇ-BEŞ ADIM. Sabah yola çıkılıyor, her şeyi aldık mı? Küçük bir gezi, Signora Lucia, şöyle bir şehir dışı kaçamağı, hoşça kalın. Başka da bir şey değil. İzninizle, bizden size küçük bir hatıra. Gelecek yıllarda, biraz abartılı sözlerimi bağışlayın, çekmeceleri karıştırırken tesadüfen bulursanız bunu bizi hatırlayın. İlkyaz seherlerinde kızınız yeni rüyalardan uyandığında, belki aklına geliriz değil mi Signora Lucia? Ama hayır, hayır. Şöyle sabahtan akşama sürecek üç-beş adım.

MUCİZE. İnsanlar çok uzun zamandan beri hiç mucize olmadığından yakınıyorlar. Bu kaygı verici bir durum, değil mi? Ama aslında her şey bize bağlı. Sözgelimi şu yıldız kaymasıyla ilgili eski örneği ele alın. Denir ki, yok canım ne denmesi, bunu taşlar bile bilir ki yıldız kaydığı anda dileğini dile getirmeyi başaran kişinin arzusu hemen gerçekleşir. Bu son derece kesin bir olgudur. Ve binlerce yıldız kayar, özellikle de bu mevsimde. Mucizeler buradadır, hani şöyle hemen elimizin altında. Oysa insan anılarında artık yer almaz oldu.

Şöyle ki, doğru ânı seçmek son derece zordur. Başka bir şey düşünmemek gerekir, tam o anda, bütünüyle kişisel umuda yoğunlaşmak asıldır. Yıldız kaydığında akla

başka bir şey gelirse dilek geçerli sayılmaz. Ve arzulanan olayı hemen sonrasında yoğun biçimde düşünmek geçerli mi sanıyorsunuz? Hayır, bu sayılmaz. Ânın binde birindeki bir gecikmeyle her şey mahvolur. Geçerli olmaz. İşte mucizelerin artık gerçekleşmemesi böyle açıklanır.

Örneğin dün gece sessiz bir sokakta bazı arkadaşlarla geziniyorduk. Gökyüzü son derece duruydu, arada sırada bir meteorun kayışını görüyorduk ve bizler kişisel olarak bir umuda sahiptik: Güzel, sevimli, aynı zamanda gerçekleşmesi zor ve büyük bir umuttu ve bu bizim yüreklerimizi dolduruyordu. Altı-yedi kez ışıklı bir yol çizildi gökte, yedisini de saniyenin yirmide biri kadarlık bir sürede, belki daha da kısa süre içinde kaçırdık. O zaman tatlı ve insancıl olsa da dost sohbetine kulaklarımızı tıkadık ve arzumuzu düşünerek göğün belli bir diliminde pusuya yattık. İşte o zaman gökyüzü tümüyle devinimsiz oldu; ne bir çakma ne bir kayma oldu, yanarak düşen tek bir göksel nesne görülmedi.

Öncesinde yıldızlar emre amadeydi, şimdi öyle değildi, belli ki beni fark etmişlerdi; dikkatimi fazlasıyla onlara yönlendirmiştim, başka bir şey düşünmez olmuştum, yani bir anlamda oyunda hile yapmaya çalışıyordum. Öyleydi de.

DUVAR ÖRÜLÜ KAPI SORUNU. Arada sırada şu Örülü Kapı konusu –kaçınılmaz olarak– tartışılmaya başlanır. Bazı arkadaşlar –özellikle akşama doğru– parklarda gezintiye çıkarlar. İki sigara tüttürme arasında günbatımının ve manzaranın keyfini çıkartarak çevreye bakınırlar. Birisi, şehri çevreleyen alçak dağ zincirini işaret ederek, "Baksana, sen ne diyorsun?" diye sorar. Öteki hemen anlar, kuşkulu bir şekilde işaret edilen yöne bakar ve yanıtlar: "Eh!" Ve tartışmaya başlarlar.

Örülü Kapı –ama duvar örülü olup olmadığını kimse bilmez– alçak bir vadinin dibinde, daha doğrusu adı anılan dağların iki mütevazı tepesi olan Col Santo ile Fabrizi Dağı arasındaki bölgede bulunur. Şehirden yola çıkıldığında kırk beş dakikada rahatça ulaşılabilir. Adı geçen vadiye varılınca, yüzyıllar içinde birikmiş çakıltaşları üzerinde aşağı yukarı birkaç yüz metre kadar yüksekliğinde kayalık bir duvar fark edilir; kayalık iki yandan alçalırken vadinin eğimine eşlik eder ve kilise koro bölümünü andırır. Bazı eski rehberlerde buranın adı Koro Vadisi olarak da anılır.

Yörenin oldukça kayalık görünümü, aşağıda yer alan kente rağmen ıssızlığı, sık ve yabani bitki örtüsü son derece güzel bir manzara yaratır. Her şeyden öte, gözler kayalık duvarın merkezinde ve altında bir girinti fark eder; bir mağaranın gayet belirgin girişinin sonradan önüne örülen bir duvarla kapatıldığını hayal edin: Görünürde birbirini mutlak biçimde öpen iki devasa kayanın oraya insan eliyle mi yoksa doğa tarafından mı yerleştirildiği bilinememektedir.

Girintinin sağ alt köşesindeki engelin düzensiz biçimde kırıldığı görülmektedir. Bu, geçen yüzyılın ortalarına doğru, mayın kullanılarak bir gedik açabilme çabasının sonucudur. Kayaların olağanüstü yoğunluğunun ve kalınlığının yanı sıra halkın burayı mübarek bir yer olarak nitelemesiyle ilgili ciddi batıl inancı sonucunda, ısrar edilmemiştir. Sonra başkaları gelmiş, ölçüler almış, kayalar çıkarmış, kısa sondajlar yapmış, fotoğraflar çekmiştir ama bu işlerin sonucu da meçhuldür. Bu yüzyılda ise konuya duyulan ilgi uykuya dalmış gibidir ve şehrin en döküntü mahallerinde başıboş gezmekle, en karanlık sokaklarına dalmakla, bazı sefil meyhanelere takılmakla, hâlâ bazılarının, daha doğrusu eski berduşların oranın insan eliyle örülmüş bir duvar olduğunu iddia edişine

tanıklık edilebilir; tabii bu muhabbetlere zaman zaman, açıklama amacıyla ejderha masalları, gizli hazineler, büyücüler ya da eski katliamlar eşlik eder.

Öte yandan, şaka ve değişiklik olsun diye bazı eğitimli insanların da bu sorunu yeniden ele aldıkları olur. Aslında sanıldığından daha çok konuşurlar, halk onlara tanıklık etmez ve kendi evlerinin mahremiyetine sığınarak kendilerini güvende hissederler. O zaman konuyu açmaktan utanmazlar: Sizi temin ederim ki söz konusu insanlar hiç de kaba ve eğitimsiz değildirler. Gerçeği söylemek gerekirse onlar malum kapının insan eliyle örülüp örülmediğini dert etmezler; daha çok duvarın arkasında bir şey olup olmadığı konusunda kafa yorarlar. Akademisyenler gayet bilimsel verilerle insanoğlunun böylesine bir kale inşa edemeyeceğini kanıtlamak için dil döktüler. Onların ısrarlı tutumu, sav üzerinde kuşku yarattı: Bütün bu bilgiç belgeler, bilim adına düzenlenmiş olamazlardı; tek amaçları insanların akıllarını esas meseleden uzaklaştırmak mıydı acaba? Ve bu sorunu da çözmüş olma havaları acaba yanıt vermeme anlamına mı geliyordu?

Duvar, doğanın eseri midir? Öyledir, diyor bazıları. Ama o girinti görüntüsü gerçekten tuhaftır, insan içgüdüsel biçimde onun arkasının kunt kaya olmadığı, içerideki bir mağaraya açıldığı düşüncesine kapılır. Efsaneler bir anlam taşıyor olamaz mı? Bugün hâlâ izleri görülebilen antik yol boşuna mı Koro Vadisi'ne uzanıyor? Ve yazın ortasında bile buz gibi olan havanın duvarın çatlaklarından esiyor olması nasıl açıklanır? Gece vakti oradan gelen karışık sesler işittiklerine yemin eden çobanlara ne demeli?

Gene de bir arkadaş grubu, önyargısız gençler akşamları şehir parklarında gezintiye giderler ve ansızın biri Fabrizi Dağı'nı ima ederek şöyle sorar: "Ya sen ne düşünüyorsun?" Öteki hemen anlar ve başını sallar: "Eh, eski bir öykü işte," der, "bir türlü çözülemiyor." Ve tartışma başlar.

Gazeteler, anlaşılacağı üzere bu konuda suskundur. Toplum içinde bu konuyu açmak zevksizlik sayılır. Sorunu asla ciddi olarak ele almamış olsa da, vebadan kaçar gibi ondan uzak duran insanlar her yerde karşınıza çıkar. Akademisyenlerin ağır topları, bu konu açıldığı zaman, ister alçaklık deyin ister ruhen dar görüşlülük, "Bak sen şu işe!" diye bağırıverirler. "Ama bu bayağı bir alegoridir, burada resmen Örülü Duvar bahanesiyle öteki dünya anılmış oluyor! Bu iğrenç bir şey!" diye karşı çıkarlar, "Okumuş insanlar arasında bu tür sözlerin yeri yoktur!" İşte o zaman insanlar tek bir söz bile edemezler, konu şakaya vurulur, bir şey yokmuş gibi davranılır. Bu arada akşam olduğundan, Koro Vadisi yalnızlığa bürünür, yarasalar ve kırlangıçlar Örülü Duvar önünde uçuşurlar; o ise durağan ve suskun, sırrını her zamankinden daha çok gizler.

RAFLAR. Raf merakım var, pek çok sayıda rafa sahibim, evim bunlarla dolu. Annem için bir rafım var, pek kullanışlı, püsküllerıyle ve altın yaldız sarmallarıyla pek asil, oldukça geniş, güzel yani. Onun için küçük ama olağanüstü şıklıkta bir raf bu; hepsinin içinde en beğendiğimin o olduğunu söyleyebilirim. Onu en iyi yere yerleştirdim, açtığı zaman güneş vuruyor yüzüne. Büyük, sağlam, en iyi ahşaptan, sevdiğim dostlarım için de bir tane var. Bir tanesi evsiz köpekler için. Biri, olur da gelirse diye kardinal hazretleri için, çok ciddi tarzda, uygun stilde, üzerinde melek ve aziz resimleri var. Bir tane de majesteleri imparator içindir, onu da düşünmek gerekir; mantıklı olarak en gösterişlisi, altın filigranlı, barok çehrelidir; tacı da üzerine gerilmiş kırmızı ipek kumaşla sembolize edilmiştir. Elbette daha pek çok raf var, herkesi düşündüm. İyi de kim kullanıyor bunları? Güvenlik kuruluna ait olanlar baykuş gibi tünüyorlar, muhasebeci Todeschini, Doktor Gatti,

gaz şirketi yardımcı müfettişi, Signor Cinque, emniyet amirliğinden Başkomiser Lunari de öyle. Hep böyle tipler işte. (İmparator daha doğrusu majesteleri gelmiyor, papa hazretleri de öyle.) Bunların mabatları büyük ve ağır, pelesenk ağacından yapılmış hassas konsollar o korkunç basınç altında ezilir. Size ayrılmış olan da küçük bir sigortacı grubu tarafından işgal edildi; ayaklarını aşağı sallandırarak futbol maçlarını tartışırken onları sarsıyorlar. Arada sırada, içlerinden biri fazla içtiği için kusuyor, yerdeki halıyı batırıyor. Bende onları kovmaya cesaret yok, asla olmayacak. Onlar şöyle diyorlar: "Zaten kimse gelmeyecek. Bunlar kullanılmadıkça yazık oluyor. En iyisi biz sürelim keyfini." Ve o koca popolarıyla tünüyorlar üzerine. Ama ya kardinal ansızın çıkıp gelirse, diye düşünüyorum ben. Ya majestelerinin canı ansızın uğramak isterse?

BALOYA HAZIRLIK. Kutsal salı akşamı, kırk yaşını geçkin yakışıklı mühendis Antongiulio Coergi, şık frakını giyinmiş olarak saat onu yirmi geçe karısının giyinme odasının kapısında beliriyor.

"Nasıl olur, sen daha hazır değil misin? Saat neredeyse on buçuk ve en geç on birde bekliyorlar bizi."

Kadının üzerinde hâlâ sabahlık vardı ve içine başka da bir şey giymemişti.

"Yalvarırım, rahat bırak beni, on beş dakikada hazır olurum."

Adam çaresiz bir ifadeyle, "On beş dakika mı?" dedi. "Daha çok işin var. Saat dokuzdan beri buraya kapandın. Bunca zaman ne yaptığını sorabilir miyim?"

Lenor'un güzel sesi öfke yüzünden tizleşti: "Sana tekrar söylüyorum, şu anda bana işkence etme. On beş dakika içinde hazır olacağım. Bu sana yetmiyor mu? Çeyrek saat, on beş dakika."

Adam homurdanırken kadın onu odanın dışına itti ve kapıyı kilitledi.

Tuvalet masasının önüne oturdu. Saçlarını taramaya başladı. Topuzu bu sefer güzel olmuyordu, inatla armut biçimi alıyordu. Denedi, yeniden denedi.

Adam yandaki odadan sesleniyordu: "Lenor, hazır mısın Lenor?"

Kadın bıkkın sesle, "Evet, evet geliyorum şimdi!" dedi.

Serçeparmağının bir hareketiyle uzun saçını güzelce sardı ve düzgün bir simit şekli verdi. Küçük firketelerle sabitledi. Şimdi şakaklarına dökülen saçlarını güzelleştirmeliydi, bu kolaydı.

Kapının arkasından yakınma ve kaygı dolu bir çağrı geldi: "Lenoor! Lenoor!"

Kadın, "Geliyorum, geliyorum. Tanrım bu ne hiddet?" yanıtını verirken yüzünü kül rengi bir pomatla ovmaya başladı.

Pomadın kurumasını bekledi ve sonra onu temizleme kremiyle sildi. Bunun üzerine ağız kenarlarından başlayarak yuvarlak hareketlerle yüzüne kısa bir masaj yaptı ve yüzüne başka bir krem sürdü; bu kiremit rengiydi, bunu süt köpüğüyle sulandırdı, yavaşça tenine yedirdi ve sonunda yüzünde incecik bir katman kalmış oldu.

Yandaki odadan adamın söylenip durduğunu işitiyordu.

Güzel kadın, kendinden hoşnut edayla aynaya bakarken, "Daha söylenecek ne buluyor bu adam?" diye geçirdi içinden.

Elbette kirpiklerin hazırlanması ihmal edilemezdi. İncecik bir kömürle onları tek tek boyadı ve sonra kızgın bir aletle tek tek tığ ucu gibi kıvırdı.

Lenor, yandaki odadaki adamın ritmik biçimde homurdanmasını işitince, "Ne yapıyor acaba Antongiulio?"

diye düşündü. Ve yeni bir vaaz işitmemek için bağırdı: "Sakin ol, hazırım, şimdi geliyorum!"

Bundan sonra memelerini güzelleştirmeye girişti. Lenor onları hafif bir sutyen altına alırken, aralarında huni gibi bir girinti kalan iki çiçek demetine benzetmek için iki dolgun parçanın öne doğru uzanmasını sağladı.

Yandaki odada gürültü kesildi.

Ve sıra şimdi *guêpière*'e gelmişti. Lenor zili çaldı. Az sonra küçük bir kapıdan yaşlı hizmetçi Teresa girdi.

"Yalvarırım şu lanet olası kopçaları takmama yardım et!"

Teresa, başını sallayarak bu zor işe girişti. Korsenin sırtta birleşmesi gereken iki yakası arasında yirmi santim vardı.

"Ah hanımefendi, özür dilerim..." diyen Teresa sanki şöyle demek ister gibiydi: "Bunun size ait olduğundan emin misiniz? Sizin bunun içine sığmayacağınız besbelli. Asla ve asla bunu kapamamız mümkün olmayacak."

"Haydi Teresa, sık şunu..." diye emretti Lenor kesin bir dille.

Teresa sıktı. Bu çaba yüzünden kadının pazıları iki top gibi şişti.

"Korkuyorum hanımefendi... Yapamıyorum!"

"Haydi, biraz daha sıkıştır."

Yüzü mosmor olan Teresa son bir kuvvetle nihayet tek bir kancayı takmayı başardı. Lenor'un nefesi kesildi. Gene de kahramanca kendini tuttu, bu kritik bir andı; sıkışan iç organları üstünlüğü ele geçirirse felaket olurdu. "Haydi Teresa, en zorunu aştık."

Şeytan işi korsenin içine girdiğinde kadın sonucu inceleyerek tereddüt etti. Öylesine sıkışmıştı ki kadın şu anda bir kum saatini andırıyordu.

"O kadar söylendin bir de, bak gördün mü, oldu işte."

Teresa ter damlalarını silerek bir elini alnında gezdirdi. "Neyse bari. Hepsini takabildim. Hiç başaramayacağım sandım hanımefendi."

Hizmetçi odadan çıkınca Lenor kocasının hâlâ söylenip söylenmediğini anlamak için kulaklarını kabarttı. Ama yan taraftan hiç ses gelmiyordu.

"Hayret, neden sesi çıkmaz oldu acaba? Uyuya mı kaldı? Yoksa tek başına çıkıp gitti mi?" diye düşünürken Lenor'un içinde endişenin gölgesi bile yoktu.

Şimdi sıra giyinmeye gelmişti. Leylak rengi elbisesinin altına ne renk çorap giyecekti. Ten rengi mi? Yoksa o kumru rengi yansıması olanı mı? Ya da soğuk kum rengini mi? Acaba, Isabella'nın Paris'ten getirdiği o soluk kobalt rengindeki file çorabı mı giyseydi? Bu kararsızlık üzerinde bir süre düşündü.

Sonra kombinezon, ayakkabılar vesaire.

Ama bu dünyada her şeyin bir sonu olduğu malumdu.

Lenor hazır oldu. Aynada uzun uzun kendini seyretti. Mükemmeldi, tam görünmek istediği kişi olmuştu: Aristokratik ama aynı zamanda şehvetli ve biraz Moğol hatlara sahip incecik bir kadındı, çünkü moda buydu.

Kürkünü giymeden önce kocasının ne yaptığını anlamak için kapıyı açtı.

Gördüğü şey zeminiyle, lambalarıyla, mobilyalarıyla, halılarıyla aynı toz katmanıyla örtülmüş bir salondu.

Divanın üzerinde sırtüstü yatan, üzerinde frakıyla, uzun beyaz sakallarıyla yatan yakışıklı bir ihtiyardı. Ölmüştü.

Sol parmağındaki yüzüğe bakınca, Lenor kocasını tanıdı.

ERTELENEN YOLCULUK. Kalemin içinde çalışma hevesi var, görülüyor bu, tedirginliğe, arzuya kapılmış, ilk

harfleri resmedişindeki güzelliği incelemek yeterli. Uzun zaman ahırda tutulan ve koşmaya hasret kalmış bir at gibi. Ama böyle tek başına gitmesine izin vermek anlamsız olur, üstelik yararsız da. Ve süvarinin canı bunu istemiyor. O evin önündeki ahşap banka oturmuş, beyaz, uzun, belki olağanüstü, uzaklarda gözden kaybolan yola bakıyor; sigara tüttürerek oturuyor. Neden ata binip yola çıkmıyor? Üzerinde yol kıyafeti var, çizmeleri, malzemeleri, pelerini, kişisel savunması için tabancaları, haritası, piskoposun kutsaması; hepsi hazır, neden çıkmıyor yola? Yolu inceliyor, onun bembeyazlığını ve boşluğunu görüyor, sonunun, dönemecin arkasının nasıl olacağını hayal ediyor. Aşağı yukarı aynı, arada sırada bir ev olacak, ev de daha beter değilse buna benzeyecek. Hep aynı yani, aşağı yukarı, eninde sonunda hep aynı.

İşte bu nedenle çıkmıyor yola. Hayal kurarak bankta oturuyor ve bakıyor ve sigara tüttürüyor. Sabırsız ve güçlü at ahırda tepiniyor ve anlayamıyor.

ŞAN ŞÖHRET. Kim bilir neden, büyük aktörün aklına tiyatrodan, salondan geçerek çıkmak geldi. Son alkışlar bitince paltosunu bile giymeden koltuklara inen küçük yan kapıdan çıktı. Seyirci yoğun bir uğultuyla dağılıyordu. Otuz yaşlarındaki bir adam onu hemen tanıdı, yanındaki güzel kadına bir-iki kelime fısıldadı, ikisi de gözlerini onun üzerine diktiler (bu hayranlık ve kıskançlık yüklü bakışları asla unutmayacaktı). Bu arada kapıdan çıkmak için sırtı ona dönük kalabalığa yaklaşmıştı. Ama o iki kişinin sayısı, tek bir işaret, bir parola olmasa da giderek çoğalıyordu. Ve herkesin bakışları ona döndü. Mırıldanmaların daha yoğunlaştığını duydu. En önden çıkabilmesi için kenara çekildiler. Sonra çevresini sardılar. Adının yinelendiğini duyuyordu. Biri –kim olduğunu görmedi–

alkışladı. Alkışlar yayıldı. Entelektüel havalı yaşlı bir kadın, "Bravo, bravo!" diye bağırıyordu. Kalabalık alkışlarla çevresini sardı. Bunun üzerine o da mutlulukla gülümseyince seyirci heyecanlandı. Kapıya varmış ve çıkmak üzere olan birileri durdu ve geri döndü. Alkışlar çevresinde çağlayan gibi akarken o biraz duygulanmış ve utanmıştı. Selamlama hareketleri yapıyor, teşekkür ediyor ve yavaş yavaş ilerliyordu. Genç bir adam öne çıktı, "İzin verir misiniz?" diyerek ona elini uzattı ve oyuncu bu eli sıktı. Bundan cesaret alan başkaları da öne çıkmaya başlayıp onlarca, onlarca el uzanınca, adam her birini karışık sırayla tek tek sıktı. "Teşekkürler, teşekkürler," diyordu.

Artık çıkış kapısına vardığından sanki şaka yaparmış gibi koşarak bir-iki basamağı çıktı, arkada kalanları sağ eliyle selamladı. Yarı karanlık minik meydanda bu neşeli uğultuyu merak eden bir-iki yaya da durdu. Oyuncu hâlâ kendi adını işitiyordu. Son alkışlar arkasında yankılandı. Adımlarını hızlandırdı, yalnız kaldı. Bir sokak lambası altında az daha bir çifte çarpacaktı; ışık huzmesi altında onu tanıdılar. Kadının yüzü önce bu çarpışma yüzünden asıldıysa da hemen gülümseme içinde çözüldü. Başarı, şan şöhret, diye düşündü, meslektaşlarım görseydi beni.

Geç saat olmasına karşın sokaklar oldukça kalabalıktı. Galeriyi geçerken pek çok kişinin dönüp ona baktığını fark etti. Saate baktı. Buluşmasına neredeyse bir saat vardı. Yolu yürüyerek aşacaktı. Ama büyük bir kafeye girip konyak içme fikri hoşuna gitti; soyadının sevgili heceleri çevresinde yankılanıyor, barın arkasında duranlar onu mutlu bir merakla izliyorlardı. Doğu Kapısı'na doğru yürüdü. Sokak lambalarının aydınlattığı duvar üzerinde turuncu renkli yirmi afişte adını okudu. Bir şan ve şöhret büyüsü ona eşlik eder gibiydi.

Anacadde de evine dönen insanlarla doluydu. Arada sırada üzerinde her zamankinden farklı bakışlar hissedi-

yordu: İşte o zaman onu tanıdıklarını anlıyordu. Ama yavaş yavaş bu bakışlar seyrekleşti. Bir sigara yakmak için bulvarın sonunda durduğunda gözünün ucuyla bir kadın figürünün yaklaştığını gördü. Aşina olmayan hayranının –sessiz– armağanının keyfine şimdiden varırcasına bakışlarını yerden kaldırdı. Nitekim hiç de fena sayılmayacak kadın ona gülümsedi ve sonra şöyle dedi: "Benimle gelmek ister misin, yakışıklı genç?" Adam buz kesmişçesine geri çekildi. Kadın kızgınlıkla, "Hey, bu ne kendini beğenmişlik, dedecik!" dedi. "Sen kim olduğunu sanıyorsun?" Ve ona arkasını döndü.

En sonunda Doğu Kapısı'nın ötesindeki San Calimero Meydanı'na vardı. Burada da eve dönmeye niyeti olmayan insanlar vardı, iki-üç bar, meyhane açıktı. "Ah," dedi ümitle kendi kendine rol yaparak, "Tanrı isterse burada beni kimse tanımaz. Ne güzel, nihayet." Kadının penceresi hâlâ sönüktü. Işığı yanana kadar beklemek zorundaydı. İçgüdüsel olarak oldukça neşeli ve bakımlı bir kafeye girmeye yeltendi. Sonra durdu. "Hayır," diye düşündü, "burada, tam onun oturduğu mahallede beni görmeleri iyi olmaz, dedikodu olur." Gene de beş dakika sonra bir tek daha atmak için içeri girdi. İçeride aşağı yukarı yirmi kişi vardı, genellikle buranın müdavimi olduğu belli olan genç adamlardı. Bir rahatsızlık değil, rahatlama hissettiği sırada bütün bakışlar üzerine çevrildi. Ama az önceki gibi nazik değillerdi. Serserilerden biri, arkadaşının kulağına eğildi ve bir şeyler fısıldadı; adam sözleri anlamadı ama hayal kırıklığı içinde adının anılmadığını anladı, bu tür konularda sezgisi onu yanıltmazdı. Sonunda kimsenin onu tanımadığı kanaatine vardı (olasılıkla hiç tanınmamıştı). Orada bulunanların dikkatini çeken şıklığı, tanınmış markalı giyimiydi. Hayır, kimse onun kim olduğunu bilmiyordu, ışıkta kendini sergilemeyi, yüzünü sergilemeyi biliyordu, bu gizemli ve ilginç konularda ustaydı.

Kasiyer kız, kendisine apaçık asılan şişman ve bakımlı gence, "Ne biçim bir adam," dedi; "bana hiç aşina gelmiyor, muhtemelen ilk kez görüyorum." Hayatta pek deneyimliymiş ve diz çökmez bir kadınmış gibi hafifçe başını salladı. Şişman genç, "Polis olduğuna yemin ederim," dedi, " bir süredir bu beyefendi giyimli görevlileri bizim karakola gönderir oldular, sanki bir çift yeni ayakkabıyla bizi yemlediklerini sanıyorlar. Şu surata bak Giulietta, bir bak şu surata," diyerek memnuniyetle kıkırdadı; "bu çeteden değilse, ben de canlı bir katır yerim!"

FARE. Yalnız yaşayan ihtiyar adamın hayatı koca bir fare yüzünden işkenceye dönmüştü. Hayatında ilk kez böyle bir şey başına geliyordu. İkisi arasında uzun bir savaş sürdü. Arkadaşları elbette yaşlı adama öğütler veriyorlardı, kimi tuzak kimi zehir öneriyordu. Ama yavaş yavaş fare üstünlüğü ele geçirdi. Korkan yaşlı adam sürünerek boyun eğme yoluna girmek zorunda kaldı. Fare, kendisini yakalamak için yaptığı bütün tuzakları adamın yüzüne vurmaya başladı. Günün birinde ansızın katı ve kuvvetli bir hal alan hayatın kendi gibiydi; adam ya kırılacak ya alışacak ve pazarlığa oturacaktı (dönüp geriye baktığı nadir anlarda bunu da düşünüyordu). Şimdi kış başlamıştı ve akşamlar buz gibi soğuk oluyordu; buna karşın ihtiyar adam içeri girdiğinde sırıtkan suratıyla onu yemek masasının üstünde bekleyen fareyle karşılaşacağı için evine dönmekten nefret ediyordu; kendisi akşam yemeğini hazırlayacak, fare oradan oraya zıplayarak şunun bunun tadına bakacak, bıyıklarıyla ve kuyruğuyla domates sosunu mundar edecekti. Hatta gün gelecek fare, bir kedi edinmeyi aklından geçirdiği için adamı suçlayarak utandıracaktı.

ŞUBAT 1948. Saat dörde doğru çıktım, üç buçuk saat ofiste çalıştım, sonra oradan da çıktım; kafede arkadaşlarla buluştum, birlikte yemeğe gittik, Giannina da vardı, onunla ertesi gün buluşmak üzere sözleştim, sonra sinemaya gittik ve eve dönmeden önce Bella Napoli'de bir pizza yedik. Mükemmel bir akşam yemeğiydi, birinci sınıf bir filmdi, son derece sevimli bir arkadaş topluluğuydu. Şimdi neredeyse gecenin ikisi – ben on saat dolmadan ne çok iş yapmışım. Çıktığımda daha güneş vardı, şimdi ise gecenin ilerleyen saatleri. Ben çıktım ve aradan üç gün geçti. Yeni ve beyaz poplin gömleğimi giymiştim, oysa şimdi buruşuk ve pis. Tam olarak söylemem gerekirse, çıktığımda 16.00'ya yedi dakika vardı; aylardan mayıstı, hoş bir ilkbahar akşamıydı, çiçek kokuları yayılıyordu, oysa şimdi kışın tam ortasındayız, sobayı yaktım ama üşüyorum, pencerelerin dışında minik, beyaz buz çiçekleri oluşmuş. Sıradan bir akşam gibi görünüyordu. Çıktığımda önde bando takımıyla piyade askerleri geçiyordu, ofislerin pencerelerinden kara önlüklü ve güler yüzlü genç memureler bakıyordu; o zamandan bu yana yirmi yıl geçti. Çıktım, arkadaşlarımı gördüm, döndüm: birbirini izleyen yirmi yıl. Bu arada savaş oldu, piyadeler çarpışmada öldü, kimse onları hatırlamaz oldu. Evden çıktığımda gençtim, döndüğümde yüzümde çizgiler vardı. Peki ne kaldı geriye o güzel akşamdan?

SUYUN SESİ. Partinin en şenlikli ânında, şahane bir şekilde sarhoş olmuşken, kendimizi dünyaya egemen olmaya hazır hissederken, Grand Hotel'in (ya da deniz kenarındaki şatonun) salonunu terk edebilir ve gizlice tuvalete çekilebiliriz. Rahatlamak için korkusuzca içeri gireriz; zaten bu sakin sığınakta ne gibi bir tehlike olabilir ki? Ama burada kadınların ve değerli taşların ışıltısı, müzik, dans ve kahkahalar yoktur (çünkü bütün bunlar tuhaf biçim-

de uzakta, vitraylı kapıların ardında kalmıştır). Tam tersine burada terk edilmiş bir tapınak misali yalnızlık ve huzur vardır. Duvarların ötesinden, hüzünlü bir çağrı olarak seslerin hafif yankısı sızmaktadır. Ama aynalardan bize bakan hem yaşlı hem de ne yazık ki çok iyi tanıdığımız yeni bir yüz bakmaktadır; fakat şimdiye dek bize hiç bu kadar solgun, alaycı ve çok üzgün görünmemiştir. Ve derin sessizlikte, tangonun soluk yankısı, büyük seramik pisuvarlardan akan suyun şırıltısı, bize ansızın alçakgönüllü ve dostane bir tondan konuşmaya başlar, iyi niyetle insanoğlunun sefilliğini ve yitirdiği umutlarını anlatır. Arada sırada kim bilir neredeki boru da guruldar ve belirsiz ifadelerle yarının nasıl olacağına değinir. Dünyanın egemenliği elimizin altından kaçıp gider, acı düşüncelerimize karışan pisuar sesiyle başımızı çevirir, ötekinin, o ahmak çehrenin bize hayır işareti yapışını görmek için aynaya bakarız.

Buradan sıyrılmak ve öteki tarafa hasarsız dönmek için artık çok geçtir. Bize son derece benzeyen fraklı arkadaş camın arkasından umursamazca bize dikmiş gözlerini. Pia çoktan kontun kolları arasında kayboldu. Annalisa çoktan hayır dedi ve kışkırtıcı dudakları olan o genç kadın belli ki büyüleyici Pietruccio'yla anlaştı, oraya dönmenin bir yararı yok. Ve içmeye gelince, adını bile anmayalım, zaten ayakta zor duruyoruz. Ne acıklı bir şaka bu, bütün bunlar, şuraya girdiğimiz için geldi başımıza. Az önce anaforun üzerinde yenilmez edayla uçarken hissettiğimiz büyülü mutluluğa ne oldu? O soluk ve bizimle aynı boyda olan, tıpatıp benzeyen adam aynada başını bir o yana bir bu yana sallarken, hayatın hızını hatırlatmaya çalışıyor (daha partiye gitmek için evden bile çıkmadık ama gökyüzü aydınlanıyor, sütçü kamyonları yola çıkıyor, orkestra flütleri, kemanları kutularına kaldırıyor ve biz kendimize, bu nasıl olur, diye soruyoruz).

Temkinli olun demek istiyoruz, büyük otellerin tuvaletlerine, o aldatıcı ışıklara, o sessizliğe, o dondurucu hu-

zura, aynalara, suyun baştan çıkartıcı, seramik parlak sütunlardan neşeyle damlayarak fazlasıyla konuşan ve geçmiş yıllarda gidilen dağların gizemli akarsularını anımsatan şırıltısına karşı temkinli olun (ve bu arada ciddi terk edişe). Tuvalet girişlerindeki saydam armalı ve mineli vitraya güvenmeyin. Tanrı, gayet sabırlı biçimde gece gündüz bizi izliyor, en ummadığımız yerde tuzağa düşürüyor, haç ya da sunak masasına ihtiyaç duymuyor, adını anmanın uygun olmadığı sterilize mermer hollerde bile ruhumuzun kurtuluşunu önererek karşımıza çıkıyor.

YASAK KİTAP. Çocukluğumda, eski bir kitabı karıştırırken rastlantı sonucu ilginç bir resim buldum. Ölçüsüzce dik, belki yüz belki bin metre yüksekliğinde bir yamaç görülüyordu; ya toprak ya da beyaz çakıl gibiydi. Dağa oranla minicik görünen insanlar bu kaygan zeminde zorlukla tırmanıyorlardı. Birileri zirveye varmıştı ve tam doruk noktasında ötekileri bekliyordu. Bazıları da daha yüksek bir tepeden aşağı atlıyor ve dibe kadar kayarak iniyorlardı. Ve en altta onları seyreden pek çok kişi de işaretler yapıyor, dinleniyor, arkadaşlarıyla tartışıyordu. Henüz okumayı bilmiyordum ve beni ilginç biçimde çarpan bu resme anlamını anlayamadan uzun uzun baktım. Sonra büyüklerden birine, sanırım amcama sordum... "İyi de sen ne bakıyorsun ki bu resimlere? Bu küçükler için bir kitap değil," diyerek elimden aldı. Bir daha onu daha önce yer aldığı raflarda bulamadım.

Elbette iki gün sonra onu düşünmez olmuştum; gene de o korkunç toprak çakıl duvar sanki gerçekten var olmuş bir şey gibi üzerimde asılı kaldı; sonra bazı rüyalar misali yitip giden anılarımın üzerine yayıldı. Olasılıkla bir yolculuk kitabıydı, 19. yüzyıla ait sıradan bir gravürdü. Peki ama, diye düşünüyorum, amcam neden kitabı elimden kaptı ve yasakmış gibi gizledi?

Gülüyor olabilirsiniz ama bunca yıl sonra, bugün hâlâ aklıma takılır. Tekrar ediyorum, tırmananlar vardı ve her adımda kırılarak kayan çakıllar üzerinde yürümek yıpratıcı bir zorluk taşımalıydı. Tam tersine insanın büyük sıçrayışlarla kendini aşağı bırakması; en ufak bir zahmet çekmeden çılgın toprak kaymasına eşlik ederek aşağı sürüklenmesi ne büyük mutluluktu. Peki ya o aşağıda hareketsiz duranlar kimdi? Onlar daha önce tırmandıkları için yorgun düşmüşler ve şimdi yeniden denemek konusunda tereddüt mü ediyorlardı? Ya da yamacın dikliği yüzünden cesaret edemiyorlar mıydı? Belki de kısa bir tırmanıştan sonra pes etmişler ve zaman kaybetmeden gerisin geri inmişler, şimdi güçlü ve muzaffer olan ötekileri mi seyrediyorlardı? Ya şu doruk noktasındakiler? İnecekler miydi yoksa henüz yaşamadıkları ama mümkün olduğu bilinen ve küle dönüşme korkusuyla cesaret edilmeyen mutluluğun hazzıyla emirlerinde bekleyen uçuşun keyfini önceden çıkarmayı mı yeğliyorlardı?

O, uzak zaman diliminde kalmış sıradan bir kitap resmiydi, herhangi bir çizimdi ama biraz gizemliydi. Hep öyle derler. Ve şimdilerde saat öğleden sonra dört ve doruk noktası hâlâ inanılmaz uzakta ve ben kendimi şimdiden yorgun hissediyorum. Altıncı kez aşağıdan yola çıktım. Beş kez baş döndürücü ve bir solukta yaşanan iniş yaptım, her biri bir çılgınlıktı. Yamaç her seferinde yükseliyor, dikleşiyor ve güzelleşiyordu ama ben fark etmiyordum.

İlk seferler hızlı hızlı tırmanıyordum. Oysa şimdi sağda ve solda, göz kamaştıran yamaçta, pek çok kişi beni geçiyor. Zavallılar, işin tekniğini bilmiyorlar, diyorum kendime, oysa ben biliyorum, onlar az sonra patlayacaklar. Onların ayaklarının altından kayan küçük taşlar yuvarlanarak benim yanımdan yöremden düşüyorlar.

Benim ve sizin hayatınızın durağan akışına vuran güneş yakıyor, dostlar (anlamayı başaramadığım eski kitapta-

kiler). Bu sefer gece olmadan zirveye varabilecek miyim? Daha da güzeli, yeniden inmeye mecbur kalacak mıyım? Uzak dağ çizgisinden beyaz bulutlar kopuyor: İlerliyorlar, ilerliyorlar. Ama heyhat, yorgunum ve susadım.

Ama varacağım. Bu sefer de, güzel Tanrım, başaracağım. Ancak kendime şunu soruyorum: Doruk noktasına vardığımda kendimi yeniden yardan aşağı atacak mıyım? Yoksa sonsuza dek zirvede kalacak mıyım? Çok değil ama, görevi tamamlayınca yüksek çayırlarda dinlenenler var, suskunlukla göğü izliyorlar ve başka da bir şey istemiyorlar. Güneşe serilip derin düşüncelere dalıyorlar, uyuyorlar, şarkı söylüyorlar.

Saat dört buçuk. Güneş biraz daha yol aldı, alçalıyor. Cesaret. Yamacın şurasında burasında kara ve sabit şeyler görünüyor. Elbette yarı yolda güçleri bitti, bu sefer pes etmek istemediler ve son nefeslerine kadar yürüdüler. Şimdi ayakta kalakaldılar, bacakları çakıllara gömüldü, güçlerinin son demlerinde arşe gibi iki büklüm oldular. Tam benim yüksekliğimde, belki seksen metre ötemde mesela, eskiden dostum olan Avukat Fabrizio Sirmioni'yi görüyorum, çevresindeki taşlar gibi donup kalmış. O sevgili dost! Tepeye son çıkışımda yoktu. Büyük güneş onu iskelete döndürmüş ve kömür gibi yakmış. Geriye hemen hemen sadece kemikleri kalmış olmalı. Değişik yönlerden esen yelle, koyu renkli ve artık üzerine çok bol olan ceketinin etekleri uçuşuyor, iki bayrak gibi çırpınıyor.

BİR ELVEDA.

Sonunda benden boşalan
Şölen odalarına yürünüyordu.
Kenarlarda uzun paçavralar
Gecenin ve derdin sancakları

Ölüm misali kurşuni,
Karnavalın kalıntıları
–teslimiyet!– ve damla damla
damlıyordu hayatlarımız
hatırlayarak, anarak.
Ama aslında seherin vitrinleri
Ya da hepten perdeleri
Hilebaz yüzler seddidir
Uzaktan gökyüzü sanılan.
Yürüyordu gözüpek.
Kendimi oyalayarak
Din adamlarının son görüntüsünü
Çatıların ötesinde yitirdim. Yok oldu.
Hemen geçmişti yıllar.
Yani sadece bir rüyaydı
Okunmuş bir masal, sadece
Hayal edilmiş sözler.
Bir de acı olmasaydı.

KÖPEĞİN ÖLÜMÜ. Anısı yok olmadan. Bir köpeğin ölümünün yarattığı üzüntü beni yaşanan acının nedenini aramaya yöneltti. Günde birkaç saat gördüğüm ve olasılıkla beni oyalamaktan çok rahatsız eden bir hayvanın kaybı değil. Hayata ait ve yerini hiçbir şeyin doldurmadığı bir unsurun beklenmedik şekilde yarattığı boşluk duygusu değil. Daha çok şu: Minik köpekler neden bu kadar yalnız ölürler? Bakılıyordu, pek çok iğne yapıyorlardı, ateşini ölçüyorlardı, ona ilaç veriyorlardı. Ne var ki ona adıyla seslenen hiç kimse yoktu. Belki de ölmeye yakın insanlar da benzer şekilde yalnızdırlar, onları ayakta tutan onur duygusu, umut, imandır. Ama bir sokak köpeği? Sıcak tutması için üzerine geçirilmiş kırmızı yün paltosuyla mermer masa üzerinde kaskatı yatıyordu. On gün

önce kalenin bahçesinde top peşinde koşuyordu. Şimdi ise kadidi çıkmış, manasız bir şeye dönüşmüştü. Zamanın peşinden koşan sen zamanı mı ima etmek istiyorsun? Ne kaldı ondan geriye? Veterinerlik öğrencilerinin mikroskop altında inceleyeceği bir-iki iç organ. Birkaç gün önce kendisi Washington Caddesi'nin kaldırımında bir taş peşinde koşarken, bu organ parçası onun içinde tıp tıp atıyordu. Öte yandan: O zavallı hayvan asfalttan, duvarlardan, merdivenlerden, ölü fare dolu ıssız avlulardan başka ne tanıdı bu dünyada? Güneş, kırlar, dereler, çayırlar! İşte yolun kenarında bir yazı: "Bu bahçenin kâşifi olan küçük köpek öldü!" Bahçe dedikleri bakımsız bir toprak parçasıydı ve eskiden burada yer alan ev bombalanmıştı ve günümüzde onun yerinde taşlar, çalılar, küçük çocukların siper niyetine kazdıkları çukurlar, tüylerine yapışan minik yapraklarından kurtulmaya çalıştığı küçük bitkiler yer alıyordu. Sonra zaman içinde köpeğin canı koşmak istemez olmuştu. Bütün gün yerde yatıyordu. Gün gelecek belleğimde arayacağım ama adını bir türlü hatırlayamayacağım.

VİLLANIN BEKÇİSİ. Büyük ve ıssız villanın bekçiliğini üstlendiğim dönem, açılır kapanır yatağımı ilk zamanlarda portmantonun da bulunduğu giriş holüne kuruyordum. Olur da biri içeri girmeye yeltenirse gürültü beni uyandıracaktı. Korkusuzdum o zamanlar.

Ama insan eski, büyük ve ıssız villalarda uzun günler boyunca yalnız kalınca aklına olmadık kötü düşünceler düşüyor ve geceleri evin çevresinde değişik gürültüler dolaşmaya başlıyor. O zaman kalkıp eğreti yatağımın üzerinde oturur, çarpan kalbimin sesini duyana kadar nefesimi tutardım. Kapı sımsıkı kapalıydı, doğru ama çok da inceydi. Şöyle bir omuz darbesiyle çökertilebilirdi.

Bu nedenle benimle dışarısı arasında iki kapı olmasının daha iyi olacağı konusunda kendimi ikna ettim; akşam ilk salona çekildim. Doğruyu söylemek gerekirse, geceler burada da pek sakin geçmedi. Neler geliyordu aklıma. Bunun üzerine yemek salonuna geçtim. Şimdi beni haydutlardan koruyan üç kapı vardı.

Odadan odaya geçerek, kendimi asla güvende hissetmeyerek sonunda tavan arasına çıktım. Bu nedenle akşamları buraya çekilmem uzun zaman ve büyük gayret gerektiriyor. Giriş kapısını kilitledikten sonra bütün salonları dolaşıyor ve her birinin kapısını ardımdan kilitliyorum. Artık her birini tek tek tanıdım. Toplam otuz altı kapı var. Her birinin açılıp kapanırken kendine özgü bir gıcırtısı, kilitlenme konusunda özel sorunları, takıntıları var.

Bütün bunlar gecelerimi son derece zorlaştırdı. Bazen arkamda otuz kadar kapı kilitledikten sonra bir gıcırtı duyuyorum: yedinci ya da sekizinci mesela. O zaman biraz ürpererek geri dönüyorum. Kimse olmuyor elbette. Kendiliğinden oluşmuş bir çıtırtı duyuluyor. Ama bu arada zaman yitirmiş oluyorum. Böyle pişmanlıklar ve keşiflerle uzun saatler geçiriyorum. O arada gündoğumunun soluk ışığı büyük pencerelerden içeri sızıyor ve ben orayı kapamakla, yeniden kilitlemekle, güvene almakla uğraşırken tehlike geçmiş oluyor.

TREN. Bu saatte sivrisinekler, minicik periler gibi uyuyan bebeğimin üzerine konuyor. Odadaki tek ışık geceye ait. Ben onun yanına oturuyor ve düşünüyorum. Sivrisinekler geliyorlar, gidiyorlar, her şeyi sessizce yapıyorlar. Nasıl korusam oğlumu? Onlar çok küçük ve çok kurnaz. Penceredeki telden, her akşam beşiğin üzerine serdiğim cibinlikten daha açıkgözler. Şimdi bebek tüle sarılı ve onu göremiyorum bile, ancak hafif soluğunu işitiyorum.

Karanlıkta oturmuş düşünüyorum. Ev derli toplu, kapı kapalı, biraz daha bekleyebilirim. Koca köyde yalnızım. Bataklıktaki kurbağalar şarkılar söylüyorlar, uzaktaki bir köpek de öyle, sazlar çıtırdıyor, komodin üzerindeki saat tik tak ediyor, benim içimde ise bir gümbürtü kopuyor. Ama bu saatlerde tren geçiyor.

Penceredeki telin arkasından onu görüyorum. Belli bir noktada kurbağalar susuyor, hemen uzaktaki gürültüyü duyuyorum. İşte o zaman pencereye çıkıyorum ve bataklığın ortasında iki far ışığı görüyorum.

Trenin kırmızı ateşinden sonra bütün o minik aydınlık pencereler beliriyor. Kim var acaba içinde? Derken görebiliyorum. Her akşam, bu ne acele? Sanki her akşam daha da çok acele ediyor. Sanki buradan, bu yoksul, çürük tarlalar arasından geçmeye utanıyor.

Ya o gün dinleseydim seni? Ya beni alıp götürmene izin verseydim? Güzeldim o zamanlar. Belki sana kulak verseydim tenim daha pürüzsüz olacak, yüzüm bu kadar sarı olmayacaktı. Belki de bir hanımefendi olacaktım, süvarilerin saygısıyla şehirden şehre tahtırevanla gezecektim.

Canım, o gün gitseydim, annen nerede olacaktı? İyi bir bey onu arabayla götürecek, ellerini okşayacak, pırlantalarla süsleyecek miydi? Annenin elleri, düşünebiliyor musun? Kraliçeninki gibi yumuşak, mis kokulu. Belki de şimdi zihnimin içindeki şu gümbürtüyü yaratan ateşim olmayacaktı.

Ama ben korktum, ona hayır dedim, öyle dedim ve o günden sonra o bir daha hiç durmadı. Şöyle düşünüyordum: belki bir dahaki sefere. Ama işte bebeğim, bir daha öyle bir şansım olmadı. İkimiz burada bir başımızayız, ne araba, ne efendiden bey var, ellerim, kraliçenin elleri sert ve kaba.

Bu demektir ki sen gideceksin oğlum. Bir akşam annenin cesaret edemediğini yaparak yola çıkacaksın. Uzaklara, havanın güzel olduğu, geceleri sivrisinek basmayan

yerele gideceksin. Beyaz ve kırmızı olacaksın, kızlar sana bakacaklar, bana kartpostallar göndereceksin.

Ah, anneler yanılmazlar. Belki tek bir sefer olacak ama tren ihtiyacı olanları almak için bir kez daha duracak. Ben o zaman yaşlı olacağım, benim için çok geç olacak ama sen gideceksin canım.

O zaman her akşam seni tüllere, cibinliklere sarmak zorunda olmayacağım. Beşik boş olacak, telleri sökeceğim, pencereleri açacağım, sivrisinekler istedikleri gibi gelip gitsinler çünkü ben artık alıştım. Ve akşamları hep burada olacağım, karanlıkta oturup, geçişini gözleyeceğim; sana selamımı götürsün diye ona işaret edeceğim.

İyi de ne oldu bu akşam bana böyle? Ne bekliyorum? Neyse ki uyanmadı. Tren gözden kaybolalı bir süre oldu, her şey karanlığa gömüldü, kurbağalar yeniden ötmeye başladılar. Peki o zaman neden aptal gibi oturuyorum daha burada? Bahse girerim ki sivrisinekler çoktan konmuşlardır oğlumun üzerine, ondan benim yoksul sütümü emiyorlardır. Zaten ne gelir ki elden? Öylesine kurnaz ve inceler ki!

HASTANE SORUNLARI. Kucağımda kan revan içindeki kadınla yarı açık duran demir bir yan kapıdan geçip koşarak hastane duvarlarından içeri girdim. Bekçi var mıydı, beni gördü mü, arkamdan bağırdı mı, bilmiyorum. Telaşımdan hiçbir şey duymadım.

Geniş avluda pek çok pavyon vardı. Gene koşarak en yakın olana yöneldim, bir-iki basamağı tırmandım, hole girdim. Bir hemşire ya da onun gibi önlük giymiş biri geçiyordu; merhametli birine benziyordu.

"Bakar mısınız?" dedim yalvarırcasına. O benim sözümü bitirmemi bile beklemeden "Sizin okumanız yok mu?" dedi. "Burası tıbbi klinik, bunun gibi durumlar için değil." Bunu söylerken çenesiyle kollarım arasındaki za-

vallıya sanki bir malmış ya da öküzmüş gibi bakıyordu; oysa o zavallıcık belki de ölmek üzereydi.

Yalvardım: "Nerede peki? Neresi o halde?" "Ana girişte ya!" diye bağırdı kızgın hemşire. "Tedavi pavyonunda," ve bu sözleri ciddi bir şekilde telaffuz etti, "soldaki geniş yolun sonunda."

Anayola doğru seğirttim. Kollarım yorgunluktan yanıyordu. O minik başı benim her adımımda sanki hayır, hayır, bırak beni, artık çok geç dercesine bir sağa bir sola sallanıyordu.

Küçük bir yapının cephesinde kocaman harflerle "Cerrahi" yazılı olduğunu gördüm. Hiç tereddüt etmedim. Ama eşikte beyazlar giymiş, yüzünde teselli ifadesi olan bir rahibe duruyordu. "Hemşire," dedim, "yalvarırım, bakın..." Tatlı bir ses sözlerimi bitirmemi engelledi: "Ama beyefendi, böyle olmaz," dedi rahibe insani merhametiyle, "elinizde kâğıt yoksa... kabul kâğıdı... buraya giremezsiniz." "İyi de yarayı görmüyor musunuz? Kan kaybetmeye devam ediyor," diye yalvardım, "Tedavi edin hemen, yalvarıyorum!" "Bana bağlı değil, beyefendi," yanıtını verdi, "ses ansızın soğuk ve kuralcı bir tona bürünmüştü. "Bu halde bir hastayı kabul etmemiz mümkün değil! Siz zaman kaybetmeseniz daha iyi olur. Hemen tedavi pavyonuna yönelin." Boğazıma oturan ölüme rağmen, "Nerede peki?" diye sordum. "Şu dipte, görüyor musunuz? Şu kırmızı boyalı yer." Gözyaşlarımın arasından, bahçenin uzak bir ucunda, kırmızımsı ve uzaklık yüzünden küçük görünen bir bina seçebildim. Şaşkınlık içinde kalakaldım. Rahibe bu arada yeniden tatlılaşan sesiyle, "Zavallıcık," diye mırıldanıyor, eliyle kanlı başı okşuyordu; mümin bir edayla başını hafifçe sallarken, "Zavallı, zavallı çocuk," diyordu.

Çaresizce yürüdüm. Artık koşmaya mecalim kalmamıştı. Gözlerimi deli gibi uzaktaki kırmızı lekeye dikmiştim. Ne zaman varacaktım oraya?

Ama karşıdan biri geliyordu bana doğru. Kırk yaşlarının üstünde, sakallı, beyaz gömlekli biriydi; yemin edebilirdim, o bir doktordu.

Kaba bir ifadeyle, "Siz bu halde nereye gidiyorsunuz? Kim izin verdi içeri girmenize?" diye çıkıştı bana; şikâyetçi bakışlarını yolun bembeyaz taşları üzerine bıraktığımız kırmızı kan lekesine dikmişti.

"Doktor görmüyor musunuz ama?" diye geveledim, "Yardım edin bana, alın onu benden, yalvarıyorum."

O ise hiddetle, "Hangi kapıdan girdiniz siz? Söyler misiniz lütfen?" diye ısrar ediyordu.

"Demir parmaklıklı kapıdan," diye yanıtladım onu, "demir parmaklıklı kapıdan girdim."

"Hey Tanrım." Yüzü öfkeden kıpkırmızı olmuştu. "Ne biçim güvenlik sağlıyor bunlar? Bu kaytarmacılar sürüsü! Şimdi de demir parmaklıkları açık mı unutmuşlar? Bana bunun hesabını verecekler! Ve söylesenize siz, hangi parmaklıklı kapıydı o? Söyleyin haydi."

Sağımı solumu şaşırmış halde, "Nereden bilebilirim ki?" dedim; sonra onu gücendirmiş olma korkusuyla ve yardımına muhtaç olmanın telaşıyla, "Şuradan, şu taraftaki kapı açıktı," dedim. Ve yoluma devam etmeye yeltendim.

Beni omzumdan tuttu: "Hayır, hayır, bu açıklığa kavuşturmam gereken bir durum. Önce bana hangi demir kapıdan girdiğinizi net biçimde bildirmeniz gerekiyor."

Bu arada bizim tartışmamızın alevi üzerine bir başkası yaklaşıyordu. O da görünümüne bakılacak olursa muhakkak doktor olmalıydı, yetkili biri olduğu da belliydi.

Kızgınlığın had safhasında olan ilk doktor ona, "Sana güzel bir haber vereyim mi?" diye bildirdi. "Bu efendi demir parmaklıklı kapıdan girmiş! Sanki pazar yeriymiş gibi girilir oldu buraya. Şimdi de hastaları kendi evlerine götürür gibi getiriyorlar!"

Yanımıza gelen meslektaşı gizemli bir memnuniyetle gülümsüyor, sükûnetini yitirmeden başıyla onu onaylıyordu. Sonra bir parmağıyla yumuşakça baygın kızın şakağındaki yarasının kenarına dokundu. Sanki kızgın korla bana dokunmuş gibi geri çekildim. Hekimin gülümsemesi arttı. Onun şöyle mırıldandığını duydum: "Uzlaşmaya varıldı..." sonra da seçemediğim zor bir kelime söyledi.

"Hangi konuda uzlaşmaya varıldı hocam?" diye sordum. "Söyleyin, bana yardım edin, rica ediyorum... Çok geç olmadan yardım edin bana."

Sınırsız yetkisinin bilincinde olarak ve gayet efendice bir şekilde, "Ama burası hastane," dedi. "Burasının bir hastane olduğunu biliyor musunuz delikanlı? Otel değil burası... Ama kımılda, haydi harekete geç. Gitmen gereken yer, şu dipte."

Mekanik biçimde kımıldadım. "Ve bana hangi kapıdan girdiğini söylemek istemiyor! Mümkün mü bu, bana bunu söylemiyor bir türlü!" Bir soruşturma açmak için sabırsızlanan sakallı hekimin arkamdan söylendiğini duyuyordum. Sonra da: "Tam bir bilinçsizlik örneği!" Uzaklaşmıştım artık. Kollarımın arasında kan revan içindeki kadınla koşuyor, kim bilir nasıl koşuyordum. "Şeytan görsün yüzünüzü," diye kükrüyordum hekimlere, rahibelere, hemşirelere. "İllet sarsın sizi." Ve biliyorum, onlar haklıydı. "İllet!" diye bağırıyordum hâlâ. "Şeytan alsın canınızı!"

ÇOCUKLAR TUTUNUN! Florio Amca'nın, biz çocukları gezintiye götürmek için bahçe kapısının dışında bekleyen, klaksonu yılan biçimindeki otomobilinin parıltısının ve büyüklüğünün zaferini anlatmaya kelime yetmez.

Erkek kardeşim ve ben büyük heyecanla koltuklara tünedik. Genç şoför Ettore, mükemmel bir manevra hareketi yaptı ve motor gümbürdedi, bu bir müzikti, işit-

me duyusunun saf neşesiydi. Onu dinlemeye asla doyamazdık; bugün yaşantımızı zehirleyen o lanet olası gürültülerle ilgisi bile yoktu.

Gittik, daha doğrusu uçtuk. Arkamızdan kalkan toz bir girdap yaratıyordu; önce yoğun bir anafor sonra güneşe doğru yayılarak gösterişli bir bulut oluşturuyor, giderek bir gelin duvağı gibi genişliyordu.

Yollar beyazdı, şimdi ise kara. Toz ve çakıltaşıyla, o taşlardan, deliklerden, çivilerden, kasislerden oluşan küçük serüvenleriyle beyazdı. Ve güneş altında göz kamaştıran o beyazlıkta, öküzlerin geçişini belli eden koyu yeşil taze lekeler. Bugünküler de sokak mı? O zamanlar şimdiki gibi kamyonların ve motosikletlerin oluşturduğu bir kargaşaya rastlanmazdı. Sadece at arabaları ve el arabaları. Ve biz geçerken, beyler ve çiftçiler, şapkalarını sallayarak bizi selamlarlardı.

Evet, çevrenin manzarası da farklıydı. Devasa boyutlarda ağaçlar vardı ve masallarda anlatılanlara benzeyen, günümüzde artık görülmeyen meşe ağaçlarıydı bunlar. Ya dağlar? Dağların aynı kaldığını söylemeye kalkışmayın sakın. Bu arada onlar da büzüştü. Hatırlıyorum, hatta size haritada tam yerini gösterebilirim, buz tutmuş iki kaya kafa vardı, altı-yedi bin metre yüksekliğindeydiler; ve şimdi onlar da yerinde yok.

Peki, nereye gidilmişti o gün? Size bir yer adı söylesem yalan olur. Artık anımsamıyorum. Ama asıl büyük olay dönüş yolunda, hatta son yirmi kilometrede yaşanmıştı. Çünkü su ikmali için durduğumuzda, bizimki kadar şık olmasa da tehditkâr görünen bir başka otomobil geldi yanımıza: Kırmızıydı, iriydi, çamurluğu parçalanmıştı. Del Pra, hani şu madenci, insanların eksantrik bulduğu adam içindeydi. Florio Amcama merhaba dedi ve ona yarışmayı önerdi; neredeyse paralel olan iki yolda, nehrin sağından ve solundan alana kadar yarışacaktık.

Ettore'nin yüzünde boşuna yoktu o berbat ifade. Patrondan onay alınca arabayı deli gibi sürmeye başladı. Tanrım, nasıl da hızlıydı. Bununla karşılaştırıldığında bugünün otomobilleri böyle hızlı gitmiyor. Takimetre ibresi bugün ancak yüz elli görüyor. Bu hiçbir şeydir. Hızlı değiller, işte hepsi bu. O zamanların zevki yok bugün. Rüzgâr ve sinekler yüzümüze çarpıyordu, sarsılıyorduk, sanki kırılgan bir saksının kenarına, çok yükseğe konmuştuk, inekler kaçışıyordu, yüzleri korku içindeydi ve çocuklar bağırıyordu, toz manyakça girdaplar yaratıyordu, amcamın bıyıkları arkaya kıvrılmıştı ve bir de bileğindeki o siren vardı. (Yolun düz olduğu yerlerde otomobil çılgınca fırladığında, Florio Amca bileğine taktığı parlak ve acayip bir şeyi dudaklarına dayıyordu. Üflediğinde tarifi mümkün olmayan şiddette bir uluma çıkıyordu. Çevrede karmakarışık da olsa geniş panik alanları görülüyordu.

Florio Amca sırıtarak başını çevirdi ve ortamdaki müthiş gürültüyü bastırmak istercesine avazı çıktığı kadar bağırarak, "Varacağız!" dedi. "Yarım saat avantajla varacağız!"

Amcam son derece yiğitçe, "Haydi Ettore!" dedi. Ama tam o anda önümüzde kuyu gibi dik bir iniş belirdi. Ve biz soluğumuzu tutmuş halde aşağı uçtuk. "Çocuklar, tutunun!" diye haykırdı. "Alamışla gidiyoruz!" Böyle bağırdıktan sonra sireni ağzına dayadı ve şeytani bir ses yaydı.

Bu dehşetli sese gömülmüş haldeyken tam altımızda felaket yaşandı. Zıpladık, altüst olduk, bir toz bulutuna battık, dehşet verici sarsıntılarla durduk. Ettore çoktan yere atlamıştı. Sonra lastiklerden birinin patladığını haber verdi.

Böyle olunca hepimiz dertli kederli indik ve oraya dikilip Ettore'nin bu karmaşık operasyona girişmesini seyrettik. Nehrin öteki tarafında öteki toz bulutu ilerledi, bizim hizamıza geldi ve sonra zaferle gözden kayboldu.

Lastik çıkarıldığında üzerinde otuz santim uzunluğunda bir yarık olduğu görüldü. Florio Amca onu yerden aldı ve öfkenin şiddetiyle tutup çalıların ötesine fırlattı.

İşte burada, otuz-kırk (kim bilir kaç?) yıl sonra, tam bir çöp. Kumru grisi otomobilden geriye tek bir somun bile kalmadı, bu kesin. Ve uçarak indiğimiz o yokuş bir kilometre öteye alındı. Lastiğin patladığı yerde şimdi otlarıyla, çekirgeleriyle, karıncalarıyla kır var. Florio Amca da öleli epey oluyor, geriye kalmışsa ince bir kemiği kalmıştır. Hesap bu. Ama ya gerisi? Yılan şeklindeki klakson? Ya bileğindeki düdük? Ya beyaz yollar, meşeler, el sallayan çiftçiler, altı bin metrelik iki kayalık? Nereye kayboldu bütün bunlar?

YALNIZLIK. Görüyorum onları: Sohbet sırasında birinin birdenbire dikkati dağılıyor, düşünceli bir şekilde dalıyor, belki bu biriki saniye sürüyor ama onun gerçeğinin bu, bu sessizliğin içinde olduğunu anlamama yetiyor. Hani evin önünde durup arkadaşlarıyla çene çalan, ansızın onları bırakıp kim bilir neyi görmek için evin içine koşan ve hemen sonra aynı yüz ifadesiyle geri gelen ve kimsenin ne yapmaya gittiğini anlamadığı ve biri bunu sorarsa "hiç" yanıtını aldığı, öte yandan kapıyı açtığı zaman içeride ne olduğunu kimsenin fark etmediği, içeride karanlık bir dikdörtgenden başka bir şeyin görülmediği durumlara benziyor.

Geniş bir alan, çevresinde sayısız ev, işte hayat bu; ortada hepsi arasında gidip gelen insanlar vardır ve kimse öteki evleri tanıyamaz; ancak kendi evini bilir ve genellikle bunu bile tam olarak bilmez çünkü pek çok karanlık nokta kalır ve bazen ev sahibinin bütünüyle keşfetmek için sabır ya da cesaret bulamadığı koca odalar da vardır. Ve gerçeklik sadece evlerin içinde bulunur,

dışında değil. Öyle ki insan türünün geri kalanı hakkında asla bir şey bilinemez. İnsan bu sonsuz gizemlerin ortasından dalgın dalgın yürür ve bunu da pek fazla dert etmediği söylenemez.

MÜMKÜN OLSA BİLE KANARYALARLA KONUŞMAYIN. Yıllar önce avcılık amacıyla değil, sadece masum bir oyalanma için ağzımla kuş cıvıltısı çıkarmayı öğrendim. Bunun için havayı dişlerin arasından burada anlatmamın pek sınırlı kalacağı biçimde geçirmek gerekir.

Evet öğrenmiştim, eğleniyordum, bir korunun derinliklerinde kımıldamadan duruyor, kuşlara sesleniyordum (zizevit, zizevit, yapıyordum) ve genellikle bana yanıt veriyorlardı, yaklaşıyorlardı, beni kendilerinden biri sanıyorlardı, ben cıvıltıyı, ötüşü artırıyordum ve o zaman onların minik canlarında gerçek bir heyecan uyandırdığımı hissediyordum, öyle ki daldan dala sıçrayarak tepemde ötüşüp duruyorlardı.

Yapay cıvıltılarımın iki ay önce, adını anmaya niyetim olmadığı küçük bir tren istasyonu yakınlarındaki küçük otelde bulunan bir çift kanarya üzerinde son derece kötü etki yapması beni altüst etmişti. Gece dokuz buçuk suları olduğunu hatırlıyorum. İki kanaryadan besili ve pek canlı renkli yani erkek olanı altın sarısı bir yumak oluşturmuş, başını kanadı altına almış uyuyordu. Soluk yeşilimsi çizgileri olan dişi safkan olmamalıydı; kız hâlâ uyanıktı ama suskunluğundan ve gönülsüzlüğünden uykuya dalmasının an meselesi olduğu belliydi. Ortamı yoklamak için önce kısa bir-iki cıvıltıyla başladım sonra canlı bir sohbet başlattım (elbette bu seslerin ne anlama geldiğini bilmiyordum). Soluk dişi hemen huzursuzluk sinyalleri verdi; titremeye başladı, bir tünekten ötekine sıçradı, bana kararsız tonlamalarla yanıt verdi. Bense ısrar ediyor-

dum. İşte o zaman sanki bir ormanın sonsuz özgürlüğünde, bir ilkyaz şafağının doğuşunu seyredermiş gibi (oysa uzun kışın karanlık bir gecesiydi) guruldayarak ötmeye başladı. Belki yanılıyordum ama bu şarkısı bir sevinç haykırışı mıydı acaba? O anda uyanmış olan öteki başını kanadının altından çıkardı, çevresine bakındı –uyduruk bir lamba odayı hafifçe aydınlatıyordu– uykusunda kabarmış olan tüylerini düzeltti ve kendi deyişine başladı. O da dişisiyle aynı heyecana kapılmış gibi görünüyordu: Daha da dolgun ve yüksek titreşimli sesiyle gizemli duygularından birini açığa çıkardı, boğazından inceden çırpıntılı tizler baslar döktürdü. Ama artık geçti ve istasyona gitmek için acele etmem gerekiyordu.

Neredeyse iki ay sonra aynı köye yolum düştü ve gene o küçük otele gittim. Kafes oradaydı ama altın sarısı güzel kanaryacık yoktu. Dulluk yüzünden kedere gark olduğu anlaşılan dişisi eskisinden daha solgun ve ürkekti. Benim maharetime tanıklık etmiş olan otel sahibi, o gece benim gitmemden sonra iki kuşun hiç susmadan, hiç görülmemiş bir şamata yaptıkları, neredeyse gün doğana kadar seslerini kesmediklerini anlattı; iri kanarya o andan başlayarak bir daha yemine dokunmamıştı; dişi ise beslense bile keyfi hiç yerine gelmemişti. O olağanüstü gece konserinden sonra ikisi de adeta lal olmuştu; erkek olan sanki bir hastalığa tutulmuş gibi her gününü şiş gövdesi ve karışık tüyleriyle hiç kımıldamadan geçirmişti; ta ki bir sabah kafesin dibinde cansız bedenini bulmalarına kadar. Dişisi de o günden sonra nadiren cılız bir sesle ötmüştü.

İşte olup biten buydu. Ben otelcinin anlattıklarına gülümsedim; zaten o da işin şakasındaydı. Gene de üzerinde biraz düşününce pişmanlık duydum. Çünkü ben o akşam aptalca bir şımarıklık yapmaya kalkışmasam, sussam, güzel kanarya hâlâ yaşıyor olacaktı ve öteki –tutsak

da olsa– oldukça mutlu yaşayacaktı. Belli ki ben gaflete düşmüş, iki minik cana ve özellikle iri kanaryaya korkunç bir haber vermiştim; bilmediği bir dilin bazı kelimelerinin tınısına aşina olan, rasgele birkaçını art arda dizerek tuhaf bir rastlantıyla anlamlı ve korku dolu sözler söyleyen biri gibi davranmıştım. Acaba ne demiştim bu iki masum cana? Yoksa bir tehdit, bir yas haberi, acımasız bir mahkûmiyet bildirisi miydi? Adil olmayan, onur kırıcı bir suçlamada mı bulunmuştum? Ölümcül bir şeytan çıkarma ayininin formülünü mü söylemiştim? Boş yere sorguluyordum kendimi. Asla, en azından bu yeryüzü üzerindeyken bunun yanıtını hiç bilemeyeceğim.

Evet, o kuşun ölümü beni üzdü ama derdim bu değil (elimizde tüfekle ne çok kuşun canını alarak keyif çattık). Ben istemeden, en ufak bir kuşku duymadan, insanlar –hatta iyiliklerinden başka bir şey istemediğimiz arkadaşlar, sevdiğimiz akrabalar– arasında, masum sandığımız sözler yüzünden ne çok gözyaşı ve gizli keder tohumu ektiğimizi düşünüyorum; ardından kendi yolumuza gidiyoruz, geri dönüp bir daha kafa yormuyoruz, pişmanlık duymuyoruz ve nasıl bir kötülük yaptığımızı hiç bilmiyoruz.

GECE BULUŞMASI. Giorgio Duhamel gecenin geç saatlerinde, iki arkadaşıyla eğlenceli bir mekândan çıkıyordu. Nemiyle, soğuğuyla, sisiyle çok güzel bir geceydi, sokak lambaları kadere yol gösterir gibiydi. Issız sokakta sallana sallana yürüyen, kesinlikle yalnız olan ve yolunu yitirmiş gibi görünen ihtiyar bir berduş vardı. Giorgio gençti, son derece şıktı ve canı şakalaşmak istiyordu.

"Hey dede, sallanıyorsun ha? Kaç tane?"

Öteki duymadı ve homurdandı.

"Kaç litrecik diyorum!"

Berduş çökmüş yüzünü yavaşça kaldırmış, ona bakıyordu. Fener ışığı onu olağanüstü dramatik bir anlamla aydınlattı.

Giorgio bir şeyler hissetti ama bunu adlandıramadı.

"Adın ne enkaz, gecenin çöpü?"

Bunu neden soruyordu? Kim akıl vermişti ona?

Öteki başını öne eğdi, eski şapkasının gölgesi yüzünü gizledi. "Giorgio," dedi.

"Hey, harika! Benim adım!" Sonra da güldü.

Adam susuyordu, kımıldamıyordu.

"Söyle bakalım," dedi Duhamel. "Soyadın ne?"

"Yaşlı adam anlamamış gibi, inceden bir sesle, "Soyadım mı?" diye sordu.

"Evet, soyadını soruyorum."

Berduş, derin derin içini çekti.

"Soyadım mı?" diye yineledi. Uzun uzun düşündü. "Siz bayım, soyadımı gerçekten öğrenmek istiyor musunuz?"

"Haydi uzatma ya avanak!"

Sessizlik oldu. Sonra ihtiyar tek tek telaffuz etti.

"Du...Du... Duka... Duha..."

Başını yavaşça yeniden kaldırıyordu, ışık onun korkunç detaylarını belirliyordu.

"Duha... Duha...Deham."

Giorgio geri geri adım atıyordu, gülemez olmuştu.

"Duham... Duham... Duham..."

En sonunda anladı Giorgio. O korkunç tip! Yarım saat sonra tak kendisiydi.

FESAT MEMNUNİYET. Gururlanmakla iyi yapıyorsunuz gençler. Biz artık yaşlandık, bir kenara atıldık. Dünya çoktan sizin oldu ve siz onu canınızın istediğince kullanmayı biliyorsunuz, buna hakkınız var. Bizim cenaze-

mizi kaldırdıktan sonra eve mükemmel bir iştahla, canlılıkla ve bir yığın planla döneceksiniz. Akşam olup da yattığınızda midenizin sağında bir sızı hissedeceksiniz, o da şimdilik pek bir şey sayılmaz.

KLAK. Eve girince kapıyı kapattı. Ara vermeden ne kadar hassas olduğunu ve sımsıkı kapatmadıkça menteşeleri üzerinde kolayca dönebileceğini bildiği için bir kez daha itti. Sonra odasına yöneldi. O anda küçük bir kaleye sığınmış gibi güvende hissetti kendini. İlk kez bu mutluluk verici duyguyu sanki hayatı bütün sıkıntıları ve ona bağlı dertleriyle kapının dışında bırakmayı başarmış gibi hissediyordu; burada evde artık korkacak hiçbir şey yoktu.

Her şey düzenliydi, temizdi, az sonra güzel bir kitap eşliğinde sofraya oturacaktı, onunla birlikte dış dünyaya ait işler, randevular, her türlü dertler uzaklaşacaktı. Tanrı'nın izniyle nihayet kendinden özgürleşmişti. Bu duygularla odasına girdiğinde alışkanlıkla aynaya baktı ve seyrek saçlarını canlandırmak için tarağını aldı. Ama bu arada giriş kapısı menteşelerin son derece gevşek olması ve ilk hareketini yitirmemiş olması yüzünden salınımını sürdürüyordu. En sonunda ansızın bir "klak" sesi işitildi; bu, kilidin çevrildiği, kapının nihayet mühürlendiği anlamına geldi. Elindeki tarak havada asılıyken ansızın sararıverdi.

Kapının çıkarttığı ses ona ciddi bir şey demek istiyordu, sanki yolu tam o belirli anda sonlanmıştı ve bu noktadan sonra hiçbir şey işe yaramayacaktı. Ah, ah tam şimdi kendini rahat evinde huzurlu hissederken, bütün dertleri kapının dışında bırakmışken ve sofraya oturmasına az kalmışken ve odasının mahremiyetinde bunun gibi sıradan da olsa sempatik ve samimi hayaller kuracakken olmuştu bu.

Ama kapı "klak'" yapmıştı. Ve bazıları için ev kapısı asla bu şekilde kapanmaz, bazıları için evet ama daha geç, altmış-altmış beş yaşında olur; oysa onun için çok erkendi, daha hayatının kırk yılını bile tamamlamamıştı, pek çok umut ve pek az sevdadan sonra, bazı sıradan gözlemcilere göre, iyi olan daha yeni başlamışken başına gelmişti bu durum. Otomatik olarak da olsa aynaya bakmaya devam ediyordu; kimin hoşuna gidecekti ki bundan sonra?

Burası, modası geçmiş de olsa canlı, nezih bir semtte sevimli bir apartman dairesiydi. Nehrin sisi ve soğuğu fundalıklar arasına sığınmış garibanların kemiklerinden yukarı doğru tırmanmaya başladığında, akşam olunca eve sığınmak mutluluk değil miydi?

Ama kapı "klak" etmişti ve artık o yeryüzünde bütünüyle yararsızdı, ondan beklenebilecek ne varsa vermişti ve bitmişti. İşte o anda az önce üç-dört günlüğüne seyahate çıkan Maria'yı insanoğluna özgü o sağır tasasızlıkla istasyonda uğurladığını hatırladı; çünkü üç-dört gün dediğinde müthiş, inanılmaz işler olabilirdi, denizler kuruyabilirdi örneğin, ya da kendi ölebilirdi, gömülebilir, iskelete dönüşebilir ve binlerce yıl sonraki kuşakların şaşkınlığı içinde kazı çalışmaları sonucunda ortaya çıkabilirdi.

Daha, daha. Daha hiçbir şey söylenmemişti. Sükûnet, demişti kendi kendine, nihayet işlerden, dertlerden, sıkıntılardan kurtuldum. Al işte! Artık kapının dışından sıkıştıran yoktu, ne şimdi ışıklarını yakan apartmanlar, ne uzak demiryollarının lambaları, ne aşklar, ne hipodromların sütunları, ne hastalıklar, ne borazanların gürültüsü, ne soluk, gizemli, sonsuza dek beklemiş gibi duran kayalık yamaçlar. Ne romantik sönük fenerler, ne arkadaşların çağrıları, ne nehir yazları, ne rüzgâr, ne ayın uğultusu. Ve ne de o kadın, o son büyük fırsat. Çünkü artık kimsenin ona gereksinmesi yoktu, sahanlık sessiz ve boştu.

VATAN. Akşam olunca ben ve erkek kardeşlerim arkadaşlarımızla buluşuruz ve kırlarda bir aşağı bir yukarı yürüyerek geziniriz. Konuşuruz, tartışırız. Sonra eve döneriz. Ve işte köprüden sapınca köhne evimiz görünür. Ay ışığına karşı cephenin tepesindeki heykellerle ve kubbe şeklindeki iki minik kulesiyle, kenarlardan dağınık saçlar gibi tırmanan sarmaşıklarla hiç de fena görünmez. Ama içeride hep aynı şeyler olduğunu biliriz, is yapan lambaların kısık ışığı ve neşe nedir bilinmeyen günler. Çatı kirişinin altında annemin odasının ışığı yapayalnız yanar. Bu da bir takıntıdır. Bu saatte neden hâlâ uyanıktır? Kimi bekler ki?

Bizi bekler. Annem herkes eve dönmeden uyuyamaz. Zemin kattaki kapı gıcırdayınca o üst kattan kulak kabartır, her birimizi tek tek adımlarımızdan tanır. Ürkek bir sesle, "Giuseppe," der, "Giuseppe sen misin? Francesco sen misin? Mario sen misin?" Bir "iyi geceler", bir "evet anne" hatta çıplak ve kaba bir "evet" bile yeter. Bu kadarcığı bile onu mutlu edecektir. Ama hayır. Bizler onu yanıtlamadan geçeriz, duymamış gibi yaparız, bir tür utançla susarız. Sonra odalarımıza kapanır, yatağa uzanır, ışığı söndürürüz. Ama yukarıdan onun huzursuz adım sesleri gelir, kim bilir neyle uğraşmaktadır, o kırılgan, yaşlı ayaklarıyla gidip gelir. Ve kardeşlerden biri gün doğana kadar dışarıda gezindiği ya da başka yerde uyuduğu için bu tedirgin adımlama devam eder. İyi de neden alışamaz bir türlü? Neden ısrar eder? Bizim artık büyüdüğümüzü, adam, bencil ve bağımsız adamlar olduğumuzu anlamaz mı? Tanrım, bizim onu artık hiç umursamadığımızı bilmez mi?

Biliyorum: Korkuyor. Bizim için korkuyor, hırsızlar, kurtlar, haydutlar çıkmıyor aklından. Ya da bu çürük duvarları yerle bir edecek kasırgadan korkuyor. Epey oluyor, bize yeni bir kapı yaptırsak dedi, masif meşe ağacından ve metal zırhlı olsun istiyordu. "O zaman," diye açıkladı,

"daha huzurlu uyurduk." Bizim yanıtımız şu oldu: "Peki para? Parayı nereden bulalım?" Sonra bir köpek almamızı istedi, sokak köpeği bile olurdu, bize bekçilik yapsın yeterdi. Ama biz evde köpek sevmeyiz. Pisletir, pis kokar, bir dolu sıkıntı yaratır. Yani sonunda ona köpek de almadık.

Odama yönelirken elimde tuttuğum lamba hayatımın geçtiği odaları aydınlatıyor. Mobilyalar, perdeler, vazolar ben yürüdükçe gölgelerini uzatarak sanki benden kaçmak istercesine duvarlarda koşuyorlar. Bir zamanlar eve dönünce kendimi huzura varmış hissederdim. Bugün artık öyle değil. Gediklerden buz gibi hava esintisi giriyor. Savcı ya da savaşçı kostümlü ataların portreleri kalın bir toz tabakası altında. Sadece beklemekte direnen zavallı anneciğim var. Duvara asılı atalar kanmıyorlar. Bitti, der gibiler, bizi ilgilendiren güzel hikâye bitti. Bitti, diyorum ben de. Çok geç olmadan çekip gitmek en iyisi. Şanslı arkadaşlarımın yaşadığı o büyük apartmanlarda bir köşeciğe sığınsam beni reddedemezler değil mi? Orada en azından huzur içinde, elektrik ışığıyla, garaj ve asansör kullanarak yaşanır.

Kim o yan odada didinen? Bu kardeşim Silvio'nun odası. Onun da mı uykusu kaçtı? Yataktan çıkıyorum, koridora çıkıyorum, usulca kapısını açıyorum.

Giyinmiş, bütün ağırlığıyla tepeleme dolu bir bavulu kapatmaya uğraşıyor, bir başka bavul hazır yerde duruyor, dolap ardına kadar açık, lamba içini aydınlatıyor: bomboş. Kardeşlerim arasında en iyi anlaştığım belki de Silvio'dur. Şimdi o mu çekip gidiyor?

Soruyorum ona: "Gidiyor musun? Bu mezbelelikten ayrılmaya mı karar verdin? Hemen mi gidiyorsun?"

Bavulu kapattı, doğruluyor, bana bakıyor, romantik serüvenler ima eden bir tutam saç alnına düşüyor. Ne mutlu sana, diye düşünüyorum, Tanrı istiyorsa, bir daha bu badanası dökülmüş kirli duvarları (küçükken her

sene boyumuzu ölçtükleri işaretler bile duruyor) görmeyeceksin, karanlıkta girdiğinde holdeki sökük halıya ayağın takılmayacak (bir gün harika askerlerle savaşmıştık orada), ayakkabılarını bahçede çamura bulamayacaksın (tarhların arkasında Kızılderililere nasıl pusu kurmuştuk hatırlıyor musun?). Yalnız kalmak istediğinde, saçma arzuları için sana seslenecek ve keyfini kaçıracak annem olmayacak (altı yaşındayken ve geceleri karabasanlar yüzünden bağırarak uyandığında, o seni yatağına alırdı ve yumuşak ve sıcak koynunda korkuların ansızın kaybolurdu; yoksa unuttun mu bunları?).

Paltosunu giymiş bile, kolları büyük güç sarf ederek iki ağır bavulu kaldırıyor, yüzü çocukluğunun sınav sabahlarındaki gibi geriliyor.

"Gidiyor musun?" diye soruyorum gene, evin engin sessizliğinde sesimin ne tuhaf bir tınısı var. "Gidiyorsan şunu unutma: Bahçe kapısından çıktığında geri dönme, geri dönen yanar."

Karşımda durdu, hiç kımıldamadan dikildi, o kendine özel ifadesiyle gözlerini gözlerime dikti.

"Evet," dedi, "gidiyorum. Artık yetti." Sözler zar zor çıkıyordu ağzından. Cesaretini toplamak istercesine "Bu lanet olası virane! Anneme sen söylersin..."

"Neyi? Neyi söylememi istiyorsun?"

"O korkuyor," dedi yavaşça. "Köpeği unutma, al ona bir tane. Ve kapıyı onar, hani çivi ve değnekle de olsa yap bunu. Yoksa korkar. Anladın mı?"

Ama tam o anda iki bavul elinden kaydı ve büyük bir gürültüyle yere düştü. Başını öne eğdi, ellerini yüzüne götürdü, sonra gözlerinde dolaştırdı.

"Eski evim," diye mırıldandı. "Benim inim, sevgili duvarlarım, elveda!" Ama bir türlü yerinden kımıldayamıyordu. "Sıçan yuvası, villa, periler, rüyalar!" Böyle konuşuyordu.

"Gerçekten gidiyor musun?" diye sordum ona.

Çevresine bakındı, gülümsedi: soluk duvarlar, can sıkıcı aile portreleri, başucundaki haç, uzak geçmişin Paskalyalarından arta kalan buruşmuş zeytin dalı, eskiden okul çantasının asılı olduğu çivi (masalsı yıllarda).

"Bize kalan tek iyi şey bu, anlamıyor musun?" yanıtını verdi. "Duvarlar delik dolu... Gene de kalırsam bu duvarlar nasıl yıkılmayacak, bilmiyorum.." İrkildi, saçlarını geri attı. "Gitmek mi? İnsan nasıl gider? Ah, bunu yapamayacağım... Tatlı viranem, mübarek kulübem... vatanımız... bağışla beni."

İşte böyle derken ruhu yeniden aydınlanıyordu.

ARALIK 1948. Bütün gece akrabalarla, yeğenlerle, arkadaşlarla, şuradan buradan konuştuktan, hani hep dendiği üzere hoş sohbetlerle geçirdikten sonra ayağa kalkıldı, son fıkralar anlatıldı: Kim gidiyor kapıyı açmaya? Daha yeni gelmişlerdi, bir dakika olmuştu; onları karşılamak için hazırlanmıştık, (bu nedenle sofra hemen toplanmıştı) uyandığımızda kendimize şöyle demiştik: Konyak aldırmayı unutmayalım, bu akşam Morel ailesi geliyor, daha bunu söyleyeli bir an olmuştu ve onlar şimdi bize teşekkürler ederek gidiyorlardı. Program yapmak için –akşamdı– telefonlaşılmıştı: O halde bu akşam, saat sekizde, değil mi?" Sizi görmeyi gerçekten arzu ediyoruz. Anlaştık, bugün sekizde.

Telefon ahizesi yerine konmuştu ki zil hafiften tıngırdadı, bu tıngırdama daha bitmemişti ki aşağıdaki giriş kapısı kendine has gürültüsüyle kapandı. Gidiyorlar.

ARKADAŞLAR BİRBİRLERİNİ KUTLUYORLAR. Bana tekrar tekrar şöyle dediler: Her zaman mükemmelsin,

biliyor musun. Tebrikler. Hiç pes etmiyorsun, ha? Bunu söylerken şunu mu demek istiyorlar: Daha ne istiyorsun, baştan aşağı mahvolduğunu görmüyor musun? Artık beş para etmezsin, sokağa atılacak terlik paçavrası bile değilsin. Ayaklarıyla sokak taşlarına, dalgın dalgın minik darbeler vururken bunu uygun bir dille söylüyorlardı bana. Bense öylece solgun benzimle duruyor; çöllerin üzerinden geçen beyaz bulutları, giderek genişleyen gece boyunca limandaki bahtsız akşamları, doğduğum sokağı, koridorun taşlarına vuran güneşi, dağları görür gibi oluyordum, görüyordum ve gerektiğinde hafiften gülümseyerek, onlara hak verir gibi yapıyordum. Biri sokağın ucundan seslendi: "Gottardo! Gottardo! Ne ses ama! Herkes dönüp baktı, ben dönmedim. Tanrım, dedim kendi kendime, demek terk etmedin beni. Var olmayan bir Gottardo'ya seslenen o eski ve sevdiğim sesi tanıyordum, öyle ki onu ancak ben duyabilirdim, başkaları anlamayabilirdi. O zaman onlara, o sevgili dostlarıma baktım, ben mahvolmuş biriyim, bir enkazım, ölü bir kuklayım, gene de uygun bir anda ellerim sizi kalbinizden yakalayacak, şuraya buraya çevirecek, nefesiniz kesilecek. Bu akşam evde yalnız kalacağım, bunca yıl sonra, lambamı yakacağım, o zaman o, bugün bana seslenen, hissettirmeden gelecek. Benim yanımda olduğunu fark ettiğim uzak yıllardaki gibi olacak; o zamanlar içimden ağlamak gelirdi, ne komik palavralar, kimse sokağın ucundan seslenmezdi, hepsi masal, arkadaşlarım bana acıyarak bakıyorlar. Mahvoldun,diyorlar, artık hiçbir şey beceremezsin. Ve haklı olduklarını biliyorum.

SAAT BEŞ. Şafak sökmeden önce, diyelim ki saat beşte, her şey uyurken –gecenin zaferi!– ve bir önceki günün kuyruğunda kalanlar uykunun içinde erimişken ve henüz genç bir yılan misali dikilmemişken beklenen yeni gün-

dür; en inatçı pencerelerin bile ışığı söner, virane merdiven altında damlayan kara damla bile durur ve ona dönük tek bir nazar kalmamışken, solgun ay engin bir yalnızlıkla uzaktaki bacaların üzerinden beliren aydınlığa doğru batar, ta batıda; en sert adamlar bile hayatın ağırlığı altında pes ettiklerinde ve yeryüzü, dönerek onları sürükler, durağan hafif şeyler, evrenin gizemli yarlarına yuvarlanır; artık bayrağı dik tutacak biri kalmadığında ve kumaşı cansız sarktığında, yorgun argın, yukarıdan aşağıya, selvi misali bir gölge yansıtır ve o uzak dağlardan sessizlik iner ve o zaman sıska piskopos ellerini bitiştirmeden, demir yatağında bir çocuk gibi kıvrılır uyur, meyhanenin garsonu da uyur, bir çiviye astığı asık suratlı frakı onu seyreder, gazetenin mürettibi de uyur, benzin pompasının adam da, hekim de, yabancıların öpücükleri dudağına asılı kalmış fahişe de uykunun darbesiyle yere serilmiştir, fırıncı, hırsız, nöbetçi (o da kısa bir an için uyuyakalır, sonra korku içinde irkilir), hatta köpekler de, gece bekçileri ara sokakların pusunda koşturmaktan bitkin düşmüş halde uyur, kanserin kemirdiği adam da, üniforması ve gereçleriyle itfaiyeci de, yastığı çiğneyen ve mırıl mırıl anlamsız sözler söyleyen genç öğrenci kız da; işte tam o zaman geleceğine söz vermiştin, hatırlıyor musun?

Pencerenin altında duracağım, öteki uyuyanlar değil –zaten onlar için gelmedim– sadece sen işitesin diye usulca sesleneceğim, demiştin. Ne zaman? Ne zaman? diye soruyorduk. Ve sen: bütün şehir dinlenirken, şafak sökmeden az önce, herkes çılgın ya da saf olmayan rüyasına yenik düşmüşken, uzanmış, gözkapakları kapalıyken... Ama sen öyle olmayacaksın çünkü beni bekleyeceksin, değil mi?

Sevdaydın sen, fırsattın, hücum borusuydun, hareket etmek üzere olan geminin sireniydin, şandın, adların bunlardı belki de. Ve uysal bekliyorduk seni, gecenin ona

ait anlarını kandırarak –ah inkâr etmeyin, siz de hayır işareti yapıyordunuz, siz de, kardeşlerinizden, anne babanızdan ve eşinizden gizlice yapıyordunuz– pencere önüne sımsıkı tutunmuş ellerle, birbirini izleyen aylar ve yıllar boyunca, hep o belirlenen saatte, bakışlar ıssız yolun ucuna dikilmiş olarak, ister yıldızlı olsun gece ister yağmur yağsın, yaz olsun, kış olsun, o sözünü tutup gelecek mi diye bekliyordunuz. Ve uykusuzluk yüzünden solgunduk, olabilir, yüzlerimiz asılmıştı, dudak kenarlarımız aşağıya sarkmıştı ama gene de yaşıyorduk, ah, hem de nasıl yaşıyorduk!

Yıllar ve yıllar geldi geçti. Hesabını tutmaya bile zaman olmadı. Onun vaadi boş ve uzak çıkınca, solarak masala döndü. Ve ellerimiz pencere önünden koptu, kendi kendimize gülümser olduk. Bunca zaman delikanlılar gibi beklemiş olmamız, olacak şey miydi? Ama öyle olmuştu. Arkamızda mobilyalarıyla, kitaplarımızla, kâğıtlarla, yatakla, nesnelerin sessizliğiyle odanın karanlığı görünüyordu; sabırsızlıkla sıralarını beklemişlerdi ve şimdi o an geliyordu. Kapattığımız panjurların gürültüsü, kış uykusundaki kente yayıldı.

Evet şimdi, bakın bize, artık o kişiler değiliz, gerçekten değiliz. Hani şu dedikleri, kişiliğin gelişimi denen şeyi elde ettik. Büyük, kocaman, adam olduk, bilinçlendik. Ve bir süredir pencere önünde, en ölü saatte uyanık dikilip, onun gelmesini beklemeyi bıraktık. Şafak sökmeden az önce, her şey yatarken, mesela saat beşte, biz de hayal kırıklığı içinde uyuyoruz.

Ağır gözkapaklarımızla uyuyoruz ve ev çevremizde güvenlik duygusu verircesine çıtırdıyor, üst kattakiler, alt kattakiler de aynı şeyi yapıyor, kaskatı uyuyorlar, pek çok karanlık odada koca gövdelerin kalbi atıyor. Ve o arada, o kadın geliyor. Uzun bir yürüyüşten sonra sözüne sadık, bize ulaştı, adımları evler arasında yankılanıyor, kuyulu

avlularda boğuk tınılarla yayılıyor. Geldi. İşte o, sevda ya da fırsat, ya da savaş borusu, ya da yola çıkan gemi sireni ya da şan, kadim hayallere uygun olarak geldi.

Ama biz uyuyoruz. Pas tutmuş bu girişimler için yaşlıyız, inanmıyoruz artık, bulutlar da bizi büyülemeyi kesti. Yastığa gömülmüş başımızla ritmik sesler yayıyoruz. O, sokaktan bize sesleniyor, sesli ve sessiz harfleriyle adımız sırayla dökülüyor dudaklarından, kapalı panjurlara çarpıyor. Belki başkaları, yanlışlıkla uyananlar, yataktan çıkıyorlar, panjurları açıyorlar, bakıyorlar, başlarını sallıyorlar. Biz ise: hayır – uykumuz abarttığımız yorgunluğumuza yenik düşmüş.

Geç olmadı mı? Anlayışlı bakışlarla doğuya bakıyor: Evet, ufukta hafiften bir aydınlanma başlamış; ışığa karşı evlerin siluetleri geometrik ve menekşe rengi görünüyor. Gündoğumu. Sessizlik kaçarak çekiliyor, rüzgâr hızıyla inmiş olduğu dağlara dönüyor. Loş bir avluda horoz ötüyor. Bunun üzerine o kolunu kaldırıp bir işaret yapıyor. Hızlı adımlarla uzaklaşıyor.

Sıra dışı bir iç sıkıntısıyla uyanıyoruz. Saate bakıyoruz. Ve anılar geri geliyor. Gerçekten gelmiş olabilir mi? Çabuk, pencereler ve panjurlar açılsın, aşağı bakılsın, bir önseziyle kalbimiz çırpınıyor. Bakıyoruz. Tek bir can yok. Ne aptallık, bizim yaşımızda bazı şeyleri nasıl düşünebiliyoruz? (Hayır, o uzakta değil, pencereden sarksak onu görebiliriz aslında, koşsak peşinden yetişiriz, yalınayak, üzerimizde pijamayla koşsak ne önemi var?) Ama kapatıyoruz pencereyi, uykumuz var daha, bir ürpertiyle sıcak yatağımıza sızıyoruz. Şehrin uyuduğu saatte, gündoğumundan az önce, demişti bize. Sözünü tuttu. Geldi, bizi bekleme halinde bulamadı. Biz uykudaydık, o bir daha asla geri gelmeyecek.

Ve şimdi güneş doğuyor. Pembe ışıklarıyla betonarme uykulara dokunuyor ve onlar bir an için, neredeyse

muzaffer bir edayla sefillikten sıyrılıyorlar (ama o artık uzaklarda, sınırın ötesinde, çıplak dut ağaçlarının düz çizgisinin ucunda). Şimdi terasların pencereleri alev alev ışıyacak, tepede, sokaklar yavaştan madenî bir iniltiyle uğuldayacak. Yeni bir gün, ama o –hayat!– gelmeyecek!

AYRILIK. Kadın şöyle dedi: "Aman Tanrım, burada mı yaşayacağım? Cam bile kırık. Hem bir de koku var. Eminim gece hayvan dolar buraya. Üstelik ne kadar da soğuk, hissetmiyor musun?"

"Soğuk," dedim, "ama bizim. Kapıyı kilitleriz, ikimiz baş başa kalırız ve birbirimize söyleyeceğimiz sözleri kimse işitmez."

"Kapıyı kapatacakmışız, işte bu kadar. Ve saatlerce bakışacağız, biliyorum, ben senin hakkında düşündüklerimi, sen benim hakkımda düşündüklerini, aramızda son kalan iyi niyet adına, birbirimize söylemeye cesaret edemeyeceğiz. Bu dolap kapanmıyor; nereye koyacağım ben eşyamı? Ah, keşke bileydim."

"Dolap kapanmıyor diyorsun ama biz bu zavallı odayı, ikimizin zavallı hayallerimizle dolduracağız, Fransa kralının, hatta Tanrı'nın dostu olduğu söylenen piskoposların piskoposunun bile öyle hayalleri yoktur. Altın renkli, gözle görünmeyen şirin kanaryalar, gecenin bir yarısında, canım benim, uyumakta olan senin soluğuna eşlik ederek ansızın şarkılar söyleyecekler."

"Ama yarın beş kuruşumuz olmayacak, işte asıl hikâye bu. Birbirimize kötü sözler söyleyeceğiz, kendimizi kendi sözlerimizle yaralayacağız. Tanrım, ne kadar mutsuz olacağız. Ve sen oraya oturmuş ebleh gibi gülümsüyorsun bana ve ben bu lanet olası odada yaşayamıyorum, yemin ederim, gitmeliyim buradan."

"Elveda o zaman. Pekâlâ. Benim yaşımda pek çok adam çoktan büyük işler başarmış oluyorlar, altı-yedi ço-

cukları oluyor. Oysa ben yapayalnızım. Tek bir çocuğum bile yok. Ve benden geriye hiçbir şey kalmayacak." Kalabalığa dönerek: "Zaman yavaş yavaş her şeyi silecek, bu satırlardan başka bir şey kalmayacak, ey soylu beyler, işte yazmakta olduğum bu satırlardan başka. İşte bu sefil görünen düşüncelerimle, beni hatırlamanızı tembih ediyorum."

"Neden," diye soruyorlar, "neden bir başkası değil de sen? Ne dedin ki sen bize?"

"Siz bilmeseniz de ben size aynı sizin hayatınızı anlattım. Ayrıntılarıyla size şu ve bu yandan anlattım, birkaç sözcük yetti bana. Siz, gelip geçen kızları izleyerek bir şey yokmuş gibi davranırken içinizde bir şeyler tutuşturdum; kimse insan yüreğinin kötülüğüyle açılmış yaraları iyileştiremeyeceği gibi artık bu da iyileşmeyecek. Ve yanmaya devam edeceksiniz, Tanrı'nın şefaatiyle, yıllar ve yıllar boyunca, hatta benim adım bütünüyle unutulduğunda bile yanmaya devam edeceksiniz."

"O halde sana ne bundan? Tek bir it bile seni anımsamayacaksa ne yararı var?"

"Evet, şimdi ben de bunu soruyorum kendime. Evet, haklısınız. O halde bu da yararsız, bu da boşuna çaba. Ah, ben Tanrı'nın yanına geçeceğim, cennetin Elysium Bahçeleri'nde avare gezeceğim. Günaydın, diyecekler bana. Dahası şöyle diyecekler: Günaydın, beyefendi."

BİR ÇAYIR PARÇASI. O ıssız çayıra, nehir kıyısında gençliğimin pek güzel saatlerini yaşadığım o kır köşesine vardığımda her şeyin aynı kaldığını fark ettim. Çok uzak topraklara özgü o sakin ve mahmur ışıltısıyla güneş ışığı aynıydı, hep o masalı anlatan nehir sesi tüm vurgularıyla aynıydı: Ve ben hep bitkilerin, balçığın, güneşin aynı olan kokusunu duyuyordum, o cılız meşe altında gene o kuru

dallar ve yapraklar vardı ve içinde belki gene bir yılan uyukluyordu ve nitekim arada sırada içinden bir çıtırtı geliyordu. Demek ki hiçbir şey değişmemişti, zavallı ben. Hatta aşağıda uzanan vadinin gölgelik derinliklerinden, kısa aralıklarla ve birbiri ardına, aynen o zaman olduğu gibi, ulaklık eden telaşlı sarı eşekarıları çıkıyordu; ormanın hemen yanından tırmanan patikada gene o killi yol vardı, gene çamura bulanmış otla örtülüydü, ayaklar gene kayıyordu. Burada yeryüzünün ebedî kucağında kısa mevsimler gelip geçmişti; oysa benim için otuz yıl, ömrümün gözbebeği akmıştı ve masal neredeyse bitmişti. Ama hepsinden daha korkuncu, kendi sessizliklerine gömülmüş olan dağlardı. Sanki ben bir anlığına gözlerimi başka tarafa çevirmiştim, işte o kadar birebirdi her şey; sanki bir türlü bulunamayan şeyleri boş yere aramak için uzun yılları birbiri ardına tüketmemişim de, gözkapaklarımı kapatmış ve hemen açmıştım. İşte böyle ansızın, hasret yerine, beni koyu bir yapayalnız olma duygusu sardı. Sevgili ağaçlar, sevgili dağlar, sevgili dostlar neredeymiş. Ben onlar hakkında hiçbir şey bilememiştim, onlar da benden haber almamışlardı işte, olay buydu. Benim var olduğumu bile fark etmemişlerdi, ne zavallı bir yanılsama. Aramızda merhametsiz bir engel: şurada, benim üzerinden zaman geçmeyen sevgili kırlarım, ağaçlarım, dağlarım, hayvancıklarım, kuru dallarım, bulutlarım, nehrin sesi, kuşların cıvıldayışı; burada ise sadece huzursuzca çevresine bakınan ve yüzü çizgilerle dolmuş olan ben.

YIL 1000. Yeraltı karanlıktı. Kadınla kocası yan yana uyuyorlardı, kadın yirmi yıldır, adam kısa bir süredir.

"Seni çok bekledim," diyordu kadın, "şimdi nihayet burada, sonsuza dek yanımdasın, artık bizi hiçbir şey ayıramayacak ama sen yakınmaya devam ediyorsun. Sen

beni düşünemiyor musun? Neyi özlüyorsun? Eski dükkânını, girip çıkan insanları, alışverişi, altını geride bıraktığına mı üzülüyorsun?"

"Yok yahu!" diye yanıtlıyordu adam, "Can sıkıntısından başka bir şey değildi onlar."

"Ne var o halde? Yukarıda bıraktığın bir kadın mı var? Söylesene, onun için mi endişeleniyorsun?"

"Hayır, yok öyle biri," dedi kocası sertçe.

"Arkadaşların için mi o zaman? Ya da evimiz için mi? Ya da kardeşlerin için mi?"

"Hayır, hayır, hayır, hiçbiri değil. Nasıl oluyor da anlayamıyorsun?"

"Anlamak mı?" dedi kadın bitkin, "Konuşmazsan, açıklamazsan nasıl anlayabilirim?"

"Hayat için, hayat! Daha elli bir yaşımdaydım. Hayat için! Işık, güneş, insanların yüzleri, kırlar, anlıyor musun şimdi? Dörtnala giden atlar, yollar, yeşil yapraklı ağaçlar. Çocuk sesi duyuyor muyuz burada? Ve kuşlar ve rüzgâr ve müzikler, pazarcı nidaları, ormanlardaki guguk kuşları, şarkı söyleyen kadınlar; onları duydun mu bunca yıl? Ve akşamları yanan ışıklar, dağlar, bulutlar, hatırlamıyor musun şekillerini? Ve ekmeğin ve sucuğun ve şarabın tadını? Ötekiler, yukarıdakiler, hâlâ sahipler bunlara, hepsine."

"Sahipler, doğru, bizse sahip değiliz. Ama az kaldı."

"Nasıl?"

"Birkaç gün," dedi kadın, "belki daha da az. Burada güneşin doğup battığını bilemeyiz ama mevsimleri biliriz. Ve ben hepsini hesapladım. Nihayetinde sona erecekler. Az sonra bininci yıl başlayacak ve kehanet gerçekleşecek."

"Dünyanın sonu mu gelecek diyorsun?"

"Bitecek, bu kesinlikle doğru. Tek bir insan kalmayacak. Sızlanıp durma. Yukarıda, şu dönmek istediğin yerde, korku günbegün artıyor."

"İyi de sen nereden biliyorsun?"

"Biliyorum. Kiliseler tıka basa dolu, inançsızlar bile diz çökmüşler, Tanrı'dan bunu bir yıl, en azından soluklanacak bir ay ertelemesi niyazıyla göğüslerini dövüyorlar. Ama Tanrı kadim zamanlarda verdi kararını. Bin ve binden fazla değil, diye yazılı. Ve bu değişemez... Kısa sürede hepsi bizim gibi olacak, anlıyor musun? Onlar da karanlıkta, müziksiz, şarapsız, kahkahasız kalacaklar. Prensler, zengin tacirler, şato sahipleri, piskoposlar, hepsi yerin altına girecek, bizim gibi toza, kurda bulanacak. İşte o zaman mutlu olacaksın."

Böylece beklediler. Âni kaçıracaklar kaygısıyla konuşmuyorlardı bile. Sadece arada sırada kocası sabırsızlanıyor: "Söylesene," diyordu, "bir inilti duyuyor musun? Geldi mi saat acaba?"

Kadın yanıtlıyordu: "Hayır. Bu sesi tanıyorum. Geceleri taşların üzerinden geçen ve kuru dalları sürükleyen, haçlara çarpıp yakınan yelin sesi."

Sessizlik artıyordu. Ve arada sırada yukarıdaki yolda yürüyen canlıların ayak sesleri işitiliyordu. Kış bastırmıştı, 1 Ocak yaklaşıyordu ve ondan sonra ne başka ocak, ne mart, ne eylül olacaktı; insani olayları ölçmeye yarayan hiçbir şey kalmayacak, yalnızca çorak ve boş, sayının, yıldönümlerinin, çan sesleriyle inleyen Paskalya Yortularının olmadığı tekdüze sonsuzluk olacaktı.

Şöyle dedi: "Maria, haykıran insanlar var, duydun mu? Tam buralarda, bizim yakınlarımızda. Eminim."

Kadın: "O bir kurt. Tanıyorum onu. Her kış mezarlığa iner ve ayı görünce ağlamaya başlar."

Sonra şöyle dedi: "Maria, darbe seslerini duymuyor musun? Sanki çekiç vuruşu gibi bir ses. Acaba son bu mu?"

Kadın: "Hayır. Önceki yıllarda ben de duymuştum. Sadece içimizde bir anı misali gümbürdemeye devam eden kalbimizin yankısı."

Ama ansızın adamın hiç işitmediği şekilde sonu gelmeyen bir sessizlik çöktü. Üzerindeki sığ toprak yerine bir dağ konmuş gibi geldi. Evet, işaret buydu, nihayet!

"Maria, Maria, bu değil mi? Bu mu?"

"Bilmiyorum. Gerçekten de derin bir sessizlik oldu."

Korku veren bu huzurun tadını çıkartarak dikkatlerini yönelttiler. Adam da başka bir şey söylemedi. Sadece dinliyordu, o hiçlik ona herhangi bir ezgiden daha tatlı geliyordu. Zamanı geldi; zaman değil de, kımıltısız sonsuzluk onları yutmuş gibiydi. Kesinlikle aralık ayı geçmiş olmalıydı, o sönmüş dünyada ocak, şubat ayı olmalıydı. Ve çevrede evren boş yere dönmeyi sürdürüyordu.

Hayır, toprağın altında uyuklamaya başlayan adamın kulağına sessizlikten farklı bir şey ulaştı. Ruhunun tüm gücüyle, bunun doğru olmadığını ümit etti.

"Maria, Maria," dedi, "bir şeyler..."

"Evet," dedi kadın ve başka bir şey eklemeye cesaret edemedi. Bininci yıl! Adımlar, yürüyen bir insanın iki ayağına ait o eski ses, yavaş yavaş yaklaşıyordu. Geç olmuştu, yorulmuştu o ayaklar, sürünüyordu, şu yaşlı hastalar gibi zar zor hareket ediyordu. Ama canlıydı.

Gürültü yaklaştı, mezarın yanı başından geçti, gitti, duyulmaz oldu.

"Tanrım!" diye inledi adam. "Demek ki sonu gelmedi dünyanın." Ve görür gibi oldu: Seher yeryüzünü hafifçe aydınlatıyordu, sönen yıldızların altında bacaların dumanı, günün pek tuhaf ilk sesleri, bir horoz, tekerlek gıcırtısı, kılıçların madenî şakırtı sesiyle geri gelen devriyeler, ekmek kokusu, karanlık odada uykusunun içinde gülümseyen genç kız, uzak bir borazan ve rüzgâr kulelerinin tepesindeki bayrakları sallayan rüzgâr!

"Gene yemek yiyecekler," diye söylendi adam. "Gülecekler, öpüşecekler gene. Başkaları doğacak. Lanet olsun!"

"Ah evet," dedi kadın. "Yeniden doğacaklar."

ŞAKA. Gece vakti köşeyi dönmüş, ıssız ve çamurlu sokakta aceleyle evime gidiyordum. Arkamdan bir adamın koşarak bana yaklaştığını işittim. Neden koşuyor bu saatte? diye düşündüm. Beni mi izliyor? Birkaç metre yakınıma geldiğinde arkama baktım. O zaman soluk soluğa yavaşladı ve bana gülümsedi. Otuz yaşlarında bir gençti. "Bağışlayın lütfen," dedi, "Sizi rahatsız mı ettim?" Ben de, "Rahatsızlık mı?" diye geveledim ve yeniden yürümeye başladım.

Onun yeniden koşacağını ve beni geçeceğini düşünüyordum. Oysa ben yüz metre uzaklaşana kadar yerinden kımıldamadı. O zaman yeniden gayretle yola koyuldu ve arkamda bana doğru seğirttiğini duydum. Yakınıma geldiğini işitince durdum ve bir kez daha arkama baktım. Üzerime çıkmamak için adeta fren yaparak, "Ah, çok özür dilerim," dedi. "Sizi korkuttum mu? Bağışlayın beni." Onun bu uygar sözleri üzerine sakinleşerek, "Rica ederim," dedim. İşte bu noktada, onu incelerken az önceki tip olmadığını, bunun o kadar da genç sayılmayacak, yoksul giyimli başka bir adam olduğunu fark ettim.

Hikâye kaldığı yerden yeniden başladığı için üçüncü kez kendime hâkim oldum ve dönüp bakmadım. Telaşlı adımlar gümbür gümbür yaklaştı, belli belirsiz bir rahatlamayla beni geçmek üzere olduğunu hissettim.

Adam üç-dört metre önümde durarak ve açıkça alay ederek, "Bu sefer hiç korkmadınız değil mi?" dedi. "Direndiniz değil mi?" Bense onu şöyle yanıtladım: "Bir süre daha devam etmeye niyetiniz var mı? Komik olduğunuzu mu sanıyorsunuz?"

Bu arada sokak lambasının solgun ışığında bunun da birinciden ve ikinciden farklı, üçüncü bir tip olduğunu fark ediyordum. "Ama siz..." diye sordum, "az önceki adam değil misiniz?"

Beni şöyle yanıtladı: "Olabilir. Önemli olan, sizin izleniyor izlenimine kapılmanızdı. Bizim kişiliğimizin

önemi yok, ha biri, ha öteki. Sadece iyi koşamadığım için üzgünüm. Eğer daha iyi koşsaydım korkacaktınız. Oysa öyle olmadı."

Bakışlarımla onu şöyle bir ölçtüm. Güç bakımından olağanüstü bir yanı yoktu. "Bütün bunlar saçma," dedim kızgın bir sesle. "Budalaca bir şakadan başka bir şey değil."

Samimi bir şaşkınlıkla, "Bir şaka mı?" dedi. "Ama o zaman...: ama o zaman siz hâlâ anlamadınız mı?"

GÜRÜLTÜ. Ya çatının bir demiri arada bir rüzgârla yerinden oynayıp gıcırdıyor (ama rüzgâr var mı?).

Ya da şakalaşan bir çocuk bu – ama bu saatte çocuklar uyanık olur mu?

Ya da bir kedi.

Veya bir gece kuşu, sistemli, iniltili ötüşüyle.

Ya da hiçbir şey –ben duyduğumu sanıyorum sadece, gerçek bu– bir şey yok, bu nemli ve çıplak evlerde hiçbir şey yok, ölülerin hatırası bile.

ÇOCUKLARIN APTALLIĞI. Nihayet oyuncak alma gerekliliği olmayan bir Hıristiyan Noel Yortusu. Üstelik öyle de pahalı oldular ki! (Ben aslında varlıklıyım ama pintiyim.) Kendi kendime şöyle diyorum: Oyuncak trenler, koşun haydi, sizi ister yay ister elektrik gücü hareket ettirsin (bunu tercihen karanlıkta yapın ki ışıklar görünsün: lokomotif farları, trafik ışıkları, tren istasyonunun lambası, pencerelerin ışığı, kırmızı ve yeşil sinyal... Karanlık olan yerlerde kırlar, balçıklar, ormanlar ve içinde uyuyan hayvanlar hayal edilebilsin). Koşun haydi trenler, fiyatları da yükseltin: elli bin liret en ucuz modeli, daha iyisi de var, seksen bin liret, yüz bin liret. Açıp kapayın

gagalarınızı mekanik ördekler. O melodik ötüşünüzle paytak paytak yürüyün hele. Bebekler, aslanlar, bez kuklalar, siz de canınız ne istiyorsa onu yapın, artık bana peş paralık faydanız yok.

Vitrinlerin önünde kıyamet kopuyor, birisi üzerinde fiyat yazan etiketi okuyabilme umuduyla boynunu uzatıp başını aşağı salıyor. Oku, oku dostum, teselli bulursun. On iki bini, on altı bini sanki bir şey değilmiş gibi yazıyorlar. Şimdi sen zevklen bakalım, ben kendi payıma düşeni yaşadım, yıllar boyunca harcadım da harcadım.

Baş tezgâhtar aradan beni görüyor ve hemen sesleniyor: "Buyurun, içeri gelin beyefendi, siz bizim daima en iyi müşterilerimizden biri oldunuz. Harika bir kombinasyon yaptık bakın... Bütün bölümleriyle harika bir otomobil tamirhanesi kurduk, görüyor musunuz? Şeritli dairesel bıçkı bile var, tam bir gösteri değil mi? Amerikan malı, Buffalo. Müthiş bir olay değil mi? Eğer ayırtmak isterseniz..."

"Hayır, hiçbir şey ayırtmıyorum. Artık tek bir çivi bile ayırtmıyor ve almıyorum. Beni firari sayabilirsiniz."

"Nasıl olur? O kadar çok tanıdığınız çocuk varken..."

"Evet doğru, çok çocuk vardı ama artık yok."

"Ah beyefendi," derken ses mızmız bir hal alıyor, "umarım söylemek istediğiniz onların..."

"Öldü mü demek istiyorsunuz, rahmetli mi? Hayır ölmediler, ya da yarı yarıya öyle sayılırlar. Ölmeye başladılar, bu doğru. Büyüdüler, geliştiler artık."

Pek çoktular bir zaman, kimden başlayacağımı bilemezdim, başımı nereye çevirsem oradan yeni bir çocuk fırlardı. Önce kız kardeşim çocuk yapmaya başladı (daha kendi saç örgüleri omuzlarından dökülüyordu, küçük bir kazın tekiydi, evet kendi çocuktu daha). Sonra kuziniminkiler doğdu, sonra sevgili dostlarımınkiler. Ne çok. Nasıl oluyordu da kundaktan çıkıyorlar ve şımarıklıklar

yapmaya başlıyorlardı, bizler de o zaman yılların tadını çıkartıyorduk, üç kuruşluk şakalar bile bizi mutlu etmeye yetiyordu. Güzel zamanlardı, basit ve eski usul.

Bir güruhtular ve şimdi tek bir tane bile kalmadı. Elbette Noel'den Noel'e bana güveniyorlardı (pintiydim gerçekten ama aynı zamanda sosyal geleneklerin de esiriydim). Belki hatırlarsınız postacılar devasa paketlerle karın ve yağmurun altında uçarlardı, hatta şehir dışı mahallelerde bile kutuları, zarfları, kâğıdı süslü şeridi altınlı gümüşlü paketleriyle bisiklet tepesinde dolaşırlardı. Hepsi bana ait olurdu! Şehir bunlarla dolardı.

Tanrı'nın hikmeti işte, bütün bu çocuklar zaman içinde büyüdüler. Çocukların aptallığı muhteşem, ancak ana babalarınınkilerle kıyaslanabilir. Küçüktüler, naziktiler, orantılıydılar. Bulanık da olsa umutları vardı, yani yeryüzüne ait tek mutluluğa sahiptiler, önlerinde, uzakta, beyaz kubbeli ve minareli çılgın kentler, ay ışığında düellolar, pampalarda karnı yere değen at tepelerinde koşarak zafer kazanan kalabalıklar, eski hazine keşifleri, saraylarda düğünler hayal ediyorlardı. Her birinde ne kadar güçlü ümitler vardı. Mutluluğu, güzelliği, şanı içeren el değmemiş engin bir sermaye vardı.

Sevimliydiler, onları zengin görmek güzeldi. Peki neden büyüdüler? Hangi amaçla? Ne bekliyorlardı? Bedenleri orantılıydı, naziktiler, hatta şanssız olup yüzü domuza ya da kurbağaya benzeyenler bile üzerlerinde taşıdıkları o dile gelmez Tanrı lütfuyla bakışlarımızı çeliyorlardı. Bir de şimdi bakın onlara, iri ve şişman salaklar ırkı, hepsi bir dev parçası. İğrenç burunlar çıkardılar, gözenekli, terli ciltleri yağlandı, sivilce doldu. Süt gibi saf ve saydamdılar, şimdi her yerlerinden çirkin kıllar fışkırıyor. Ya ayakları? O küçükbeylerin cesaretleri varsa, size ayaklarını göstermelerini isteyin hele bir. Yumuşak ve ahenkli ayaklar şimdi deve toynağına döndü. Bir de bu-

nun yanı sıra sesleri çatladı, gevredi, sigara içiyorlar, ev anahtarları ceplerinde, sokaklarda ebleh sırıtışlarla dönüp kadınları süzüyorlar. Yakında evlenmeye de başlar bunlar yemin ederim, dünyayı benim artık göremeyeceğim çocuklarla doldururlar. Sanki büyük bir kazanç elde etmişler gibi budalaca hindi gibi kabarıyorlar.

Hepsi yerkürenin efendisiydi. Hepsi kral, imparator, dünya şampiyonu, kahraman, büyük kâşif, kabile reisi, ünlü savaşçı, prenses, gemi kaptanı, büyücüydü. Krallıkları, şatoları, demiryolları, zırhlıları, yelkenlileri vardı. Zırhlı araçlarıyla, levazımatlarıyla, koca ordulara komuta ediyorlar, filleri, kaplanları öldürüyorlardı. Majesteleri, ekselansları, yüce general, başvezir gibi yüksek unvanları vardı. Ya şimdi? Şanlı Raca matematik öğretmeninin karşısında acıklı biçimde kekeliyor, asasını tutan eli titriyor, tebeşirle tahtada zar zor ikinci dereceden bir denklem çözmeye çalışıyor. Gözünü kan bürümüş Kızılderili şefi yarın sabah sekizi otuz beş geçe, saat denetimini kaçırmama telaşıyla, ofis merdivenlerini tırmanacak. Banka veznesinin camı arkasına dikkatle bakarsanız, koca defterlere eğilmiş, miyop gözlüklerinde şişe dibi gözlükleriyle Karayip Denizleri Dehşeti'ni göreceksiniz.

Cimriliğimde onlara Noel'de aldığım otomobilleri, deniz motorlarını, koca ayıları, anne-baba diyen bebekleri, kovboy gereçlerini, hava pompalı tüfekleri de hatırlatmalıyım. Şimdi onlara bir kitap hediye etsem yeter mi? Evet, bu da var, bu da var. O sersemler bu kadar büyümeye niye heves ettiler, Tanrı bilir. Şimdi boyları beni aştı, tıraş oluyorlar, kız arkadaşları, özel motosikletleri var, bizi de umursamıyorlar, işte sonuç bu.

Yani bu akşam oyuncakçı vitrini önünde ben de dikildiysem bu sadece basit bir rastlantıdır. Burada bir tür giriş koridoru var, onun iki yanında büyük başyapıtların yer aldığı iki koca vitrin: Gemiler, dalgıçlar, Eyfel Kuleleri,

gerçek tüyü olan hayvancıklar, tek silindirli uçaklar, koca bir pelikan, her biri kendi kutusunda küçük demirler, demirciklerle dolu bir kutu, hepsi cilalı, hepsi çok güzel, insanın ilk hayallerini dile getiren güzel markalar var. İnsanlar bakıyor da bakıyor. Ben de. Ve bu arada oyuncak tren dağ tünellerine giriyor, çıkıyor, pencereciklerinde ışıklar yanıyor, lokomotif, buz vagonu, yataklı vagon, yemekli vagon, işte şu Ay Işığı diye tanınan Prenses Dendehra'nın kompartımanı, yanındakinde de Philo Vance uyuyor, ayrıca Monte Kristo kontuna, Şimşek, Gordon ve gizem insanı Mandrake'nin yerleri var; Sibirya'nın sonsuz steplerinde yol alıyorlar! (Hatırlıyorum da, iyi zamanlarımda, '35 ya da '36 yılı olmalı, bunlardan bir tane ben de almıştım. En görkemli armağanım olmuştu. Bir evde hâlâ konuşulur. Tanrım, ne çok zaman geçmiş!)

Biri şöyle diyor: "Ben şu küçüğü yeğliyorum. Daha aerodinamik, görüyor musun?" "Eh, evet, öyle de kim hediye edecek sana onu?" "Kim bilir kaç paradır, baksana etiketinde yazıyor mu?" Bunun üzerine kuş gibi başını aşağı uzatıyor. "Ne yazıyor?" diye soruyorlar. "Aman ya, hiçbir şey anlaşılmıyor."

Bilmediğin daha iyi, diye geçiriyorum içimden, en azından altı rakamlı bir sayıdır. Ah, ah (gülüşler) ben artık tehlikenin dışındayım. Noel Yortusu için bana güvenen o küçük itler artık koca adamlar oldular. Ben satın alıyordum, onlar mutlu oluyorlardı. Peki ya şimdi? Şimdi artık hiçbir işe yaramıyorum. Burada vitrinin önünde dikiliyorum, insanların konuşmalarını dinliyorum, zihnimde geçmiş olan yılları hesaplıyorum.

Oyuncak treninin etiketinde altı basamaklı bir sayı olmalı, eminim. Sadece bana bağlı olsa, gene alırdım ama artık kime hediye edeceğim, kime? Şimdi hepsi pispokos boyuna erişti, koşmaktan, koşuşturmaktan başka bir şey düşünmüyorlar, eşeğin teki oldular, zengin olmak, gecele-

ri dışarıya çıkmak, sevişmek, kişiliklerini kabul ettirmek istiyorlar. Daha dün, daha önceki gün küçük ve gülünç maymunlardı, kucağımda taşıyordum onları. Bu nedenle şimdi şu vitrinlere bakıyorum, insanların konuşmalarını dinliyorum, artık ihtiyarım. Hem böyle cadde ortasında durunca üşüyor insan. Yürüyelim beyler, yürüyelim.

ŞUBAT 1950. Dünyanın değişik parçalarını kullanıyoruz ve yavaş yavaş arkamıza, gelecek kuşakların kullanımına bırakıyoruz. Onları başkalarının ellerinde gördüğümüzde ne kıskanacak ne de üzüleceğiz çünkü artık bize bir anlam ifade etmiyorlar. Belki arada bir eğlence niyetine yeniden deneyeceğiz ama bir tatmin duymayacağız, bir zamanlar bize zevk vermiş olmaları tuhaf gelecek.

Bu akşam parkın yanından yürüdüm. Bir zamanlar bu ince sisler, bu ıslak asfalt yansımaları, kavşakta hiç çalışmayan ama zamanı geçince ansızın koşmaya başlayan ve kızın gelip gelmeyeceğini bir türlü gösteremeyen o saat, hepsi benimdi.

Bu akşam, demir parmaklıkların o köşesinde gene gençten bir adam vardı, sabırsızca bir aşağı bir yukarı yürüyordu, aradan çok yıllar geçmiş olmasa, karanlıkta yüzü görünmediğinden onu kendim sanabilirdim; mevsimlere, hastalıklara, savaşlara, salgınlara, sıcağa, soğuğa rağmen orada durup beklemiştim: Ve o hâlâ gelmedi, hep geç kalıyorsun mübarek kız, lambanın ışığında saçlarının beyazları ışıldayacak.

Ve işte bizim dünyalık parçalarımız tükenmiş, bir yol, bir ev, bir tramvay yolu, bir gazete bayisi, bir dükkân – şimdi bunları bir başkası kullanıyor ve ben onlara şaşkınlıkla bakıyorum. Her şey, günbatımları, kadın yüzleri, yola çıkmalar, gece partileri vb. yıpranmış ve boşalmış olarak geride kaldığı sürece –daha çok var mı?– elimizde

sadece uzak topraklar kalacak, onlar da zaten tanıdıklarımıza çok benzeyecekler.

Ötekileri, gençleri, bir zamanlar bana ait olan ve artık arzulamadığım şeylerle göreceğim. Şaka olsun diye bile deneyemem, fazlasıyla yorgunluk olur. Artık ihtiyarım. Sevdiğim onca şeyin onca zahmete değmediğini, sadece günden güne hayatı sürdürmeye yaradığını, asıl iyi olanın başka olduğunu ve başka yerde bulunduğunu, onu anlamamak için nasıl direndiğimi ve onun için artık belki de zaman bulamayacağımı görmek için çok zaman harcadım.

FIÇI. Sakin, yumuşak başlı biri oldum, şapkamı elimde taşıyorum, başkalarının evindeyim artık. Bir gün konuşmak için basamağın üzerine çıktım. Yükseltilmiş duruş hoşuma gitmiyordu ama dürtü benden güçlüydü. Başladım, beni dinliyorlardı. Gayet de dikkatliydiler. Sizi yakından ilgilendiren bir şeyler, diyordum, sizin oldukça mahrem sırlarınız, kişisel utançlarınız.

Sizin samimiyetinizden bağımsız olarak, gün ışığında bir tepsi üzerinde hepsini sırayla sunacağım, diyordum, öyle ki insanlar iyinin ve kötünün nerede olduğunu görsünler, sonra da ne yapacaklarına karar versinler.

Ah, nasıl da dinliyorlardı beni.

O zaman bazı şeyler söyledim, hepsini değil. Geri kalanı bir sonraki fırsat için sakladım; hatta onlar daha iyi, daha güzel olanlardı.

Bunca yılıma mal olanı neden tek bir seferde tüketecektim? Erteledim.

Ama şimdi aşağıdalar, bir zamanlar beni dinleyenlerin arasına karıştılar.

İnsanlar unuttu, "Ne zaman konuşacaksınız yeniden?" diye sormuyor. İnsanlar şimdi şunu soruyor: "Bugün kim konuşacak?" Yeni şeyler beklentisi içindeler.

Olasılıkla benim için doğru olan an, geçti.

Sakinim, saygılıyım, uysalım. Zaten geriye kalan sözlerimi unuttum da. Beklerken içimden eski tekerlemeleri geçiriyorum. Güneşin altına uzanıyorum. Erkeklerin, kadınların geçmelerini seyrediyorum, ne kadar hızlı yürüdüklerini görmek gerekiyor, nasıl niyetli ve kaygılı yüzleri var, nasıl acele içindeler. Ne diyebilirim onlara? Yakında dükkânlar kapanır, randevu saati gelir, tren kalkar, fırsat kaçar, eminim böyle pek çok konuda telaşları vardır. Neden dikkatlerini dağıtayım ki? Zamanın ses etmeden uzama doğru ittiği büyük bir fıçının içindeyiz. Bizler içinde, yuvarlanmamak için koşmalıyız, düştüğümüzü hissetmemiz için bir dakika durmak yeter. Güzel zamanlarda ben de koşuyordum, ben de hiçbir şeyin farkına varmıyordum. Şimdi bir kenarda oturuyorum. Bu nedenle yuvarlanıyorum, yuvarlanıyorum; zaten hevesim de kaçtı.

ÜZÜCÜ BİR YANLIŞ ANLAMA. Yanlış anlamaları engellemek için şunu açıkça belirtmek gerekir ki var olan yasal düzenlemenin öngördüğü ceza artırımları, daha önce var olan cezalardan daha etkili olmuyor, bu nedenle eskiler yürürlükte kalıyorlar.

Şu anda var olan Tanrı cezası –pek yeni ve güçlü– doğal olarak halkı heyecanlandırıyor, başka bir şey düşünülmez oluyor. Aileler hazırlanmak konusunda birbirleriyle yarışıyorlar. Kendini sonuna kadar savunmak isteyenler, daha kuvvetli olup uygun biçimde çekilenler derken herkes her ne pahasına olursa olsun sınavı atlatmak ve tehlike bitmeden önce huzuru kazanmak için çabalıyor.

İşte sabırsızlığımızın nedeni budur. Tehdidin korkunç, hayallerin ötesinde acımasız olduğu kabulleniliyor. Mümkün olan bütün güçler gerekiyor ama yüzleşmek

için belki o da yetmeyecek. Harika! İyi yurttaşlar birkaç ay içinde silahlanmayı başardılar, biri evini güçlendirdi, öteki kalbini, şimdi eskisi gibi gülümser görünüyorlar, en azından eski alışkanlıklarını yeniden edindiler.

Bütün bunlar onu onurlandırıyor. Her türlü kaynaklarını harcadılar ve bu yüzden sınıra dayandılar, sadece bu düşman adına bütün savunmalarını tükettiler; onu oyalıyorlar, doğru, etkili biçimde denge kuruyorlar. Ama öteki düşmanlara ne kalıyor?

Bakınız: Leopoldo, içimizde en becerikli olanlardan, belaya karşı hepimizden önce hazırlanan, kalesinin surlarında gözüpekçe dolaşırken gördüğümüz kişi, dünden beri yatağa düştü: ateşi yüksek, dili şiş, gözleri fal taşı. Kimin aklına gelirdi ki? Eski hastalıklar, daha beter yenileri çıksa da direniyorlar.

Stazio'nun oğlu günlerdir soyluların kumarhanesinde: Kumarda hile yaptı, insan içinde rezil edildi, mecburen intihar etmek zorunda kaldı. Bu arada Marco yalnız kaldı: Karısı bütün mücevherleri alıp ansızın kaçtı, söylentilere göre bir cambazın peşinden gitti. Leopoldo ölecek mi, diye soruyorum kendime; tam bin bir meşakkatten sonra kendini güvende hissetmeye başladığında ihanete uğraması olacak iş mi?

Ve daha pek çoğu. Giuseppe'nin ayak tabanında bir yara açıldı, yürümesine engel oluyor. Don Gregorio'nun buğday ambarı yandı ve olasılıkla mahkeme açacak. Ama herkes sınanmaya karşı hazırlıklı, kimi şu kimi bu şekilde bir çare buldu. Değer miydi buna? Her halükârda ölmeyi beceremeyecekler mi?

ZAPPAROLI. Her ne kadar hiç orada bulunmasam da, onun ay ışığında Marinelli dağ sığınağından çıktığını, önce kayalar boyunca, sonra fosforlu kar üzerinde uzaklaştığını görüyorum, buz baltasının taşlar üzerinde trik trik

diye ses çıkardığını duyuyorum, trik trik sesleri giderek uzaklaşıyor, sonra sessizlik oluyor, sadece onun ince ve koyu silueti, buzlar arasında sonsuzluğa doğru yola çıkmış kişinin titiz zarafetiyle dimdik, canlı, hatta fazlasıyla romantik görünüyor. (Birkaç gün önce bana gelmişti. Havanın bozduğu iki gün Resegotti dağ evine sığındığını anlatmıştı. "Ne yapıyordun orada peki?" Gülmüştü. "Hiç, madenî halatlara doğru esen rüzgârın ezgisini dinliyordum... keman gibi suuuum, suuuum yapıyorlardı... Wagner, hatırlıyor musun?")

Şimdi onun gecenin solgun ışığında giderek daha küçük ve daha belirsiz oluşunu seyrediyordum. Ama bu noktada, hayal gücümü ne kadar zorlarsam zorlayayım, onun gözden kayboluşunu göremiyorum. Hep buz baltasını dürterek; bayır aşağı inen eğik, ince gölgesiyle, inatla adım adım sonsuz labirente giriyor. Çaresizce ayrıldı bizden, sıcak odalardan, akşamları çember halinde oturan dostlardan, siyah piyanoların notalıklarında yanan minik lambalardan. Sınırın ötesinde, ulaşılmaz olan yerde, haykırsak bile dönüp bakmıyor ve asla durmuyor. Gene de ne kadar korku verecek şekilde uzaklaşsa da ben onu orada, tek başına, katedrallerinin hayaletli yıkıntılarının yansımasında mücadele edişini görüyorum.

Her ne kadar orada hiç bulunmadıysam da, Rosa Dağı'nın doğu yamacını, kelimenin alışıldık sözlük anlamıyla güzel olmayan, düzensiz vahşiliğini, kırık kayalıklarla perişan sahneyi, aşağı yuvarlanmış trajik buz kalıntılarını, sarkık kütlelerle kesişen çürük kanalları, şeylerin ufalanışını ve bütün bunların içinde onun kendi şiirinin mimarisini, neflerini, kriptalarını, sütunlarını, Molok heykellerini, asmabahçelerini, nişlerini, güvercinliklerini, avlularını, kirişlerini, kubbelerini, aslan ayaklarını, yüksek basamaklarını, beyaz ve uykulu Venüslerini, yani krallığını görüyorum. Keşke kendi burada olsaydı ve o muhteşem mukayeseleriyle kendi anlatsaydı.

Artık elli yaşında olan adam, evden kaçan çocuk misali yoldaşı olmadan, kimseye söylemeden kaderine doğru yürüyor. O bir müzisyen, o bir yazar. Gençliğinde, doruklardan inerken sarışın bir meleğe benzediğini söylerler. Belli belirsiz bir meleklik, bir saflık kalmış gene de. Uzun boylu, ince, güzel yüzü güçlü ve merhametli, Britanya'ya özgü doğal zarafetiyle hâlâ bir delikanlı olduğu söylenebilir. Ama ne zamana kadar delikanlı? Ettore Zapparoli'nin, hayat her an yeniden başlayacakmış gibi sürekli umutlar ve tasarılar içinde olan dinçliği insanı şaşırtıyordu. Bu anlamda gerçekten gencecikti.

Sanatçı olarak hiçbir zaman şanslı olmamıştı. Bir balesi, "Enrosadira", Scala'nın kapısına kadar ulaşmış, afişlerle ilan edilmişti. Tam o sırada bombalar yağmış, konu kapanmıştı. Ne var ki gelecek konusunda umutlu doğası bir şekilde şanssızlığını dengeliyordu. Bütün fikirleriyle, heyecanıyla kesinlikle ilerlemek zorunda kalacaktı.

Bazen yaşıtlarıyla karşılaşıyordu, onların artık sağlam mevkileri, yerleşmiş ünleri, eşleri, liseye giden çocukları, sekreterleri, villaları, otomobilleri vardı. Kendisi ise daha yolun başındaydı – ve yalnızdı. Ama o son derece tatlı ruhuyla, kıskançlık bilmez haliyle, içgüdüsel beyefendiliğiyle hiçbirini dert etmezdi; ya da olağanüstü bir edeple üzgünmüş gibi yapardı. Ona sanatçı, kuraldışı, bohem, yetişkin bir Peter Pan, bir yüzyıl gecikmeyle doğmuş bir on dokuzuncu yüzyıl adamı gözüyle bakıyorlardı. Bundan ötürü bu tür hayatın içine sızmaları asla mümkün olmuyordu. Bundan ötürü yeteneği pek çok farklı yöne dağılıyordu. İnsanlar onunla olmaktan mutluluk duyuyorlardı çünkü dâhi, samimi, insancıl bir kişiydi ve hiç kimsenin bilemeyeceği olağanüstü imgelerle, ses benzeşmeleriyle beceremeyeceği şekilde dağlardan ve müzikten konuşurdu, sözlerinin mutlak içtenliği ve özgünlüğü adeta bir Barok dönem debdebesi yan-

sıtırdı. Ama illa ki o yalnız başına gerçekleştirdiği dağ tırmanışlarını, üç bin metre üzerinde kurduğu kampları, fırtınaları anlatması gerekirdi; bunlar onun anlatımının şahikasıydı, sözleri ne kadar sıra dışı ve tuhaf olursa öyle mutlak bir gerçeklik yansıtırdı.

Arkadaşları onu severdi ama uzun bir sohbetten sonra herkes kendi işine gücüne, kendi evine dönerdi. Ve sanatçı, bohem Zapparoli, ertesi günün ümitlerini eveleyip geveleyerek ıssız sokaklarda tek başına yürürdü. Evet, en iyisi henüz başlamamış olandı. Ama elli yaş da bayağı fazlaydı. Ve insana kalan yılların hesaplandığı o gün ansızın geliverir: Dün sonsuz görünüyordu; ah ne kadar da kısalmış, daralmış, bozulmuş ve çevresinde artık ormanlar ve su perileri değil, kuru çalılar kalmış ve ufukta görünen de sadece steplerden kalkan tozmuş.

Gün gelir, ruhun genç olması yetmez çünkü cildi biraz kırışır, melek çehresinde ince çizgiler derinleşir ve çevresinde o güne dek hiç görülmemiş aç gençler sürüsü belirir. İşte o zaman başlamak üzere olan bu büyük hikâyenin artık başlamayacağı, iyi zamanların bitmiş olduğu kuşkusu doğar.

Ama ona kalan dağlardı. Dağ, pek çok kişiye oranla ona iyi davranmıştı; Zapparoli tepelerdeyken özgün sevinçler ve hatta bir şanın yansımasını buluyordu. Ve ona minnettardı, dağa saygı ve aşkla yaklaşıyordu, ona gelişigüzel değil, uzun incelemeler ve teşebbüslerden sonra takılıyordu ve dokunaklı bir özenle antrenman yapıyordu, öyle ki ilkbaharda taşlarla dolu torbasıyla uzun yürüyüşler yapıyordu. Elbette şans konusundaki unvanı olmasa kimse taşların ve hafif çığların darbesine maruz kalarak, korkunç dağ yamaçlarında onun gibi dehşet verici oyunlarla kumar oynamayı başaramazdı.

İşte tam yazarken bu noktada içimi bir pişmanlık sarıyor; yazı işlerinde odama son kez gelişinde ona karşı na-

zik davranmayışıma; bir öyküsünün işe yaramadığını acımasızca söylemiş olmama, o bu duyguları yaşarken ona karşı merhametli ve sabırlı davranmayışıma, içini kemiren duyguları onurlu davranışıyla gizlediğinde onu daha iyi anlamayışıma, bugün buraya belki de hoşuna gitmeyecek şeyler yazıyor olmama pişmanım. Gene de burada olsa ve bu satırları okusa –kim bu ihtimali göz ardı edebilir, biz neyi derinlemesine bilebiliyoruz ki– o uysal ve hoşgörülü haliyle gülümserdi, öyle olmasa bile bizi üzmemek için her şeyin doğru olduğuna yemin ederdi.

Sözün özü, hayatın ağırlığını hissetmeye başlayan elli yaşındaki bir adam gece vakti dağ sığınağından çıkıyor ve serüvenine doğru yürüyor. Dağ yamacı, dolunay altında, geçmişte kalmış çöküşlerin şaşırtıcı yankısıyla yükseliyor. Bahtsız ve yorgun sanatçı, anası babasından sonra ona iyi davranmış olan yegâne varlığa dönüyor.

Belki de az önce, sığınakta, yola çıkmadan önce, uyku tulumunda yatarken uzun uzun soluk yarınları düşünmüştür. Belki de artık kendini genç hissetmiyordu, belki artık bir Peter Pan değildi, artık güçsüz bir ihtiyardı, artık kökleri olmuş olan anası babası yoktu, yağmurlu Milano sokaklarında her şeye, neredeyse her şeye yeniden başlayacaktı ve bunu en çaresiz güçsüzlükle yapacaktı ve dağlar uzakta olacaktı, ona kapı açmayacaktı. Belki de edebî ya da müzikal çalışmalarını sunmak için şuraya buraya girip çıkacaktı; bu eserlerin belki daha yavaş ve sakin zamanlarda, daha rafine ve dostane insanlar tarafından incelenmesi gerekirdi; gazetelerin, editörlerin, tiyatroların, akılları başka yerde olan arkadaşların, benim gibi dalgın ve bencil dostların kapısını çalacaktı. Belki de olmayan, olmamış olan bu ikindi vaktinin günbatımını uzaktan sezebiliyordu. Ve çevresinde, onunla ne yapacağını bilemeyen hırslı ve yabancı dünyanın uğultusunu duyuyordu.

Dağlar ona bu sefer de cömert davranacak mıydı? Bunu söylemek alçaklık gibi görünse de dik yamaç ona

gerçekten iyi davranmadı mı diye merak ediyorum. Ellerimizi ağzımızın iki kenarına dayayarak, "Zapparoli, Zapparoli!" diye bağırıyoruz bize yanıt vermeyen buzullara karşı. "Zapparoli neden dönmüyorsun?" Ama nihayetinde bizler riyakâr değil de neyiz? Dönse ona sunacak neyimiz var? Böylece o el değmeden, başmelek silueti içinde korunarak, bir tür zafer kazanmış olarak kaldı; şimdi rüzgâr, taşlar, karlar, sular, buzlar onun yazmak istemiş olduğu senfonileri çalıyorlar. Ve ben onu hâlâ orada, buz baltasını itelerken, tapınağın gizemli ihtişamında müthiş tedbirsiz ve yalnız, küçücük, bir çocuk gibi görüyorum.

EŞİT KUVVETTE VE ZIT YÖNDE. Denir ki: "Örneğin dört hattı olan bir durakta tramvay bekliyor olsak, bütün ötekilerin bizimkinden önce geçeceği kesindir. Acilen ihtiyaç duyduğumuz bir şeyi arıyorsak, onun en akla gelmeyecek yerlere gizlenmesi kaçınılmazdır. Aylar sonra, bir ricada bulunmak için, şehirden hiç ayrılmayan bir arkadaşımıza telefon etsek, illa ki o sabah seyahate çıkmış olur. Dünya neden bu kadar huysuz davranır bize?"

Bu olgu doğrudur. O ünlü fizik yasasından kaynaklanır: Her etkiye eşit kuvvette ve zıt yönde bir tepki yanıt verir. Her beklenti, her arzu (bunlar da kuşkusuz birer etkidir) gizemli biçimde bizim niyetimize zıt yöndeki kuvvetleri harekete geçirir. Biri telaş içinde 8 numaralı tramvayı bekliyorsa, eminim onun gelişi engelci melekler tarafından belirlenir. Ve en yüce örneği vermek istersek: aşkta da bu yasa geçerli değil midir?

BÜYÜK OTELİN KORİDORU. Geç saatte otel odama girdim, tuvalete gitme ihtiyacı duyduğumda yarı yarıya soyunmuştum.

Odam bitmek bilmeyen ve loş bir koridorun neredeyse en sonundaydı; neredeyse yirmi metrede bir menekşe rengi lambalar kırmızı halı üzerine solgun ışıklar yansıtıyordu. Koridorun tam ortasında bir yanda merdiven, öteki yanda da tuvaletin camlı çift kapısı vardı.

Üzerime bir sabahlık giyerek ıssız koridora çıktım. Tuvalete tam ulaşmıştım ki karşı yönden gelen ve gölgenin içinden çıkıveren sabahlıklı bir adamla karşılaştım. Uzun boylu, iriyarı, VII. Edward tarzı top sakalı olan bir beydi. O da benimle aynı hedefe mi yönelmişti? Malum olduğu üzere, ikimiz de bir anlığına utanca kapıldık ve neredeyse çarpışıyorduk. Öyle ki ben onun bakışları altında tuvalete girmeye utandım ve sanki başka yere gidiyormuşum gibi yoluma devam ettim. O da aynı şeyi yaptı.

Ama birkaç adım sonra aptallığımın farkına vardım. Nitekim ne yapabilirdim ki? İki olasılık vardı: Ya koridorun sonuna kadar yürüyecek ve sakallı beyin bu arada gitmiş olduğunu umarak geri dönecektim. Ama onun da bir odaya gireceği ve sahayı bana boş bırakacağı kesin değildi; belki o da tuvalete girecekti ve benimle karşılaşınca aynen benim yaptığım gibi utanmıştı ve şimdi benimle aynı utanç verici durumda bulunuyordu. Bu nedenle adımlarımı ters yönde çevirdiğimde onunla bir kez daha karşılaşma ve bir kez daha salak durumuna düşme riskiyle karşı karşıyaydım.

Ya da –ikinci olasılık– pek çok kapıdan en loş olanının oldukça derin girişine gizlenecek ve koridorun mutlak olarak boşaldığına emin olana dek sahayı gözleyecektim. Ve durumu inceden inceye gözden geçirerek böyle yapamaya karar verdim.

Ancak hırsız gibi o kasvetli girintilerden birine (90 No'lu odaydı) yaslandıktan sonra mantıklı düşünebilmeye başladım. Her şeyden önce bu oda doluydu ve müşterisi içeri girse ya da dışarı çıksa beni kapısının önüne giz-

lenmiş olarak bulduğunda ne düşünürdü? Daha da beteri: Bunun sakallı beyin odası olmadığı ihtimalini nasıl göz ardı edebilirdim? Geri döndüğünde beni acımadan yakalayacaktı. Pek tuhaf bu manevramı açıklayabilmek için epey yüzsüz olmam gerekecekti. Yani orada durmak tedbirsizlikten başka bir şey değildi.

Koridoru gözetlemek için yavaştan başımı uzattım. Bir uçtan ötekine, kesinlikle boştu. Gürültü, adım sesi, insan sesi yankısı, açılan kapı gıcırtısı yoktu. İyi bir andı: Saklandığım yerden çıktım ve umursamaz adımlarla odama doğru yöneldim. Koridorda yürürken, diye düşünüyordum, bir ara tuvalete girebilirdim.

Rahatlayabilmem için çok geçti: Tam o anda, olasılıkla benim gibi düşünmüş olan sakallı bey bir odanın, belki de benim kapı boşluğundan çıkıyor ve kararlı adımlarla bana doğru yürüyordu.

İkinci kez ve daha büyük bir utanç duygusuyla tuvalet kapısında karşılaştık ve ikinci kez birbirimizi görme utancıyla içeri girmeye cesaret edemedik; şimdi gerçekten gülünç olma riski vardı.

Böylece kendime ve o adama içimden söverek, yenik biçimde odama yöneldim. Kapıma vardığımda, açmadan önce dönüp şöyle bir baktım: Sakallı beyin de simetrik olarak odasına girdiğini gördüm; o da dönmüş bana bakıyordu.

Kızgındım. Ama kabahat benim miydi? Bir gazeteyi okumaya boş yere çabalayarak yarım saatten daha fazla bekledim. Sonra dikkatlice kapıyı açtım. Otelde, terk edilmiş kışla gibi derin bir sessizlik vardı, koridor ıssız ötesiydi. Nihayet! Oraya varmak için neredeyse telaşla, koşarak gittim.

Ama öteki yönde, etkileyici bir eşzamanlılıkla, sanki telepatik güçler devreye girmiş gibi sakallı bey de odasından şimşek hızıyla çıktı ve kuşkuya yer bırakmayan bir süratle tuvalete seğirtti.

Üçüncü kez buzlu camlı kapının önünde buluştuk. Üçüncü kez ikimiz de numara yaptık, üçüncü kez içeri girmeyip ileri doğru yürüdük. Durum o kadar komikti ki hiç yoktan bir gülümseme, bir baş hareketi buzları kırmayı ve olayı kahkahaya boğmaya yetecekti. Ama ne benim, olasılıkla ne de onun canı şaka yapmak istiyordu; tam tersine öfkeli bir çaresizlik sarmıştı ikimizi de, bir tür karabasan yaşıyorduk, sanki her şey esrarengiz bir şekilde bizden nefret eden bir düzenin dalaveresiydi.

İlk çıkışta olduğu gibi ben gene bilinmedik bir kapının eşiğine sığındım, oradan olayların gelişmesini izledim. Şimdi en azından zararları sınırlandırmak için, benim gibi koridorun öteki ucunda pusuya yatmış olan sakallının siperden ilk olarak çıkmasını beklemekten başka çarem yoktu; onun biraz yürümesini bekleyecektim ve ancak son anda ortaya çıkacaktım; onunla tuvaletten az ötede karşılaşacak, karşılaşmayı engellemiş olarak can sıkıcı şahitlere gerek olmadan eyleme geçecektim. Eğer o benimle karşılaşmadan önce tuvalete girmeye karar verirse bu daha da iyi olacaktı; o ihtiyacını giderecek, odasına çekilecek ve bütün bir gece bir daha ortaya çıkmayacaktı.

Kapı pervazından şöyle gözucuyla baktım (mesafe yüzünden onun da aynını yapıp yapmadığını göremiyordum) ve uzun süre pusuda kaldım. Ayakta durmaktan yorgun düştüğümden gözetlemeyi kesmeden diz çöktüm. Ama adam bir türlü ortaya çıkmıyordu. Oysa oradaydı, benimle aynı koşulda, gizlenmiş bekliyordu.

Saat iki buçuğu vurdu, üç, üç çeyrek, üç buçuk oldu. Artık dayanamadım. Uyuyakaldım.

Kemiklerim ağrıyarak uyandığımda sabahın altısı olmuştu. İlk anda hiçbir şey hatırlayamadım. Ne olmuştu? Neden öyle yerde yatıyordum? Sonra yüz odanın yüz kapısının eşiğinde, benim gibi sabahlıklı adamların uyu-

duğunu gördüm: Kimi diz çökmüş, kimi yere oturmuştu, kimi katır gibi ayakta uyumuştu; solgunduk, bitkindik, sanki bir muharebe gecesi yaşamıştık.

ÖDLEK. Bir Milano kahvesinde, girişten ikinci masada, iki adam tartışıyorlardı.

"Şuradan şuraya tek bir nefeste, anlıyor musun?" Adamların biri kışkırtmak isteyen ses tonuyla eliyle masa üzerinde bir doğru çizgi gösteriyordu. "Ve sonra... tak!"

Öteki, üzerinde fanila olan kaslı, dişsiz adam hiddetleniyordu: "Tanrı aşkına bir dur! Sen orada mıydın ki?" diye bağırıyordu kaba bir tavırla, "Sen, sen, sen var mıydın?"

"Sana tekrar ediyorum," diyordu ilki, "buradan buraya tek bir soluk ve sonra... tak!"

Futboldan mı söz ediyorlardı? Fanilalı adamı kızdıran o "Tak!" ifadesiydi besbelli. Hababam söylenip duruyor, "Ya sen, sen, sen orada mıydın? Var mıydın sen?" deyip duruyordu hayvani bir hıçkırık misali.

Etrafındaki diğer kişiler konuya müdahale etmiyorlardı.

Tam o sırada elli yaşlarında, üzerinde allı ve yeşilli gösterişli bir kovboy gömleği olan bir adam girdi içeri: Zayıf, uzun boylu, güneş yanığı, sevimli çehresiyle hareketlerinin serbestliğiyle buranın müdavimi olduğu belli olan bir müşteri.

Bardaki delikanlı, kahve fincanlarını çalkalarken ona kız kırparak şöyle dedi: "Bu akşam burada kavga var... Neyse ki siz geldiniz Signor Venturi, tam zamanında yetiştiniz."

Yeni gelen adam neşeyle olmasa da kıkırdadı: "Eh, tam zamanında, tam zamanında... Ama bazı anlar vardır... bazı anlar vardır ki şöyle basacak bir düğmem olsa

ve öteki tarafta da dolunay büyüklüğünde bir atom bombası bulunsa... Ve ben düğmeye bassam... Kim bilir..."

"Ya şimdi," diye sordu bardaki genç ona hak vererek, "şimdi de o anlardan biri mi?"

"Bana öyle geliyor," dedi adam, "gerçekten öyle sanırım."

Tam arkasında ürkek ve cılız bir ses şöyle seslendi: "Bayım, bayım, buyurmaz mısınız?"

Bu, o âna kadar dizleri üzerinde şişkin ve sökük bir avukat çantasını tutarak oturan ve defterinde hesaplar yapmaya devam eden gariban bir ihtiyarcıktı. Çantasını açtı, tepesine gevşek bir vida takılmış, telgraf tuşlarını andıran gri boyalı bir alet çıkardı. Bu aletten uzanan tel, çantanın içinde duran radyo benzeri bir kutuya bağlıydı.

Kovboy gömlekli adam, "Nedir bu?" diye sordu.

"İşte," diye açıklamaya başladı ihtiyar sakin bir tavırla, "inanırsanız basabilirsiniz..."

"Neden basayım?"

"Ama bağışlayın... yanılmıyorsam... siz birkaç dakika önce atom bombasını patlatabilecek bir düğmeye basmak istediğinizi söylemiştiniz... Yoksa öyle demediniz mi?"

"Olabilir, evet olabilir."

"Eh işte, istediğiniz düğme burada. Biraz basmak yeterli. Şöyle bir dokunun."

"Ama ben... ben..." dedi öteki utanç içinde, "ben sizi tanımıyorum... ben..."

Bazı meraklılar çevrelerine toplanmıştı; bunlar arasında dişsiz, fanilalı adam da vardı. "O kendine güvenmiyorsa," dedi Signor Venturi'yi göstererek, "o kendine güvenmiyorsa ben yaparım..."

Yaşlı adam, eliyle aleti koruma altına alarak otoriter bir sesle, "Hayır, siz değil." "Siz yapamazsınız. Ancak bu bey yapabilir (Venturi'yi işaret eder) çünkü dilekçeyi o verdi... Haydi, haydi cesaret, basın şuna..."

Etraftakilerden biri güldü. Venturi ona ters ters baktı. Sonra sağ elini usulca düğmeye uzattı. Ama kararsız kaldı ve elini çekti: "Ben... anlayamıyorum... siz ne gibi bir..."

Yaşlı adam pes etmedi:

"Haydi, buyurun. Siz, 'bir düğmeye bassam ve öteki ucunda...' demediniz mi?"

"Ama... ama..." Kafası karışan Venturi gevelemeye başlamıştı; derken ansızın o güzel cesaretine kavuşarak, "Ama Tanrı aşkına... kesin şu saçma şakaları..." dedi.

Yaşlı adam istifini hiç bozmuyordu.

"Şaka mı? Bunlar şakaysa neden basmıyorsunuz o zaman? Yoksa korkuyor musunuz?"

Venturi öfkeyle, "Utanın biraz," diye çıkıştı, "yaşınızdan başınızdan utanın! Bu zembereğe basayım mı istiyorsunuz? Siz buna dokunmamı mı istiyorsunuz? Ben de hayır diyorum. Ben bir kuru incire bile dokunmam şu anda... Umurum değil... Siz artık saçmalamaktan vazgeçseniz iyi olur! Ben bütün bir gün çalışan bir adamım. Çalışıyorum anlıyor musunuz? Aklımda başka bin türlü iş var!" Neredeyse ağlamak üzereydi.

Yaşlı adam mahzun bir gülümsemeyle aleti çantaya koydu, kapağını kapattı, hesabını ödedi, kapıya yöneldi. Eşikte durdu ve nazikçe Signor Venturi'yi yanına davet etti.

"Ama," dedi, "çok yazık oldu! Şuraya bakın!" Sonra kolunu kaldırarak işaret etti.

Anayolun sonunda, soluk evlerin üzerinde dolunay vardı. Ama bu gerçekten ay mıydı? Mehtap tuhaf bir ışıkla parlıyordu, üzerindeki krater ve deniz denen o çatlakların oluşturduğu kırışıklıklar yoktu. Tam tersine bembeyazdı, dümdüzdü, sanki madenî bir küreydi.

Gizemli ihtiyar, "Dolunay gibi büyük bir atom bombası ha?" diye sırıttı. "Fena sayılmaz, değil mi?"

Ve çekip gitti.

BİR DALGA GİBİ. Hayaller dalgası onları herhangi bir anda yakaladı, tercihen akşamdı, tam olarak 24 Ekim, saat 18.22'ydi, hava kararmaya başlamıştı, onlar evlerindeydiler, mesela salondaydılar, zevkleri farklı olduğundan ne yapacaklarına karar veremiyorlardı, anne ve babaları evde yoktu, tek bir masa lambası yanıyordu ve odanın geri kalanı loştu ve radyodan kötü olmamakla birlikte sıkıcı bir müzik yayılıyordu; bir sonbahar akşamında ölçülü bir kentsoylu cennetindeydiler, gerektiğinde saçma, sahte ve çürük olduğu söylenerek her şeyin üzerine tükürülebilirdi, gene de daha fazlası olmayınca aynı evin, hatta şehrin, insanların ve hayatın üzerinde bir şahin gibi uçmak mümkündü.

Andrea ceplerinde son Minerva kibritleri araya taraya sonunda bir sigara yaktı. Bir süredir susuyorlardı. Her biri bir şey düşünüyordu. "Biliyor musunuz?" dedi "Biliyor musunuz, belki ocakta..."

İşte tam o noktada hayaller dalgası onları yakaladı, ortak boy ve güçte bir dalgaydı, zaten gençlere hep böyle olurdu, üzerinde durmaya değmezdi. Onları şöyle bir sarstı, sallandılar, sonra önceki pozisyonlarına döndüler. Derken dalga yok oldu, çözüldü.

Micaela sordu: "Ocakta ne oluyormuş?"

Andrea: "Sus rica ederim."

"Neden?" dedi kız cılız sesle.

Böylece iki ya da üç dakika geçti, kimse çözülüp konuşamadı. Sonra dalga aynı enerjiyle, ne daha güçlü ne daha tatlı, geçti, eridi, onlar belli belirsiz salındılar. Böylece üç, dört, beş kez, gidip gelen bir ritim, dalga, soluk olunca ve onlar bu engin denize açılınca, kendilerinin bile varlığını bilmedikleri arzular tarafından itildiler.

DÜNYANIN BİR SONU. Vardığım kent, tuhaf biçimde Milano'ya benziyordu, hatta birebir aynı olduğu söyle-

nebilirdi. Apartmanları, sokak adları, evleri, dükkânları, gazete bayileri, tramvay durakları, hatta asfalttaki delikler ve tümsekler bile aynıydı. Yerel lehçe de tıpatıp aynıydı. Bir tek halk son derece farklıydı.

Oraya kötü bir günde vardım. Kent son derece telaşlıydı çünkü dünyanın sonu ilan edilmişti. İnsanlar kırlara kaçıyordu. Felaketin ilk önce kenti vuracağı düşünülüyordu. Sel, ateş, deprem değildi beklenen. Daha çok atom bombası gibi bir şey.

Ben buna inanmadım ve orada kaldım. Kıyametin öğlen kopması bekleniyordu. Öğle saatinde (güneşli berrak bir gündü, ne soğuk ne sıcaktı) kısa aralıklarla üç güçlü patlama duyuldu. Pencereden uçsuz bucaksız çatılar manzarasına baktım (Cavour Meydanı'nın gökdelenini net biçimde görüyordum).

Tam o yönde, bir tür koyu renkli ve dümdüz duman gökyüzüne doğru dikey olarak yükseliyordu. Ama bu duman değildi. Dışarı taşan çatıları ve kirişleriyle üst üste konmuş apartmanlardan oluşan bir tür kuleydi.

Korkunç bina yükseldikçe yükseliyordu, biraz yana kaykılıyordu ve tahminen iki yüz elli metre yüksekliğe ulaşmıştı. Aynı anda bütün ev dizileri şeytani bir güçle yerden fışkırarak kule oluşturuyorlardı. Gökyüzü örtülüyor, güneş ışığı soluyor, akşam inmeye başlıyordu. O uğursuz kuleler bir lanet gibi şehre egemen olmuşlardı.

Çok geçmeden gece oldu. O zaman çınar ağacının dallarının arkasında dört-beş adet küçük ay gördüm, her biri palto düğmesi büyüklüğündeydi. Daha sağda başkaları vardı. Sonra ufukta büyük mü büyük, yuvarlak ve aydınlık, mavi ışıkla aydınlanan bir ay yükseldi; çapı bildiğimiz ayın en az dört katıydı. Kraterler, özellikle de biri, mükemmel görünüyordu. Aşırı yakın oluşu ona müstehcen bir hava vermişti.

İnsanlar bu evrensel faciayı korku içinde seyrediyorlardı. Dünya bitmiş değildi ama korkunç bir şey olmuş

olmalıydı. Aşağıda, sokakta, on yaşını aşmış üç çocuk sokak lambası ışığında seksek oynuyorlardı, tek ayak üzerinde zıplarken kaldırıma tebeşirle çizdikleri çizgilere basmamaya çalışıyorlardı.

EKİM 1952. Anacadde üzerinde 8 numaralı apartmanın nemli ve kasvetli girişi, koyu kırmızı mermer merdiveni, korkulukların iki yanında iki bronz bebek heykeli. (Belki bir zamanlar zengin beylerin yaşadığı bir apartmandı, basamaklarda ince topukların tıkırtısı duyulurdu, gölgede genç kadınların menekşe rengi vualetler arkasındaki solgun yüzleri görülürdü, dışarıda ise saatler sonra, gazın yeşil yansımasında atlar nallarını taşlara vurarak sabırsızlanırdı. Sonra yavaş yavaş gözden düştü, daha az şık insan, daha çok seyyar satıcı girer oldu, arabalar uğramadı, şimdi kamyonet ya da özel araba geliyor, ama nadiren; güneş asla girmiyordu çünkü hol kuzeye bakıyordu, ay ışığı bile vurmuyordu; saçı başı dağınık kapıcı kadın girişin asmakatındaki yarım ay şeklindeki pencereden dışarıyı gözlüyordu.

Peki sen var mıydın o gün? Beni bekledin mi? Beklediysen, ne kadar? Ben zamanında yetişebilmek için nefes nefese, tökezleyerek koşuyordum, deli diyebilirlerdi bana. Aslında uçmam gerekiyordu. Uzaktaydım, hayat hiç beklenmedik şekilde beni senden dehşetli uzağa savurmuştu – ve sen bunu bilmiyordun.

Böylece, akreple yelkovan senin hâlâ orada olacağını tahmin edemeyeceğim kadar yol kat ettiğinde, koşmayı bıraktım ve yavaş yavaş, ancak bugün vardım buraya – ve sen yoktun.

Sen yoksun çünkü üzerinden çok yıllar geçti, dönüş yolunda kesintisiz on iki yıl geçti, bronz bebekler yok oldu, yüzü kalmamış kireç karyatidlerin üzerini kapla-

yan pis toz göz çukurlarını doldurmuştu, kırık alçı kaplamalar, dışarıyı gözleyen saçı başı dağınık kapıcı kadının yarım ay şeklindeki asmakatı da toz içindeydi. Ve şimdi iki yanda birbiri üzerine asılı geniş levhalar vardı: "Diş hekimi birinci katta", "SITTAM reklam ve temsilcilik", "Yağlı tohumlar", "TV yarışmaları", "Rossi – Schiaffera Noter Bürosu". Sanatsal fotoğrafının yer aldığı tabloda, gözlerini göğe çevirmiş, monokl takan ve eblehçe gülen dünya adamı Lebois, 18. yüzyıl hanımınca gizlenmiş küçük kız çocuğu, madalyalı kentsoylu, ciddi ve aile facialarıyla yüklü ıslak bakışları gevşek üniformalı general yer alıyordu. Bu lanet olası hole güneş asla vurmuyordu; ne kuş cıvıltıları ne de kaçarak uzaklaşan bulutların gölgesi; sadece neşesizce gelip gidenler, yer etmiş toza tükürenler, notere ve diş hekimine inip çıkanlar vardı.

Soruyorum: "Özür dilerim, acaba, siz gördünüz mü?" "Ne zaman?" diye soruyorlar. "Tam on iki yıl oldu." "Evet," diyor biri, "ben hatırlıyorum. Şurada ayakta duruyor, bekliyordu. Mavi bir paltosu, çiçekli bir şapkası vardı. Şirin, çok şirin bir hanımdı." "Gerçekten hatırlıyor musunuz? On iki yıl sonra hatırlıyor musunuz?" "Elli yıl bile geçmiş olsa hatırlardım, sonsuza dek hatırlayacağım... Onu işte o zaman tanıdım, o gün... evet, burada girişte bekliyordu. Yağmur yağıyordu. Bir saat kadar bekledi. Sonra ben şemsiyemle ona evine kadar eşlik ettim... O benim eşimdir, beyefendi, özür dilerim."

HAYVANLARIN SESSİZLİĞİ. Nihayet biraz ışık göründü. Seher. Yataktan fırladım ve dışarı baktım: Hava açıktı. Köpeğim Gufo'ya seslendim. "Gidiyoruz Gufo," dedim, "saat sekizde orada olmalıyız, o zaman gelişini görürüz." Gufo esneyerek başını salladı. Yürümeye başladık.

Gufo, büyük bir ağacın gölgesinde ayaklarını güzelce uzatmış oturuyor ve büyük bir ciddiyetle ormana

uzanan yolu gözlüyordu. Yazdı. Yaklaşan otobüsün gümbürtüsü işitildi. Sonra mavisiyle, güneşte parlayan kromajlarıyla göründü.

"Onu görüyor musun?" diye sordum. Köpek kulaklarını dikti ve kımıldamadı. Otobüs iyice yaklaşmıştı. Geçitte durdu. Ben çoktan anlamıştım. "Gidelim haydi," dedim Gufo'ya. "Otobüsü kaçırmış olmalı. Öğleden sonra gelir."

Saat dört olmuştu. Tulum şeklini almış beyaz bulutlar iki bin ve iki bin beş yüz arasında kümelenmişti: Yel onları itiyordu. Böyle böyle yol alıyorlar, gölgeleri ormanların üzerinden geçiyordu. "Gufo, Gufo, sen uzaktan hissedersin, gelecek mi acaba?" Yerinden kımıldamayan köpek ıssız turnikeleri gözlüyordu.

Son güneş ışını en uç doruklarda titreştikten sonra söndü. "Gidelim mi Gufo?" Uyuyan köpek kalktı, başı önünde peşimden yürüdü.

Artık herkes uyumuştu. Avluda asılı lamba esintiyle biraz sallanıyordu ve onun salınmasıyla boş iskemlelerin gölgeleri kısalıp uzuyordu. Sessizliği kırmak için, "Gufo," dedim. Biraz sonra yineledim: "Gufo." Erimiş çikolata süslemesi gibi sarkan dudaklarıyla baktı bana. Bir piskoposa benziyordu. "Gufo, bir şey demeyecek misin bana?" Sessizce izliyordu beni. O uzun mu uzun gün boyunca tek bir söz etmemişti.

GELİR BİLDİRİMİ. Karısı, Avukat Mensola'ya, "Vergi dairesinden bir belge geldi," dedi.

"Gelir bildirimi için olmalı, her zamanki hikâye, neyse ki müfettişi tanıyorum."

"Aman rica ederim," dedi karısı, "sakın yumuşama."

"Sen merak etme. Bu sefer öyle numaralar yaptım ki, şeytan bile..."

Aynı gün vergi dairesine gitti. Sadece yarım saat bekledi. İçeriye alındığında Mensola dondu kaldı. Her zamanki iyi niyetli ve onu rahatlatan müfettişin yerinde sıska, gözlüklü ve yılan bakışlı biri oturuyordu.

"Buyurun, buyurun," dedi, "Avukat Mensola, değil mi?" Öteki başıyla evet işareti yaptı. "Siak İthalat – İhracat Şirketi yöneticisi değil mi? Sizin bildirimizin ne kadardı... hım...hım... siz yirmi üç milyon bildirmişsiniz, doğru mu?" Mensola onayladı. "Tamam, samimiyetimi mazur görün... Siz beni açıkça güldürüyorsunuz."

Nitekim harika bir kahkaha patlattı.

Mensola, "Ama neden, neden?" diye sorarken bu saldırıyı savuşturmaya çalışıyordu, "sizi temin ederim ki olsa olsa on ya da yirmi bin liretlik bir hata vardır."

"Yirmi üç milyon mu? Bunun gibi bir kriz döneminde siz bu kadar çok para kazandığınızı mı söylüyorsunuz? Buna ancak iyi niyet denebilir! Diyelim ki becerdiniz, diyelim ki şansınız da yaver gitti... Ama yirmi üç milyon! Biraz yüksekten atmışsınız!"

"Efendim, öyle demeyin... Haksızsınız. Hesaplarımı gözden geçirirseniz ikna olacaksınız... Mayıs ayında üretim olağanüstü bir fırsat yakaladı, daha önceden yapılmış kontratlar had safhada işime yaradı. İster inanın ister inanmayın, tek bir kerede sekiz milyon geldi. Hem ayrıca yerfıstıklarını nereye koyuyorsunuz? Yumurta fiyatlarındaki artışı? Brüt kazancın ne olduğunu biliyor musunuz? Altmış sekiz!"

"Altmış sekiz ne?"

"Milyoncuk, birbiri üzerine yığıldı, sevgili bayım."

"Tanrı aşkına aydınlatın beni. Siz bizi saf yerine mi koymak istiyorsunuz? Bakın, beni iyi dinleyin. Kendimi size anlayışlı biri olarak kabul ettirmek istediğim için..." derken kâğıda bir takım rakamlar çiziktiriyordu. "İşte sizin için üçlük bir vergi kabul edebilirim, üç, haydi üç buçuk diyelim..."

Avukat beti benzi atmış halde ayağa kalktı.

"Hayır, hayır beyefendi, bana bunu yapamazsınız! Siz beni mahvetmek istiyorsunuz... Daha ne diyeceğimi bilemiyorum... Gelin, gelin, şu pencereden bir bakın, sokaktaki şu otomobile bir bakın. Evet, o kırmızı ve uzun olana... Son model bir Bentley... Bana kaça mal oldu biliyor musunuz? Dokuz buçuk, sevgili bayım. Ve karım da Cadillac'le dolaşıyor."

"Nedir bunun anlamı? Otomobilleri edinmekte aceleci davranmışsınız. Otomobili kendi adınıza kaydettirmenin sistemini bana öğretmeye kalkışmayacaksınız herhalde!"

"Peki ya golf, bu ağustos ayında Lampione'deki villamda açtığım golf sahası! Umarım okumuşsunuzdur gazetelerde, fotoğrafları görmüşsünüzdür... Seksen bir delik! Kimde var seksen bir delikli golf sahası? Bana kaça mal olduğunu söylesem..."

"Yeter, yeter..." Müfettiş konuşmanın burada sona erdiğini belli etmek istercesine devasa boyuyla ayağa kalktı. "Üç buçuk milyon dedim... Hoşça kalın avukat bey. Ve hicap duyun!"

ASİ HAYALET. Bahçe parmaklığından öteye, uyuyan çayırlara doğru, sisin püsküllleri arasında karanlık çökerken, gizemli kara siluetler ağaç gövdelerinin ve çalıların ardında pusuya yatmak için şuraya buraya yerleşirken akşam oldu.

Beklemekte olan ve içlerinde benim asla bilemeyeceğim kesinlikle tedirgin edici şeylerin olduğu eski boş odalara doğru uzanan merdivenin ilk basamağından yukarı doğru –kimi bekliyorlar?– akşam oldu.

Geçmişe doğru yuvarlanan ve altımda, kara boyasıyla çöken gecenin kıyısında, aşağıda, ta aşağıda sessiz ve kesintisiz karanlık! Buradan son gücümle sesleniyorum.

Gelecekler mi? diye sesleniyorum ve sessizlik oluyor; oysa, sevgili hayaletler, çehreler burada bir daha asla geri gelmeyecek nesnelerin gölgeleri çevresindeler; gülüşler, deli gibi koşmalar, gizli seherler, serüvene gitmeler, yanan ateşler, pazar sabahlarının güneşi, bataklığın kokusu, tuhaf tavan aralarında ikindiler, tüfek sesleri, akşamları anlatan anacadde dilencileri, örümcekler, günbatımında pusu, şan ve zafer imgeleri oluşturmak için yükselen devasa bulutlar, ayın bahçeye vuran şavkının büyüsü, gece kokuları, nehirler, dik yamacın altındaki yeşil ve derin sular.

Ve dağlar. Ah bugünkünden çok farklı, çocukluğumun ilahları, ulaşılmaz, perili köşkler gibi asılı, gece indikten sonra bile güneşle ışıldayan dağlar; hayaller, saadetler, gölgeler, hayaletler, neden yanıt vermiyorsunuz?

Saklanmaya mı çalışıyorsunuz? Ama siz bana ait değil misiniz? İyi de sizi ben yaratmadım mı? Çıkın, çıkın deliklerinizden, evin içinde o suratlarınızla dolaşmanız yeter. Belki ben, evet, ben saklanabilirim, ağlayabilirim, trajedi yaratabilirim ama siz değil. Siz değişmeyin, en azından bu sayfanın bir satırı direnene kadar siz var olmaya devam edin.

Nerede? Hepsi kaçmış. Ama gene de olabildiğince sevimli, minik bir gölge o perdenin arkasından çıkıverdi. Siluet bana yabancı gelmedi.

"Hey, sen, dur! Size söylüyorum küçükhanım!" "Bana mı?" "Evet, siz, sanırım..."

"Haydi söyleyin, söyleyin!" "Sizi daha önce gördüğümü sanıyorum." "Öyle mi diyorsunuz? Ne zaman peki?" "Sanırım... sanırım otuz yıllık bir hikâyedir." "Beni gördünüz yani?" "Evet, sizi gördüm. Ayrıca buradaysanız, bunun bir nedeni de olmalı." "Ben hatırlamıyorum."

"Derinliklerden geldiniz siz." "Ben mi?" "Aşağıda bekliyordunuz, değil mi?" "Benden mi söz ediyorsunuz?" "El-

bette, sizden." "Affedersiniz ama bir yanlış anlama olmuş olmalı." "Aşağıdan, çok derinlerden..." "Ne demek şimdi bu?" "Ah tatlım, rica ederim yaklaşın." "Ne?" "İzninizi rica ediyorum küçükhanım ya da hanımefendi, hatırlayamıyorum, çok zaman geçti üzerinden... Sizin nefes aldığınızı duymak..." "Kesin lütfen. Deli misiniz nesiniz? Çekin ellerinizi."

"Ah, tenezzül edemedin mi? Nasıl yani? İğrendin mi? Eğer hâlâ varsan, bunu sadece bana borçlu olduğunu fark etmedin mi?" "Size mi? Şu yaşınızda utanmanız gerekirken..."

"Hâlâ anlayamadın mı? Sen çok güzelsin, tazeciksin, elin ayağın oynak, düzgün dudakların bir hayvanınki gibi baygın bir tebessümle aralanmış, gözlerin genç tenin gerilimiyle çekik, sen sadece benim bir hatıramsın. Kim bilir gerçek bedenin nerede, tabi hâlâ duruyorsa. Duruyorsa, buruşmuştur, solmuştur, yağla şişmiştir, korkunçtur. Seni ben kurtardım; hiç zedelenmeden, o akşam tramvayın içinde trafik lambasının kırmızı ışığı gözüne girdiğinde, hatırlıyor musun? Ve bunca yıl boyunca bilmeden seni içimde muhafaza ettim, şimdi benimsin ve dünyada başka kimsenin olamazsın çünkü kimse seni benim gibi hatırlamıyor. Ve sana ne istersem onu yaparım, sarılırım, aşağılarım, en korkunç şeylere mecbur bırakırım, hayal dünyam seni esir eder: Ben kendi canımı almadığım sürece, seni öldürmek dışında, her ne olursa olsun yaparım."

"Ah, evet. Yap bakalım, kötü davran, ez, çiğne, döv, iğrenç, hep kaçacağım senden, sana bu zevki vermeyeceğim, gülümsemeyeceğim, eğer sana zevk veren buysa acı bile çekmeyeceğim, o günkü gibi kalacağım, işte küçümseyici tavrımla sana bakmayacağım bile, senin şapşallıklarına ve hatta bu yazdıklarına gülmeyeceğim zavallı sersem."

"Ama sonsuza dek, ilelebet benimle kalmak zorundasın, sevimli sahtekâr. Benim dışımda tek bir adım atamazsın. Bedenimin içinde aşağı yukarı dolaşacaksın, hatta akşamları öteki güzel kızlar sinemaya ya da dansa gittiği zaman seni dörtnala süreceğim. Koşturacağım, kamçılayacağım, sağ ayağımdan başlayacak, sol omzuma geçecek, oradan, şuraya, buraya gezeceksin, hoşuna gitti mi? Mini, iştahlı et hayaleti, ah, ah. Güzel günlerinde beni küçümsedin değil mi? Beni görmezden geliyordun, sana layık değildim, öyle değil mi? Şimdi ise seni yeniden buldum ve beni ezbere öğreneceksin."

"Yeter, yeter! Bırak beni diyorum sana... Korkuyorum... Yalvarırım bayım, bırakın gideyim, en iyisi bu olacak."

"Hayır! Benimsin, anlıyor musun! Bana ait olan her şeyi, sinirlerimi, kemiklerimi, ezbere öğreneceksin ve seveceksin de. Aşk öteki için kaygılanmaksa, benim acı çekmemden korkmaksa, ölme fikrim seni dehşete düşürecekse, beni seveceksin. Çünkü senin hayat olanağın burada, burada, burada, anlıyor musun? Ve ben öldüğüm gün, aynı anda sende öleceksin."

GECENİN İÇİNDEKİ SAYGIN BEYLER. 1927 yılında, 23 Haziran'ı 24 Haziran'a bağlayan gece saat iki buçuğa doğru, alışılmadık bir gürültü duymamla (o saatte sınavlara çalışmaktaydım) yaşadığım Milano'da Castello Meydanı'nın 28 numaralı apartmanının ikinci katında bulunan odamın penceresinden dışarıya baktım.

Olağanüstü zarafet ve kuvvette dört kara ve parlak atın çektiği üstü açık bir araba, daha doğrusu faytonun dehşet verici hızla park yönünden bomboş caddeye girdiğini gördüm; atlar zincirden boşanmışçasına koşarken ön ayaklarını gururla yerden kaldırıyor ve mükemmel

eşzamanlılıkla yere basıyorlardı (ve on altı nalın yeri çiğnemesinin bu kadar hafif olması, adeta kastanyet tınısını andırması tuhaftı).

Şaşırtıcı narinlikteki faytonda robot gibi katı ve dimdik oturan dört beyefendi de şıklıklarının kusursuzluğu konusunda etkileyiciydiler. Hepsi kara renkte ve üzerlerine tam oturan ceket ya da palto giymişti; başlarında da dar ve çok yüksek silindir şapkaları vardı. Yüzlerini seçemedim, bu nedenle genç ya da yaşlı olduklarını göremedim. Ama onların bu farklı ciddiyetleri, ilginç giyimleri, ekibin matem havası taşımasına rağmen ışıldıyor olması yanılsama duygusu veriyordu; adeta bir başka dünyadan gelmişlerdi, 19. yüzyıla ait aristokratların ve şövalyelerin gecenin anılarına gömülmüş hayaletleriydiler (belki de sonbahar seherinde nehir kenarında düello yapacaklardı?).

Şimşek hızıyla yaşanan bir sahneydi. Dört at sanki direnmesi mümkün olmayan bir güçle benim pencereme doğru gelmişti, koşunun birikmiş azgınlığıyla sola saptılar ve evin duvarına çarpmak üzere ilerlediler. Darbe korkunç oldu. Suyun şakırtısına benzer bir sesle savaş atları, araba ve saygın beyler dağıldılar, minimini kara bir kırıntı yığınına dönüşerek dehşetli biçimde parçalandılar ve tümü yerde kımıltısız ve biçimsiz kaldı. Park yeniden boş ve sessiz oldu.

Altüst olmuş halde –evde herkes uyuyordu– aşağıya koştum; yaz olduğundan pek çok acayip tipin parkın gölgeleri arasına gizlendiğini, bir şey olur olmaz sokak lambalarının altında bittiğini bildiğim için bu facianın çevresinde gece gezginlerinden oluşan küçük bir kalabalık bulacağımı sandım.

Oysa tek bir can yoktu. Kararsızlık içinde kara yığına yaklaştım, ama artık ne adamlar ne atlar ne de fayton parçaları görünüyordu. Her şey un ufak olmuştu, kan izi de

yoktu, sanki onlar birer yaratılmış can değil, içi boş billur kuklalardı. Geriye kalan komik denecek derecede azdı.

Yoksa rüya mı görmüştüm? Tam o anda el arabalarıyla iki çöpçü belirdi, bir tanesi yerdeki dökuntüyü görünce, kaldırımları kirleterek eğlenen "domuzlar"a söverek söylenmeye başladı. İki ya da üç süpürge darbesiyle dramın izleri yok oldu. Sabah gelip geçenlerin dikkatini çekecek özel bir durum yoktu.

Yineliyorum: Acaba bu bir rüya mıydı? Ya da yorgun zihnimin bir çılgınlığı mıydı? Mantıksal olarak bu iki varsayımdan birini kabul etmeliydim. Ne var ki bunca yıl sonra bile, artık oturmadığım o ev pek çok değişiklik geçirmiş, cephesi defalarca boyanmış olsa bile, atların ve arabanın çarptığı taşlarda belli belirsiz hatta algılanamayacak bir gölge var.

Kaldırım asfaltı duvarın dibine biraz değmiş olsa bile o incecik bölümde, neredeyse otuz yıl sonra, sabırla arandığında hâlâ siyah renkli minik kırıntılar toplanabiliyor.

HASTANEDE KRİZ. Birkaç günden beri yatan hastalar gözlerini hekimlerden ayırmaz oldular, oysa önceleri böyle yapmazlardı. Onların mevsimi ne de olsa, büyük yaz geldiğinden artık iyileşmek istiyorlar. Şimdi güneş geri geldi, gitmek istiyorlar ve gözleri sürekli hekimlerin üzerinde. Yakınmıyorlar, protesto etmiyorlar, yalvarmıyorlar; sadece bakıyorlar.

Onların hallerinden anlayan, hastanenin aklı başında eski hekimleri ise şahane bir şekilde direniyorlar. Onlar bu bakışlara çoktan alışmışlar, yıllardan beri sindirmişler, alay konusu bile yapabiliyorlar.

Oysa ötekiler ilk andan bu konuda zorlanıyorlar: bunlar henüz genç, hayalperest ve duygusal hekimler. Aynı anda on iki, on dört çift hırslı ve güçlü gözün üzer-

lerine dikildiğini görünce uzun süre mücadele etmeleri gerekiyor ve akşam olduğunda bitkin düşüyorlar. Nöbetçi oldukları akşamlarda gerekenin üzerinde sakinleştirici hap ve uyku verici iğne yazarak o gözlerin kapanmalarını sağlıyorlar. Öyle olmasa koğuşların loş gölgeliğinde o bakışlar peşlerini bırakmayacaktı.

Hemşireler de durumu anlayarak doktorun talimatını uyguluyorlar. Onlar da bütün gün üzerlerine dikilen o iğrenç bakışların ağırlığını hissediyorlar ve akşam olunca yorgun düşüyorlar.

Sakinleştirici ilaç ve iğnelerin söndüremediği iki göz var. Bunlar esmerce, çirkin sayılmayan, ağır bir nefrit geçiren otuz yaşlarındaki ufak tefek kadına ait. O, geceleri de bakmaya devam ediyor, bir şey demiyor, yakınmıyor, ama yatağının yanından bir hekim geçtiğinde gözleriyle onu usul usul yiyor.

YAŞLILARA ORKİDE! Henüz ben öyle olmadığımdan –az sonra, az sonra– yaşlılar hakkında, insanlığın bu korkunç olgusu üzerine birkaç söz etmeme izin verin.

Bir pencere açılıyor: Asmakatın parmaklıkları arkasında eskiden kadın olan bir yaratık beliriyor ve gizemli bir umursamazlıkla sağa sola bakıyor, ama sokakta her şey her gün olduğu gibi devam ediyor, kamyonlar, tramvaylar, otomobiller, kamyonetler, alışverişten dönen hizmetçi kadınlar geçiyor. Kadın tepkisiz bakıyor. Başka yapacak ne işi var? Bebeğin önlükleri ütülendi, beşiğine kondu, Luisella'nın Komünyon elbisesi hazır, en büyüğün ödevleri de bitti, yani bugün için yapacak başka bir işi yok. Ödevleri bitti, ah, elli yıl önce bitti, sarardı, kayboldu, kim bilir neredeler (bayramla ilgili kompozisyonda vatan kelimesini iki "t" ile yazmış olduğunu hâlâ hatırlıyor). En küçüklerinin, o mama önlüğü takanın şimdi iki büyük nakliye

şirketi var. Luisa evlendi, yedi kez anne oldu ve Sicilya'da tifüsten öldü. En büyükleri Amerika'da, iki-üç yılda bir kart atar. Kendi de eski ve boş evinin kasvetli kabuğu arkasında, parmaklıkların arkasından bakıyor,

Arada sırada merdivenlerden ağır adımların sesi gelir; dördüncü katta oturan beyefendidir. Bugün tüm ömrünü geçirdiği, bir zamanlar kapıda belirmesiyle hademelerin ayağa dikildiği o gri yüzlü devlet dairesine gitti. Genç yeğeninin işe alınmasıyla ilgili olarak gitmişti ama büroda artık hep yeni çehreler vardı, iki saat boyunca girişte oturup bekledi, sonra hademe ona şöyle dedi: "Müdür bey özür diliyor, toplantısı dokuzdan önce bitmeyecekmiş."

Evet, şu yaşlılar çok can sıkıcı oluyorlar, bir saat önce söyledikleri şeyleri, hep aynı sözleri yinelemek gibi can sıkıcı bir huyları var: Sırtları öne eğik, dişsizlik yüzünden dudakları içe gömük. Bir de o koltukta daimi uyuklamaları, o sesli solukları, o köh köh öksürükleri yok mu. Zaten bu daracık dünyada hepimizin bir arada yaşaması bunca zorken bir de onlar var!

Ayrıca önemli bir konu daha var: Modern hayatın gereksinmelerine ayak uyduramadıklarına göre ne işe yarıyorlar? Toprak belleyenin artık bellemeye gücü kalmamış, bisiklete binenin selede oturacak hali yok, şiir yazanın kalemi paslanmış, şarkı söyleyenin sesi kısılmış. Yemek yemekten, uyumaktan, arkadan gelenlerin ve buna acilen ihtiyaç duyanların yerini işgal etmekten başka bir iş yaptıkları yok. Bütün ihtiyarların aşağı yukarı böyle olduğu doğru mudur?

İşte aile kurmuş bir adam, iki çocuğuyla üç odalı bir evde yaşıyor. Zaten zar zor sığdıkları bu evde bir de emekli, yaşlı baba var; romatizmalı, tam bir hiç. Koridora konan açılır kapanır bir yatağa yatırılıyor ve arada sırada şöyle düşünülüyor: Kendine başka bir yerde, şöyle sakin

bir köşecikte (başka yer ha, hemen anladık tabi) yer bulunabilseydi: O durumda akşam eve gelindiğinde bacaklar yatağının köşelerine çarpmazdı. Keyfe göre ışık yakmak, konuşmak, aşağı yukarı yürümek, nihayet nefes almak mümkün olurdu. Ama hayır, onlar inat ediyorlar, oğullarını bırakmak istemiyorlar, tam bir takıntı, hep o köşede oturup okuyor, uyukluyor, onlara bakmak bile insanın canını sıkıyor.

İşte bu noktada, onlar, ihtiyarlar belki sözü nereye getirmek istediğimi anlıyorlar çünkü oldukça anlayışlı bir ifadeyle başlarını sallıyorlar: "Boş ver," demek istiyorlar bana, "hiç değmez. Dünya böyle, üç-beş laf etmekle değiştiremezsin sen. Az sonra gideceğiz." Hayır, durun --diyorum ben– bırakın da henüz ihtiyar değilken bir dakika konuşayım; sonra bunu kişisel bir söz olarak alabilirler. Elbette dünya eskisi gibi dönmeye devam edecek. Gene de tek bir kişi, benim sayemde şu anda kederini sessizce yüklenmiş olan bitkin babasına yönelse, ona her zamankinden değişik bir nazarla baksa, sadece bunun için bile zamanımızın utancını dile getirmeye değer. Hiçbir toplum, ihtiyarları yolun iki kenarına iten, onları küçümseyen, unutan ve, "Yeterince yaşadınız, şimdi marş marş!" diyen toplum kadar alçak ve şerefsiz olamaz. Bizimki gibi yaşlılarını neredeyse çöpe atan, onlarla alay eden, hatta artık beş para etmediklerine, uzatmaları oynadıklarına, bu günlerin bir lütuf olduğuna ikna eden aşağılık bir toplum yoktur. Ve işte bu nedenle sokaklarda hâlâ burada oldukları için özür dileyerek ürkekçe çevresine bakınan ihtiyarları görüyoruz.

Denir ki: "Ah şu uzaktaki, iyi bir adamdır, çocukları bu kadar çok seven biri kötü olamaz." Palavra. Kalleş pislikler vardır (şahsen birden fazlasını tanıdık), onları yanlarında minikleriyle pazar günleri gördüğünüzde birer lokum, birer aziz olduklarını düşünürsünüz. Çocuklara

karşı muhabbetli davranmak iyidir. Çocuklara bakmak bile güzeldir, onların yargıları insanı kaygılandırmaz, tenleri yumuşak ve düzdür. Çocuklar işe yarar, ihtiyarlar yaramaz, bir çocuktan ileride tacir olur, başarılı bir işçi, hekim, milyonlarca lira kazanacak mühendis olabilir. Ama bir ihtiyardan ne beklenebilir ki? Çocukların o kadar çok avantajı vardır ki... Onları siz doğurdunuz, beslediniz, giydirdiniz, eğlendirdiniz, yani hizmet ettiniz; oysa ihtiyarlar günün birinde bunları ona iade edeceğinize dair o hüzünlü hayalle hepiniz için çalışmış, fedakârlık yapmış, sevmiş, ömürlerini sizin için harcamak gibi bağışlanmaz bir suç işlemişlerdir. Daha da beteri var: Sizin burnunuza dayayabilecekleri yüklü faturayı hatırlayamamak gibi de bir kabahatleri vardır; onların uysal, yorgun ve emre amade bakışları sizi vicdan azabından beter deler.

Ayakaltından çekilin, ey köhne kalıntılar, diyor yeni kuşaklar ilerledikçe, yeterince zevk aldınız, şimdi sıra bizde (nüfusların korkunç artışıyla sıra dehşetli biçimde hızlandı) ve onları ayaklarının ucuyla itiyorlar.

Antik Çin'de ihtiyarlığın hayatın cenneti olduğu söylenirmiş, onlar öylesine yüceltilirmiş ki bütün yolu yürümüş olduklarından artık kapıya yaklaşmış sayılırlarmış. Ah, insanlar daha kurnaz olsa, önemsiz aptallıklar yerine gerçek avantajlarını düşünseler yaşlılara dünyanın en değerli nimetlerini sunarlardı: Onurlandırmalar, paralar, pahalı mantarlar, seri dışı otomobiller, büyük oteller, orkideler, İran halıları, nadir kitaplar. Avuntular ve lüksler sadece ihtiyarlara olsa. Sadece yaşlılara ekselans, usta, haşmetmeap diye hitap edilse. Sonunda bizi bekleyenin iyilik ve şeref olduğunu bilsek dökülen terler ve çekilen sıkıntılar ne saadetle karşılanırdı. Ama bugün hayat karanlık içinde sonlanıyor ve ihtiyarlık, ölümden daha çok korkutuyor.

Dünyanın sorunlarını bir tek sizin anlayabildiğinizi ve babalarınızın bir salaklar yığını olduğunu sanan kendi-

ni beğenmiş gençler, sözlerim size. Düşünün ki, bir zamanlar onlar da sizin gibiydi, daha fazla değilse de sizinle aynı kaslara sahiptiler, sizinle aynı atletik adımları atıyorlar, aynı umutları, sevdaları besliyorlardı ve sizin gibi sarışın saç bukleleri vardı. Şimdi iki büklüm, kırılgan, kel olabilirler ama aslında fark çok azdır sevgili çocuklarım, otuz ya da elli yıl sadece tek bir sayfa, bir soluk, bir hiçtir!

Elinde bastonu titrek bir dede önünüzden geçerken bunu hatırlayın. Ondan tiksinmeyin, kendinizi ondan üstün görmeyin, hatta merhamet konusunu da abartmayın çünkü o merhamet kızgın bir kor gibi üzerinize yağacaktır. Yarın, ondan sonraki gün, önlem alma vakti bulamadan onun gibi minik adımlarla dışarı çıkacaksınız, pelikan gibi sarkan gıdınız çenenizin altında sallanacak. Kendini dünyanın efendisi sananlar, siz de siz de, hem de hemen bu akşam. Şehir bugünkünden daha kalabalık olacak, bugün böyle tatlı ve sevimli olan çocuklarınız evlenmiş, bir pozisyon sahibi olmuş, ev almış olacaklar ve sizin bir tek ziyaretiniz bile onların sinirine dokunacak. Örneğin, bugün "bu" ve "babiş" diyen oğlunuzun, mutlaka olağanüstü zeki olan oğlunuzun evinin terasında ışıklar yanacak, genel müdür, Kont Gomez ve ortaklarının katılımıyla hoş bir buluşma yaşanacak. Ya sen? Bugün büyüklük taslayan sen, kadınını motosiklette arkana atmış, dudaklarında gevşek bir ıslıkla saatte seksen kilometre hız yapan sen, o akşam nerede olacaksın? Charitas Pansiyonu'nda (uygun fiyatlı, uzun dönem için özel uygulamalı huzurevi), her yatağın bir numarası olacak ve akşam dokuzda ışıklar söndürülecek: 32 numaralı yatak senin olacak. Konukları oğluna mutlak umursamazlıkla, "Ya babanız, nasıllar?" diye soracaklar. "Nasıl olacak? Hep aynı koşullarda... Pekâlâ, saygıdeğer beyefendi, anisette mi istersiniz, viski mi?" Sen ebedî yalnızlığın içinde yatağında soluk soluğa yan dönerken viski mi, anisette mi?

Ah, keşke daha zeki ve kurnaz olsaydık, ihtiyarlara daha fazla mutluluk, rahatlık sağlardık ve mahallenin sefil berduşlarını bile şanla şerefle yüceltirdik, müzikler, halılar, şeref tribünleri, valeler sunardık. Ve akşamları klasik hikâyelerini, doğru, hepimizin ezbere bildiği hep aynı klasik hikâyelerini anlatırken çevrelerinde diz çöküp onları dinleseydik. Ve şöyle deseydik: Karşımızdakini mutlu edecekse esnememizi bastırmaya değer!

ZİL. Kapının zilini çalıyorlar, kim gidip açacak? Her sabah beş buçukta uyanan Teresa gidiyor.

Kapıyı açıyor ve karşısında postacıyı buluyor; adamın elinde pullarla, akıcı ve sevimli bir elyazısıyla yazılmış adresiyle, beyaz bir mektup var: Anita, Livorno'dan yazmış.

Zil çalıyor. Artık hizmetçi olmadığına göre kim açacak şimdi? Her ne kadar toparlanamamış olsa da üzerinde pis sabahlığı, omzuna dökülen saçlarıyla şimdi bizzat kendisi, Signora Anna Invernizzi gidiyor.

Kapıyı açıyor ve karşısında elektrik tahsildarını görüyor. Bu arada dışarıda, merdiven sahanlığında iki hizmetçi kız fısıldaşıyor. İyi de neden böyle fısır fısır konuşuyorlar? Keyfi kaçıyor.

Zili çalıyorlar, çaldığını duydunuz mu? Koridorun sonundan minik adım sesleri. Gene o, Anna Hanım, belki hareketleri daha da yavaşlamış. Çalıyorlar, çalıyorlar. Biraz sabırlı olun yahu.

Açıyor ve karşısında dimdik dikilen birini görüyor. Elinde bir şey yok, bir şey de demiyor. Uzun boylu, üzerinde gri bir takım elbise var. Buyurun? Buyurun beyefendi? Adam bir el işareti yapıyor. Merdiven boşluğunda her zamanki pencere ışığı, dışarıda bir vurma sesi, bir reklam panosu dikiyorlar, Benodor, sizin diş macununuz.

Gene çalıyorlar zili. Şimdi kim açacak? Çalıyorlar, uzun uzun çalıyorlar. Şehrin karmaşık uğultusu, moto-

sikletler, her zamanki sesler. Çalıyorlar, kim gidip açacak şimdi? Küçük odada güneş buruşuk gazeteye vuruyor, üzerinde şu okunuyor: dörtlü münazarada yeni fırsat, partilerin yoğun faaliyeti, dış ticaret durumu, linçten kurtulanlar vs.

Çalıyorlar. Artık çalmıyorlar. Merdivenlerden inen adım sesleri. Uzaktan tipik bir borazan sesi. Nasıl oluyor da bugün borazan çalıyor? Heyecanlı hizmetçi kızlar gülüşerek pencerelere üşüşüyorlar. Anna Hanım, Anna Hanım, neden siz de çıkıp bakmıyorsunuz askerciklere?

HİÇ BİTMİYOR. Bu dünya hiç bitmiyor, diyor Signora Amelia Briz. Bakın, dinleyin biraz. Ben Sicilyalıyım, bir dağda, kayalıklar arasında asılı duran bir köyde doğdum. Tepeden deniz ve manzara cennet gibi görünür ama onun dışında her şey iki yüzyıl geri kalmıştır. Adı mı? Boş verin. Benim köylülerim karanlık tiplerdir, belki anmamak daha iyi olur. Oraya Castelizzo diyeceğim şimdilik.

Tamam. Benim doğduğum odadan, uzaktan deniz kenarına yayılmış bir şehir görünürdü. Gece oldu mu ışıklar göz kırpardı. Ve fenerler. Ve gemiler. Ve pencereleri aydınlık trenler. Trapani miydi? Diyorsunuz. Eh, haydi Trapani'ydi diyelim. Akşam inince pencereye yaslanır, o ışıkları seyre dalardım. Hayat, dünya, hayal aşağıdaydı!

On iki yaşımı doldurunca ne yapıp edip ailemi ikna edip kentte yaşayan ihtiyar bir teyzenin yanına gittim. Hem o zaman eğitimime de devam edebilirdim.

Sevinçten delireceğimi sandım. Ama Trapani'de bir ayımı doldurmuştum ki kulağıma çok daha büyük şehirlerden Trapani'ye gelen yabancıların anlattıkları çalınmaya başladı. Sanki onlar farklı ırktan insanlar gibi geliyordu bana. Ah zavallı Trapani, oralarla karşılaştırıldığında ne kadar küçüktün, ne kadar soluktun. Palermo! Messina! Evet, işte uygarlık dedikleri oradaydı cidden!

Şansım yaver gitti. Mükemmel bir beyefendi olan Baron Cristolera'dan evlenme teklifi aldım. Messina'da şahane bir konağı vardı. Kabul ettim, onu sevdim, kendimi kandırıp o eski köylü kız olmadığıma inandım.

Elbette Messina'da son derece önemli kişilerle, gerçek beyefendilerle tanıştım. Arada sırada Roma'dan büyüleyici tipler geliyordu, "R" harfini ezerek konuşuyorlardı, yepyeni ve tuhaf şeyler anlatıyor, müthiş dedikodular veriyor, bize biraz tepeden bakıyorlardı.

Lafın kısası ben Roma'yı hayal etmeye başladım. Artık Messina bana nefes alamadığım bir delik gibi görünmeye başlamıştı. O kadar ısrar ettim ki sonunda kocam karar verdi; zaten paradan yana hiç sıkıntısı yoktu. Başkente taşındık.

Mutlu olmalıydım değil mi? Roma kasaba değil nihayetinde. Büyük adlar, uluslararası şirketler, tilki avları, skandallar, kardinaller, büyükelçiler. Eh, daha ne istersin? Yurtdışına gönüllü olarak yerleşen, hayali tatlı hayat sürmekten ibaret olan, hep tatildeymiş gibi yaşamak isteyen, Roma'ya bir tatil beldesiymiş gibi bakanlar vardı: Nihayetinde bu şehri ciddiye almıyorlardı. Onların dünyası uzaktaydı, dünyanın gerçek büyük başkentleri uzaktaydı. Paris, Londra, anlıyor musunuz beni? Ve ben onları kıskanıyordum.

Roma ayaklarımın altında ısınmaya başlamıştı. Etoile, Picadilly için kıvranır olmuştum. Tam o sırada Cristolera ve ben ayrıldık. Ardından yasal olarak boşandık. Ben hâlâ güzel bir kadındım. Büyük finansçı Briz'le tanıştım. İnsan şanslı doğunca!

Giderek kozmopolit oldum, giderek yerleşim merkezlerinde merdivenlerin üst basamaklarına tırmandım. Bunun çılgın bir takıntı olduğunu ancak şimdi anlayabiliyorum. Resmen Mrs. Briz olduğumda, kocamın milyarları sayesinde artık ne seçim yapacağımı şaşırmıştım.

Paris'e yerleştim, sonra Paris bana pek tozlu göründü. İki yıl Londra. Ama Londra da biraz demodeydi. New York nihayet, işte son hedef. Küçük Sicilyalı kız iyi yol almıştı.

Ama düşündüğüm gibi değildi. "Yüksek" kişiler için New York dayanılmaz bir hödüklüktü. Gerçek aristokratlar burada ancak gerektiği süre kadar kalıyorlardı. Boston'u, Charleston'u yeğliyorlardı. Daha eski, sakin ve özgün kentler. Ben hiç geri kalır mıydım? Nitekim çok rafine olan kişiler oradan da göç ediyorlardı. Kimi çöllere, kimi Pasifik Adaları'na. Ben de o çılgın güzergâhların peşine düştüm.

Ah, en seçkin, en varlıklı kişiler Pasifik Adaları'ndan ve çöllerden de sıkıldılar. Uçaklara binip eski ve yorgun Avrupa'ya döndüler. Londra ve Paris'in bayağılıklarında boğulmaya değil. Yok canım. Issız ve el değmemiş yerler arıyorlardı, virane ve köhne yerler. Ben de peşlerindeydim.

Tam benim Sicilya'daki köyümün tepesinde eski bir şato vardı. Moda! Modern yaşamın zarif seçimi! Perulu bir şair bu viraneyi onartmıştı, kısa süre içinde burası şöhret kazanmıştı. Bugün dünyada Castelizzo'da ev sahibi olmaktan daha şık bir şey yok.

Ve böyle dön dolaş, tam da yola çıktığım eski köyüme döndüm. Akşamları, çocukluk odamın penceresinden deniz kıyısındaki kentin ışıklarına bakıyorum. Ve bazen hâlâ o küçük kız olduğumu, yılların hiç geçmediğini sanıyorum. Ve şöyle düşünüyorum: Gerçek hayat, gerçek dünya, serüven, hayal aşağıda! Günün birinde yola çıkabilmek harika!

Görüyor musunuz, hiç bitmiyor işte!

GERÇEĞİ SAKLAMA. Burada, Lamuda'da herkes gün batarken çevredeki geniş ormanlardan yükselen duma-

nın nedenini bilir ama bundan söz edilmez. Herkes gecenin en sessiz saatlerinde, adeta yeraltından gelen, kulak kabartılınca duyulan o homurtunun, adeta boğuk iniltinin, derinlerden gelen, uzun, yorulmak bilmeyen sesin ne olduğunu bilir ama asla söz edilmez.

Lamuda'dan görülen, ünlü Remoreni ormanlarıdır. Sık orman bir hayli yaşlıdır, amfiteatr şeklinde yayılır, vadiyi örter ve dağların doruklarına uzanır. Güneş batmak üzereyken ormanın farklı yerlerinden, düzensiz olarak dağılmış noktalarından dumanlar yükselir ve dağlardaki insanların varlığına işaret eder. Hayal gücü her sefer ateş etrafında oturan, belki kamp yerinde, belki rüstik çadırların önünde ya da kulübelerin içinde hatta bir mağara kubbesi altında ateş yakan adamları canlandırır. Ama kimse konuşmaz. Onların kim olduğu tam bir gizemdir.

Bir sabah yaşlı ve varlıklı mülk sahibi Alfonso Chiggia'nın, tek atlı arabasıyla şehre uzanan yolda yardan aşağı yuvarlandığı haberi gelir. Meryem Ana Yortusu'nda düzenlenen büyük panayırdan dönüyor olmalıydı. Yerinde inceleme yapmak gerekiyordu: Burada yargıçlık görevi de üstlenen Belediye Başkanı Saygıdeğer Stabatmater, değerli jandarma komutanı Mareşal Franz, iki adamı ve hükümet doktoru olarak bendeniz yola çıktık. Altı kilometre sonra, vadinin daraldığı noktada durum ortaya çıktı. Aşağıda, şelale çakılları üzerinde tekerlekleri havaya dikilmiş araba ve altında da cansız at yatıyordu; daha ötede de adam, kolları ve bacakları güneşe karşı açılmış, sırtüstü yatıyordu.

Belediye başkanı, "O atı tanırdım," diyor uzun bir sessizlikten sonra, "Lanet olası, ödlek bir hayvandı... Dönemeçte bir şey görmüş olmalı..."

Daima düşündüğünü söylemek gibi kötü bir huyu olan mareşal ise, "Ama acayip," diyor, "yol burada kıvrılsa anlardım... ama dümdüz ilerliyor, eğim yok, gayet geniş."

Hekim olan ben, susuyorum. Bu arada çalılara tutunarak yardan aşağı iniyoruz. Görünürde tek bir ev yok. Her iki yanda da sadece kayalık ve orman. Kısa sürede uçurumun dibinde oluyoruz. Chiggia odun gibi kaskatı kesmiş, gözleri fal taşı gibi açık, göğe dikili.

"Ama burada kan var," diye uyarıyorum.

"Doğrudur," diyor Stabatmater, "başını taşa vurmuş olmalı."

"Hayır, hayır," diyorum, "başını taşa vurmadı... Bu bir kurşun... Boynuna ateş etmişler... aortu yırtılmış... bir anda ölmüş olmalı zavallıcık."

Belediye başkanı sakince yaklaşıyor.

"Sevgili doktor, siz hep trajedi yaratma meraklısısınızdır... yavaş olun Tanrı aşkına... Hem neden hemen bir suç geliyor aklınıza? Rahmetli Signor Chiggia'nın canına kıymak istemediğini kim söyleyebilir? Belki de örneğin şehirde bir işi ters gitmiştir, son kuruşuna kadar kaybetmiştir, belki de borçlanmıştır ve bir kaçış yolu bulamamıştır. Kim bilir, belki..."

Mareşal Franz, "İzin verin efendim," diye araya girdi, "siz şurayı gördünüz mü?"

Cesedin iki metre ilerisinde, beyaz taşlar üzerinde kocaman bir cüzdan açık olarak duruyordu ve etrafa bir takım kâğıtlar dağılmıştı, ama paranın gölgesi bile kalmamıştı.

"Efendim," diyor Franz, "sizce bu pek tuhaf bir intihar vakası değil mi?"

Ortada bir suç olduğunu kabullenmek zorunda kaldığı için bozulan Stabatmater, "Evet, evet," diyor. "Peki o halde... o halde..."

Neredeyse içgüdüsel bir davranışla üçümüz aynı anda gözlerimizi çevredeki ormana doğru kaldırıyoruz: dimdik kayalıklar, birbirini izleyen dağlar, içine sızmak mümkün olmayan gölgelerin içine gömülmüş durumda.

Jandarma komutanı, "Buradaymışlar..." diye söze başlıyor ama Stabatmater onun sözünü kesiyor.

"Lütfen... lütfen işleri daha beter karıştırmayalım! Mareşal, biliyorsunuz size saygım sonsuzdur, rica ediyorum... Yani lütfen sinirlerinize yenik düşmeyin... Mahvoluruz, eğer hayal gücünüzü dizginleyemezseniz mahvoluruz..."

"Peki, kim olabilir o zaman..."

"Signor Chiggia," diyor belediye başkanı (Peki neden okulda dikte yapan öğretmen edasıyla sesini yükseltiyor ve her bir heceyi vurguluyor? Sözlerinin uzaktan duyulmasını mı istiyor? Bizi sık ağaçlar arasından gözetleyen bir yabancı mı var acaba?), "Signor Chiggia varlıklı bir adamdı ama parasını boşa savurmazdı... Samimi olmak gerekirse," diye devam ediyor ve kaçamak bakışlarını cesedin üzerinde gezdiriyor, "onun cimri, pinti olduğu söylenirdi... Ondan nefret eden pek çok kişi vardı. Yani bence her şey olayın bir intikam cinayeti olduğuna işaret ediyor."

Her şeyi net görmek isteyen mareşal iyi niyetle, "Peki ya paralar?" diye soruyor. "Peki o halde neden boşalttılar cüzdanını?"

"Bravo! Bu dünyanın en eski numarasıdır... Cinayetin para için işlendiği izlenimi bırakılmak istenir."

Jandarma komutanı eliyle dairesel bir hareket yaparak çevredeki dağları gösteriyor: "Peki bu durumda... Siz böyle diyorsanız, efendim, hani şu h... onu göz ardı mı ediyorsunuz?"

Bu sefer de cümlesini tamamlama fırsatı bulamıyor. Belediye başkanı ağzından çıkan sözü üfleyerek uzaklaştırıyor adeta.

"Lütfen daha fazla hayal kurmayın, mareşal... Bu çok basit bir vaka... Basit. Klasik bir intikam örneği."

"Bu bir rastlantıdan başka bir şey değil. Dükkânlar, evler, depolar gece vakti soyuluyor, bekçiler bağlanıp

ağızlarına tıkaç tıkılıyor, bir genç kız esrarengiz şekilde kayboluyor, kilisede Meryem Ana'nın mücevheri kayboluyor. Kim yapıyor bunları? İçgüdüsel bir şekilde bakışlar hemen yukarı, akşamları duman tüten Remoreni ormanlarına çevriliyor. Ama her seferinde kaygıları dindiren bir açıklama bulunuyor. Hırsızlıklar işten çıkartılan hizmetçilere yükleniyor, bekçiler soygun süsü verdi, kız sevgilisiyle kaçtı, kilisenin mücevherleri sahteydi deniyor. Yetkililer, sakin yaşamak adına, daha beterine inanmayı reddediyorlar. Sadece çekinmeden gaf yapan Mareşalin ağzından kaçıyor:

"Hayır, hayır, ha... buradaydı..."

Gene bitiremiyor cümlesini. Biri, ondan daha yetkili biri var ve tam o anda onu susturuyor.

Şimdi size bir başka örnek vereyim. Gece yarısı yaşlıların kaldığı bakım evinin bir bölümü yıkılıyor. Bir gümbürtü, bir tür kükreme duyuluyor, insanlar uyanıyor, pencerelere koşuyor, dışarıda ay ışığı parlıyor ve bir zamanlar bakım evinin olduğu yerde sadece toz bulutu görülüyor. Duvarlar, sütunlar, zemin, mobilyalar ve on dokuz ihtiyar sanki yer yarılıyor ve içine gömülüyor. Ve şimdi gecenin engin sessizliğindeyken, çok uzaklardan belli belirsiz bir uğultu geliyor, sanki mezarlıkların altından bir inilti yayılıyor.

Yanlış anlaşılmasın, bunun gibi bir sorun ilk kez yaşanmıyor. Geçen yıl bir fırın, fırıncılarıyla birlikte yerle bir oldu, üç yıl önce de Santa Claudia Kilisesi'nin apsisi devrildi. Her yeni haberde insanların aklına o geceleri duyulan derin uğultu geldi. Nitekim herkes yıkımların nedenini biliyor. Ama kimse söylemiyor. Öyle ki araştırmalar yapıldıktan sonra, yetkililer yumuşak ve suçlayıcı olmayan açıklamalar yapıyorlar. Şöyle diyorlar: Suç evin temelleri altına yuva kazan köstebeklerindir. Ya da: Buranın altında antik kalelerin tünelleri bulunuyordu ve eskilik-

ten göçerken üzerindeki duvarları da yıktı. Veya: Termitler, taşıyıcı kirişleri kemirmiş. Hep iyi bir bahaneleri var.

Ama herkes akşamları Remoreni ormanlarında ateşler yandığını biliyor. Bunlar kuzeyden inen ve ormanda kamp kuran hain Le Morca'nın emrindeki haydutlar. Aydan aya sayıları artıyor ve şimdilik ılımlı suçlarla yetiniyorlar: Yalnız gezen bir seyyahı öldürüyorlar, iyi döşeli bir evi yağmalıyorlar, iştah açıcı bir kızı kaçırıyorlar. Şimdilik. Sonra gün gelecek ve hep birlikte köye baskın düzenleyecekler.

Aynı zamanda herkes gecenin sessizliğinde işitilen o iniltinin, o homurtunun ne olduğunu da biliyor. Yeryüzünün bilinmeyen derinliklerinde, ayaklarımızın altından akan ve bıkıp usanmadan köyün temellerini aşındıran Gon Nehri. Şimdilik küçük yıkıntılarla, şurayı burayı delmekle ve üzerindeki binaları göçürtmekle yetiniyor. Ama bir an bile ara vermiyor kemirmeye. Kara gölgesinin atılımıyla gün gelecek son kiriş de çökecek. Ve uyuduğumuz yatağın altında ölçüsüz büyüklükte bir mağara açılacak.

Gene de halk arasında bundan hiç söz edilmez. Herkes sanki nehir ve haydutlar yokmuş gibi yaşar. Dansa giderler, fıkralar anlatırlar, uzun vadeli planlar yaparlar. Ve belki böylesi daha iyidir, çünkü onu düşünmeyi reddederek insanlar uykusuz gecelerden kurtulurlar. Zaten neye yarardı ki? Jandarma yeter miydi ormanı hayduttan temizlemeye? Ya da nehrin yönünü değiştirebilir miydik?

Yalnızca saf mareşal, bir fırsat çıktığında korkusuzca görev başı yapıyor. "Söylesenize efendim," diyor Stabatmater'e, "siz gerçekten h... olduğuna inanmıyor musunuz?"

Aslında La Morca'nın haydutları demek istiyor. Gon Nehri demek istiyor. Ama öteki lafı ağzına tıkıyor.

KÖPEK MESELESİ. Ben, köpek, yakındaki meydanda bulunan o heykelli, vitraylı, kuleli ve kubbeli büyük sarayın önünde gezdirilmeye götürüldüğümde sık sık siyah renkli, pek güzel, pek süslü bir tür otomobilin giriş kapısı önünde durduğunu görüyorum. Çevrede birtakım insanlar oluyor. Ansızın büyük kapıdan omuzlarında uzun bir sandık taşıyan dört adam çıkıyor; sandığın üzerinde hiçbir yazı olmuyor. Pek güzel, pek süslemeli oluyor bu sandık. O dört adam sandığı büyük bir dikkatle gösterişli kamyona yüklerken insanlar durup onları seyrediyorlar. Ne var acaba içinde? İnsanların dikkati, sandığın süsü, hareketteki ciddiyet, bu sandık içinde olağanüstü güzellikte bir şeyler olduğunu, nadir ve seçkin yiyecekler yani genel olarak yemekler olduğunu getiriyor akla; yoksa bunca tören başka türlü açıklanamaz. Sonra o gizemli sandık gösterişli arabaya yüklenince orada bulunan bazı kişiler, özellikle de kadınlar hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlıyorlar. Bu da enfes yiyeceklerin söz konusu olduğunu düşündürüyor. Yiyeceklerin alınıp götürüldüğünü görünce en iştahlılar öyle bir kedere kapılıyorlar ki artık gözyaşlarını tutamıyorlar.

İşte basit iyi niyetin ulaştırabileceği sonuç budur. Ama insanlar öyle acayip tipler ki. Şimdi otur, o şahane sandıkların içine ne sakladıklarını ve onların herkesin gözü önünden alınıp götürülmesine neden kimsenin direnç göstermediğini anlamaya çalış. Dana gibi ağlıyorlar ama bu ayrılışı engellemek için parmaklarını bile kımıldatmıyorlar. Ne ilginç insanlar!

NOEL ÖFKESİ. Kapı çaldı, gelen yine kapıcı kadındı, bana bir başka paket getirmişti. Malum kalp çarpıntımla öylece dikiliyordum ve kapıcı kadın bana malum bakışıyla bakıyordu.

Kocaman bir paketti, büyük bir kutuydu, ağır bir sandık olmalıydı çünkü kapıcı kadın bayağı zorlanıyordu. Bir anlığına içinde pek çok şişe, şarap ve şampanya şişesi olduğunu düşündüm. O aslında şişe, yani böyle klasik hediye verecek bir adam değildir, hem de bana. Hediye olduğu belliydi, üzerine ökseotu yapıştırılmıştı ama paket sıradan bir kâğıda sarılmıştı, yeni ve temizdi ama sıradandı. Oysa o güzel Noel kâğıtlarını sever, üzerinde güzel desenler olan paket kâğıtları, altın yaldızlı şeritler seçer, her sene New York'taki bir arkadaşından özel olarak paket getirtir çünkü orada, bizimkilerden çok daha güzelini yaparlar. O bana asla sıradan kâğıda sarılmış bir Noel hediyesi yollamaz. Hele de bana.

Lidia, Fausto, Claudia, Celestina, Doktor Scandurra, Noter Molari, iş arkadaşları, muhasebeci Gervasoni, Mizia, bakkal, Parma'daki kuzenim ve iki Noel keki. Hepsi bana son derece iyi davrandı. Noel'de her zamankinden farklı bir hava yaşandığı sözü gerçekten doğru, insan kendini daha iyi hissediyor. Ben de kendimi daha iyi kalpli bir kadın olarak hissediyorum. Neden bilmem ama sanki kimseden nefret edemem gibi geliyor, bugün herkes pek sevimli görünüyor gözüme. Aslında iyi bir delikanlı olan postacı yerine, her zaman pek huysuz olan kapıcı kadın Elide on bir hediyenin on birini ve Noel keklerini yukarı bizzat getirdi bugün.

Kendimi iyi hissediyorum, her zamankinden çok daha iyi yürekliyim, neredeyse her zaman sille tokat dövüp yüzünü paralamak istediğim Soffientini denen o cadıyı bile sevesim var bu akşam. Belki bugün o da kendini iyi yürekli hissediyordur, bugünlük çöpünü benim balkonuma atmaktan vazgeçmiştir, bugünlük radyonun sesini sonuna kadar açmaz. Gece yarısı, şurada San Marco Kilisesi'nde ayine gideceğim, diz çökeceğim, Tanrı'ya yakaracağım, biraz geç kaldım, pek çok şey için dua edece-

ğim. Bir kez o da girmişti San Marco'ya, başımın döndüğü gündü, biraz oturmam için bana içeriye kadar eşlik etmiş, yanımda ayakta durup beklemiş ve şöyle demişti: "Ne güzel tütsü kokusu!" Gene de insanın kendini iyi hissetmesi güzel, harika bir duygu. Sanki kimsenin dışında kalamayacağı, kapılıp gittiğini hissedeceği bir şenlik, bir şarkı. Eminim o adam da, en başta o. Hatta sinemada yok yere duygulanırdı, hatırlıyorum da köpek Pluto bile onu duygulandırmaya yeterdi.

Gece yarısı ayinini kaçırmak istemiyorsam kalkıp hazırlansam iyi olacak, saat on ikiye yirmi var, zaten içim rahat çıkabilirim, yarına kadar ne hediye ne posta gelir, dış kapı saat onda kapanıyor. Peki ya telefon? Evet, arayabilir, hatta tam da ona özgü bir davranıştır, tam gece yarısı, Bebek İsa gibi arayabilir beni. Ah, keşke arasa. Nihayetinde benim numaramı çevirmek ona neye mal olur ki? Bu gece gurur meselesi yapılacak gece değildir. Telefon etmek son derece basittir. Tanrım, dinle, yalvarırım, bana şu küçük hediyeyi ver, bu gece yarısı beni arasın.

Neredeyse öğlen on iki oldu ama daha bir şey yok ortada. Bu saatte hediyelerin tümü teslim edilmiş olur; aileler artık sofra başına oturmak üzeredir, postacıların vardiyası da sona ermiştir, hatta telgraf memurları bile bu Noel gününde sofra başındadır. Hayır Maria, tasalanma, her zaman işi başından aştığı için geç kalan bir postacı olabilir, hem bazı firmalar akşamın geç saatlerine kadar teslimat yapıyorlar, pastaneler ve çiçekçiler mesela. Belli ki bana telefon etmek yerine küçük bir armağan göndermeyi yeğledi. Belki de sadece bir kart atmıştır, üzerinde çam ağacı ve çanlar olan kartı yollamamış olması mümkün değil. Telefon etseydi daha iyi olurdu tabii, sesini duyabilseydim, ona pek çok şey söyleyebilseydim keşke. Ama küçük bir kartın da kendine göre avantajı vardır, bütün bir gün boyunca dönüp dönüp bakabi-

lir, çantamda taşıyabilir, akşam yastığımın altına koyabilir, elimle onun orada, sadece bana ait olduğunu hissedebilirdim. Evet, belki de kart daha iyidir.

Ya da acaba bana çiçek mi gönderdi? Öğleden sonra saat üç oldu, ben daha yemedim bile, akşama teyzemde yiyeceğim. Çiçekler öğleden sonra da gönderilebilir, hatta bazıları böylesini yeğlerler. O belki de bunu mahsus yapmıştır, onu iyi tanırım, beni son âna kadar germek için kaç defa böyle yapmıştır, insanın bu yüzden acı çekeceğini anlamaz. Tanrım, yalvarıyorum sana, bana en azından iki-üç çiçek göndersin, tek bir karanfile de razıyım, Celestina bana yedi tane yollamıştı, tek bir tane olsun ama ondan olsun, çok fazla bir şey istediğimi sanmıyorum.

Karanlık çöktü bile. Saat daha dört buçuk mu? Maria, sakin ol, mantıklı düşün. Belki de seyahattedir. Belki de iş için yurtdışında bulunuyordur. Belki de telefon etmesi mümkün olmamıştır. Belki de iki ay sonra telefon numaramı hatırlamıyordur. Belki de bana bir kart atmıştır ama o günlerde posta çok yüklü olduğundan takılmıştır. Sakin ol Maria, biraz toparlan.

Saat neredeyse sekiz. O aramadı, o bir şey göndermedi. Bakın şu iğrenç telefona, öylece kımıldamadan duruyor, nefes almıyor, öldü sanki. Ve hediyeler, işte oradalar, açmadım bile, kim bilir ne saçmalıklar vardır içinde, en manasız şekilde savrulmuş paralar, açmayacağım da zaten. Noel'miş! Ne palavra! Para harcamak ve saçmak, hem neden? Ya çanlar? Ne için çalıyorlar böyle, bilmek isterdim. Kafamı şişirdiler, beynimin içinde çalıyorlar sanki, az sonra başım patlayacak. Peki minik bir kart, üzerine iyi dilekler yazılmış bir kartvizit göndermesi çok mu zordu? O da ötekiler gibi kalleş, domuz. Tanrım, Tanrım, neden bütün bunlar. Sen Claudia, sen Fausto, sen Lidia, sen muhasebeci Gervasoni, neden gönderdiniz bu hediyeleri bana, öğrenebilir miyim? Önemsememi mi

istediniz bunları? Ya da beni kızdırmak mı geldi içinizden? Nefret ediyorum sizden. Doğru ya, şu zavallı Maria, yalnız kaldı, onu biraz avutalım, sevgilisi ekti onu, değil mi? Şu zavallı Maria.

Saat neredeyse dokuz. Teyzemin evinde beni beklemekten vazgeçmişlerdir. Hepsi sofra başında olmalı. Hepsi neşeli, iştahlı. Lanet olası Noel. Bari öldüğü haberini alsaydım.

MOTOSİKLET. Onu hemen tanıdım, ikinci el satan dükkândaydı, rengi maviydi, o tuhaf benzin deposu egzotizm, serüven, hız, bir numara arkadaşlıklar, New Mexico çiftlikleri kokuyordu.

Dükkânın sahibi bana baktı ve gözlerimde hayallerin gücünü ve arzuyu okuyarak (çılgın ve tehlikeli takıntıları olan müşterinin kalbinden geçenleri deşifre etmekte kesinlikle şeytandan daha deneyimlidirler) "Ah bayım!" dedi, "Daha size onu göstermemiştim ama samimi olmak gerekirse ondan ayrıca söz etmek istiyordum. Bu tam size göre bir motor, işte... Yeni gibi... Blizzard 41 model... Signor Pizzi'yle konuşuyorduk, tanır mısınız Signor Pizzi'yi, şu sigortacı olan..."

Maviydi, acayipti, kesinlikle ötekilerden farklıydı, parlak egzoz boruları iki borazanı andırıyordu, gidonu yukarı dönüktü, çok yabancıydı, deposu müzelik bir kınkanatlının karnına benziyordu. Bazı İngiliz kızları gibi uzundu, şehvetliydi, aristokrattı. Uzun zamandır beni bekliyordu. İyi akşamlar, dedim içimden, iyi akşamlar. Küçükhanım, eşlik etmeme izin verir misiniz?

Üç yüz on beş bin liret. Yan supaplarıyla, teleskopik ön çamurluğuyla, otoyolların mavi çekirgesi yeni 41 Blizzard'la karşılaştırıldığında son derece ucuzdu.

Bazı bilgileri aldıktan sonra iştiyakla ama pek pratik

olmayan bir halde yola koyuldum. Her dörtyol ağzında stop ediyordu. "Özür dilerim küçükhanım," demek geliyordu içimden, "tamamen benim suçum. Bağışlayın lütfen." Yeniden çalıştırıyordum, gelip geçenin meraklı bakışları altında yola devam ediyordum. Acayip bir motordu.

Beni tutan korkular, deneyimsizlik ve başka nedenler yüzünden vasat hızla yol aldım. İki saat boyunca yol aldıktan sonra motor sanki ansızın soluğu kesilmiş, benzini bitmiş ya da sanki içindeki her şey kırılmış gibi "Vuuuum! Vuuuum!" diye bir ses çıkardı. Sonra da orada kalakaldı, cansız yere serildi.

Ertesi gün bir tamirci bana şöyle dedi: "Duyuyor musunuz? Elinizi şuraya koyun!" "Ne o?" diye sordum anlamadan. "Motor bloke," dedi. "Gitmiş! Çok fazla kilometre yapmış bu." Ve iki hafta boyunca üzerinde çalıştı.

Onarım bitince onu yeniden gördüm. İlk anda bana değişmiş gibi göründü. O parlak hatları yok olmuştu, silindirler aynı değildi; nasıl desem... hani estetik burun ameliyatı olmuş biri gibi bütün fizyonomisi değişmişti. Gene de benzincilerde durduğumda gençler seyretmek için etrafına toplaşıyorlardı.

Motora bakıyorlar, bana bakıyorlar, sonra da, "Kaç silindir?" diye soruyorlardı. Manda derisi eldivenlerimi takarken, "900 civarında," diyordum. Onların efsanevi kahramanı, şampiyonu, muzafferi, ilahıydım ve bunu o pis üç yüz on beş bin lirete borçluydum. Siz üstün insanlar, Heidegger ve Jaspers okurları gülün bana. Hayatın mutluluğu bu değil de nedir?

Sen ejderhalarla savaşabilir, Fisco'nun (emrinde kalabalık bir aile besleyen, sevdiğimiz insan) adamıyla mücadeleye girebilir, hatta özel sabah nefesleri sayesinde yaşlılığa meydan okuyabilirsin. Ama motorlarla savaşmazsın. Ekselansları –diye yalvardım– meclis başkanları, başpiskopos hazretleri, ağır ve hafif sanayi komiserleri

yoldaşları, mühendisler, siz uzman teknisyen beyler, benim için bir şey yapın, rica ediyorum, motoruma bir el atın, inatlaşıyor, öksürüyor, küfür ediyor ve hareket etmeyi reddediyor! Onlar başlarını sallıyor, "Hayır oğlum, yurttaşım, yoldaşım," diyorlardı, "cehennemin bütün ruhları, sendikalar, atom bile seninki gibi bir motoru çalışmaya ikna edemez."

Onu yeniden canlandırabilmek için alnımdan buz gibi soğuk terler sel gibi iniyordu. Ve çevremde çocuklar toplaşıyordu: Önce inceliyorlar, sonra biri benim yenilgimin tadını çıkartarak gülümsemeye başlıyordu. Sonra hep bir ağızdan, bilmiş bilmiş akıl veriyorlardı: "Biraz hava ver. Yavaş ol! Jikleye yüklen!" Bayrak gibi kıpkırmızı olmuştum. Şimdi hepsi gülüyorlar, 900 santimetreküp Blizzard'ıma, pis ahlaksız oyuncağıma saygısızlık ediyorlardı.

Ama aramızda kalsın, söyleyin şimdi, kim kazandı? Saat yeniden öğleden sonra üç oldu. Sessizlik, yaşlı örümcekler, boş garajın şurasına burasına düşen güneş ışınları. Blizzard hazır, yağlandı, deposu ağzına kadar süper benzin dolduruldu, dimdik ayakta duruyor. Lanet olsun, bir daha kımıldamak istemiyor, peki bugün zafer kutlayan kim oluyor?

Seledeyim, ellerim sımsıkı elciklerde (nasılsa gören yok beni) ve son hız uçuyorum. Tarlalar, ağaçlar hızla geride kalıyorlar, rüzgâr, hemzemin geçitler, boş yere çılgınca peşime düşen polis memurları, şu dönemece dikkat (pis garajın dört duvarı arasında mutlak ve onurlu sessizlik içinde), haydi devam et. At arabaları kenara çekilmekte gecikiyorlar, son anda yana kıvrılıyorlar, beyaz kilometre taşları, çalılar, köprü, Bernard Şirketi'nin otobüsü geride kalırken ben hava direncini minimuma indirmek için öne eğilmişim. Omobono Tenni, yanımda mısın?

Boş garajda ses yok, pis egzoz gazı yok, köşede yığılı bir-iki mısır koçanı çıtırdıyor, o kadar. Ve uzaktaki or-

mandan, bir göçmen kuş çağrısı geliyor. Tanrım nasıl uçuyorum, havayı keserek nasıl yay gibi eğilmişim gidonun üzerine. Yollar! Lastik ve vermut reklamları. Küçük köprüler, çukurlar, eğri büğrü manzaralar, kırlar, şimdi benzinin kalitesine göre önünde biri sarı biri mavi iki sütun olan eski posta istasyonları! Ve yayaların dehşeti, kulakları delen gürültü, balkonlara dizilen kızlar.

Kim kazandı? Haydi söyleyin. Yürümemek için inat eden o mu yoksa şaka, hayal, rüya denen kişisel kuvvetimle ona hız veren zavallı ben mi?

BÜYÜK TEMİZLİK. Uzun yıllar sonra patron iki haftalığına şatoya geleceği haberini gönderdi. Yıllardan beri sadece yaşlı hizmetçi kadın Marietta'nın yaşadığı mekân resmen terk edilmişti. Toz ve kasvet her yeri basmıştı. Dört bir yanda fareler, örümcekler, yarasalar, karafatmalar geziyordu. Açıkça söyleyelim: Tam bir çöp evdi.

Haberi alan ihtiyar hizmetçi, toprağın ayağının altından kayıp gittiğini hissetti. "Zavallı ben," diye geçirdi içinden, "burayı temizlemek gerekiyor. Bütün evde birikmiş olan tozu düşününce başı dönmeye başladı. Ama önünde on beş günü vardı; on beş gün de fena sayılmazdı.

Hizmetçi işe başlamak için farelere şöyle dedi: "Fare beyler, söz dinlemelisiniz. Birkaç günlüğüne gidin çünkü efendi geldiğinde sizi görürse tepesi atar. Ne gelir elden? Farelerden pek hoşlanmaz. O gidince döneceksiniz elbette." Fareler, emre amade olduklarından, buyruğa uydular.

Marietta aynı konuşmayı yarasalara, karafatmalara ve örümceklere de yaptı; onlar da durumu onayladılar. Sadece karafatmalar biraz olay yarattılar çünkü iki haftayı açık havada geçirmek pek işlerine gelmemişti. Ama ihtiyar kadın onlara gözden ırak bir yerde kulübe yaptı.

Kadın daha sonra temizliğe girişti. Sabahtan akşama kadar iki büklüm yerleri süpürdü, cilaladı, mobilyaların tozunu aldı, halıları dövdü, örümcek ağlarını aldı, camları sildi; şato çok büyük olduğundan bitkin düştü. Hayvanlar pencere önüne birikip onu seyrediyorlar ve arada sırada da yorumlar yapıyorlardı: "Bizi kapıya koymuş olsan da," diyorlardı mesela, "kabul etmek gerekir ki şahane bir iş çıkarıyorsun Marietta."

"Eh arkadaşlar," diye yanıtlıyordu o da, "bu bir şey değil. Siz beni yirmi yaşımdayken görecektiniz. O zamanlar yerlerin cilası ayna gibi olurdu."

Böyle böyle günler geçti. Patronun gelmesine sadece iki gün kalmıştı. İyi ya da kötü işin büyük kısmı bitmişti. Marietta durumu gözden geçirdi: "Zemin, camlar, halılar vb. hakkında patron laf edebilir. Ne yazık ki elimden daha fazlası gelmiyor. Yaşlıyım ve gücüm yok... Ama gümüş ve pirinç takımları olması gerektiği gibi yapacağım." Sonra da sanki bütün hayatı buna bağlıymış gibi özel tozuyla başladı onları ovmaya, silmeye, parlatmaya. En sonunda tabaklar, vazolar, kapı kulpları, tokmaklar, kapaklar, minik fenerler gibi ışıl ışıl parladı. Bu durum içine sinen Marietta, onları mutlulukla izliyordu.

Ve işte, tam on beşinci gün, hamurunun iyi olduğunu kabul etmemiz gereken patron geldi. Otomobilinden indi, Marietta'ya sarıldı, içeri girdi, çevresine bakındı, enine boyuna şatosunu dolaştı, en sonunda ihtiyar hizmetçisini çağırdı ve bir elini onun omzuna koydu.

"Aferin Marietta!" dedi ona. "Aferin, gerçekten iyi iş çıkarmışsın. Her şeyin mükemmel bir düzen içinde olduğunu söylemeliyim. Ama, ama..."

Zavallı ihtiyarcık titreyerek gözlerini yerden yukarı doğru kaldırdı.

"Ama, ama," dedi patron bir bağışlama tebessümüyle, "onca çalışmadan sonra... kulplara da bir cila atabilirdin!"

MART 1954. Asi, zorba, güçlü, kendinden emin gençlerdi. Sanki yurtdışında gibi hissediyordum kendimi. Atlardan konuşuluyordu.

İçlerinden biri, beni küçümsediği belli olsa da adeta merhametli bir gülümsemeyle, "Ya sen?" diye sordu.

Aynı hor gören tavırla bir başkası da söze katıldı. "Ya sen? Sen ne yapıyorsun? Senin de küçük bir atın var mı?"

Bu çıkış pek komik ve sert bulundu. Hepsi keyifle güldü, bana baktılar, sanki bağışlanmak istercesine şefkatle baktılar.

"Evet," dedim.

"Evet ne?"

"Benim de bir atım var."

"Gerçekten bir atın mı var? Kim biniyor peki?"

"Ben biniyorum arada sırada."

"Sen mi, bu yaşta mı?" Benim onlardan çok daha yaşlı olduğumu bildiklerinden büyük bir neşeyle yeniden güldüler; onlara çok uzak görünen bir noktaya varmış bir adamdım, yirmi yıl öndeydim, yirmi yıl sonsuz bir zaman dilimiydi, ölçülmesi bile mümkün değildi; o yirmi yıl içinde onlar tüm dünyayı fethedecekti: Yeryüzündeki tüm güzel kadınlarla, altınla, şöhretle, yenilenlerin kıskançlığıyla, ileride iki, üç, dört, altı şanslı mevsim olduğunu belli eden ilkyazın heyecan verici günbatımlarıyla, sonu asla gelmek bilmeyen zafer, şan ve kudretle (ve nefes kesici güzellikte kadınla) birlikte (oysa ben o noktaya varmıştım ve artık yarınlardan söz edemez, umamaz, hayaller kuramazdım çünkü benim yaşımda yarın denen şey bir kuvvet değil, varsayımların en iyisiyle yaşanacak astronomik bir gün sıralamasıydı sadece; yemek yiyerek, sigara içerek, günlük gazeteyi okuyarak, boş konuşmalar yaparak, hatırlayarak, hatırlayarak yaşanacaktı; belli bir yaşta, olmuş ve bir daha olmayacak güzel şeyleri hatırlamaktan başka bir seçenek olamazdı).

Bunun üzerine ben de onayladım: "Evet aynen, bir at. Benim."

Güldüler, daha doğrusu kıkırdadılar çünkü benim tepkim onları biraz şaşırtmıştı.

Korkuluğa yaslanmış ve toplamda fena görünmeyen dört-beş genç kız birbirlerine bir şeyler dediler, ardından hep birlikte kahkahalara boğuldular.

Sonra delikanlılardan biri hafiften tehditkâr bir havayla öne çıktı.

"Nerede bu dört ayak?"

Şöyle bir imada bulunur havasındaydı: "Eğer bu at şimdi meydana çıkmazsa sopayı yersin."

"İşte," dedim.

Orada bir baraka vardı, barakadan da beter: Tramvay işçilerinin çalışırken aletlerini koymak, belki yağmurda sığınmak için yapıverdikleri tahta kulübeciklere benzeyen bir yerdi.

Herkes keyifle gülüyordu. Delikanlı kıpkırmızı suratıyla:

"Şamata yapmayın diyorum size," dedi.

Ben bir kez daha yineledim: "İşte." Kulübenin kapısını açtım. Nasıl olduğu bilinmez ama içeride şahane bir at vardı.

Safkandı, pırıl pırıl, çevik, şampiyon kaslarına sahip bir attı.

Duruma açıklama getirmek için, "Atım," demiştim ama aslında ben de bayağı korkmuştum. Hayvanın sağrısına şöyle bir vurdum.

Kızların ağzı bir karış açık kalmıştı. "Bak sen şunun güzelliğine!" dediler, "Ne zeki bakışları var."

Ben şöyle bir açıklama yaptım: "Bu başı, bu ikisi ön bacağı, bu ikisi arka bacağı, bu kuyruğu, bu yelesi, bunlar da düşünün yani, dişleri."

Bu boyda bir at, bu kadar küçük bir kulübenin için-

de nasıl kalabilmişti? Bu tam bir gizemdi. Tabii şimdi çıkmıştı, ihtişamını açık havada sergiliyordu, baraka onun aşağı yukarı karnı hizasındaydı.

Sonra biri uyardı: "Eyerlenmiş bile!"

Ben de, "Elbette eyerli," dedim.

Bunun üzerine hepsi benim bu yaşta bu mükemmellikte bir ata binebileceğim düşüncesi üzerine kahkahalarla güldüler. Bu fikir onları eğlendiriyordu.

Delikanlılardan biri elindeki boş tahta sandığı göstererek, "Eğer bunu yere dik koyarsan," dedi, "senin için tabure yerine geçebilir." Sonra da işime yarasın diye onu atın yanına koydu.

Tek bir söz etmeden, tek tekmeyle sandığı uzağa fırlattım.

Bunun üzerine kimse gülmedi, derin bir sessizlik oldu.

Ama atım devasaydı, yardım olmadan binmeyi becerebilecek miydim?

Hemen Tanrı'ya yakardım: "Yalvarırım Tanrım, tabureye basmadan şu atın sırtına atlamama yardım et."

Duamla o gizemli yanıtı hissettim. Ellerimi eyerin kenarına koydum, bütün gücümü topladım. Üzerindeydim!

Kahkaha uğultusunu beklediğimden gerisingeri devrileceğimi sandığım kısa bir an oldu. Eyerin üzerindeydim, ayaklarım üzengileri arıyordu.

Yüzleri moraran delikanlılardan biri, "Eh, ya şimdi?" diye sordu.

"Haydi Lucifero!" dedim ata. "Göster onlara!"

Şaha kalktı, sonra dörtnala yola koyuldu. Dizlerim arasında onun güzel zamanlardaki heyecanını hissediyordum.

"Haydi, haydi Lucifero!" diye bağırdım. Ah, artık korkmuyordum, canlanmıştım, kulaklarımın içinde ıslık çalan havayı duyuyordum. Önümde kırlar uzanıyordu ve

ileride ağaçlık bir duvar görünüyordu ama ona daha çok vardı. Ve yaz ortasının güneşi parlıyordu. Ben dörtnala gidiyordum!

YPSILANTI HATTA. O gün telefon hatlarında bir canlılık vardı. Yabancı ve yüksek ücretli şehirler aranıyordu. Heyecan verici bir serüven havası esiyordu.

Santral memuresi kızların şaşırmayacağından emin olmak için numarayı üzerine yazdığı kâğıdı uzatan kır saçlı bey, "Namur W 7483 lütfen," dedi.

Başlığının iki kenarı açılmış beyaz kanatları andıran şişman ve otoriter rahibe, "Rica etsem" diyordu, "İzmir'de bulunan Consolata Misyonerleri'nin manastırıyla görüşebilir miyim?"

Gişelerde biri sarışın, biri esmer iki güzel kız vardı; pudra sürüp sürmediklerini bilmem de tenleri taşbebekler gibi yumuşak ve düzgündü. Sarışını talepleri alıyor, esmeri yanıp sönen renk renk ışıklı düğmelerle dolu konsolun karşısında sırayla telefonları bağlıyordu. Ayrıca bir de melodik uyarı sesi vardı.

Esmer kız berrak sesiyle, "Visakhapatnam 13 numaralı kabinde hazır!" diye şakıdı. Yüzünde şarklı havası olan bir adam koltuktan fırlayıp heyecanla cihaza koştu.

İngiliz hardalı rengi kürk peleriniyle pek havalı olan genç bir hanım kırıtarak gişeye yanaştı.

Herkesin duyacağı şekilde, "Küçükhanım, rica etsem," diye cıvıldadı, "lütfen Ypsilanti 336 K'yı bağlar mısınız?" Böylesine uzak ve alışılmadık bir şehir istediği için gururla çevresine bakındı.

Ne var ki sarışın santralci kız her zamanki gibi gülümsese de istifini bozmadı. İnanılmaz bir umursamazlıkla, "Ypsilanti Michigan mı yoksa Ypsilanti Kuzey Dakota mı?" diye sordu.

Bu soruyu yanıtlamayı beceremeyen kürklü hanımın bütün havası söndü; eveledi geveledi ve hangi şehir olduğunu anlamak için uzun aramalardan sonra minik çantasının dibinden Amerika'dan gelen bir mektup zarfını çıkarttı.

Gişelerin iki numaralı güzeli o tatlı sesiyle, "Tottenham 3 numaralı kabinde hazır," dedikten sonra deniz kabuğu şeklindeki mor plastik kulaklığının duruşunu kulağında düzeltirken, "Taormina 7 numaralı kabinde hazır," diye seslendi.

Derken içeriye sarışın bir köylü kızı girdi, hizmetçilik yapmak için dağlardan inmiş olduğu söylenebilirdi: elmacıkkemikleri kırmızıydı, baldırları güçlüydü. Kaba ve saf görünse da güçlü bir onuru olduğu belliydi.

Fazlasıyla belirgin tedirginlikle, "Küçükhanım," dedi, "Pecorelis'le görüşmek istiyorum."

Sarışın kız, tebessümünü yayarak (aslında içinden gülmek geliyordu ama kırışıkları oluşmasın diye asla gülme noktasına varmıyordu), "Pecorelis nerede?" diye sordu.

Kız, "Tronfia Vadisi, Pecorelis," dedi.

Kıtalar arası pek çok ünlü yer adından sonra on kadar kilometre uzaklıkta dağlar arasına sıkışmış, olasılıkla dokuz-on evden, çan kulesi olmayan bir kiliseden oluşan küçük köy ilgi uyandırdı.

Dirseğini banka dayamış, teatral pozuyla beklemekte olan küçükhanım bir kahkaha patlattı. Olasılıkla kuzeyli, kızıl sakalına ve koca kaşmir şalına bürünmüş olan ve iyi yürekli nebi havası taşıyan adam da güldü.

Dağ kızı alındı. "Neden gülüyorsunuz? Nesi komik bunun?"

Sakallı nebi anlamadı. Küçükhanım özür dilemeye çalıştı: "Bağışlayın lütfen küçükhanım, sizi üzmek istememiştim. Ama o Pecorelis adı..."

Kız herkesi etkileyen bir hüzünle, "Pecorelis, Peco-

relis," dedi, "ötekiler gibi bir köy. Bunda gülecek ne olduğunu anlayamıyorum." Sonra kaskatı oturdu, gözlerini esmer santralci kıza dikti.

Pecorelis'le bağlantının beş-altı dakikada sağlanacağı sanılırdı ama öyle olmadı. Paris, Cadice, Amalfi, Tel Aviv'le konuşuldu ama Pecorelis ses vermedi. Köylü kızı sinirliydi, ayak topuğuyla ritmik bir sesle yeri dövüyor, saatine bakıyor ve içini çekiyordu.

"Küçükhanım, acaba uyarabilir misiniz? Hiç anlamadım: Genellikle bir dakikadan fazla beklemezdim."

"Evet, uyardım zaten," dedi santralci, "ama Pecorelis yanıt vermiyor."

"Bu mümkün değil. Hat meşgul olabilir ama yanıt vermemesi mümkün değil."

"Az önce yanıt vermiyordu. Bir kez daha deniyorum."

Konsolda sarı ve yeşil iki ışık yandı.

"Durban, 2 numaralı kabinde hazır, Ciudad Eva Peron kabin 8," diye anons etti kız hayret verici şekilde.

"Aradan bir saat geçti. Hizmetçi kız artık yerinde duramıyordu, huzursuzluktan ellerini ovalamaya başladı. Artık kimse gülmüyordu Pecorelis adına. Bolivya, Kanada, Transvaal ile konuşmayı bekleyen insanlar o dağlı kıza merhametle bakıyorlardı.

"Küçükhanım, basit arama kaç para tutuyor?"

Sarışın kız büyük bir tabelayı bakışlarıyla taradı. "Pecorelis için," diye yanıtladı, "birimi yüz yirmi."

"Acil?"

"Acil, bin yedi."

"Çok acil?"

"Çok acil on yedi bin."

Uzun bir sessizlik oldu, orada bulunanlar sohbeti kesmişti, anons sesi bile kesildi. Derken kederli bir ses duyuldu:

"Küçükhanım, lütfen çok acil arayın."

"Bakın, bunun yararı olmayacaktır," diye açıkladı santral memuresi nazikçe. "Paranızı boşa harcamış olursunuz. Aslında bu kadar zamanda on kere bağlanmış olması gerekirdi. Pecorelis yanıt vermiyor. Acil ya da çok acil arasak da fark etmez."

"Ah, küçükhanım o halde bir kez daha deneyin lütfen! Pecorelis'in yanıt vermemesi mümkün değil!"

Esmer memure denedi, kim bilir hangi santrallerde hangi konsolların önünde çalışan meslektaşlarıyla iletişim kurdu ve yanıt hep aynı oldu; sonunda kız durumun açıklanamaz bir hali olduğunu kabul etmek zorunda kaldı.

Tam o anda bir uğultu oldu, sanki çok uzaklarda gök gürlemişti ya da patlama olmuştu veya tünele giren tren duvara toslamıştı. Belli belirsiz işitilmişti, ne olduğu anlaşılamıyordu, biçimsiz bir önseziydi ama uğursuz bir damga vurmuş ruhlarda huzursuzluk yaratmıştı.

Yüzündeki gülümsenin gölgesi bile silinen şahane esmer memure, "Tabii eğer bir olay olmadıysa," dedi. Sanki hazin bir çan sesini yansıtıyordu ama artık herkes bunu bekliyordu.

Züppe bir tip, kötü oynanmış bir oyunculukla, "Dışarıda fırtına mı var?" diye sordu.

Tam o sırada içeriye giren telefon postacısı, "Hayır, hayır," dedi. "Hava soğuk ama gökyüzü açık."

Sanki dalgalar pamuk öbeğiyle örülmüş kıyıya çarmış gibi bir kez daha o anlaşılmaz, boğuk gürültü duyuldu; yüzlerce kilometre ötede yaşanan sarsıntının kasvetli homurtusu, Kurtuluş Ordusu'nun mehtaplı gecelerde attığı bombaların yeraltından yansıyan uğultusunu andırıyordu.

Hizmetçi kız bir anlık sessizlikten sonra, "Affedersiniz küçükhanım," dedi, "bir şey olmuş olabilir mi sizce? Bir göçük? Bir çığ?"

"Bilmem, gerçekten bilemem. Öylesine demiştim."

"Küçükhanım, siz bir haber mi aldınız?"

"Sizi temin ederim ki hayır, kesinlikle hayır. Sadece Pecorelis yanıt vermiyor. Şimdi isterseniz bir kez daha deneyelim."

Tam o sırada cihazın üzerinde ışıklar göz kırptı. Fişler, yumuşak klik sesleriyle devreye girmişlerdi.

"Winterthur hatta 3, Roma hatta 4!"

O sırada gözlüklü, elleri paket yüklü bir hanım girdi içeriye.

"Küçükhanım, Zigetvar rica ediyorum."

Bir saat geçmişti. Asya, Afrika, Amerika talepleri yoğun olsa da daha önce var olan neşeli hava sönmüştü. Artık kendini dizginleyemeyen tombul kız, bir ileri bir geri yürüyordu, herkes tenis maçında topu izleyen seyirciler gibi gözlerini ona dikmişti.

"Bir kez daha denediniz mi küçükhanım?"

"Ondan hemen önce yer alan Baorle köyünü aradım ama onların da bir şeyden haberi yok, sadece Pecorelis'in yanıt vermediğini söylüyorlar.

Geç olmuştu, gelen giden sayısı azalmıştı, neşeli ışıklara rağmen gecenin yavaş yavaş yorgun şehre ağırlık vermeye başladığı hissediliyordu.

Köylü kızı divanın üzerine yığıldı, tekdüze bir iniltiyle ağlamaya başladı: "Bir şey oldu, bir şey oldu, bir şey..."

Tatlı esmer, "Ypsilanti hatta, kabin 9," diye anons etti. "Bari hatta, Vancouver hatta."

Ama artık hiçbir eksantrik, yabancı yer adı heyecan yaratamazdı: ne Cincinnati, ne Wagga Wagga, ne Fayetville, ne Pyatigorsk. Bahtsız Pecorelis sonsuza dek uzaktaydı.

ÖZGÜRLÜK. Bir süre önce pazardan cam ve küre biçiminde akvaryum içinde bir kırmızı balık aldım. Hayvan-

cık onun içinde pek sıkışıktı, yüzmesi mümkün değildi. Sürekli suratını cama dayaması yüreğime dokunuyordu. Ne kadar yinelerse yinelesin bu hayal kırıklığının onu ikna etmediği belliydi, buradan kaçmak için bütün çabasının nafile olduğunu anlayamıyordu.

Acıdığım için ona bu kadar küçük olmayan bir ev sağlamaya karar verdim. Ve bahçeye üç metreye elli santim çapında, diz boyu derinliğinde, yuvarlak, güzel bir havuz yaptırdım. Havuz hazır olunca onu taze suyla doldurdum ve tam balığı içine atacakken aklıma şu geldi: Onun şu anda içinde bulunduğu su oldukça ılıktı, ya soğuk suya atıldığında beynine kan hücum ederse? Bu riski önlemek için çok basit bir yönteme başvurdum. Balığın içinde bulunduğu akvaryumu, suyuyla havuzun dibine yerleştirdim. Bunun iki yararı vardı: Birincisi hayvancık havuz suyunun soğuk ısısına alışabilirdi; daha da önemlisi, bu hoş ve beklenmedik sürprizi yaşaması daha sarsıntısız olurdu: Her zamanki gibi suyun yüzeyine çıktığında suyun orada sınırlanmadığını, hapishanesinin artık hapishane olmadığını, çevresindeki her şeyin emrine amade büyük bir okyanusta uzandığını anlayacaktı.

Öyle de oldu. Cam küreyi dibe koydum, minik balık bir süre daha burnunu cama çarpmaya devam etti, sonra tesadüfen kürenin ağzına vardığında orada hâlâ su olduğunu fark etti ve ürkekçe burnunu dışarı uzattı; tanıdığı o engellerle karşılaşmayınca bu beklenmedik özgürlüğün heyecanıyla havuzun bir ucundan ötekine çılgınca hücum etti.

Bu sevinç bir-iki gün sürdü. Üçüncü sabah nasıl olduğuna bakmaya gittiğimde, havuzun içinde unuttuğum akvaryumuna sığındığını görünce taş kestim. Suyun ortasında sakin sakin salınıyordu, eskisi gibi gidip yüzünü kenara da vurmuyordu. "Balık kaprisi," diye düşündüm, "Ömür boyu ceza yemiş mahkûmlar da serbest bırakıl-

dıklarında, kısa bir ziyaret için hapis yaşadıkları o çok hazin yere dönmek istemişlerdir."

Ama bu kısa bir ziyaret olmadı. Balık akşam da akvaryumunun içinde kaldı, ertesi gün de, üçüncü gün de. Sonunda sabrım taştı ve onunla konuşmaya karar verdim: "Sevgili balık, affedersin ama sanırım haddini aştın! Sen keyfince yüzebilesin diye tonla para harcadım çünkü o minik akvaryumun içinde kapanıp kalman bana dert olmuştu, ama sen şimdi gene akvaryumuna dönüyorsun, özgür olmak umurunda değilmiş gibi günlerini onun içinde geçiriyorsun. Yemin ederim hevesimi kırdın."

Bunun üzerine (balıkların dilsiz oldukları yalan olduğundan, sadece R harfini telaffuzda zorlandıklarından) minik balık beni yanıtladı:

"Ey adam, samimiyetimi bağışla ama ne kadar kıt akıllısın. Ne acayip bir özgürlük anlayışına sahipsin. Önemli olan özgürlüğün kullanımı değildir, hatta o anlamsız ve bayağı bir durumdur. Önemli olan onu kullanma olanağıdır. Onun en nefis lezzeti bundadır. Ben, bir başıma tefekküre uygun, bu mahrem ve derli toplu akvaryumun içinde olmayı seviyorum. Gene de, istediğim zaman çıkabileceğimi ve havuzda uzun yolculuklar yapabileceğimi biliyorum (parantez içinde aktardıkların için sana yürekten minnettarım).

"Bu akvaryum hapishaneydi ve artık değil, işte fark burada. O kadar da değil. Bunun içine sığındığımda, maddi anlamda bir zamanlar yaşadığım o mahpus ve mutsuz hayatın aynını yaşıyorum. İşte tam da bu, benim ulaştığım lütfun hazzını yaşamamı sağlıyor. Böyle olunca daha önce çektiğim acıları unutmuyorum, konfordan hep daha yeni bir avuntu çıkartıyorum, enginliğin hazzımı yok etmesini engelliyorum. Hapisteyim ama kapım açık, dışarıda beni bekleyen uçsuz bucaksız dünyayı görüyorum ve bu görüntü içime ferahlık veriyor. Oysa bana kısmet

olmuş olan nimeti açgözlülükle sonuna dek sömürmek için bütün gün hiç durmadan bir sağa bir sola koşsam, belli bir noktada doyum noktasına ulaşırım. Ve tatmin sona erer. Ve daha da büyük denizler, daha sınırsız enginlikler arzulamaya başlarım ki bugün öyle bir hisse kapılmıyorum. Yani o zaman yeniden mutsuz olurum. Şunu anlamalısın, hiç kimse ilahî özgürlüğün tadını benden daha iyi çıkaramaz. Ve şimdi, sen bana bir iyilik yapmak istiyorsan, beni bu köşemde rahat bırak."

İşte bu sözler karşısında, kendimi rezil etmiş olma duygusuyla, özürler geveleyerek çekildim.

AĞA HAN'IN ŞARAP MAHZENİ. Ağa Han'ın şarap mahzenlerinden sorumlu olan kişiyim; onun sarayının bodrumunda yan yana dizilmiş milyarlarca şarap şişesinden birinin içinde şarap yerine kudretli bir cin bulunduğunu biliyorum. Bu cin, kadim zamanlarda şişenin içine hapsedilmiş; onu özgürlüğüne kavuşturmak için tıpayı örten Kral Süleyman mührünü kırarak çıkış yolunu açmak yetecek. Elbette özgürlüğünü iade etmeden önce pazarlık etmek ve ondan bazı hizmetler almalıyız: zenginlikler, kadınlar, insanüstü güçler.

Ama bu şişe nasıl bulunur, mantarını açmadan nasıl tanınır? Kral Süleyman mührünün üzeri, kadim zamanların örümcek ağları ve küfleriyle sarılmış halde; bu şişe, aynen ötekiler gibi saygın antikitenin işaretlerini üzerinde taşımakta. Belki bir demir çubuk ya da bir şişe açacağının ağzı mantara batırıldığında hürriyetin her an mümkün olabileceğini hisseden cin, bu telaşla ses verebilir. İşte bu konuyu tartışmak için şimdi uygun bir zamandır.

Ben belli bir şöhrete sahip bir hekimdim ve malum şişeyi bulabilmek için şarap mahzeninde görev almaya gönüllü oldum. Zaman sonuç alınmaksızın akıp gidiyor.

Öteki mahzen görevlileri de –otuz kadar kişiyiz– acayip tipler: aynı serabın hevesiyle yerin altındaki mahzende yaşayabilmek için kimlik değiştirmiş şairler, matematikçiler, savaşçılar, rahipler. Ne var ki kimse asla bundan söz etmiyor. Düzenlemek, toz almak, kontrol yapmak adına hepimiz yorulmak bilmeden yer altının dolambaçlı dehlizlerinde bir aşağı bir yukarı yürüyoruz; kimi şişeleri tek tek inceliyor, kimi şansının yaver gideceği umuduyla bir şişe seçiyor. Mahzen başı, son derece yaşlı bir adam, bize hiç karışmıyor ve bizi böyle gayretle çabalarken görünce yüzünde gizemli bir tebessüm beliriyor.

Bu takıntı olmasa işimiz mutlak bir lütuf. Ağa Han, sarayına iki-üç yılda bir gelir, birkaç gece kalır, yeniden ayrılır. Sürekli dünyanın dört bir yanını gezer. Elbette o da sihirli şişe efsanesinden haberdar. Onun da gençken günlerce burada inceleme yaptığı anlatılırdı. Sonra vazgeçmişti. Kaldı ki onda olmayıp da cinin verebileceği bir şey zaten yoktu!

Ama kav son derece geniş. Tümünü ziyaret edebilmek için uzun hayatlar gerekir. Derinlerin de derininde yüzyıllardan beri insan ayağı değmemiş mağaralar ve tüneller olduğu söylenir. Bu nedenle cini bulma olasılığı yok denecek kadar azdır. Her sabah uyandığımda kendime şunu sorarım: Bugün, o gün olacak mı? Her akşam yatağa yeni bir hayal kırıklığıyla girerim. Ve hayat gelip geçer. Güneşten mahrumiyet nedeniyle solan yüzlerimizde derin çizgiler belirir. Ağa Han, dünyanın her yerine seyahat eder, biz de çaresizce buraya yerleşmesini ve büyük şölenler vermesini bekleriz (böylece şarap tüketilecek, şişelerde bir hareketlilik sağlanacak, bu da araştırmalarımızı kolaylaştıracak).

Peki, iş arkadaşlarımdan biri benim haberim olmaksızın şişeyi bulmuş olamaz mı? Yüzyıllar sonra üzerindeki mühür kırılmış olamaz mı? Cin, denizleri dağları vaat

eden ama şişeden çıkınca sözünü tutmaktan vazgeçen bir düzenbaz olamaz mı? Ya da ele alındığı sırada –bu pek çok kez olur!– şişe düşer ve bin parçaya bölünürse?

Peki ya bütün bunlar bir masalsa, cinli şişe hiç olmadıysa, hayatımı burada aptalca tüketiyorsam?

TURİZM. Yolculuklar da her zaman şeker şerbet değildir.

İşte örneğin Semerkant'ta (ya da Venedik'te, Vera Cruz'da, Edinburgh'ta, Marakeş'te anafikir hep aynıdır).

Camileri birer birer ziyaret ettik: Baedeker rehberinde yazan devasa başyapıtları, Doğu sanatı hazinelerini, usta işi telkârileri, metfun bir medeniyetin mucizelerini gördük. Ama bunlar bizim işimize yaramazdı. Anacaddeleri, yan sokakları (kara basamaklar boyunca pis kokulu sular damlıyordu, içinde insan bulunan paçavra yığınları rüzgârların uğuldadığı kapı önlerinde yatıyordu) aştık. Alınması gereken hatıralıkları aldık, cüzamlıya bol bol sadaka verdik, falcıya fal baktırdık. Ama bu da işimize yaramadı. Sonra nehir boyunca uzanan lokantalarda ne olduğu anlaşılmayan özel yemekleri yedik, dansları seyrettik, bitmek bilmeyen şarkıları dinledik, kuru ot, okaliptüs, zencefil kokularının birbirine karıştığı geleneksel dehlizlerde, arada bir çınlayan tiz sazın sesini duyduk, eşiklerde, bizi ağır ağır ve fesatça izleyen gözbebekler haricinde her şeyin kımıltısız olduğu içine kapanık yüzler gördük. Geceleri günah mahallelerinde bir aşağı bir yukarı yürüdük, kapı aralıklarında, yorgun fenerlerin ışığında beliren, beyaz ve süslü kadın maskeleri fark ettik. Ama bu da bir şeye yaramadı.

Sonuç olarak Semerkant büyüsünü yakalayamadık: Yüzlerce kez gördüğümüz şeyler bize artık bir şey diyemiyor. Otel odası nemli, çarşafların temizliği kuşkulu: Evden dönmemizi isteyen bir mektup geldi. Demek ki yola koyulma vaktiydi.

Dürüst yüzlü, yakışıklı, esmer otobüs sürücüsü:

"Siz beni aramak?" diye soruyor. "Ben arabayla hazır olmak. Benzin var, su var, her şey var. Siz söylemek, biz yola çıkmak."

Şöyle yanıt veriyoruz: "Harika. Hemen gidebilir miyiz?"

Sürücü bize farklı bir ifadeyle bakıyor. "Beyler," diyor, "siz bütün şehri gördünüzü? İki günde her yeri ziyaret ettiniz mi? İki gün yetmemek!"

Biz: "Evet, her yeri gördük. Sen valizleri aşağıya indirt."

Valizler geliyor, sürücü onları yükletiyor. Sonra şöyle diyor: "Beyler, artık geç. Karanlık gelmek ve yol uzun olmak. Sonra (işaret ediyor) bulutlar olmak, fırtına bulutları olmak. Siz fırtına istemek? Beyler, belki yarın sabah erken çıkmak daha iyi."

Biz: "Hayır. Hemen gidelim. Bu berbat yerden bıktık."

"O halde yola çıkmak?"

"Daha kaç kez diyeceğiz?"

"Ama siz bir şey unutmadığınızdan emin olmak?"

"Eminiz. Haydi, çık yola..."

Hepimiz yerimize yerleşiyoruz, o direksiyona geçiyor. Parmağıyla o düğmeye basıyor ve motorun von von sesi duyuluyor. Bu sefer gülümsüyor.

Anlam vermediğimiz merhametli bir ifadeyle, "Beyler," diye soruyor: "Yani gitmek? Siz kararlı?"

"Aaa, haydi, haydi!" diye bağırıyoruz hep bir ağızdan.

Gayet Şark işi ve kaderci bir tavırla, "Sizin bu manasız arzunuzu yerine getirelim," dercesine omuzlarını silkiyor. Gaza basıyor, otobüs harekete geçiyor.

Ve daha beş metre gitmeden arkamızdan, kızgın güneş altında biriken kalabalığın sağır edici gürültüsü başlıyor; kalkan toz bulutunun arasından sanki birileri bizim adımızı sesleniyor gibi geliyor.

Son derece saçma bir durum bu. Semerkant'ta bizi tanıyan yok. Elbette akustik bir yanılma, ses benzerliğinden kaynaklanan bir rastlantı olmalı. Gene de otomatik olarak arkamızı dönüyoruz.

Hepimizin başını yüz yirmi derece çevirmesi için tek bir an yetiyor. Ansızın arkamızda, birkaç dakika sonra bizim artık olmayacağımız yerde bir kule yükseliyor. Bembeyaz, yüksek, ince ve pencerelerle, localarla, balkonlarla, nişlerle, kabartmalarla, seçkin bir dantela gibi süslü. Günbatımı ışığında mor gökyüzüne doğru uzanan bir alev gibi. Yarım saat önce orada mıydı o, yoksa yok muydu? Nasıl oldu da onu görmedik? Derken bu kulenin arkasında başka dik ve sivri kuleler orman gibi yükseliyor (tekerleklerin kaldırdığı toz, alt yarısını bizden gizliyor). Peki daha da arkasında ne var? Parklar mı? Gizemli terasların ucundaki mermer korkuluklarla kapatılmış çiçekli ağaçlar mı? Güneşte dalgalanan büyülü sancaklar, altın kubbeler mi? Halifelerin sarayı, cennet mi?

Otobüsün sarsıntısına direnerek herkes ayağa fırlıyor. "Dur! Dur!" diye bağırıyoruz. "Şoför, dur!"

Ama o durmuyor. Sadece şöyle bir dönüyor, bize hüzünlü bir bakış atıyor, direksiyonu bir an için bırakarak elleriyle çaresiz bir işaret yapıyor: "Beyler," diyor, "mümkün olmamak, ben mümkün olmamak."

Daha büyük bir dikkatle bakınca durum anlaşılıyor. Bizi Semerkant'tan uzaklara götüren otobüs değildi, o sürücü değildi, altı tekerleği döndüren benzinli motor değildi. Hayatın ta kendisiydi. Bir araya getirilmiş bin motordan fazlasıydı, bizi sürükleyen kendi hayatlarımızdı, ah, durmak nedir bilmiyordu. (Ve arka camdan yavaş yavaş bir daha göremeyeceğimiz kubbelerin, kulelerin, minarelerin sönüşünü, kaybolmuş güzellikleri görüyoruz, hepsi ilerleyen gece tarafından yutuluyor.)

HAYAT. O malum belge için devlet dairesine gitti. Gişelerin olduğu salonda, birbirine denk uzunlukta beş kuyruk oluşmuştu. Ona en kısa gibi görüneni seçti. Saydı: Önünde yirmi yedi kişi vardı. Sonra aynı uzunlukta gibi görünen yan sıranın daha hızlı eriyeceğini fark etti: Orada yirmi iki kişi vardı ama şişman ya da çantalı olduklarından daha kalabalık görünüyorlardı. Yer değiştirmeyi beceremedi çünkü aynı anda, salona birlikte giren sekiz kişi sıraya eklendi.

Mekân karanlıktı, kirliydi, döküntüydü, duvarlar eskiydi, boyası bozulmuştu. Ama dipteki dört gişe (dokuz taneden açık olan) neon ışıklarla aydınlatılmıştı, gerçekten ışıl ışıl parlıyordu. Sona ulaşma gerginliğini yaşayan kuyruktaki insanlar konuşmuyordu. Arada sırada –ama pek uzun sürüyordu– minik bir adım ilerleniyordu.

Gişelerin önünde, belgeleri ve benzeri şeyleri koymak için bir raf vardı. Nihayet hedefe ulaşmış olan sıra başındakiler, sahiplenmeyi başarma duygusuyla dirseklerini oraya yayıyorlardı; az önce bekleme sıkıntısıyla gergin ve solgun olan yüzleri, belki de gişenin arkasından gelen ışık nedeniyle parlamaya başlıyordu. Memurla konuşmalarında gerçekten mütebessim bir güven duygusu vardı. Ters ışık yüzünden onları kara birer deve dönüştürecek biçimde sırtlarını yay gibi eğiyorlardı ve handiyse başkalarına geçit vermiyorlardı.

Bu arada ikinci ve üçüncü kişi kazık gibi dikilmek yerine sırayı bozuyor, birincinin sağına ve soluna yerleşiyor, onlar da birinci gibi bankoya dayanıyor –ama sadece tek dirsekle– ve ışığın dışında kalıyorlardı. Az sonra yaşayacakları mutluluğu önceden tadıyor, sabırsız bakışlarıyla ilk kişinin hareketlerini takip ediyor, bazı işleri gereksiz yere mi uzatıyor, yüzeysel sorular mı soruyor, orada bulunmanın yarattığı ayrıcalığa dayanarak ve banka yaydığı dirsekleriyle memurla senli benli mi oluyor diye kontrol ediyorlardı.

Onlar da (sıranın ikinci ve üçüncüsü) arkalarında biraz daha bekleyecek olanlardan farklı görünüyorlardı. Pek yaklaşan başarıdan emin olarak merhametli bir kibirle, aşmış oldukları uzun yolu yani sonradan gelenlerin yarattığı o mutsuz kuyruğu seyrediyorlardı; özellikle de tatmin duygusuyla en sonda olanları, paryaları, toplumun eziklerini, yarışa henüz girmiş kişileri şöyle bir tarıyorlardı.

Nasıl olduysa oldu, insanlar arasında ansızın, kalabalık yüzünden iki gişe daha açılacağı haberi yayıldı. Limana neredeyse ulaşmış olan biri, "Yok canım, mümkün değil!" dedi hakkı elinden alınmış birinin öfkesiyle: O bunca sıkıntı çektikten sonra son anda gelenlerin onunla aynı düzeye eriştiklerini görmek hoş değildi!

Her zaman olduğu üzere, zıt söylentiler birbirine karıştı. Sonra ansızın göz açıp kapayana kadar olan oldu. Gişelerin orada bir dalgalanma yaşandı, o âna dek ölü görünen iki buzlu camın arkasında ışık yandı. Camın arkasından bir baş silueti belirdi, minik pencere açıldı. Salonda, uzun ve sabırsız sıralar oluşturan kadınlar ve erkekler onar onar acayip bir kargaşa yarattılar, gözleri dışarı uğramış yırtıcı hayvanlar gibi en iyi yerleri kapmak için koşuştular.

Kafasından bir hesap yaptı. Önünde yirmi kadar kişi vardı hâlâ. Bir-iki saniye karar veremedi. Sonra o da açılmakta olan iki gişeden kendine en yakın olana doğru atıldı.

O kısa tereddüt ânı kaderini belirlemişti. Mesafeyi hızla tamamladığında başka pek çok kişi de koşmuştu ve öfkeli sesler arasında herkes önceliği paylaşmaya çalışıyordu. Bir orduya benziyorlardı. Tam eski kuyruğuna dönmek üzereyken oranın da kapandığını fark etti. Bu loş ortamda hem kendini tanıtması çok zor olacaktı hem de önceki yerine sızma hevesi gülünç görünecekti.

Bu nedenle yeni kuyruğa yanaştı. Hesap yaptığında

soluğu kesilecek gibi oldu: Önünde neredeyse otuz beş kişi vardı. Bu da yetmezmiş gibi bu gişenin memuru işe alışkın olmayan bir acemiydi; öteki gişelerdeki arkadaşlarının iki ya da üç müşterinin işini hallettikleri sürede o sadece bir başvuruyu halledebiliyordu.

Geç olmuştu. Bazı yüksek ve dar pencerelerin tozlu camlarından giren ışık giderek cılızlaşmıştı. Gözlerini kaldırdığında tepede iki elektrik lambasının yandığını fark etti ama onlar da o kadar solgundu ki karanlığı zar zor deliyordu.

İyi bir noktaya vardığında ve önünde sadece yedi kişi kaldığında –kaç saat geçmişti acaba?– gişedeki memur ve müşteri arasında yaşanan tartışma yüzünden yeniden bir yavaşlama oldu. Bitkin düşüren bekleme sürecinden sonra başka bir gişeye gitmesi, her şeye yeniden başlaması, yeniden sıraya girmesi istendi: Bunun nedeni bürokratik bir uygulamaydı. Ancak öteki gişedeki meslektaşı bu sorunu çözebilme yetisine sahipti; kendisi yapamazdı; bu bölümde yeniydi ve işlerin hızlanması için acilen çağrılmıştı, ancak sıradan işlemleri yapabilirdi. Karşısındaki pes etmediği için bahtsız müşterinin sahayı terk etmeyi kabul etmesi on beş dakika aldı.

Kendini aniden gişenin önünde buluverdi. Sanki ölümcül bir çöküntü yaşamış gibi bunun farkına bile varmamıştı. O da bankoya dirseklerini yayarak yanaştı, o da yüzüne düşen ışık yüzünden güçlendiğini hissetti, o da memura gülümsedi. Ama memurun neşelenecek hali kalmamıştı. Elindeki belgeleri çekerek, "Verin bana," dedi.

Arkasında isyan etmeye başlayan birini işitti. "Şu salyangoz kımıldamıyor mu daha? Neredeyse yarım saattir orada!" Yahu daha yeni gelmişti? Daha soluklanmaya bile zaman bulamamıştı.

Elindeki belgeyle gişeden ayrıldı. Tuhaftı. Şimdi belge elinde olmasına karşın artık hiçbir şey umurunda de-

ğildi. Hızlı adımlarla kendi sırasının yanından geçerken benzerlerinin bekleme halinde yerlerine çivilendiklerini görünce utanç duydu; kendinin yarım saat önceki haline benziyorlardı: tedirgin, yararsızlığın ve bencilliğin ahmaklığıyla gerilmiş yüzler, ona çevrilmiş kıskanç ve nefret bakışları, bütün o rezil tasa, o arzu, kendi kendilerine duydukları fanatik aşk.

TEDİRGİNLİK. Antonio genç, yakışıklı, sağlığı demir gibi sağlam; ayrıca bu sabah kendini muhteşem hissediyor. Az önce Smith Bankası'nda talihli bir satış sonucunda kazandığı iki yüz bin liretlik çekini bozdurdu; bütün gün yapacak bir işi yoktu, gezebilir, uyuyabilir, aklına ne eserse onu yapabilirdi. Ne bir görev, ne can sıkıcı bir iş, ne de randevu. İsterse Anna ya da Lucy ona canıgönülden arkadaşlık ederlerdi ama bugün onu beklemiyorlardı; ancak telefon edebilirdi. Serin, esintili bir temmuz sabahı, şahane.

Banka kapısının önünde duruyor, derin bir nefes alıyor, mutlu, nasıl mutlu olmaz? Elbette, elbette. Aylardan beri böyle bir an yaşamamıştı: Kesinlikle can sıkıcı ya da acilen düşünülmesi gereken bir durum yok. Hayat bütünüyle tatmin ediyor onu.

Gene de eksik olan bir şey var. Aç mı? Hayır. Başka fiziksel arzular? O da değil. Bir elini cebine sokuyor. Çıkarıyor, ceketin eteğini düzeltiyor, elini yeniden cebine sokuyor, yeniden çıkartıyor. Ne var? Neden huzur bulamıyor? Ah, şimdi anlıyor. Sigara. Canı bir sigara çekiyor.

Yakıyor ama ilk nefeste başında bir ağırlık duygusu oluşuyor. Bir kahve içmesi gerekiyor. Kafeye giriyor. Espressoyu içince sigara alışıldık güzel tadını alıyor. Ya şimdi?

Şimdi nereye gitsin? Otele mi dönsün? Parklarda yürüyüş mü yapsın? Ama bu da değil. Ruhun huzuru yoksa bunun bir nedeni olmalı.

Duruyor, tatlı güneşin altında. Kendini dinleyerek usul usul soluk alıyor. Sokak sessiz.

O zaman, içinde, tam olarak zihninde değil ama varlığının tümünde, sanki bir gümbürtü gibi uzun, aralıksız bir kasırga uğultusu hissediyor. O güne ait bir şey değildi bu. Kim bilir kaç yıldan beri, hatta belki de doğduğundan beri içinde taşıyordu. Asla bitmeyecekti. Ne var ki bugün durup ona kulak verebilmişti.

Gelip geçen insanlara baktı. Aceleyle yürüyorlardı, her birinin bir derdi, acil bir işi, bir tasası, can sıkıcı bir esareti vardı. Sadece o tasasızdı, özgürdü. Ne mutlu onlara.

DOLUNAY. Cislaghi Metal-Mekanik'in belgesi bir türlü bulunamıyordu.

Mühendis Sebasti, "Daha önceki gün oradaydı," diye bağırdı. "Miani Hanım, teklif dosyasına iyi bakın. Uçmuş olamaz değil mi?"

"Mühendis bey, yarım saattir arıyorum. Tekrar ediyorum, burada değil."

"Verin bana, verin de ben bakayım... Aman küçükhanım, gözleriniz nerede sizin? Burada olduğunu, en üstte durduğunu görmediniz mi? Ama hayır, bu da değilmiş... Gene de... Önceki gün buradaydı..." Sesini daha da yükseltti. "Birileri bu dosyaları ellemiş, karıştırmış olmalı."

Gözlerini kaldırdı. Miani'nin beti benzi atmıştı, siyah önlüğün altında göğsü heyecandan inip kalkıyordu. Bu şirkette çalışmaya başlayalı on beş yıl olmuştu ama hâlâ ürkekti, Sebasti'nin kızması yetiyordu, çocuk gibi titriyordu.

"Titremeyin öyle, anladınız mı? Sizi yiyeceğimden mi korkuyorsunuz?"

"Ama ben..." diye kekeledi genç kadın, "yappp... pa..."

"Ne diyorsunuz? Gelin buraya, ne dediğinizi bile anlamıyorum."

Şöyle düşündü: Şimdi onu bileğinden yakalayayım, kendime doğru çekeyim ve bir öpücük kondurayım. Nihayet. Zaten on beş yıldır bunu düşünüyorum. Zaten öncekiler geçip gitti, bu akşam cesaret etmeliyim. Duvardaki elektrikli saate bir göz attı: sekiz on iki.

Tam o anda kalbine bir çarpıntı geldi. Sanki beynini pompalıyorlarmış gibi başının içinde acayip bir his vardı. Sendeledi. Tam da şimdi! Diye düşündü. Bir yerime inerse harika olur!

"Küçükhanım, rica etsem bir bardak su..."

Miani korktu ve koşarak su almaya gitti. Kendine sahip olmaya çalışan adam ayakta durdu. Suç geçen yıllarda, diye düşündü, o eski ben değilim artık.

Kız yeniden girdi içeri. Su bardağı elinde, tam karşısında duruyor, ona bakıyordu, dudakları aralıktı.

(Ama onun da –diye düşündü Sebasti– göz altları yorgun).

Nefes alabilmek için 19. yüzyıl binasının iç avlusuna bakan pencereyi açtı. Buz gibi bir esinti girdi. Dışarıya gece inmişti, ayın şavkı geceye yayılmıştı. Ondan, memure kızdan, kapıcıdan, belediye başkanından, emniyet amirinden, piskopostan, bütün halktan gizli olarak saf ve parlak bir ay kenti aydınlatıyordu. Sanki devasa ve kıymıltısız bir bakıştı. Ve o esrarlı ışıkla soluk avlu duvarları da bir şiir olmuştu.

Kovalar, süpürgeler, balkonlardaki merdivenler, kurumaya asılmış, sarkan çamaşırlar da şiirdi. Duvarcıların bıraktığı el arabasının yoğun gölgesi de şiirdi. Bağdat Sarayı, mutlu saray, ihtişam, hayaller. Ve o kapalı pencerelerin arkasında bilinmeyen sevdalar! Küçük bir çocuk olduğu o çok uzun yıllardan beri bir şey değişmemişti, aynı ışık, aynı büyü ve içinde hep aynı tanımlanamayan para-

lanma. Tam o anda, ofis telefonu çalmaya başladı. Bitkin bir halde, elini alnında dolaştırdı.

ANAGOOR SURLARI. Tibesti'nin içindeyken yerli rehber, Anagoor surlarını görmek ister miyim diye sordu, bana eşlik edebilirdi. Haritaya baktım ama Anagoor diye bir şehir görünmüyordu. Ayrıntı bakımından zengin turist rehberleri bile değinmiyordu ona. Ben de, "Haritalarda yer almayan bu şehir de neyin nesi?" diye sordum. O da şu yanıtı verdi: "Büyük bir şehir, son derece zengin ve güçlü ama haritalarda yer almaz çünkü hükümetimiz onu görmezden gelir, yokmuş gibi davranır. O kendi halinde yaşar, kralın bakanları bile giremez. Yakın ya da uzak başka ülkelerle ticareti yoktur. Kapıları kapalıdır. Yüzyıllardan beri kendi sağlam surları içinde yaşar. Oradan şimdiye kadar kimsenin çıkmamış olması, mutlu olunmadığına işaret etmez herhalde?

"Haritalar," diye ayak diredim, "Anagoor diye bir şehirden bahsetmiyor, bu ülkenin pek çok efsanesinden biri gibi görünüyor; olasılıkla bu çöl ışığının seraplarından biri olsa gerek, daha fazlası değil."

Dediğimi duymamış gibi davranan Magalon adlı rehberim, "Seherden iki saat önce yola çıkmamız gerekir," dedi. "Efendi, senin arabanla öğleye doğru Anagoor'a varırız. Sabah üçte seni almaya geleceğim, efendim."

"Senin dediğin gibi bir şehir olsaydı çevresinde iki çemberle ve büyük harflerle haritalarda yer alırdı. Oysa ben Anagoor adlı şehre ilişkin bir bilgi bulamıyorum, bu da öyle bir yer olmadığına işaret eder. Saat üçte hazır olacağım, Magalon."

Sabahın üçünde farları yaktık ve çölün güneyinden yola çıktık, ben ısınma amacıyla sigara üstüne sigara tüttürürken sol yanımda ufkun aydınlandığını gördüm; güneş

bir anda yükseldi, çöle vurdu, her yan ısındı, titreşmeye başladı, öyle ki çevremde göller, bataklıklar belirdi, çevrenin kayalıklarının yansıması onlara vuruyordu, ama aslında bir kova bile su yoktu, sadece kızgın kum ve taşlar vardı.

Otomobil son derece iyi niyetli bir şekilde hızla yol alıyordu ve saat tam 11.37'de, yanımda oturan Magalon bana şöyle dedi: "İşte geldik efendi." Nitekim kilometrelerce ve kilometrelerce genişlikte, yirmiden otuz metreye uzanan yükseklikte, sarımsı taşla aralıksız örülmüş, şurasında burasında burçları olan surlar göründü.

Yaklaştığımda, bazı noktalarda, tam surların eteğinde kamp kuranlar olduğunu fark ettim: gariban çadırlar, orta karar çadırlar, otağ şeklinde ve tepelerinde bayrak dalgalanan zengin çadırlar.

"Kim bunlar?" diye sordum. Magalon açıkladı: "İçeriye girmeyi uman ve bu nedenle kapılarda kamp kuranlar."

"Ah, kapısı var mı?"

"Küçüklü büyüklü pek çok kapı var, belki yüzden daha fazla ama şehrin çapı o kadar geniş ki iki kapı arasında ciddi mesafeler bulunuyor."

"Peki bu kapıları ne zaman açıyorlar?"

"Kapılar neredeyse hiç açılmaz. Ama bazılarının açılacağı söylenir. Bu akşam, yarın, üç ay sonra, elli yıl sonra, bilinmez – zaten Anagoor kentinin büyük sırrı burada yatar."

Gelmiştik. Som demir gibi görünen bir kapının önünde durduk. Pek çok kişi orada bekleşiyordu. Ürkek bedeviler, dilenciler, peçeli kadınlar, keşişler, dişine kadar silahlı savaşçılar, hatta küçük kişisel kortejiyle bir prens. Arada sırada birisi elindeki gürzü kapıya vuruyordu, ses yankılanıyordu.

Rehber, "Anagoor halkı darbeleri duyup kapıyı açana kadar vuracaklar," dedi, "Genel kanıya göre kimse vurmazsa kapı hiç açılmayacaktır."

İçime bir kuşku düştü: "Acaba surların arkasında yaşayanlar olduğu kesin mi? Şehir artık ıssız kalmış olamaz mı?"

Magalon gülümsedi: "Buraya ilk kez gelen herkes aynı düşünceye kapılır. Ben de bir zamanlar surların ardında birilerinin yaşadığından şüphe ederdim. Ama bunun tersini kanıtlayan durumlar var. Bazı akşamlar, ışık durumuna göre tam göğe doğru yükselen dumanlar görünüyor, sanki sonsuz sayıda tütsü yakılıyor. İçeride insanların yaşadığının bir kanıtı bu; ateş yakıyorlar, yemek pişiriyorlar. Ayrıca daha inandırıcı bir kanıt var: Bir süre önce kapılardan biri açılmıştı."

"Ne zaman?"

"Dürüst olmam gerekiyorsa, tarih belirsiz. Kimi bir ay, kimi bir buçuk ay diyor, kimine göre de daha eskilerde, iki, üç hatta dört yıl önce açılmış. Hatta bunu Sultan Ahm-er-Ehrgun dönemine atfeden de var."

"Ahm-er-Ehrgun ne zaman oturdu tahta?"

"Üç asır önce... Ama sen şanslısın efendim. Bak, öğle olmasına karşın havada yanık kokusu var, işte dumanlar tütüyor."

Sıcağa rağmen, heterojen kampçılar arasında beklenmedik bir heyecan dalgası yayıldı. Herkes çadırından çıktı ve birbirine surların hemen arkasından yükselen, esintiyle dalgalanan iki-üç duman sarmalını işaret etti. Birbirine karışan telaşlı sözlerin tekini bile anlamıyordum. Ne var ki belirgin bir heyecan hissediliyordu. Sanki o iki cılız duman dünyanın en şaşırtıcı şeyiydi ve yakın gelecekteki bir mutluluk durumunu müjdeliyordu. Oysa bu hal bana şu nedenlerden abartılı görünüyordu:

Her şeyden önce dumanların görünmesi, kapının açılması konusunda büyük bir olasılık anlamına gelmiyordu ve bu kadar coşkulu kutlamanın manası yoktu.

İkincisi: Bu şamata surların içinden duyulursa –ki

büyük olasılıkla duyuluyordu– kapıyı açacak bile olsalar onları cesaretlendirmekten çok, vazgeçirebilirdi.

Üçüncüsü: O duman tek başına Anagoor'un meskûn olduğunu kanıtlamazdı. Kızgın güneş altında rastlantısal bir yangın çıkmış olamaz mıydı? Ya da daha geçerli bir varsayımla, ölü ve ıssız şehri yağmalamak için haydutlar delikten gedikten içeri sızmış olamaz mıydı? Çok tuhaf, diye düşünüyordum, dumanların dışında Anagoor'da hayat olduğuna ilişkin başka hiçbir iz yoktu: ne ses, ne müzik, ne köpek uluması, ne muhafız ne de surların tepesinden bakan meraklılar – hiçbiri. Çok acayip.

Bunun üzerine şöyle dedim: "Söylesene Magalon, söylediğin üzere kapı açıldığında içeriye kaç kişi girebilmiş?"

"Tek bir adam," dedi Magalon.

"Ya ötekiler? Gerisingeri kovulmuşlar mı?"

"Başkası yokmuş. Hacılar tarafından göz ardı edilen küçük bir kapıymış. O gün bekleyen kimse yokmuş. Akşama doğru tek bir yolcu kapıya vurmuş. Buranın Anagoor şehri olduğunu bilmiyormuş, bir beklentisi yokmuş, içeri girince, sadece geceyi geçirecek bir yer aradığını söylemiş. Hiç mi hiç bir şey bilmiyormuş, tamamen rastlantısal olarak orada bulunuyormuş. Belki de bunun için açtılar ona kapıyı."

Bana gelince, ben de yirmi dört yıl bekledim. Surların dışında kamp kurdum. Ama kapı açılmadı. Artık ülkeme geri dönüyorum. Beklemede olan hacılar, benim hazırlıklarımı görünce şöyle diyorlar: "Eh, dostum, bu ne telaş! Biraz sabırlı ol yahu! Sen de hayattan çok şey istiyorsun."

LAVABO ÜZERİNDEKİ UYARI. Posta Oteli'nin 119 numaralı odasında Ava Gardner hiç kalmayacak mı? Ya da veziri azam? Ana sermayenin efendisi olan sanayici Doktor Ingrassia Luigi hiç uyumayacak mı burada?

Hep aynı solgun yüzlü, alışıldık tipler: bel fıtığı uzmanı Doktor Sveira, ayın belli günlerinde saat 16.00 ve 20.00 arası hastalarını burada kabul eder; her ilkbaharda güneyin tüm meydanlarını dolaşan ve elektrikli ev aletleri satan şen şakrak Signor Bellani; Milanolu modacı Mimma Pessina, noter Annoveri ve karısı gibi ruhsuz insanlar; tahminen altmış yaşında görünen ve önceki gün buraya baştan ayağa yas giysileriyle gelen, kara kumaşlar ve tüller içinde, yaşı gözündeki kadın en melankolik örnekti ve bir saat sonra bilinmez bir nedenle buradan ayrıldı. Enlemi, temizliği, havadar oluşu, sıcak ve soğuk suyu, kış aylarında kaloriferi, komodin üzerindeki telefonu vb. göz önünde bulundurulduğunda bu derli toplu mekân için acı hatta acıdan da öte, hiç adil olmayan bir kader değil mi bu?

Orta yaşlarda, belki komiser, belki avukat olan, elinde büyük bir deri çanta taşıyan müşteri az önce ayrıldı. Oda hizmetçisi Giorgina'ya yüz liret bahşiş bıraktı.

Sıska, pörsük yüzlü, çirkince Giorgina şimdi şarkılar söyleyerek yerleri süpürüyor. Böyle şarkılar söyleyecek ne sevinç var yüreğinde? Lavabonun üzerindeki cam rafa müşteri Nibelungo marka bir jilet bırakmış. "İster misin aşkım, esmer akşamda," diye cıvıldıyor hizmetçi, "seni ay ışığına götüreyim..."

Zemin ayna gibi parladı. Ansızın yorgunluk hisseden Giorgina, "Ah," diye içini çekti. Lavabonun yanında bir not vardı: O*tel yönetiminin uyarısı.* Altında da şöyle yazıyordu: O*tel yönetimi sigara izmariti atılmamasını...*

Koridordan birileri, "Giorgina," diye sesleniyor. O da, "Kim o? Hemen geliyorum!" diyor. Bir ses: "Bir telgrafın var!" "Nasıl? Telgraf mı? Bana mı?" ...*sigara izmariti atılmamasını...* Kız koşarak koridora çıkıyor... *naylon örtüye ya da cama...* Telgraf size mi Giorgina? Oradan acayip sesler geliyor... *zarar verebilecek başka nesneler...*

Yaşlı hizmetçi kadının, "Ah Meryem Ana, Ah Meryem Ana" diye hıçkırıklara boğulduğu duyuluyor. Sonra adımları, sonra 119 No'lu odaya girişi. "Ah Meryem Ana!" Sağ elinde sarı renkli telgrafı sallayarak böyle diyor. "Ah Meryem Ana," diyerek şaşkın bir kız çocuğu gibi ağlıyor, ama onu gören kimse yok... *atılmamasını rica eder*...

Naylon örtüye ya da cama... *Teşekkürler*... Gözyaşları kuru yanaklarından süzülüyor... Ne oldu? Ah, başkalarının öğrenmesinin faydası yok, zaten boşuna olurdu. Akşam saatleri, yedi-yedi buçuk gibi, açık pencereden gençlerin, kızların, memurların, valilikte çalışan ciddi görevlilerin, akşam gezintilerinin uğultusu geliyor.

Otel yönetimi... Giorgina toz almayı, yeri süpürmeyi bırakıyor mu? Yorgun mu? Gölgelerden mi korkuyor? *Zarar verebilecek başka*... Sadece o telgraf yüzünden buzdan kocaman çivi yaşlı hizmetçinin sabırlı yüreğine saplandı (ne olsa o da Tanrı'nın bir kulu)... *zarar verebilecek başka*...

Sokakta lamba yandı... *sigara izmaritleri*... Akşam, günbatımı, şiir, âşıkların buluştukları saat ve sonra ay, merhamet, yükselerek minik halıya vuran ay ışığı... *zarar verebilecek*... Elinde böyle bir telgrafla, hele akşam saatinde, birbirine benzeyen odaların birinde yakalanana vah vah! ... *Naylon örtüye ya da* ... Sokakta da şarkı söyleyen biri var, samimi olmak gerekirse sesi vasat, rumba ya da benzeri bir şarkı tutturmuş. Ama sen onu dinleme Giorgina; çünkü bu saatte, uzak yollardan gezintilerin uğultusu geliyor, çünkü senin oğlundan geriye, açık konuşmak gerekirse canının canından, kanının kanından geriye uzak bir hastanede soğuk ve kötü görünümlü bir şeyden başka şey kalmamış. Şunu söylüyorduk: *Otel yönetimi*... Bunun gibi odalarda yalnızlığa yakalananlara yazık, Tanrı'nın inayeti böyle yerlerde ağırdan alır, zavallı dertli ruhları kendi başına bırakır. Anlaşalım: *sigara izmariti atılmama-*

sını ya da naylon örtüye... O anda oğlunun anısı, gülen, canlı yüzüyle, berrak sesiyle yırtıcı bir şekilde onu ele geçiriyor; şimdi ise bunlardan geriye hiçbir şey kalmamış. Hatta baştan birisi şöyle yazmış: *zarar vermesi mümkün olan...* Sonra da birisi üzerinde düzeltme yapmış: *zarar verebilecek...* Onun içinde toplanmış bütün bir dünya, onu beslemek ve büyütmek için gösterilen sabır, sayılması bile mümkün olmayan uzun yıllar, kahkahaları, arzuları, umutları, başka da hiçbir şey, ansızın, birdenbire... *başka nesneler atılmamasını rica eder... Teşekkürler.*

BÜYÜK SEYYAH. Büyük seyyah yola çıkacak ve yeni bir bavula gereksinme duyuyor. Akşam vakti, yola çıkan trenlerin düdüklerinin, giden arabaların tran tran lastik seslerinin, saat on bir otuz, gece yarısı, gece yarısını çeyrek geçe, bire on kala, biri çeyrek geçe, biri yirmi beş geçe, biri yirmi sekiz geçe, biri otuz iki geçe, biri otuz beş geçe, biri elli bir geçe vs. yoğun bir şekilde yola koyulan dört motorluların gümbürtüsü ve özellikle de günbatımını bir ucundan ötekine delen ıslıkların işitildiği terasta karısıyla bu konuyu konuşuyor. Onlar bavuldan konuşuyor, –kim bilir hangi yöne doğru– uzaklaşan trenlerin düdükleri sözleri harlıyor, evin içinde de her şey yola çıkışın beklentisi içine girmiş ve herkesin bildiği, oldukça korkunç o özel ifadeyi bürünmüş: söylemlerle, pişmanlıklarla içe işleyen o hava. Neyse, ertesi gün bir bavul almaya gidiyor, önce kendisinin aradığı tipin artık tükendiğini söylüyorlar, sonra da ileriki günlerde gelmesini beklediklerini söylüyorlar. Sonra genel olarak bavulun zor bulunduğunu kabul etmek zorunda kalıyorlar. Sonra da ellerinde ne çeşit olursa olsun, hiçbir bavul bulunmadığını itiraf ediyorlar. Sonra "belki"de kalıyorlar ve bunu yineliyorlar. Sözün özü bavul kelimesinin o insan-

larca kesinlikle anlaşılmaz bir terim olduğunu anlıyor. Tren tarifesi için de aynı şey geçerli. Bilet için de. İstasyon için de.

Seyahatin tüm kapıları çevresinde kapanınca, o akşam her zamanki gibi gecenin derin sessizliği içinde terasında oturuyor ve artık yola çıkan trenlerin düdükleri, dört motorlu uçakların gümbürtüleri duyulmuyor diye mutlu oluyor. Elveda.

ŞİİRLERİ YARGILAMAK İÇİN. Bir şiirin gerçek şiir olup olmadığını belirlemek için son derece basit ve pratik bir yöntem vardır: Dalgınca, otomatik olarak, en ufak bir çaba göstermeden, yani başka bir şey düşünerek okuyun. Eğer iyi bir şiirse beyninize bir şeylerin gireceğinden, size iğne gibi batacağından emin olun. Çünkü büyük şiir öyle hayat yüklüdür ki beklenmedik anda dokunduğunuzda sarsılırsınız. Elbette tam olarak anlamak için üzerinde durmak, okumak, yeniden okumak gerekir. Ama kimliğini belirlemek kolaydır. Hani bir kemancının yetenekli olup olmadığını anlamak için üç-beş nota çalması yeter (piyanistler düzyazı yazanlar gibidir, bir yargıda bulunmadan önce onları uzun uzun dinlemek, sonra üzerlerinde üç kez düşünmek gerekir).

GECE UÇUŞU. Gecenin sessizliği içinde biz üçümüz çalışıyorduk. İş mi? Azgınlık, uçmak, çılgınlık. Kimsenin tanımlamayı bile beceremeyeceği bir şeyin kanatları üzerinde, yeryüzü uzamında, kuzeydoğu yönünde, o harika ana yönün ıssızlıklarına ve seraplarına doğru fırlatılmış, dengemizi bulmaya çalışıyorduk.

Pek çok başka sefer yaptığımız üzere akşam yemeğinden sonra benim evimde toplanmıştık; hepimiz yor-

gunduk, özellikle yapmak ya da söylemek istediğimiz bir şey yoktu. Birimiz şuraya, birimiz buraya devrilmiştik. Bir sigara. İki sigara. Renksiz ve bahtsız bir akşam.

Derken I. Antonio saati sordu, bileğindeki saate baktı. "On yirmi beş," diye bildirdi ve gitmek üzere kalktı.

II. Antonio, "Dur bekle," dedi ötekinde kuşku yaratmayan bir sevimsizlikle. I. Antonio "Neyi bekleyeyim?" diye sordu.

II. Antonio, uyarı mahiyetinde sağ elini havaya kaldırdı.

Tam o anda üçümüz birden, bir şeyler olduğunu anladık.

Çevremizde evlerinde taş gibi uyuyan ve görünürde bize benzeyen milyonlarca insanı ilgilendiren devasa boyutlardaki bu şey için tüm dünya nüfusu içinde sadece biz üçümüz seçilmiştik.

Belirli bir işaret verilmemişti, içsel önseziler söz konusu değildi, genellikle olduğu üzere, ansızın zamanımız gelmişti.

Bu adeta bir kırbaç darbesiydi. Sinirlerimiz birdenbire gerilmişti, tek söz etmeden birbirimize baktık.

III. Antonio yani ben, dışarı bakmak için pencereye yanaştı.

Majesteleri Arşidüşes Kader dahil olmak üzere yeryüzünün tüm ruhları büyük boyutlarda görünmez serviler gibi evin etrafında çember şeklinde dizilmiş olarak dirsek dirseğe duruyorlardı.

Bunun üzerine üçümüzden biri –kim olduğunu asla açıklamayacağım– hem gülünç hem de korkunç olan o aracı eline aldı: insanoğlunun en çocuksu icadı, hayatımızın gelmiş geçmiş en önemli parçası kabul ettiğimiz o oyuncak; asa, kılıç, bayrak saydığımız, o olmasaydı dünyanın hâkimiyetinin bizde değil dinozorlarda olacağı buluş – yani kalem.

Kalemi aldı ve batırdı.

Kalemi aldı, mürekkebe batırdı, bu aşırı kudretli sıvının beyaz kâğıt üzerine ince şekiller bırakması, onların da ruhları mutlu ya da mutsuz, büyük ya da sefil etmesi, krallıkların ve cumhuriyetlerin hâkimiyetlerini titretmesi için birkaç miligramı yeterdi.

Mürekkebe batırdı ve başladı. Öteki ikisi –kim olduklarını açıklamayacağım– yanında duruyor, arada sırada uygun sözcükler öneriyorlardı.

Yukarıda adı anılanlar gene evin çevresinde göründüler, sanki Kudretler, Varılacak Hedefler ve Mireler gibi görünüyorlardı. Altimetrik olarak söylemesi güç bir boyut kazanmışlardı, bulutlardan oluşan soluk tavanı aşmışlar, yıldız kümelerinin saflığı arasında kaybolmuşlardı ve oralara, ne kadar çabalasak da, bizim düşüncelerimiz ulaşamıyordu.

Biz yükselmeye başlayarak bu şekilde dengelendik. Hiç tatmadığım, neredeyse insanüstü bir itki bizi sürekli daha yukarılara yükseltiyordu.

Şehrin üzerinde yedi-sekiz yüz metre yükseklikteydi. Ve bu bize yetmiyordu. Bu, hayatın büyük ve tek fırsatıydı. İlk kez herkesin üzerinde olmak, dünyaya binlerce yıldan beri beklediği ve kimsenin söylemediği şeyleri söylemek. Gerçekten yukarıda, hayal gücünün rüzgârının savurduğu kerkenezlerin salınımında yazmaya başladık ve büyü bozulmadan önce her şeyi söyleyebilme telaşına kapıldık. İçimizde müthiş bir nefes, ışık, düşünce, duygu, aşk yükü vardı.

Ama ansızın, gözümün ucuyla I. Antonio'nun artık yazmadığını fark ettim. O manevi servilerin birinin tepesinden sersemce aşağıya bakıyordu. Ben de baktım.

Altımızda büyük bir şehir uzanıyordu, belki de bizimkiydi. Binlerce ışığa karşın karanlık ve kasvetliydi.

Uyuyan evler karaydı. Ama onlardan birinin açık

penceresinden küçük ve kırmızı bir şey fark ediliyordu, sanki yorgun bir mum ışığı titreşiyordu.

Merak içinde hepimiz onu daha iyi görebilmek için alçaldık.

Bu bir kalpti. Her bir vuruşta bükülerek, sıçrayarak atıyordu. Üzgün, terk edilmiş, kalabalıkların yalnızlığında yaşayan bir adamın kalbiydi. Kadın mı adam mı? Odanın karanlığında, etten ve kandan oluşan o küçük şeyin kime ait olduğu seçilemiyordu.

Sonra bakışları çevrede dolaştırınca başka açık pencereler, yüzlerce binlerce karanlık odalar fark ettim; oralarda da solgun mum gibi acıyla kıvranan kalpler vardı. Ne çok. Hepsi gizemli solunum zorluğuyla huzursuzdu. Ve hepsi yalnızdı.

Zengin ve şanslı şehir üzerinde tatlı bir haziran gecesi. Kim derdi ki, bunca mutsuz insan var?

O zaman utandım. Az önceki kibirli esrime halimiz de neydi? O zavallılar acı çekerken şiirin ne anlamı vardı? Bir şaka, küçük bir oyun, toplamda yeterince yersiz ve acımasızdı.

I. Antonio uzaktan bana bir işaret yaptı ve sonra bağırdı: "İn!"

"Ama ben," diye yanıtladım onu, "biraz daha isterdim..."

"İn," diye emretti sertçe.

Boyun eğdim ve baş döndüren yanılsamadan yere indim. İşte evimin çatısı, ışığı hâlâ yanık görünen pencerem. Odaya girdiğimde I. Antonio ve II. Antonio çoktan gelmişler, kararsız hallerde divana yerleşmişler, sigara tüttürüyorlardı.

Birkaç dakika birbirimize bakakaldık. Sonra I. Antonio saati sordu, bileğindeki saate baktı. "Üç yirmi beş," diye bildirdi ve gitmek üzere kalktı.

II. Antonio, "Dur, ben de geliyorum," dedi. Merdi-

venleri inen adım seslerini duydum. Sonra da aşağıdaki kapının boğuk kapanma sesini.

Zar zor cebimden bazı kâğıtlar çıkardım. Az önce, yukarıda, kendimden geçme hallerimde yazdığım şeylerdi, önemli ve şahane şeyler. Şimdi oturdum, onları yeniden okuyorum heyhat!

BAL VE ZEHİR. Bayağı başarılı olduğunuzu biliyor musunuz? Yazdığınız her şeyi okuyorum. Hep çok ilginç. Ve sizde en çok ne hoşuma gidiyor biliyor musunuz? Durun... Bir hikâyeydi... Terk edilmiş bir evde geçiyordu.

Tam bu noktada anlıyorum. Doksan yıl önce, daha çocukken yazdığım bir hikâyeydi sözünü ettiği.

Pek çok insan bir sanatçıya övgüler yağdırırken bu kötülüğü yapar: Son zamana ve gerçekten ona ait yapıtları değil, gerçek yazarın daha ortada olmadığı en eski işlerini över. Çünkü yirmi yıl önceki ben, benim için bir yabancıdır ve o gerçekten iyi bir şey yazdıysa beni handiyse sinirlendirir.

Benim sevdiğim ben bugüne, haydi olsun olsun bir önceki güne ait olandır. Daha önceki marifetler beni ne gönendirir ne üzer. O, tanımadığım bir yabancıdır.

ACAYİP BAHÇE. Bir zamanlar, uzak zamanlarda, ben daha küçük bir çocukken, evimin önünde uçsuz bucaksız bir bahçe vardı. Ufukta gözden yiten dümdüz ve sonsuz bir kır düşünün; sadece fırtınadan sonraki aydınlık günlerde ta dipte sınırı oluşturan yüksek gürgenler görünürdü. Ve kırın şurasında burasında bulunan şahane beyaz yolların kenarlarında gösterişli tarhlarda nadir çiçekler tomurcuklanırdı. Benim kahraman süvarilerim bu yollar boyunca Kızılderilileri, haydutları, yamyamları, kafa av-

cılarını kovalardı. Eyerden hiç inmeden uzun günler boyunca heyecanla atını koştururdu ve bahçe çok büyük olduğundan günbatımında daha hedefe varmamış olurdu; sabahtan akşama kadar üzerimde, yanımda hayaller uçuşurdu, karışık beklentiler, büyüleyici yarınlar, belirsiz ve bilinçsiz yücelik ve şan duyguları yaşardım.

Derken günlerden güzel bir gün –ansızın ve nasıl olduğunu anlatamayacağım şekilde– bahçe eski bahçe olmaktan çıktı. Gizemli bir şekilde küçüldü, şurasında burasında bir-iki tutam çiçek açan, bir-iki tarh yolu olan mendil büyüklüğünde zavallı bir yeşillik oluverdi. Tümünü aşmak için günler, saatler, yarım saatler gerekmiyordu. Bir-iki dakika hatta belki bir dakika yetiyordu; hatta belki yarım dakika. Altmış kadar adım atıyordun ve çiti oluşturan taflanlara varıyordun. Yani gülünç bir durumdu. Ve ben bu dönüşümün nedenini anlayamıyordum, nasıl olur diye benden daha bilgili kişilere soruyordum. Ve bana sadece, hayat budur, dediler.

Aradan yıllar ve yıllar geçtikten sonra gün geldi ve evin küçük bahçesi yeniden yayılmaya başladı. Günler ve günler boyunca gözlerimi açık tuttum. Evet, çayır yağ lekesi misali, gözle görülür biçimde genişliyordu. Gözlerime inanamıyordum.

Bu bir mevsim işi oldu. Haziran ayında bahçemiz avludan biraz daha fazlasıydı, ekimde ucu bucağı görülmez oluyordu. Sonbahardı. Çocukluğumun sonsuz savanını yeniden gördüm, Kızılderililerin stepi, pampa, çöl serapları oradaydı. Yeniden çocukluğumun sonsuz krallığına dönüşmüştü. Hatta mümkünse daha da büyümüştü çünkü duru günlerde bile sınırı göremez olmuştum. Sadece ben artık dörtnala gidemiyorum. Kırmızı ceketli askerlerim uyduruk bir anıdan başka bir şey değil. Ve binlerce fırtınanın yerle bir ettiği ahırlarımın zeminini ot bürümüştü, ahırlar bomboştu.

Şimdi evin eşiğinde oturuyorum. Önümde uzanan ıssız toprağa bakıyorum. Heyhat, uzaktaki taflanlar, son sınır artık çok geride kalmış bir hedef ve akşamdan önce oraya ulaşmam mümkün değil. (Sabah seherle, otlar ıslakken, acayip gece kuşları, belki puhular iniltili çığlıklarla birbirlerine veda ederlerken ve karanlık çok derin ve gizemliyken yola çıksam bile.)

Ne oldu? Bu nasıl mümkün? Bunu benden daha iyi bilen yaşlı bilgelere soruyorum. Ve onlar bu sefer yanıt vermiyorlar. Hüzünlü bir tebessümle bana bakıyorlar ve sadece başlarını sallıyorlar.

İLERLEMENİN AVANTAJI. Bu otomobilin direksiyonu, buzdolabının buzu, Sputnik, stereofonik müzik, elektronik beyin, amma palavra! İnsan günden güne hayvan düzeyinden daha yükseklere çıkıyor ve huzursuzluğu artıyor. Kediye, köpeğe, öküze bakın, ne kadar da huzurlular; günler boyunca aylaklık yapıyorlar, dert tasa bilmiyorlar. Bizlerse öyle değiliz. Bizler o mekanizmadan bu mekanizmaya yükselmek için kendimize rahat vermiyoruz. Her geçen gün köpekten, kediden, öküzden uzaklaşıyoruz. Huzursuzluğumuz artıyor.

Kendimizi kandırmayalım. Yeryüzünden çıkıp gezegen gezegen gezdiğimizde, aldatmaca tam olacak. Özgürlüğün fethi de neymiş.

Meydan okuyorum. Hayatta her şeyin müthiş bir zamanlamayla bedeli ödenir. Yoksa iş çok kolay olurdu.

ETKİ ALTINDA KALAN HEKİM. Cerrah Eros Cillerio, kuruntulu, tatlı, anlayışlı iyi bir insandır. Uyguladığı tedavi etki göstermediğinde ve hasta kötüleştiğinde o kadar çok üzülür ki, onu görmek bile insanı üzer.

Onu tasalandıran mesleki kibri değildir, daha ilk adımda kendini bu göreve layık görmediğini beyan eder. "Ben zavallı, cahil doktorun biriyim," der; yüzü uykusuzluktan solgundur, saçları dağınıktır, sakalı üç günlüktür. "Belki de bir şey anlamamış olabilirim. Siz bir başka hekim daha çağırın, başka bir bakış açısına daha başvurmanızı yeğlerim."

Kim ister onu mutsuz etmeyi? O kadar sevilesi bir insandır ki.

Bu nedenle hastaları, sıkıntısını hafifletmek için, günden güne kötüleseler bile iyileşmiş gibi yaparlar. Termometre otuz dokuz gösterse bile ateşim düştü derler, gülümserler, şakalaşırlar hatta o ziyarete geldiğinde yataktan fırlayıp giyinmeye yeltenirler.

Hele biri ölürse –pek de nadir değildir bu olasılık– akrabaları doktor üzülmesin diye haberi ondan saklarlar: Hastanın kendini daha iyi hissettiği için nekahet dönemini deniz kenarında geçireceğini söylerler ya da tamamen iyileşip Venezuela'ya yerleştiğini uydururlar; daha da ötesi onun gerçeği bilmemesi için gazeteye ölüm ilanı bile vermezler. Ama aradan uzun zaman geçince sonuç kaçınılmaz olur. "Bir türlü anlayamıyorum," der o, "hastalarımın hepsi iyileşiyor. Gene de bir tanesi bile beni bir daha aramıyor."

KAYA. Tasasız bir hayat yaşanan güzel villanın tepesindeki bir kaya düşecek gibi dağın kenarında durur. Neden ilgilenmezler onunla? "Bugüne dek düşmediyse," derler, "bugünden sonra neden düşsün?"

Aslında hareketsiz kalmadı. Bir önceki yıl, buzların erimesi üzerine küçük bir kımıltı, küçük bir kayma hareketi yaptı ve villanın damına çakıllarla taşların düşmesine neden oldu. Sonra dışarıya daha da sarkacak şekilde tehditkâr bir hava aldı.

"Böylesi daha iyi," dediler, "yerine yerleşti, hem tehlike varsa da ne yapabiliriz ki?" "Payanda koyabilirsiniz mesela. Ya da beton döktürebilirsiniz. Günümüzde en zor işler bile yapılabiliyor."

"Peki ya parası?" diyorlar gülerek. "Ve gereken zaman? Hem kim tepeye tırmanacak da uçurumun kenarında çalışacak? Bu kadar da değil: Sonrasının daha kötü olmayacağı ne malum? Kayanın platformunu sağlamlaştıralım derken, yerinden oynatabiliriz de." Dahası: "Hem düşse bile, villaya çarpacağı kesin mi? Kim bilir. Belki daha öteye, daha beriye düşer, bize zarar vermeyebilir. Hem ayrıca şu kaya konusunu kapatsak artık? Tanrı aşkına, çok uzatmayın. Bu felaketin yaşanacağı alnımızda yazılıysa, elden ne gelir. O süre içinde hayatı kendimize zehir etmeyelim."

Gülüyorlar, oynuyorlar, yiyorlar, sarhoş oluyorlar. Arada sırada gecenin bir yarısında, vadinin karşı tarafından boğuk düşme sesleri geliyor, camlar titriyor. Bir dağ parçasının kopup düştüğünün ve belki de bazı evlerin ezildiğinin işareti oluyor bu. Ama artık alışılmış. Bu gibi gümbürtüler duyduklarında gözlerini bile kırpmıyorlar. Dudaklarının arasındaki sigarayla kâğıt oynamaya devam ediyorlar, sonra huzurla yataklarına yatıp uyuyorlar.

26 EKİM 1957. Yalvarıyorum yaz. İki satırcık olsun yaz, ruhun altüst, sinirlerin laçka olduysa da yaz. Ama her gün. Dişlerini sıksan da, anlamsız saçmalıklar da olsa yaz. Yazmak en gülünç ve en patetik hayallerimizden biridir. Ak kâğıt üzerine kara kıvırcık çizgiler çizerek önemli şeyler yaptığımızı sanırız. Gene de senin işin bu, sadece seçtiğin değil, kaderinin sana lütfettiği işin, şayet bir kaçış yolu bulman olasıysa bulabileceğin tek kapı bu. Yaz, yaz. Nihayetinde tonlarca kâğıt atılsa bile, tek bir satır canını kurtarabilir. (Belki).

FISILTI. Kapının hemen dışındaki o fısıltı, dedikleri handiyse anlaşılabilecek gibi, nedir? Kim var dışarıda?

Yorgun argın pencereden baktım: Evler, her zamanki evler – ama çok güzel bir günbatımının egemenliğinde olağanüstü biçimde parlıyorlar, romantik bir hava yayılmasını sağlayan manevi bir yücelik hissediliyor ve yukarıda mavi gökler, onların arkasında, şehir pıhtısının, ilk çiftliklerin, kırın ötesinde, çok daha ötede, daha ileride daha nerelere kadar uzanıyor? Nereye kadar, diye soruyorum kendime. Derin mi derin lapis rengi okyanusların da mı ötesine yoksa? Enginliğe asılı uzak ve beyaz Gaurisankar dağ zincirlerine kadar mı? Ama kapının arkasında o fısıltı sürüyor, anlaşılamıyor konuşmalar, ama sanki iki-üç kişi bir komplo kuruyorlar.

Yüksek sesle: "Kim var? Kim o?"

Sessizlik. Ne bir nefes, ne bir adım sesi.

Bakmak için kapıya fırladım. Koridor bütünüyle boş, kapılar kapalı, pazar dinginliği. Sessizlik.

BÜYÜK DİLENCİ. Büyük Dilenci sabahın saat onunda, Rolls Royce'uyla pazarın önüne geliyor, olgun yaştaki fraklı şoförü hemen kapısını açıyor ve önünde saygıyla eğiliyor. O iniyor, kararlı adımlarla binlerce gariban pazarcının arasında yürüyor ve sadaka istiyor.

O zavallı şeytanlar onun yaklaştığını görünce şöyle diyorlar: "Paçavralar içindeki bir dilenci sadaka isterse, onun komedi olduğuna inanmak kolaydır. Ama böyle bir beyefendi, böyle bir otomobille gelip önümüzde yalvarıyorsa, onu buna iten önemli bir sorun olduğuna kuşku yoktur; öyle olmasa bunu yapmaz."

Öyle düşünüyorlar. Keselerin düğümlerini çözüyorlar. Günün sonunda Büyük Dilenci eve yüz binlerce liretle dönüyor.

Açlıktan öle yazan o küçük dilencilerden biri arada sırada kendi kendine şunu soruyor: "İyi ama adil mi bu? Nihayetinde otomobiliyle geliyor. Ya hepsi düzmeceyse? Bir gün şunun kafasını kırsam ne olur?"

Bunun ertesi gün ya da bir sonraki gün olmayacağı kesin değildir elbette.

SİHİR DENEMESİ. Size bir sihirbazlık öğretmek istiyorum. Yedi yıldan beri, her gece yarısından sonra evden çıkıyorum, oturduğum mahallenin çevresini hep aynı yönde, yavaş yürüyerek üç kez dönüyorum. Yeryüzünün neresinde olursa olsun, her birimizin varlığı bir iz bıraktığından (mizaca, niyete, orada geçirilmiş zamana göre daha az veya çok) uzun dönem sonunda –ben yedi yıl boyunca her gece– bu ev öbeğinin çevresinde bir tür halka oluşturdum (elbette gözle görünmeyen). Günden güne sağlamlaşan ve kalınlığı artan bir tür duvar gibi düşünün.

Evlerine giren ve çıkan kadınlar, erkekler bu duvarı aşmak zorundalar. Fark etmiyorlar elbette ama halkanın işe yaramadığı anlamına gelmez bu. Kaldırımlar boyunca benim izlerim, daha doğrusu bir örnek ve düzgün bir iz kalmış oluyor. Yağmur yağabilir, rüzgâr esebilir, kıyamet kopabilir ama o iz orada kalır.

Amacı ne bunun? diye sorabilirsiniz. Yoksa mahallenin güzel kızları beni tanımadan âşık mı olacaklar? Sabırla meydana getirdiğim bu iz insanların hayatlarında, işlerinde olumlu bir yarar mı yaratacak? Ya da fark etmeden onları benim kölem mi yapacak? Bunu söylemeyeceğim.

Yeryüzünde hiç kimse benim sabrımı göstermemiştir, kimse ne aynı deneyi yaptığını iddia edebilir ne de beni yalanlayacak bilgiye sahiptir. İnanmıyor musun? Sen de yedi yıl boyunca tek bir gece atlamadan dene bunu. Tabii yedi yılın yettiğini söylemiyorum. Mesela ben şim-

di bütün mahallenin, içindeki insanlarıyla, bazı bakımlardan benim gücüm altında olduğunu biliyorum. Lafın gelişi, onları bağcıklarının ucundan yakaladım ama bağı henüz sıkmadım. Bunu denemeden önce sonuna kadar kusursuzlaştırmak istiyorum. Hesaplarıma göre halkanın yeterli sağlamlığa erişmesi için daha çok yıla gereksinmem var. Gene de şimdiden güzel bir halka, temin ederim ki gücünü hissettirebilir. Ama iyice emin olmak için ben sebat ediyorum.

Bu arada tükeniyorum ve yaşlanıyorum. Gücümün büyük kısmı bitti demiyorum ama çemberin yapımında harcandı. Her gece, kaldırımlar boyunca benden bir şeyler bırakıyorum, inceliyorum, yoksullaşıyorum. Bununla da kalmıyor: Enerjimin kaçınılmaz azalmasıyla gençlikten adım adım uzaklaştıkça yürüyüşte bıraktığım iz giderek inceliyor: Yavaş yavaş rengi solan bir boya fırçası gibiyim. Ama ayak diriyorum.

Sonuç olarak: Yanılıyor muyum, yürüyerek iz bırakmıyor olabilir miyim, bütün bunlar bir delilik olabilir mi? Bu konuda beni çok düşündüren bir belirti var: Olağanüstü duyarlılığı olan kedilerin bu büyülü perdeden tek bir kıllarını bile oynatmadan defalarca geçtiklerini görüyorum, sanki orada hiçbir şey yokmuş gibi davranıyorlar. Biz gene de umutlu olalım. İyi geceler.

ZAVALLI FARECİKLER. Yabancı bir kentti, yokuşlu özel bir yoldu, sakin, zengin ve temiz villalar arasına sabah güneşi vuruyordu. Birini aramaya gidiyordum. Bir minik fare karşıdan karşıya geçti. Her zamankiler gibi hızlı ve telaşlı değildi. Zar zor aksıyordu. Bir darbe mi almıştı? Zehir mi yemişti? Hasta mıydı? Tüyleri de anormaldi, diken diken perçemdi. Belki de bu nedenle daha şirin görünüyordu. Hiç zorlanmadan ezebilirdim onu.

Yol seviyesinin altındaki bir bodrum penceresinin kenarına sıçradı. İçeri girebilirdi. Oysa nefes nefese durdu, çaresiz olduğu belliydi. Bunun üzerine aklıma tanıdığım bir milyarder geldi. Sonra bir başkası, bir üçüncüsü ve dünyanın şurasında burasında tanıdığım pek çoğu; bunların hepsi acayip zengindi. Müthiş sarayları, villaları, on milyonluk arabaları, hizmetçi orduları vardı. Gene de şu sefil sıçana benziyorlardı.

Bir süre bunun nedenini düşündüm ama anlayamadım. Görünürde o insanlar en şanslı, kudretli ve mutlu olanlardı. Aynı zamanda şu perişan fare onların acımasız portresiydi. Ne kadar tuhaf görünürse görünsün, aynen öyleydi. Yoksa o zavallı milyarderler de onun gibi merhamete mi muhtaçtılar?

-MİŞ GİBİ YAŞIYORLAR. Bir yemek daveti alan birini düşünelim. Geleneksel, düz bir ev, her şey en küçük ayrıntısına kadar tekdüze ve öngörülebilir biçimde ilerliyor. Ancak nadiren de olsa, son derece normal, bilindik görünmesine karşın aslında her şeyin bir anlam kazandığı, yankı uyandırdığı, tutkulu bir mutlaklığın hâkim olduğu evler de vardır. Bunun nedeni bir ya da birkaç kişinin sıradan bir hayat sürdürürken, mış gibi yaşıyor olmalarıdır. Örneğin savaş yokken, savaş varmış gibi yaşarlar. Sanki büyük bir haber gelecekmiş gibi yaşarlar ama kimsenin bundan haberi yoktur. Sanki dışarıda fırtına kopuyormuş gibi yaşarlar ama bunu kimseler fırtınanın adını anmazken yaparlar. Sanki orada bulunanlardan biri ertesi gün aya gidecekken konu tabu olduğundan hiç değinmezler. Sanki aşk varmış gibi.

Demek istediğim, bazı insanlarda, bazı ailelerde, bazı lokallerde, toplumun bazı şanslı köşelerinde, gizli ve bilinçsiz bir gerilim vardır, havada elektrik hissedilir, merha-

met duygusu sezilir ve bu nedenle en sıradan eylemler ve sözler olağanüstü bir güç ve tat kazanır. Ve iyice düşününce, bunun bizim gençliğimizin en yoğun ve duygulu dönemlerinde başımıza gelenle aynı olduğu anlaşılır. O zamanlar okulun ya da işin tekdüzeliğine gömülmüş olsak da, ev duvarlarının dışında gerçekleşmekte ya da gerçekleşmesi yakın olan büyük şeylerin önsezisi bizi dürterdi.

UÇAN HALI. Bessarione kontu borçlardan başını alamaz olunca alacaklılar elinde kalanları üleşmek için akbabalar gibi üşüştüler. Soylu ailenin yüzyıllardan beri prens gibi yaşadığı şatoda bir açıkartırma düzenlendi.

Sansar suratlı antikacılar uzun otomobillerine binip şehirden geldiler. Ortalık soğuk olduğundan kürkleriyle, devetüyü paltolarıyla geniş giriş holüne dizilmiş banklara öğrenciler gibi yan yana oturdular. Sırf meraktan gelenler, bölgenin tacirleri ve aracıları da vardı.

Mobilyalar, tablolar, duvar halıları, saatler, silahlar, gümüşler, kılıçlar, avizeler, vazolar, minyatürler, gravürler, iğler, satranç oyunları, kum saatleri, şemsiyelikler, binicilik aksesuarları, kitaplar, porselenler açıkartırmaya sunuldu ve katılımcılar tarafından kapışıldı. Satış çok hızlı ilerliyordu ve Profesör Claudio Ger adındaki mezat yöneticisi fazla uğraşmak zorunda kalmıyordu; rekabet öylesine büyüktü.

En sonunda sıra kırmızı ve lacivert renklerde dokunmuş, ince desenli, küçük ve dikdörtgen biçiminde bir halıya geldi. Münadi, her önemli parça için yaptığı üzere, görevlilere herkesin hayranlıkla görebilmesi için halıyı salonda dolaştırmalarını buyurdu. Sonra da açıklamaya başladı:

"Bu halı," dedi, "siz beylerin de ilk bakışta anlamış olacağı üzere, olağanüstü bir parçadır... Sadece altı ya da

yedi tane benzeri vardır... II. yüzyılda ün kazanmış ve bilinmeyen bir şekilde unutulmuş ünlü Esckhen el yapımıdır... Benden çok daha fazlasını bilen siz beyefendiler için başka tüm yorumlar abes olacaktır... Başlangıç fiyatı konusunda uyarmak isterim... Satış için *conditio sine qua non*[1] söz konusudur... Beyler bir milyondan başlıyoruz..."

Salonda alaycı olduğu anlaşılan bir abartılı bir mırıltı dolaştı.

Ses tonunu düzelten Profesör Ger, "Hımm, hımm," dedi, "bu halıyla ilgili bir efsane vardır... Bessarione Şatosu'na, ailenin kurucusu tarafından haçlı seferi ya da benzeri bir seyahat sonucu tarafından getirilmiştir... Ve iddialı bir şekilde söyleyebilirim ki burada uçan bir halıdan söz etmekteyiz, hani şu *Binbir Gece Masalları*'nda sözü edilen türden, hepinizin bu masalları duyduğunuzdan eminim..."

Etrafta hafiften gülüşmeler işitildi.

Münadi herkesin görebilmesi için bir zarfı havaya kaldırdı: "İşte burada, bir kâğıda halının yerden kalkması, sağa gitmesi, sola gitmesi ve yere inmesi için söylenecek dört formül yazılıdır."

Hafiften gülüşmeler yüksek sesli kahkahalara dönüştü.

Tepkilerin hiç ürkütmediği mezat yöneticisi, salonun bir köşesinde ayakta duran yaşlı mı yaşlı köylüye dönerek, "Sen, ihtiyar Giacomo," dedi, "onu görmüş olan sen, inanmak istemeyen bu beylere biraz anlatır mısın lütfen!"

Bunun üzerine ihtiyar Giacomo bir-iki adım öne çıktı ve tutuk İtalyancasıyla anlatmaya başladı: Rahmetli Arduino Bessarione'nin halının üzerinde yerden yükseldiğini birden fazla sefer görmüştü; kont çoğu zaman halının üzerinde ayakta duruyordu ama bazen oturduğu

1. (Lat.) Zorunlu koşul, olmazsa olmaz şartı. (Y.N.)

da oluyordu; kadınlara ve tatlı hayata düşkün olan kont onu sadece akşamları kısa Paris kaçamakları için kullanıyordu; ertesi sabah kendisi temizlik için odaya girdiğinde kontu yatağında uyuyor halde buluyordu ve halı da her zamanki yerinde serili oluyordu; bir sabah kendisi kontu yatakta bulamamıştı ama halı vardı ve saygıdeğer konttan bir daha haber alınamamıştı ve onun biraz çakırkeyif olduğu ve halının üzerinde uyuyakaldığı, mesela rüzgâr esintisiyle halıdan düştüğü tahmin edilmişti; üzeri boş halı kendi başına eve dönmüştü.

Gene gülüşmeler oldu, konu üzerine müstehcen yorumlar yapıldı. Gene de bazıları etkilendi.

Salonda bulunan antikacıların üstadı olan Bay Jackjia boğuk sesini yükselterek, "Pekâlâ," dedi, "artırma başlamadan burada bir deney yapılması mümkün müdür?"

Münadi, "Elbette mümkündür," dedi. "Siz beyefendiler yerden havalanışı daha iyi görebilesiniz diye terasa çıkabiliriz."

Çıktılar, halı yere serildi. Mezat yöneticisi elindeki kâğıdı sallayarak, "Kim denemek ister?" diye sordu. "Formüller burada yazılı... Tek sorun onları okuyabilmekte ama gayet kısalar."

Şimdi herkes halının çevresinde dolaşıyor, ayaklarıyla basmamaya gayret ederek, manalı bir ifadeyle bakıyordu. Sonra aptalca tebessümlerle birbirlerine göz kırpıyorlardı.

"Kim denemek ister?" diyen Profesör Ger uygun birini arıyordu. "Signor Melloni, siz heves etmiyor musunuz?"

Melloni ünlü bir seramik koleksiyoncusuydu. "Ben mi?" dedi utana sıkıla, "İyi de kaç kişilik bu halı?"

"Tek kişilik, tipik bir tek kişilik halı."

"O halde yalnız yola çıkmak gerekiyor?" Melloni belli ki sıyırmaya çalışıyordu, "Ama.. bilirsiniz... yukarıda

hava soğuktur... hem çevresinde bir parmaklık olmadan... ah ben itiraf etmeliyim ki..."

İşte tam bu noktada yakınlardaki bir şatonun sahibi olan genç Baron Menincalzo öne çıktı: Civarda mülk sahibi olan bu sportif genç bir önceki yıl Bin Mil Yarışı'na katılmıştı. "Ben, ben denerim!" dedikten sonra ciddiyetle halının üzerine çıktı.

Ama son derece kıskanç olan karısı onu kolundan yakaladı: "Sen mi? Sen neyin peşindesin? Sen şimdi Tanrı aşkına biraz uslu duruyorsun!" Sonra da adamın karşı koymasına olanak vermeden onu halıdan aşağı çekti (az sonra da şatodan çıktıkları görüldü).

Bunun üzerine iriyarı bir bey olan Jackjia, "Eh," diyerek öne çıktı, "mademki gençler böyle temkinli davranıyorlar, denemek bana düşer..."

"Onur duyarım!" dedi Ger, "Rica ederim buyurun, beyefendi... Evet, evet, harika. İşte şimdi daha rahat oturun... İşte formüller de burada."

Jackjia halı üzerinde bağdaş kurdu: Kâğıdı aldı, gözlüğünü taktı, okudu, bir daha okudu, yerine daha iyi yerleşti, çevresine bakındı, gülümsedi, kızardı, sonunda büyülü sözleri söylemeye başladı:

A mor dor sè
Tita sela te lé...

Derken birdenbire ayağa fırladı ve çıldırmış bir at gibi halıdan birkaç metre uzağa sıçradı. Nefes nefeseydi: "Ah, ah... bir ürperti hissettim... tam bir ürperti..." Sonra öfkeyle münadiye döndü: "Siz deneyin sevgili profesör, uçmayı siz deneyin, mademki inanıyorsunuz ve bizi ikna etmeye çalışıyorsunuz..."

Profesör Ger, sanki müthiş bir hakaret işitmişçesine: "Ben? Ben mi?" dedi. Katılımcılar hâlâ tartışırken ve kimseler uçmaya cesaret edemezken akşam oldu.

Sonuç olarak aradan birkaç gün geçti, ben halıyı üç kuruşa aldım. Hâlâ da evimde, salonumda duruyor, hizmetçi kız her sabah balkonda halı döveceğiyle vurarak tozunu atıyor.

Ya ben? Soruyorsunuz bana değil mi? Uçmayı denedim mi? Hayır, hayır denemedim. Neden mi? Buna yanıt vermeyi reddediyorum. Korku mu diyorsunuz? Korku da diyebilirsiniz, buna inanmakta özgürsünüz – ne olmuş yani?

Halı ise bir kenarda uslu uslu duruyor, parkenin üzerinde uygun biçimde yatıyor. Kımıldamıyor, yakınmıyor. Arada sırada, gecenin üçünde yatak odamdan onun uyumak için doğru pozisyonu bulamayan bir köpek gibi inlediğini işitiyorum.

Kalkıyorum, yanına gidiyorum, ışığı yakıyorum. Halı kımıldamadan yatıyor ama bir kenarı kıvrılmış oluyor. Üç saat önce yatağa giderken bu kıvrım yoktu.

TARİHÎ VE ŞAHANE. "Beyefendi, 1960 senin için mutlu bir yıl oldu mu?

"Hayır."

"Sana mutluluktan çok acı verdi mi?"

"Evet."

"Yani toplamda berbat bir yıl mıydı?"

"Doğru."

"Daha önce yaşananlardan beter miydi?"

"Evet diyebilirim."

"Seni etkiledi mi yani? Onu hatırlamak zorunda kalacak mısın?"

"Elbette."

"Nefretle hatırlayacaksın diye tahmin ediyorum."

"Hayır."

"Bittiğine seviniyorsundur diye tahmin ediyorum."

"Hayır."

"Tuhaf bir insansın bayım. Sana kötülük yapanın gitmesinden memnun olmaz mısın?"

"Bana kötü davrandı, bu doğru. Bu kötülük içimde kaldı, tam da şuramda ve beni besliyor."

"Seni besliyor mu?"

"Evet. Hem sonra, ne kadar kötü olursa olsun, bana ne kadar mutsuzluk yaşatmış olursa olsun, 1960 yılı ebediyen sona erdi, bir daha geri gelmeyecek, on yedi milyar katrilyon asır da geçse 1960 yılını oluşturan şeyler bir daha yinelenmeyecek, kesin ve kategorik bir matematikle bir daha yaşanmayacak; onlar kendi rezillikleri içinde biricik ve mükemmeldiler ve bu nedenle çok uzakta kaldılar, kendi gizemli ve romantik kaderciliklerileyle baş başa kaldılar (ki şu anda bizden kaçıyorlar). Anlıyor musun?"

"Doğruyu söylemem gerekirse, çok haklısınız."

"Evet. 1960 yılı bütün dertleriyle şahane bir yıl oldu, tarihî ve şahane – bütün bir ömrüm boyunca sevgiyle anımsayacağım."

17 MAYIS 1961. Onu almaya gidiyordum. Alçılı bacağım yüzünden koltuk değnekleriyle aksarken sinir içindeydim. "Nereye gidiyorsun bu halde? Delirdin mi?" diye seslendi bir arkadaşım. Ama ona yanıt verecek zamanım yoktu. Umursamazca bir işaret yaptım.

Bir meydan saati vardı. Yüreğim sıkıştı. Daha çok yolum vardı. Ve o şimdiden beni bekliyordu.

Pedal çevirmeye başladım. Koltuk değneklerim tekerlek takmıştı, uyduruk bir bisiklet de olsa, gene de bisikletti. Genel görünümüm korkunçtu.

Bacaklarım arasında bir motosiklet kükremeye başladı. Minicikti ama gene de işe yarıyordu. Saatte yirmi, yirmi iki yapıyordum, zamanında yetişebilecek miydim?

O yoldan geçiyordu, selamlamak için kolumu kaldırdım ama beni görmedi.

Ben yol alıyordum, o gene kaldırımdaydı ve dümdüz, küçümseyen adımlarıyla yürüyordu. Nereye baksam onu görüyordum, sevdalandığım kadının her yerde olma hali harikaydı. Ama en çok da oradaydı, beni bekliyordu, kongre merkezinde.

Gaz kolunu çevirdim. Hardley aslan gibi atıldı. Gene yetmiyordu. Şimdi Mercedes 7000TS 170 ve 180 arası hızla gidiyordu, düz yollar beni huni gibi yutuyordu, geniş otoyol daralıyordu, az sonra hiç yer kalmayacaktı. Az kalmıştı, derin bir nefes aldım, şöyle bir doğruldum, sekiz beyaz atımın dizginlerini kibirli edayla tuttum. Güneşte imparatorluk faytonumun altınları parlıyordu.

Onun sokağı, nihayet onun evi. Elli binlik kurvaziyerimle zar zor yola girebildim. Flamalarım ve bayraklarım dalgalanıyordu. Dolaşım engellenmişti, insanlar merak ve telaş içindeydi. Karşı çıkmak için belediye başkanı geldi. Dretnot'un gücünü gördü, saygıyla silindir şapkasını başından çıkardı. Kadın pencerede gülümsüyordu. Emir verdim. Kırk pare top atışı yapıldı. Çevredeki evlerin camları neşeli bir tıngırtıyla kırıldı. O yukarıdan bana bir çiçek attı.

TELEFON GÖRÜŞMESİ. Telefonun korkunç sesi. Yanında. Enseden yakalayan bir kasılma. Yorgun. Çok yorgun. *We had a busy day.*[1] Lanet olsun, kim acaba?

Usul, hafif bir solukla: "Merhaba." Kısa bir es. "Ben Mariangela."

Toz bulutu içinde saf ve serin bir esinti.

"Sen, sen..." diyordu inanmazlık içinde kekeleyerek.

1. (İng.) Yoğun bir gün geçirdik. (Y.N.)

O şey, şurada, göğsün tam ortasında, ne denir ki? Ateş mi? Mutluluk mu?

Ama ansızın o, boz yüzlü yüz boz evin ötesinde, rokoko tarzı çirkin bir koltukta oturan ve sağ eliyle, dört yüz gram ağırlığındaki uzun ve siyah, ucunda biraz genişleyen, dayandığında ezilerek düz kevgire benzeyen şeyi elinde tutan ve kulağına dayayan kız belirdi. Alt ucunda da genişleyen bir tutamacı vardı. O da yuvarlak, tombul, delikliydi ve tam ağzının hizasına geliyordu. Bu şişkinliğin ucundan uzun, esnek, kara bir tel çıkıyordu.

Adam da sağ eliyle aynı şeyi tuttuğunu ve ona konuştuğunu fark etti. Ne acayip.

DEĞİŞİK. Tok tok tok, eski evimde kimse yok mu? Hayır yok. Ama kapı inleyerek yavaştan açılıyor.

Giriyorum. Sakin, uyuyan ev hissi, sarkan asılı perdeler. Dolabın bir şey demek isteyen ama bir türlü ne söyleyeceğine karar veremeyen her zamanki ifadesi. Şimdi bezgin ve bitkin olmayı seçen şu divan üzerinde ne çok ağladım ya da ağlamaklı oldum. Aynı ışık, aynı düğme, aynı sessizlik, aynı abartılı gürültüyle geçen kamyon, aynı köşe gölgesi, odaların kokusu, nesnelerin açıklanamayan sesi, öylesine bize ait, tek tek yaratılmış, tartışılmış, gülünmüş, sürekli yer değiştirmiş mobilyaların aynı takıntılı fısıltısı: eh sen, eh sen, imalı bir halle.

Aynı saat, aynı yatak gölgesi, sokak lambasının boşluklara düşen aynı yansıması, her şey aynı, ışıklar, kumaşlar, toplu iğneler, ayrıntılı söylersek.

Bunca aynılık içinde peki neden sadece kendisi değişik? Dün nazik ya da umursamaz ama kibar şeyler söylüyordu, gönül okşayıcı imalarla göz kırparak, bugün bir yerlerde görmüş olmam gereken ama hatırlayamadığım o yüzün boş bakışlarıyla bakıyor bana. Ve hep hayır hayır diyor, hayır. Neden? Neden, lanet olası ayna?

Ama neşeli olalım, kuralcı olmamak da bir yere kadar, bana fazla dikkatli bakma, parmak eklemlerime mesela, kıvrım kıvrım, derin çizgili, bazı antik odunlar gibi değerli ya da yüzümün tenine, özellikle de göz altlarıma, göz kırışıklarıma, bunu demişken, kim bu kadar buruşturdu tenimi? Ve de uykusuz kalmış insanlar gibi baygın bakışlarıma. Ya da yanaklarıma, ışık dik gelirse zaman içinde sarkan yanaklarıma, anlıyorsunuz değil mi? Söylüyorum size beyler, küçümseyerek de olsa kalplerinizde küçümseyerek de olsa kalplerinizde solgun bir hatıra kalacaksa, bunu merhamet denen o tatlı sözle yapın. Gerisi! Gerisi içimizde olan şeyler, kan basıncı, akışı, öfkesi, bunlar fazla farklı değildir. Peki ya şimdi?

ŞAŞIRTICI BİR DURUM. Yirmi dokuz yaşında dul, iki çocuk annesi Adele aylardan beri çaresizce iş arıyor. Daktilo ve steno biliyor, yaşadıkları yüzünden biraz bitkin görünse de sevimli bir kadın. Neyse ki aynı apartmanda oturan bir teyzesi, Adele koca şehri dolaşıp aklına gelen her kapıyı çalarken çocuklarına bakıyor.

Her yerde aynı hikâye. Buz gibi havaların estiği soluk renkli koca odalarda saatlerce bekliyor. Sonunda aldığı yanıt şu oluyor: "Sabırlı olmalısınız, yüzlerce başvuru var, şimdi not alıyoruz, göz önünde bulunduracağız, önümüzdeki ay yeniden gelmeyi deneyin." Bu arada ölen kocasının bıraktığı az miktardaki para da giderek tükeniyordu. Kısa süre içinde aç kalacaklardı.

Bir akşam, Adele bütün gününü o şirketten bu şirkete dolaşarak geçirdikten sonra yorgun argın evine dönüyor. Yağmur yağıyor. Saat altıyı geçiyor.

Önemli kimya sanayi Foldeston'un görkemli ana merkez binasının önünden geçerken aklına çılgınca bir düşünce geliyor: Neden burada da bir deneme yapma-

sın? Oradan oraya dolaştığı ve büyük şirketler hakkında zengin bilgi sahibi olduğu için Foldeston'un en zor ve seçkin şirketlerden biri olduğunu biliyor: çok kuvvetli referansları olanlar için bile oraya kabul edilmek bir ütopya. Ama Adele çaresiz, yürümekten ayakları ağrıyor, bunun gibi bir günü daha kaldıramayacağını hissediyor.

Merdivenleri tırmanıyor, ağır cam kapıyı ittiğinde onun menteşeleri üzerinde bir tüy hafifliğinde kayıp gittiğini fark ediyor. Tatlı bir şekilde ısıtılmış ve mermer döşeli geniş bir hole giriyor. Masa başında oturan üniformalı odacı ona Kayser'i anımsatıyor. Başka hiç kimseyi değil.

Odacı bürokratik ses tonuyla, "Arzunuz nedir hanımefendi?"

Adele neredeyse ağlamak üzere, "Dinleyin, rica ederim," diyor, "iş bulmam gerekiyor. İki çocuğum var... Ne iş olursa olsun, temizlik bile yaparım. Bir mümkünü yok mu? Ne olur acıyın bana."

Odacı, sanki aynı cümleyi bin birinci kez yineliyormuş gibi, gayet tekdüze ses tonuyla, "İş başvuruları için sağda, koridorun sonunda 27 numaralı gişe," diyor.

Koridor ıssız. 27 numaralı gişenin önünde bekleyen yok. Adele ürkekçe yaklaşıyor. Ona alaycı ifadeyle gülümseyen sarışın bir memur görüyor. "İş başvurusu mu?"

"Evet, gerçekten..." diye kekeliyor Adele, "evet, tesadüfen hani olur ya..."

Memur soğuk bir edayla kocaman bir defter alarak, "Adınız lütfen," diyor.

Kadın adını veriyor, yapmayı bildiği şeyleri sayıyor, ama daha sözünü tamamlayamadan memur sözünü kesiyor:

"Öyleyse şu tarafa buyurun, üçüncü kapı, Signor Cornelli'yi sorun."

Şişman, alnında yara izi olan Signor Cornelli az önceki memurdan daha da umursamaz ve mesafeli.

"Buyurun," diyor ve bu arada üzerinde kim bilir nasıl ona ait tüm kişisel bilgilerin yazılı olduğu (kadın ona şaşkınlıkla bakıyor) bir kâğıdı incelemeye başlıyor. "Hanımefendi, ben şimdilik..."

"Yani inanmadınız mı..."

"Size hangi görevin verileceğini söyleyemem. Başlangıç maaşı, anlayışlı olmanız gerekir, 58 bin lirettir ve duruma göre artabilir, eğer sizin için de uygunsa, yarın sabah saat dokuzda başlayabilirsiniz, şimdi sizi müdürümüzle görüştüreceğim."

Yüzünde tek bir ifade olmaksızın, sanki anlamsız bir tekerleme söylermiş gibi kelimeleri art arda sıralıyor.

Adele kulaklarına inanamıyor ve, "Yarın mı?" diye soruyor.

Signor Cornelli kalkıyor, ona yol gösteriyor. "Buradan buyurun." Şirketin başı olan Mühendis Schwarz'ın çalışma odasına giriyorlar. Mühendis kel, piskoposa benziyor ve konuşurken gözlerini kaldırmıyor.

Tanıştırma faslından sonra yapmacık bir nezaketle, "Hanımefendi, sanırım" diyor, "üzgünüm ama sizinle işbirliği yapamayacağım..."

Adele yeniden dibe çöktüğünü hissediyor. Tabii ya bunu tahmin etmeliydi. İyi de Cornelli neden o yararsız konuşmaları yapmıştı o zaman?"

"... Size genel müdür yardımcısı Profesör Molise'nin kişisel sekreterlik görevi verileceğinden bu fırsatı onun yakalayacağını düşünüyorum. Hatta Cornelli, iyisi mi siz hanımefendiyi şimdi profesörle tanıştırın."

Daha geniş ve görkemli bir çalışma odasına giriyorlar. Profesör Molise kırk yaşından fazla değil, yakışıklı bir adam ve kendine son derece hâkim. Kalkıyor, Adele'yi karşılıyor, ona yer gösteriyor, Cornelli'yle alçak sesle görüşüyor. Adele arada bir-iki cümle yakalıyor: "Bu durum-

da... elbette... başka koşullar... evet elbette B sınıfında. Ayda 130-140 civarında... malum tazminatlarla. Evet evet, siz yarın ilgilenin... tamam... anladım... elbette."

Cornelli çıkıyor. Profesör Molise yeni sekreterine son derece canlı gözlerle bakıyor, onunla işten değil, şuradan buradan sohbet ediyor, aile koşullarından ve hayat alışkanlıklarından bilgi ediniyor. ("Tamam," diye düşünüyor Adele, "bütün bunları beklemeliydim, kimse bedava bir şey vermez. Şimdi klasik yemek daveti sıradadır.)

Ama böyle bir davet gelmiyor. Tam tersine Molise sözünü, onu ertesi sabah saat dokuzda görme dileğiyle bitiriyor.

"Saat dokuzda mı?" diyor kadın.

"Ah hayır, ben erkenciyimdir ama her şeyin bir sınırı var! Siz on, on buçukta gelin."

Kafası karmakarışık halde çıkışa yöneldiğinde, Cornelli yanına geliyor ve bir zarf uzatıyor. "Buyurun görev sözleşmeniz. Ve ilk maaşınızın hesabı. Makbuzu zaman olunca imzalarsınız."

Şimdi Adele hızlı adımlarla evine koşuyor. Mümkün değil, bu olamaz, diye yineliyor içinden çünkü olup biteni kendine bile açıklayamıyor. Kaderin aniden çehre değiştirmesinin altında bir tuzak olmalı, mutlaka korkunç sürprizler çıkmalı, bu kadar mutluluğun hesabı verilmeli (yoksa hesap daha tuzlu gelirdi).

Ah, çocuklar, çocuklar! Şimdi anlıyor çocukları. Nasıl oldu da daha önce düşünemedi? Ama belli, besbelli! Foldeston ona şans kapılarını açarken, çocuklarının başına bir felaket gelmiş olmalı. Belki hastalandılar, yaralandılar, belki de öldüler.

Deli gibi koşmaya başlıyor, gelip geçen dönüp ona bakıyor. İşte evi. Nefes nefese tırmanıyor merdivenleri. "Gino! Pieruccio! Canlarım benim!" Kapıyı açıyor, fırtına gibi dalıyor içeri.

Gino ve Pieruccio –Tanrı onları korusun– iki küçük yatakta huzur içinde uyuyorlar.

3 EKİM 1961. Demiryollarındaki işimden ayrıldığım için üç güzel köpeğimi bırakmak zorunda kaldım: Çok güzel, atletik, salyası bol köpeklerdi. Şimdi uyuyorlardır. Tahminime göre tam da şu anda çevrelerindeki dünyayı gizemlerle doldurarak tatlı tatlı horluyorlardır. B cinsi olan birinci, sanki ilkbahar havasındaymış gibi sağ yanına yatar. B cinsi ikincisi, göbeğini havaya açar ve dudakları yerçekimine uyarak yana sarkar. BD cinsi olan üçüncü yüzüstü yatar, lekeleriyle pek süslü, tatlı ve tüylü bir yanardağdır. Yanlış bir sözüm yüzünden ölümüne gücendiler ve aramızda bir tatsızlık oldu. Şimdi de nedenini duymak bile istemiyorlar. Kıskançlık mı bu?

Nitekim ben de dördüncü bir köpek aldım. İnanılmaz bir düşkünlükle besledim ve büyüttüm. Gece gündüz bırakmıyor beni. Ve hiç dinlenmiyor. Ben uyuyorum, o uyumuyor. Tam bir molossus, bir gergedan, bir boğa, bir buldozer, zırhlı bir ordu; insan bakınca... nasıl desem? Tanrım, bunu söylemeye dilim varmıyor.

Ama onu kim görüyor ki? O devasa bedeniyle içimde, dokuz ve otuz birinci kaburgam arasında. Ben yürüyorum, zıplıyorum, dans ediyorum ve o hep içimde. Dişlerini bana sapladı ve hiç bırakmıyor.

Kalp-damar-sinir sistemimin derinliklerine dört dişini geçirdi, daha da derinlere sapladı, ruhumun en kızgın iliğine girdi. Isırıyor, ısırıyor. Ama arada sırada dişlerini daha da çok saplıyor.

Cinsi, adı, ırkı yok. Dünyada tek. Feci bir şekilde bana ait. "Yat bebeğim," diyorum ama o dişlerini sıkıyor. "Uyu tatlım," diyorum sevgiyle. Ama o daha beterini yapıyor.

Bir zamanlar benimki gibi bir köpeğe sahip olan yaşlı bir bey var. Birkaç ay (yoksa yıl mı, hatırlamıyo-

rum) hayvanın ansızın gidiverdiğini anlatıyor. Bir sabah uyanmış ve köpek yokmuş. Onun yerinde bir mağara duruyormuş. Yaşlı bey gömleğini kaldırıyor. "Şuraya vurun, bakın," diyor. Doktor gibi parmağımla göğsüne vuruyorum. Sanki içeride bir büyük mağara varmış gibi yankılanma oluyor. "Peki bu kaç yıldır sürüyor?" diye soruyorum. O üzgün bir ifadeyle tebessüm ediyor.

DİLBİLGİSEL DÜŞÜNCESİZLİK. Gelecek zaman kipinin birinci tekil şahsı çok acayip bir dilbilgisi kuralı. Ben yapacağım, ben yola çıkacağım, ben fethedeceğim. Hangi deli icat etmiş bunu? Sondaki o iddialı –ceğim, -cağım ne gülünç, nedir bu kadar özgüven? Ben satın alacağım, ben inşa edeceğim, ben yazacağım. Ya zamanın kalmazsa? Dilin meçhul babası bunu, bu hassas olasılığı hesaplamamış mı? İngilizcesi biraz daha düzgün: *I shall do*, *I will do*, bunda bir niyet, bir istek var, daha da fazlası değil, geleceğe ipotek koyma girişimi yok. Oysa biz! Zavallı iblisler, göğsümüzü gere gere, gözlerimizi ufka dikerek yürüyoruz ama belki de yarım metre sonra yerde bir çukur vardır.

BİR BAŞKA SEFERE. Saat ona doğru yüzde 40 yatağa giriyor, saat on birde yüzde 20 daha, yarım saat sonra bir 25 daha. Ama beklemeye niyetliyim. Saat on ikide bir 6 daha. Saat birde bir 5 daha. Yüzde 4 hâlâ ayakta: Canlı canlı bakıyorlar, konuşuyorlar, hareket ediyorlar, yüzde 4 karar veremiyor. Ve ben, elim koca kayanın halkası üzerinde, duruyorum, onun altında, orada kurşun kapak var, onu kaldırmam yetecektir, o şey herkes tarafından o muhteşem parıltısıyla gözler önüne serilecektir.

Saat biri çeyrek geçe, uyanık olan sadece yüzde 2. Bu da yetmiyor, ben dünyanın sonsuzluğunda yalnız ol-

malıyım, geri kalanların tümü sert ve kirli ilahî uykuya gömülmüş olmalı. O halde.

O halde evet, haydi sağ elim, tüm kaslarının gücüyle, haydi. Kapak yavaş yavaş. Ve benim benim benim mağaranın altında, içinde en yumuşak ve acılı olanlarla; ve sizinkiler de baylar bayanlar, burada kayırma yok.

Işık gelecek, ışık, merhamet ve hayat, bir ışın gibi, bir dalga gibi, bir güneş gibi, bir (kelimeyi bulamıyorum) ve mayalayacak, soluk alacak, ağaç gibi, ot gibi şarkı söyleyecek.

Ama nerede seslenen fesat, şerrin horozu? *Aufwiedersehen*[1] dostlar. Bir başka sefere.

1 OCAK 1962. Yıl sonu balosu için kaçımız büyük salondaydık, adamı kapıya kadar uğurlayan bir tek ben vardım. Mantıklı ve doğal.

Kapıyı açtım, asansörü çağırdım. O, öylece duruyordu sahanlıkta, dimdik. Bana bakıyordu. Ben ona bakıyordum. Sessizlik.

Ona bakıyordum. Son defa bakıyordum ona. Onu bir daha hiç göremeyecektim. İçinde kara bir şey vardı, belki o şey benim için hayatın en önemli şeyiydi. İçinde hassas bir şey vardı, tanımlanamaz ve engin, sözcükler abartılı değil, içinde annem vardı. Ve onu almış götürüyordu.

Büyüktü, boğuktu, korkunçtu, karaydı, dehşet vericiydi, harikaydı, dünyada bir taneydi, ışık doluydu.

Asansör geldi. Kapısını açtım ona. O, asansöre girdi. Kapısını kapatmadan önce:

"Ama," dedi uzak bir gülümsemeyle, "ama beni... beni... ömrünce anımsayacaksın. Şimdi benden nefret edi-

1. (Alm.) Tekrar görüşmek üzere. (Y.N.)

yorsun," dedi, "gene de gün gelecek beni seveceksin, gün gelecek beni özleyeceksin, yatağında, karanlıkta, ihtiyar ve tek başına, günün birinde o çorak gözyaşlarınla bana özlem duyacaksın."

"Biliyorum, öyle olacak," dedim.

İkili kapıyı kapattı. (Yoksa ben mi kapattım?) Asansör indi. Onun derinlere indiğini, aşağı, daha aşağı, zemine, bodruma, geçmişin hiç bitmeyen karanlığına indiğini duydum.

Rüzgâr bir demiri yavaştan gıcırdattı, uzak mezarlığın karanlığında pek seçilemiyordu. Hareketsiz mermerler, mezar taşları, kuru çiçekler, dağların umursamaz silueti, çünkü onlar da var. Sonsuzluk. Sessizlik. Huzur?

İşte öylece duruyordum sahanlıkta. Mümkün değil gibi görünüyordu bana, hâlâ inanamıyordum.

Yeniden yukarıya çıkan asansörün uğultusunu duydum. Gece yarısı. Yeniden yukarı çıkıyordu.

Kiminle? Kiminle?

BİR ŞAİRİN ANISI. Dıştan ve içten gelişimini bütünüyle tamamlamış bir çocuktum, artık geceleri karmaşık ve korkutucu rüyalar görüyordum, gündüz olunca büyük serüvenlere doğru yola çıkıyordum, mesela elimde mızrak, kılıç, üzerimde zırhımla sallanan atım üzerinde dörtnala yol alıyordum, çöle gidiyordum, yenilmez Hint prensiydim, ya da samanlığın tavan arasında eşeleniyordum, gizemli tüneller beni hazinenin bulunduğu gizli odaya ulaştırıyordu. Çoktan zincirlerinden boşanmış, harika bir çocuktum. Ama o daha doğmamıştı.

Okula gidiyordum, *interpretazione*, *querceti*, *fescennini* gibi zor kelimeleri dikte altında doğru yazabiliyordum, öğretmenim, beni okuldan almaya gelen anneme oldukça başarılı olduğumu söylüyordu, sonbaharda Flo-

bert silahımı kuşanıp yüksek çalılara tırmanıyordum, zavallı ve tasasız bir kızılgerdan peşinden yerlerde sürünüyordum ve gün batarken, nehir kıyısında doğanın mırıltısı sessizlikten yükseldiğinde (kuş sesleri azalırdı, çayırlarda inek sürülerinin çıngırtısı duyulmazdı, bulutlar donardı, sabırsız bir yarasa olurdu, dağların doruğunun arkasında o koyu renkli hale yayılırdı), nehir kıyısında diyordum, yeni ve yürek paralayıcı bir şey beni yakalar ve olduğum yere mıhlardı, güneşin son ışınlarının vurduğu berrak suyun altındaki taşlar arasında altın gibi parlayan metal parçalarına bakakalırdım ve o yorulmak bilmeyen harekette, o bazen karmakarışık da olsa giden, giden o akıntıda zamanı algılardım ve onun benim efendim olduğunu, beni yiyip bitirmeye başladığını hissederdim. Yani küçük yaşıma göre pek çok güzel ve anlamsız şey olurdu. Ama o daha doğmamıştı.

Sonra aradan birkaç yıl geçti, ben aralık pencereden gizli gizli kızları dikizlemeye başladım ve onların kollarını oynatışlarındaki tuhaf hallerin tadını çıkardım ve sonra hiç düşünmediğim şeyler düşünmeye başladım, öte yandan bir nisan sabahında Resegone'nin karlı zirvesinde, tek başıma, ilk manevi yüceliklerin tadına vardım, geç ikindilerde, kitaplar uçsuz bucaksız kentlere, okyanuslara, ıssız vadilere, viran tapınaklara, imparator saraylarına, zifaf odalarına, cangıllara, büyük kaderlere kapılar açtılar, bütün bunlar ruhumun derinliklerinde birikti ve daha önce hiç var olmamış bir dünya yarattılar ve ben bir zarf üzerine kalbim çarparak şunu yazdım: "Sayın Signora Mariuccia Ciropellini (tam olarak adı buydu), Carso Caddesi 43, Şehir." Ama o, bir dondurma için bin bir türlü şımarıklık yapan aptal, üstelik çirkin bir oğlancıktı henüz.

Bir küçük sıçrama daha. Ben adam oldum, o daha yeniyetmeydi. Ama bir akşam ansızın, yapayalnız, bütün

insanlıktan habersiz, elinde bir kurşunkalemle bazı satırlar yazdı ve birdenbire yeryüzünden kopmaya başladı.

Döne dolaşa da olsa uçuyordu, evlerin ve ağaçların üzerinden genç bir şahin gibi süzülüyordu, göğün irili ufaklı bulutlarının arasına girip çıkıyordu, yukarılarda kendini evinde gibi hissediyordu; kanada ne gerek vardı, parmaklarının arasında tuttuğu minik kurşunkalem yetiyordu ona. Bense o dönemde ofisten eve uzanan yolu arşınlıyordum, Touring Kulübü'nün ömür boyu üyesiydim, satranç kulübünde belli bir güven kazanmıştım, insanlar hayatta doğru yolu bulacağımı söylüyorlardı.

Hatırlıyorum, kendim için lacivert bir gece paltosu siparişi verdim; provalar sırasında üç ışıkla aydınlanan aynanın karşısında sağa sola dönüyor ve en muntazam profilimi bulmaya çalışıyordum; terzi de dudakları arasına sıkıştırdığı iğnelerle çevremde döneniyor, elindeki tebeşirle işaretler koyuyordu.

Bu arada Enrico Amcam ölürken, düşüncesiz bir davranışla beni Baldissera Sokağı'nın Liberta Caddesi'yle kesiştiği noktada bulunan kumaş mağazasının varisi yaptı: Mutlu oldum elbette ama şahsen ilgilenmedim ve orayı yönetmesi için Invernizzi adında dürüst bir adamı görevlendirdim. O dönemde o ise tanrıların gözünü üzerinden ayırmadığı genci yaşıyordu. Ve yazdığı her kelime sanki yüksek dağ Goisantan'ın yüce doruklarından hızla ve dimdik insanoğlunu çevreleyen umursamazlık ve sessizlik denizine kurşun damlası gibi düşüyordu; dalgalar genişleyerek meskûn yerlere ve ötesine doğru iki yana açılıyordu, sonunda karanlık kalplere, kanayan kayalıklara vuruyor, vahşi bir boğuk sesle geri dönüyordu.

Ve şimdi herkes şiirlerinin çok güzel olduğunu, ölümsüz olacağını söylüyordu, ak saçlı profesörler onun bir solukta döküverdiği dizeler üzerine ayrıntılı, ciddi edebî eleştiriler ve koca kitaplar yazıyorlardı; yani bir

dahi olduğu kabul edilmişti, ne var ki yedi yıl önce o delikanlı ölmüştü ve romantik ve bulanık çehresinden geriye göz çukurlarının kirli boşlukları kalmıştı. Denizaşırı kabrinde, o uzak mezarların yabani otları büyüyordu geceleri ve aldığımız haber doğruysa, bir sonraki ilkbaharda sarmaşıklar taş üzerine oyulmuş adını da kaplayacaklardı ve onu gizleyerek artık okunmaz kılacaklardı.

Buradaysa beyler, hayat her zamanki ritmiyle akıyor, yukarıda anılan geçmiş zaman hayalleri kurudu ve öldü; öyle umuyorum, bugün ciddi bir adamım, vergi mükellefiyim, tüm evrakım yerli yerinde. Bu elbette düşüncelerimin yok olduğu anlamına gelmiyor. Bu arada sırtımda o ısrarcı ağrı var, sadece romatizma kaynaklıdır diye umuyorum, sonra bir de şu kumaş dükkânı var ve pazar konjonktürü nedeniyle bana bitmek bilmeyen sorunlar yaratıyor, sonuç olarak bütün günümü orada geçiriyorum, çalışkan Invernizzi yetmiş yaşına yaklaşıyor ve artık tek başına işle başa çıkamıyor. Zaten ben de yaşlandığımı söyleyebilirim, karım bana farklı bakıyor ve şişmanladığımı söylüyor. Buna karşın uzun vadeli planlar yapıyorum, daha pek çok yıl yaşayacağıma inanıyorum. Ne amaçla ey Tanrım? O geldi, tam zamanında şöyle bir etrafa baktı, rüzgâr onu aldı götürdü. Gittiğinde zaten her işini bitirmişti.

Bir sıçrama daha lütfen, pek çok yıl sonrasının bir günbatımına. Yani bugüne. Şimdiye. İyi akşamlar. Uykum var, sigaramı söndürüyorum, malum hikâye. Avluya açılan kapıyı kapatıyorum, zincirin gene dörtte üçü geçiyor, sürdürmek için üç-dört kez vurmam ve kapı kanadını sırtımla itmem gerekiyor.

Neyse, güzel bir gündü. Dükkânda işler bir süredir iyi gidiyor. Kazak, yelek, hırka gibi ürünler satmak için ayrı bir bölüm oluşturma düşüncesi –bana ait– pek işe yaradı. Kazanç –neden saklayayım– iki katı arttı. Elbette iş böyle çoğalınca akşamları daha da yorgun oluyorum.

Evet beyler, kapı kapandı. Işığı söndürüyorum, depo koridorunda yürüyorum, buraya naftalin ve biraz küflenmiş eski kitapların kokusu sinmiş, hep böyle, hep aynı şeyler, aynı kokular, bir yıl ya da iki yıl, dokuz yıl, hatta 22 Ağustos 1946 gecesi de uyumaya giderken aynı anlaşılmaz çıtırtılar olurdu; işte o zaman önleyemediği çarpıntılarla uça uça, "Mancınıkların orada..." diye başlayan o şahane şiiri yazdı – içinde pek çok ruh gizliydi.

Biz daha uzun yaşayacağız, bu kesin. Ama elli yıl sonra, yüz yıl sonra ne olacağız? Kim anımsayacak bizi?

Yüz elli yıl sonra onun değerli dizeleri yaşamaya devam edecek, kelimeler billur bloklar misali en doğru yere dimdik düşecek ve uysal dalgalar açılacak, dünyanın denizlerini sarsarak karanlık kayalıklara çarpacaklar.

GİZLİ MANA. Belli tabii, adına ne derseniz deyin, bu yazıda bir simge, esrarlı bir anlam, çifte mana var. Bunu kabul etmekte zorlanmıyorum. Daha dün Santa Hermandada yöneticisi beni yolda durdurdu ve şaka yaparcasına: "Ne zaman?" diye sordu, "Yeni öykücüklerinizden birini ne zaman okuyacağız?" İlk yazdıklarım aklında kalmıştı ama anladığı söylenemezdi, zaten özellikle bu nedenle unutamamıştı çünkü üzerinde kafa yormuş ve içinde kim bilir ne gibi komplolar olduğunu hayal etmişti; üstelik bunlar, içinde masum benzetmeler olan ve ders verme amacı taşıyan masallardı sadece.

İtiraf etmeliyim ki gene de içine biraz daha tuzlu şeyler serpiştirmiştim. Dediğim gibi, içlerinde masum alegori, altında bir tür özdeyiş, değerlendirme, ahlak kuralları vardı ama bu mealin ya da ilkenin –ne derseniz deyin– daha da ince bir anlamı vardı ve bunlar herkes tarafından idrak edilemeyebilirdi; üstelik alışkın olmayanlarda rahatsızlık yaratabilirdi.

Belli ki Santa Hermandada yöneticisi bunu algılayamamıştı. Sezgisel olarak burada bir yanıltmaca olduğunu hissediyordu. Okuyor, bir daha okuyor ve bir türlü içine sindiremiyordu; hani çalı içine gizlenmiş ayı yavrusunu bir türlü görememek, çevresinde dolaşmak, ellerle dalları kenara çekerek içine bakmak ama gene de bir şey bulamamak durumunda hayvanın kaçtığına hükmetmek ama gene de şu iki-üç metre ötedeki çalıların arasına kaçarak saklandığını düşünmek gibi bir şeydi. İşte böyleydi o kurnaz beyefendi.

"Öykücükler" diyordu onlara ve bana ne zaman yenisini yazacağımı soruyordu. İşte buyurun burada, ekselansları. Bunları sizin dinlenme saatleriniz için yaratmadığım söylenemez. Çünkü burada, bu birkaç kısa satırda, sadece hafif bir tül altında sizi yeterince besleyecek zehir var. Sizi temin ederim ki gizli manayı fark edebilmek için pek fazla çaba gerekmeyecektir. Bu sefer karmaşık mecazlara, sahte göstergelere, çarpıtan benzetmelere başvurmadım. Çok azı yetti. Ve siz bunları çözerseniz, karaciğeriniz mendil gibi buruşabilir.

Ama yararı yok, başaramayacaksınız soylu ekselansları, ne siz ne de uyanık yardımcılarınız. Deli karafatmalar gibi günlerce şu sayfalarda bir aşağı bir yukarı dönüp dolaşacak ve içeri girmenizi sağlayacak o gizli kapıyı arayacaksınız. Ama başaramayacaksınız sizi gidi köpeğin çocukları. Uzun yıllardır üzerinize yapışan yalanlar zihninizi körleştirdi ve şimdi yıllarca kafa patlatsanız da sizin için hazırladığım, öfkeden morarmanıza neden olan minik armağanı, o *cadeou*'yu[1] bulamayacaksınız, bense keyifle sizin beni saygıyla selamlamanızı, bana gülümsemenizi, benimle şakalaşmanızı, dahası, "Şu yeni öykü-

1. (Fr.) Armağan. (Y.N.)

cüklerinizden biri ne zaman çıkar, sevgili dostum?" diye sormanızı izleyeceğim.

SEKRETER. Bir zamanlar şiirlerimi dikte ettiğim sekreterim evlendi, iki çocuğu oldu; onunla karşılaştığım zaman beni selamlıyor – işte aşktan geri kalan.

Daktilomu bir arkadaşa ödünç verdim, elveda, elveda. Sevimli bir çocuktu (R harfini yutardı) ama beş yıldır uzaklarda; acaba bir daha haber alacak mıyız?

Dolmakalemim kırıldı. Yanlışlıkla düşürdüm ve altın ucu çatladı. Bu konunun uzmanı olan meydandaki tüm dükkânlarda yapacak bir şey olmadığını söylediler.

Çocukluğumdan beri kullandığım antika dolmakalemimin bir eşini –olmalı bir yerde– kim bulabilecek? Okuldayken, cebime sığan küçük bir mürekkep hokkam vardı, siz de hatırlıyor musunuz? Ama bu arada milyarlarca insan öldü ve doğdu, benim hokka da onlarla birlikte gömülmüş olmalı.

Bu nedenle kurşunkalemle yazıyorum. Tesadüfen bir kutunun dibinde bulduğum, mini minnacık kalmış bir kurşunkalemle. Ucunu açtım sevgili dostlarım ve elimde kalan az beyaz kâğıda bu akşam yazıyorum.

"Yalvarıyorum yaz. İki satırcık olsun yaz, ruhun altüst, sinirlerin laçka olduysa da yaz. Ama her gün. Dişlerini sıksan da, anlamsız saçmalıklar da olsa yaz. Yazmak en gülünç ve en patetik hayallerimizden biridir. Ak kâğıt üzerine kara kıvırcık çizgiler çizerek önemli şeyler yaptığımızı sanırız. Gene de senin işin bu, sadece seçtiğin değil, kaderinin sana lütfettiği işin, şayet bir kaçış yolu bulman olasıysa bulabileceğin tek kapı bu. Yaz, yaz. Nihayetinde tonlarca kâğıt atılsa bile, tek bir satır canını kurtarabilir. (Belki)."

İlk defa 1950'de yayımlanan *Tam O Anda*, yazarının deyişiyle metin "parçacıkları"ndan oluşuyor: Kimisi bir sayfayı geçmeyen kısa anlatıların, notların, taslakların, anıların, günce yazılarının, gündelik yaşama dair gözlemlerin, yazarın kimi konular üzerine düşüncelerinin bir araya getirildiği değerli bir tür "kişisel bohça".

Tam O Anda, Dino Buzzati'nin yüreğini, zihnini meşgul eden meselelerle yazı aracılığıyla hesaplaşmasına dair bir yolculuk. İkinci Dünya Savaşı'nın beraberinde getirdiği umutsuzluk ortamına hiç de uzak olmayan bir dönemde kaleme alınmış bu metinlerde o ruh hali hissediliyor: Akıp giden zamana karşı koyamayışın yılgınlığı, ölümle girişilen daimi düello, bekleyiş, yalnızlık gibi Buzzati'nin poetikasını oluşturan temel izleklerle örülü hepsi. Kimi kurmaca, kimi otobiyografik olan bu metinler, yazar Buzzati'nin özündeki "insan" Buzzati'yi daha yakından tanımamıza olanak sağlayan birer yapboz parçası.

Kapak resmi: Dino Buzzati

can

24 TL
KDV DAHİL

ISBN 978-975-07-3816-6

9 789750 738166

canyayinlari.com twitter.com/canyayinlari facebook.com/canyayinevi